

Henkiset arvot opetuksessa (2007)

Keskustelijat

Voitto Aaltonen
Kaarle Kurki-Suonio
Kimmo Käyhkö
Päiviö Latvus
Esko Rintala

8.11.2007 Voitto Aaltonen

Tähänpö on tultu: Jokelaan!?

”Aikamme sivistys on järjen epämuodostuma sydämen kustannuksella”, sanoi ”lapin profeetta” Lars Leevi Laestadius jo aikoinaan filosofisessa pääteoksessaan ”Hulluinhuonelainen”. Tämä Laestadiusen henkisen yhteiskuntatilanteemme luonnehdinta parinsadan vuoden takaa tuntuu olevan ajankohtaisempi kuin koskaan, Jokelan traagisen tapahtumaketjun iskettyä kansakunnan tajuntaan.

Kasvatuksemme ja maailmankuvamme ovat tänä päivänä ehkä liian yksipuolisesti painottuneet teknologiaan, kilpailuyhteiskuntaan, globalisaatioon, yksilökeskeisyyteen ja markkinatalouteen. Henkinen hyvinvointimme ja henkiset arvot ovat jääneet taka-alalle ja taloudellisesta sekä koulutuksellisesta erinomaisuudesta huolimatta, sielullinen pahoinvointi on jopa lisääntynyt viimeisten 200 vuoden aikana. Meille ei ole enää jäänyt aikaa henkiselle kasvulle ja opetukselle. Johtuneeko tämä siitä, että meiltä puuttuu tänä päivänä Laestadiusen kaltaisia ”huutavia ääniä korvessa” tai J.V. Snellmanin kaltaisia ”kansakunnan henkisiä valmentajia” ja yhteiskunnallisia valistajia keskuudestamme?

Teoreettisesti tutuseuralaisten olisi ”ammattinsa puolesta” jo pitänyt ennakoida Jokelan traagisen tapahtumaketjun ja tuoda esille niitä yhteiskunnallisia vinoutumia, jotka johtavat tällaiseen ”sairaaseen hengen itsensä ilmaisuun”.

Itse näen suurimmaksi ongelmaksi sen, että kasvatus- ja itsekasvatusmenetelmämme on vinoutunut liian yksipuolisiksi ja materiakeskeisiksi. Sanoihan Jeesuskin, että ”henki on puoli ruokaa”. Tämän johdosta ehdotankin, että tutulaiset voisivat ottaa tehtäväkseen tutkia ja ennakoida henkisen kasvatuksen osuutta nykyisissä kasvatusopeissamme. Jotta tähän ongelmaratkaisuun olisi jotakin ”kättä pidempää”, laitan ohessa liitetiedostona Snellmanin kasvatusopin luennot hänen professuurinsa ajalta. Vertaamalla niitä nykyajan kasvatusoppeihin, voitaisiin löytää uusia parempia metodeja ja arvopainotuksia henkisen kehityksen saralla. Tiedosto on Microsoft Word tiedosto.

Voitto Aaltonen

J.V.Snellman J.Hollon suomennos 1931

Kasvatusopin luentoja 1861 Helsingin yliopistossa

ENSIMMÄINEN LUENTO.

Snellman huomautti lyhyessä johdannossa, että hänen tehtäväkseen oli tilapäisesti annettu kasvatusopin tutkintojen hoitaminen. Kun näitä tutkintoja varten käytetyt oppikirjat oli yleensä kirjoitettu ilman järjestelmää ja ne sen tähden olivat vailla kaikkea johtavaa periaatetta, halusi hän koettaa poistaa tätä puutetta. Kasvatus on käytäntöä, se on toimintaa. Sen täytyy periaatteiden soveltamisessa kysyä neuvoa kokemukselta mitä tulee välineisiin ja menettelytapoihin. Sen tähden kasvatusopilla tieteenä on oma, kokemukseen perustuva metodioppinsa. Luennoitsija ei voinut sanoa, että hänen oma kokemuksensa - oli suuri, mutta sitä oli sentään olemassa. Elämän suuri kokemus on historiasta saatu. Siltä luennoitsija oli kysynyt neuvoa, ja hän halusi sen nojalla toimia isänmaassaan vallitsevaa väärinkäyttöä vastaan, osaksi kasvatuksen, mutta vielä enemmän opetuksen alalla. Hänen tarkoituksensa oli näissä luennoissa - jotka ilmeisesti ovat vain suullisen esityksen pohjaksi sommitellut - käsitellä viimeksi mainittua, koska kuulijoiden tuleva elämäntoiminta tapahtui sillä alalla. Opintojen ohjaukseksi sekä luentojen ohella käytettäväksi suositeltiin *Rosenkranzin* teosta »*System der Pädagogik*, mutta sen puuttuessa myös muita oppikirjoja. Huomauttaen, että tässä oli tarpeetonta tähdentää kasvatuksen ja kasvatusopin tärkeyttä, Snellman siirtyi seuraavin sanoin luentojensa varsinaiseen aiheeseen.

Ihminen on se Joksi hän itse itsensä tekee - tämä on ensimmäinen seikka. Kukaan ei ole muuta kuin mitä hän tahtoo olla. - Muuten ei ole mitään vastuullisuutta, mitään syyllisyyttä. - Vapaus on sen edellytys. - Tämä näyttää kieltävän kaiken kasvatuksen merkityksen. Mutta toiselta puolen: ***ihmisen ei pidä tahtoa olla muuta kuin mitä hänen tulee olla***; tämä on järki, oikea vapaus. Siis vastaus kysymykseen, mitä hänen tulee olla, on pääasia. jos vastataan: hänen tulee olla »ihminen» - hänen tulee omistaa tosi ihmisyyys tms., niin se on pelkkä korulause. Täytyy näet vielä vastata kysymykseen: mitä tämä on? - Uskonnollinen vastaus: hänen pitää olla »Jumalan lapsi», »Jumalan kuva*, on positiivisempi. Sillä se tarkoittaa silloin, mitä positiivinen uskonto-oppi opettaa Jumalasta ja ihmisen suhteesta häneen. Tässä on tietenkin puheena kristinusko. Mutta senkin opissa, kuten uskonnossa aina, on tärkeintä tieto sovitukselta, ts. tämän ristiriidan ratkaisemisesta: ettei ihminen ole, mitä hänen tulee olla, Siihen pitää sisällyttää koko toiminnan elämä yleisinä käskyinä: »älä tee toisille, mitä et tahdo toisten tekemän itsellesi», »rakasta lähimmäistäsi niin kuin itseäsi». Mitä pitää tahtoa toisten olevan tekemättä minulle itselleni? Miten pitää rakastaa itseänsä? Koko yhteiskunnallisen elämän, ihmisen koko käytännöllisen elämän pitää sisältyä siihen. Esim. tutkia luonnontieteitä, historiaa. Ole sellainen ja sellainen maanviljelijä, virkamies; hanki itsellesi omaisuutta, toimi yhteiskunnan, yleisten asiain hyväksi; ole isänmaanystävä; uhraa omaisuus ja henki, oma ja toisten, oman kansan ja vieraiden kansakuntien. - Sisältyy myös siis kaikki tämä noihin käskyihin? Niin, ne ovat abstraktisia. Tuo on siis niihin sisällytettävä.

Mutta tässä piilevä yleinen ajatus, se johtopäätös, jonka tahdomme tehdä siitä, mitä sanoimme: ihmisen ei pidä tahtoa olla muuta kuin mitä hänen tulee olla - on tämä: hänen

tulee tehdä itsestään jotakin, mikä ei riipu hänen omasta mielivallastaan, jotakin, **mikä on pätevää, vaikka hän ei olisi olemassakaan**. Tämä on kasvatus suurin piirtein. Siinä on pakko, johon ihmisen tulee alistua. Hänen tulee olla jotakin, mikä **ei riipu** hänen ratkaisustaan.

Tämä pakko on siinä, että yksilö kuuluu erääseen historian ajankohtaan - ilman omaa valintaa. Hänen tietämisensä ja tahtomisensa ei voi mennä tämän ajan rajojen ulkopuolelle. Siinä on ehdoton raja. Hän kuuluu sitä paitsi määrättyyn kansakuntaan, yhteiskuntaluokkaan, perheeseen taaskin ilman omaa valintaa. Hän voi avartaa näitä rajoja tietämisessään; mutta hänen toimintansa liikkuu niiden piirissä. On järjellistä, että niin on ja että niin tulee olla. Yksilön tulee eläytyä tähän elämään, johon hän alun pitäen kuuluu. Siinä on hänen järkensä. Ainoastaan siinä on vapautta: elää elämänsä vapaasti, vakaumuksesta ja vapaan päätöksen varassa -koska se, mitä on, on järjellistä.

Siis tarkemmin sanoen: kasvatus on tämä läpi elämän jatkuva itsekasvatus järkeen ja vapauteen. Mutta yksilö tulee siihen, historiaan, kaikkiin näihin oleviin oloihin. Ne ovat häntä varten valmiina.

Missä ne-ovat? Mitä ne ovat? Ne ovat jo olemassa olevan sukukunnan tiedossa ja toiminnassa. Missä on historia? Ihmeellistä: kaikki tietävät ja harvat ihmiset ovat siitä selvillä - että se on olemassa yksinomaan nykyisyydessä, nyt elävän sukupolven tiedossa ja toiminnassa. Kristuksen esiintymisellä olisi ollut aivan toinen, tuskin mikään historiallinen merkitys, jollei hänen oppinsa olisi *elänyt* läpi vuosisatojen, jokaista nykyhetkeä varten, kansojen uskossa ja työssä - ja jollei se nykyisin eläisi koko kehityshistoriansa keralla, joka on molempien ajankohtien välillä. Viides ja kuudes vuosisata elävät yhä Euroopan kansakuntien nykyisessä jaotuksessa, niiden erilaisessa sivistyksessä, tiedossa ja tavassa; viidestoista ja kuudestoista nykyisissä kansalliskirjallisuuksissa ja nykyajan valtiollisessa elämässä, jota, samoin kuin kaikkea, määrää antiikin vaikutus, kuudestoista vuosisata lisäksi protestanttisten kansojen elämässä ja myös katolisten, mikäli vuosisata toi mukanaan heillekin uudistuksen; - amerikkalaisessa kulttuurissa ja sen vaikutuksessa eurooppalaiseen jne. Kahdeksastoista vuosisata elää yhdeksännentoista vuosisadan **luonnontieteissä**, keksinnöissä, valistuksessa (ennakkoluulottomuudessa), koko sen yhteiskunnallisessa elämässä. Tietona menneisyyden historia on **jokaiselle ajalle** erilainen. Kreikkalaiset ovat meille paljon enemmän **kuin olivat itselleen, omalle** tietoisuudelleen. Ja nykyisyyden toiminnassa menneisyys saa samoin jokaisena nykyhetkenä uuden muodon. Sanotaan: niin on laita *sen seurauksissa*. Niin, mutta nykyiseen seuraukseen sisältyy koko kehitys. Ensin mainitussa *elää* viimeksi mainittu; erikseen käsitettynä menneisyys on kuollut.

Entä kansakunta, yhteiskunta, perhe, jotka mainittiin yksilölle tarjoutuvina? Missä ne ovat? Näiden yksilöiden tiedossa ja toiminnassa - nimittäin myös tiedossa, mikäli se ilmenee toiminnassa. - Tämä perhe? Se on näiden yksilöiden työ ja toimi heidän keskinäisessä suhteessaan. Nämä yhteiskunnalliset lait? Ne eivät ole kirjoitettu kirjain, vaan näiden kansalaisten yhdenmukainen, lakimääräinen, ts. säännöllinen, järjestetty toimintatapa. Tämä on elävä laki, laki olemassa olevana valtana. - Tämä kansakunta? Se on tämän kansan historiallinen esiintyminen kunakin nykyhetkenä se, mitä kaikki nämä yksilöt, jotka muodostavat kansa~kunnan suhteessa toisiinsa kansakuntiin, tekevät ja tekemättä jättävät.

Yksilölle tarjoutuu siis valmiina tämä oman ajan, tämän kansakunnan, näiden kansalaisten, näiden perheenjäsenten tieto ja toimintatapa. Yksilö syntyy tähän - se tarjoutuu hänelle. Hän ei voi sitä karttaa. Toisin sanoen: ihminen syntyy epävapaana. Hänellä on edessään tässä nykyhetkessä elävä maailmanhistoria sinä siteenä, johon hän on liitetty. Hän syntyy järjettömänä, sillä hänellä on maailmanhistoria, elävä järki, ulkopuolellaan, hänelle vieraana.

Ja lisäksi tulee hänen olemuksensa luontoperäinen puoli. Hän syntyy ruumiillisesti samoin kuin henkisestikin avuttomana. On aivan oikein sanottu, että tämä ihmisen avuttomuus, joka erottaa hänet kaikista muista elävistä olennoista, tarjoaa mahdollisuuden siihen, että ainoastaan hän saavuttaa vapauden ja järjen. Hän on tämän tähden kykenemätön itsekasvatukseen. Nykyisyys, elävä järki, maailmanhistoria olevana valtana, ottaa hänet valtoihinsa. Tämä pakko on kasvatusta - ei vielä itsekasvatusta. Sikäli kuin tämä valta tekee hänet osalliseksi järkeen, toisin sanoen johtaa hänet siihen tietoon ja siihen toimintaan, joka sen itsensä muodostaa, ihminen vapautuu-, sillä hän itse tulee olevan maailmanhistorian edustajaksi, tämän valta tulee hänen vallakseen - ja kasvatatus muuttuu itsekasvatukseksi, jatkuvaksi **maailmanhistorian työn suorittamiseksi**.

Herrat ehkä sanovat: tämä käsitys siitä, mitä kasvatatus on, on liian yleinen. Me määrittelemme sen tuonnempana lähemmin. Kenties tämä käsitys näyttää liian ylevältä? Miten näet voikaan yksilön usein aivan vähäpätöinen, aivan merkityksetön elämä olla maailmanhistorian elämää? Mutta sittenkin on tosiasia, että **jokaisella** yksilöllä on maailmanhistoria povessaan. Sillä mitä kaikki tämä yksilölle tarjoutuva on - se on hänen tietoansa siitä. Hänelle on kaikki tämä: oman ajan tieto ja toiminta ovat olemassa vain hänen omassa tiedossaan - siinä se hänellä on, olkoon tämä tieto millaista tahansa - ja tämän oman tietonsa varassa hän toimii. Hänen olemassaolonsa on yhdentekevä - koska maailmanhistoriaa kannattaa toisten yksilöiden tieto ja toiminta; mutta hän on itse eräs näistä toisista suhteessaan jokaiseen toiseen yksilöön, ja hänen olemassaolollaan on sen tähden tämä rajaton arvo: että järki, elävä todellinen, hänessä ja hänen kauttansa on olemassa, hänen tiedossaan ja toiminnassaan.

Ja me olemme tämän käsityksen nojalla alun pitäen asettuneet toiselle kuin nykyisen ajan kasvatatusopissa useilla tahoilla suosituille naturalistiselle kannalle. Kasvatatuksen tulee olla ihmisen synnynnäisen luonnon kehittämistä, sanotaan! Sen tulee sisältyä vain tämän luonnon kehittämiseen! Kasvattajan tulee toimia vain puutarhurina, joka asettaa tämän mainion kasvin auringonpaisteeseen ja - kastelee sitä! Kaikki pakko tulee julistaa kasvatatuksessa pannaan! Ihanan ihmisluonnon pitää saada vapaasti kehittyä! Ihmiskunnan historia, se sota ja taistelu, se hätä, ne kärsimykset, joita se on vuosituhansien aikana kokenut ja vielä joka päivä kokee, on kaikki suuri erehdys! Nämä mainiot kasvattajat olisivat niitä miehiä, joita ovat, vaikka tätä kaikkea ei olisi ollutkaan! Niin, he olisivat vielä paljon enemmänkin, jos vain semmoinen pedagogi olisi sattunut elämään Aatamin ajalla ja olisi antanut Aatamin mainion luonnon vapaasti kehittyä.

Mainittu mielipide on yhteydessä luonnontieteiden erinomaisen kehityksen kanssa - mutta lähinnä se johtuu kahdeksannentoista vuosisadan skeptillisyydestä, joka hylkäsi kaiken perinnäistavan ja kaiken perinnäisen, asettaen sitä vastaan puhtaan, perintätavalta säästyneen humaniteetin, puhtaan inhimillisen luonnon siksi ihanteeksi, jonka esittäminen myös kasvatatusopin tulee tehdä päämääräkseen.

Mutta meidän käsityksemme torjuu tämän humanismin ja kosmopolitismen silloinkin, kun se esiintyy vähemmän naturalistisena. Ihminen ei synny ihmiskuntaan yleensä, vaan nyt elävään, eikä tähänkään yleensä, vaan eurooppalainen syntyy eurooppalaiseen ihmiskuntaan. Ei siis ole suomalaisen lapsen määrä tulla kasvatetuksi kiinalaisen tai hindun ihmisyyteen - ei myöskään Euroopan keskiajan ihmisyyteen. - Mutta sellainen lapsi ei myöskään **synny Euroopan nykyiseen** ihmiskuntaan yleensä, vaan humaniteettiin sellaisena kuin se elää tämän suomalaisen kansan tiedossa ja toimintatavassa - tämä vielä erikoistuneena yhteiskunnallisen aseman ja perheen mukaan. - Sellainen todellinen, ei ajateltu, ei kuviteltu humaniteetti, on se, johon lasta ei ainoastaan olosuhteitten pakosta kasvateta, vaan johon se pitää kasvattaa; sillä siinä on todellisuus ja järki.

Mutta sanottiin: näitä kansallisuuden ym. rajoja voidaan avartaa. Missä määrin? ja miten? Siitä enemmän tuonnempana.

TOINEN LUENTO.

Hyvät herrat!

Sanoimme viimeksi: Tosiasia on toiselta puolen, että ihminen syntyy maailmaan ja maailmanvaiheeseen, jotka ovat hänen valintansa ulkopuolella.

Tätä maailmanvaihetta hän on kuitenkin kutsuttu tiedossaan ja toiminnassaan edustamaan. Hän ei voi sitä välttää. Hänen tiedolleen ja toiminnalleen ei ole olemassa mitään muuta kuin tämä tarjoutuva sisällitys.

Tämä on se, miksi hänen tulee itsensä tehdä - jo sen tähden, että hänen täytyy

Mutta toiselta puolen: ihminen voi vaatia itselleen vapautta, sillä hän ei ole muuten mitenkään vastuunalainen. Hän on muuten vain kasvi, jota ravitsevat nämä mehut - olemassa oleva maailmanjärjestys - ja joka kehittyy siemenensä ominaisuuksien ja niiden vaikutuksen mukaan.

Jos hän siis ei tee itseänsä siksi, mikä hän on, niin häneltä puuttuu järki ja vapaus. Jos olemassa oleva maailmanvaihe ennakoita määrää hänen tietonsa ja toimintansa, niin hän lakkaa olemasta vapaa ja järjellinen olento.

Tämä ristiriita hänen täytyy elämässään ratkaista. Tämä on hänen elinkautinen itsekasvatuksensa - toisin sanoen: tämä on tämän ristiriidan ratkaisu. Mutta hän tulee maailmaan siihen kykenemättömänä. Hän syntyy järjettömänä ja epävapaana. Hän on kokonaan toisten vallassa. Hänen tietoansa ja toimintansa määräävät toiset - toisin sanoen: tämä olemassa oleva maailmanvaihe - historia, hänelle hänen kansakuntansa sija siinä, hänen yhteiskunnallinen asemansa, hänen perheensä. Nimittäin: se maailmanvaihe, josta tässä puhumme, on historiallinen. ja me siis käsitämme, että tämä on aina nykyinen, on todellinen nyt elävien **ihmisyksilöiden tiedossa ja toiminnassa**. Niin se, mitä varsinaisesti **nimitetään historiaksi - on todellisuus, on** olemassa tiedossa ja toiminnassa; - niin myös kansakunta - yhteiskunta - perhe.

Tämä tieto, tämä toiminta ottaa valtoihinsa lapsen - sen vaikutusta on, että yksilö ilman omaa valintaa on tämän maailmanvaiheen edustaja hänkin. Hänen tiedossaan ja hänen toiminnassaan on ensimmäisestä hetkestä ainoastaan tämä.

Tämä on kasvatus varsinaisessa, suppeammassa merkityksessä. Se on pakkoa, jossa yksilö on epävapaa. Hänellä on valmiina, määrättyinä, mitä ja miten hänen tulee tietää ja toimia, toisten tiedossa ja toiminnassa. Hän ei voi siitä päästä. Se tehdään hänen velvollisuudekseen hänen tietonsa ja toimintansa lakina.

Voidaan sanoa: hänellä on kuitenkin jotakin omaa, omituista yksilöllistä. Niin, hänellä on oma elimistönsä ja sielunsa, eläimensielu. Hän on luonnontuote. Mutta hänellä ei ole mitään omaa omituista tietoa, ei mitään omaa omituista toimintatapaa. Toisin sanoen: ulkonaisena ilmiönä hänen toimintansa on oma - avaruudessa ja ajassa yksilöllinen, sillä on oma ilmauksensa. Mutta mitä hän tietää ja miten hän tietää, se on lainattu, ja mitä hän tekee, se on opittu. - Tästä kohta lähemmin.

Mutta tätä varten ja kasvatusoppia varten yleensä on psykologinen oivallus välttämätön edellytys. Minä en voi tässä jo nyt esittää psykologiaa. Mutta meidän täytyy ymmärtää toisiamme, kun puhumme tiedosta ja toiminnasta, ymmärryksestä ja tahdosta ym.

Sen tähden minä vain lyhyesti mainitsen, mitä niillä sanoilla tarkoitan, ja pyydän herrojen tarkkaavaisuutta.

Me erotamme seuraavat tiedon muodot: *havainnon, mielikuvan, oletuksen*.

Me muodostamme itsellemme kuvia esineistä, jotka eivät ole läsnä. Me sanomme: mielikuvituskykymme uudistaa kuvat. Ne ovat yleisiä, esittävät esinettä epämääräisin ääriviivoin. Esimerkki: jonkin puun kuva, koivun summittaiset ääriviivat, samoin sen runko, oksat, lehdet, niiden väri ym. - ympärillä olevat esineet ja paikka avaruudessa.

Aivan samalla tavalla me tiedämme esineen, jonka näemme edessämme. Kun hajotamme koivun kuvan, sopivat sen osat muihinkin koivuihin - nimittäin suunnilleen, yleensä. Erotuksena on vain, että ympärillä olevien esineiden kuvaan tulee lisäksi katselijan ruumiillinen läsnäolo.

Tätä ei pidä nimittää havainnoksi. Se on *kuvittelu* - kuvien tuottamista ja uudistamista.

Mutta vakaumuksemme on, että tiedon, ollakseen tämä yleinen kuva, *sitä ennen* täytyy olla tietoa yksilöllisestä. Ennen lehden kuvaa täytyy olla tieto kaikista sen osista. Mutta tieto jokaisesta osasta, kun se tehdään täsmälliseksi, on jälleen kuva, joka edellyttää tietoa kuvan osista, ja niin loppumattomiin.

Tietoa tästä yksilöllisestä me nimitämme *havainnoksi*. On tosin vaikeata nimittää tiedon muodoksi tätä, joka ei ole vielä tietoa, toisin sanoen, josta tiedämme jotakin vasta, kun se on muuta, nimittäin tietoa kuvana. Mutta se on välttämätön edellytys. Ja jokaisella eri havainnolla on oma sijansa ajassa: ensin a:n, sitten b:n havainto, vaikka se meidän katsomuksessamme jatkuu äärettömiin, siihen, mikä on avaruudessa ja ajassa loputtomiin yksilöllistä.

Huomattakoon, että jokainen kvaliteetti, väri, sävel, ääni, kovuus, makeus, ruusuntuoksu, on siten loppumattomiin määrätty ja määrättävissä - jokaisessa kohdassa ja jokaisena hetkenä loppumattomiin toisenlainen.

M u i s t u t u s. Aistimus on sielun tietoisuutta elimistössä tapahtuvasta muutoksesta, vaikutuksesta aistimiin, tietoisuutta, *että* tämä on; havainto on tietoa siitä, *mitä* aistimuksessa on.

Nyt asian toiseen puoleen. Voimme uskoa, että tämä on lapsen ensimmäistä tietoa: tietoa vain kuvien muodossa. Meillä on syytä otaksua, ettei eläimen tieto koskaan ole mitään muuta.

Mutta niin pian kuin kuva tai se, mitä kuva esittää, saa nimen, ei se ainoastaan ole jotakin yleistä, vaan saa *merkityksen, että se sitä on*. Jonkin puun, koivun, jonkin lehden kuva on tosin jonkin määrätyn puun, koivun, jonkin määrätyn lehden kuva, kun se liitetään havaintoon, mutta se on tämän kuva yleisen lajin eräänä *kappaleena*.

Tämä on *mielikuva* = *tietoa* kuvan muodossa ja samalla tietoisuutta sen yleisestä merkityksestä. Ainoastaan ihmisellä on mielikuvallista tietoa. Lapsessa mieleen kuvaaminen ilmenee ensimmäisen sanan ohella, jonka se kuulee ja liittää johonkin kuvaan, ennen kuin se itse osaa puhua. Kuvittelu tuottaa, liittää yhteen kuvan kuvista, myös näkemättömän ja kuulemattoman kuvista = fantasia. Mutta yleensä ihmisellä on yleisiä abstraktisia käsitteitä mielikuvan muodossa, esim. hyve joidenkin tekojen ja henkilöiden kuvana; samoin laki; Jumala ihmisen muotoisena.

Vihdoin *ajatus* - näiden yleisten merkitysten, käsitteiden yhteys.

M u i s t u t u s. Asia käsitetään näin: käsitteet ovat valmiina; ne yhdistetään, niiden yhteys lausutaan arvostelmana. Mutta niin ei ole asian laita, vaan jokainen käsite on arvostelman muodostama, ja sen sija käsitteyydessä on määrätty. Sillä ei ole tätä sijaa ainoastaan toisten tiedossa, perinnäisesti, ennen yksilön tuloa. Yksilö itse määrää arvostelman avulla sen sijan. *Harkinta* etsii sen jälleen, ottaen käsitteet valmiina, *lausuu* edellä käyneen arvostelman. Niin on myös arvostelman ja johtopäätelmän laita. Ajattelulla on pohja jo siinä,

että kaksi käsitettä kuuluu tai ei kuulu yhteen. *Harkinta lausuu* sen johtopäätelmän muodostamassa todistuksessa.

Nyt on vielä huomattava, ettei ihminen havaitse yhtä ainoata kertaa - kello 5 - vaan että hän kuvaa havaitsemansa mieleensä *toisen* kerran, ajattelee sitä *kolmannen kerran*. Kaikessa, mitä hän näkee, kuulee jne., ts. nähdessään, kuullessaan, hän myös kuvaa näkemänsä mieleensä ja antaa kuvalle yleisen merkityksen käsitteessä, jonka ajattelu on muodostanut ja jonka yhteyden toisten käsitteiden kanssa hän tuntee, joka siis todella on käsite - arvostelmaan ja johtopäätelmään perustuva. Mutta sitten hän voi istuutua harkitsemaan. Samoin kuin hän voi korjata kuvaa, hän voi korjata ajatustakin-lisätä ja vähentää edellistä, selventää jälkimmäistä. Tämä kuuluu itsekasvatukseen.

Tietää tieto yleisestä yleisenä - se on yleensä abstraktio. Se on ihmisellä, ei eläimellä. jos eläimen elämä kuvissa on meidän mieleenkuvaamisemme kaltaista, niin se on *vain* mieleenkuvaamista, luuloa, arvelua.

Mainittujen seikkojen todistukset puuttuvat. Tässä ne eivät ole voineet tulla kysymykseen. Riittää, kun ymmärrämme toisiamme.

Jos katsahdamme siihen, mitä tässä on sanottu, huomaamme, ettei mieleenkuvaamista ole ilman yleisiä käsitteitä. Toisin sanoen: kaikki tieto on tietoa yleisestä. Mutta ihminen tietää mielikuvassaan yleisen *yleisenä*. Se merkitsee hänelle yleistä. Merkitys sisältyy siihen käsitteeseen, joka liittyy kuvaan. Tämän tietoisuuden yleisestä yleisenä lapsi saa ensimmäisestä kuulemastaan sanasta. Siitä alkaa sen osallisuus olemassa olevaan tietoon - sen kasvatusta - aina kuvaan saakka, ts.: yhtä kauas kuin eläimessä tieto on sen omaa. Kun kuvalla on yleinen merkitys, on sen tietäminen yleistä, inhimillistä tietoa.

KOLMAS LUENTO.

Hyvät herrat!

Tietämisen psykologisten muotojen, - havainnon, mielikuvan, ajatuksen käsittämässä ilmenee kaksi vaikeutta.

1:ksi. Että havainto on tietoa yksilöllisestä, vaikka tämän tiedon sisällystä ei voida **milloinkaan määrittellä** sellaisenaan, vaan ainoastaan yleisessä kuvassa.

Niin on laita: koeta lausua tieto mistä aistittavasta esineestä tahansa! - Se on aina lausunto yleistä koskevasta tiedosta.

»Pöytä», »nelikulmainen», »kova», »musta», »kolmen kyynärän pituinen», viiden korttelin levyinen», »kovuuden, värin vivahdus», »tässä harmaa, tuossa tummempi». - Mutta tuhannet oliot ovat pöytä jne. »Tämä pöytä»? Mutta kaikki on jokin »tämä».

Mutta selvää on, että kaikkeen siten lausuttuun tietoon sisällytetään lukemattomien yksityisseikkojen näkeminen - tai lukemattomien kovien kohtien koskettaminen. Tämä on havainto, joka edeltää kuvaa.

Kuva voidaan jakaa moniin eri kuviin. Maailmankaikkeuden - maan - Euroopan - Suomen - tämän kaupungin - talon - huoneen - pöydän - kannen - jalkojen - kannen pienimmän osan kuva jne. Mutta viimeiseenkin kuvaan on sisällytetty moninaisuus; havainto on siinä takana.

M u i s t u s. Aistimuksessa henki (sielu) suhtautuu ruumiiseen. Havainnossa henki itseensä - aistimukseen.

2:ksi. Toinen vaikeus koskee kysymystä: kuinka kuvan yleisyysluonne tulee tajutuksi? Toisin sanoen: kuinka se saa ihmiselle yleisen merkityksen? Tai: kuinka ihminen on tiedossaan ihminen eikä eläin? Tässä ne näet toisistaan eroavat.

Voidaan ajatella, että lapsen kuullessa sanat »pöytä*, »tuoli», nämä äänneet ovat havaintoja, jotka se tietää äänikuvina, viime kädessä koko sanaäänneen kokonaiskuvana, ja että se sitten vertaa äänen kuvaa useihin toisiin (näön ja tunnon kuviin). - Mutta tämä on

vain toiselta puolen (huom.: suunnilleen) sama kuva - äänen, toiselta puolen vaihtuvia kuvia - näön. Siihen ei sisälly mitään tietoisuutta yleisyydestä, yleistä merkitystä. Näin käy vasta, kun esim. pöytä on = jalkojen varassa lepäävä levy, jota käytetään aterioitaessa jne., tuoli = jalkojen varassa oleva levy ja selkänöja istumista varten. Huom.! Kaikki tämä, jalat kannattamista varten, selkänöja nojaamista varten, on tarkoitusperä. - Toisin sanoen: vasta, kun näiden eri määreiden yhteys oivalletaan, ne muuttuvat yleisiksi merkityksiksi, saavat yleensä **yleisyyden luonteen, ts.:** luovat kuvaan tämän luonteen. - Se merkitsee: ajattelu - käsitteiden yhteys mielikuvassa edellytettynä - sisältyy siihen.

Se seikka, että kuitenkin erotamme mieleen kuvaamisesta ajattelun, perustuu siihen, ettei ajattelu *sinänsä* ole kuvallista tietämistä, vaan käsitteiden yhteyden oivaltamista.

Tässä ei voi tulla kysymykseen todistaminen, että niin on, vieläpä, että niin täytyy olla. Se kuuluu psykologiaan. Tässä on kysymys vain siitä, että ymmärrämme toisiamme.

Mutta vielä eräs tärkeä seikka. *Tunne* on tärkeä tekijä, elämässä - kasvatuksessa ja kasvatustieteessä.

Tahtoa ja tietämistä ei saa käsittää niin erilaisiksi, ettei toinen toiminta sisälly toiseen. Tieto ja toiminta ovat kaksi eri asiaa. Tieto ei ilmaise itseänsä, se on olemassa vain tietävälle itselleen. Toiminta on olemassa ulkonaisesti, toisille. Siinä ihminen käyttää ruumiin elimiä ja ulkoisia olioita välineinä - edellisiä jälkimmäisiä *vastaan*. Toiminta ilmenee yleensä luonnonoloiden valtaamisena, muovaamisena, käyttämisenä. Puhuminen, tiedon ilmoittaminen, on sekin. toimintaa (ilman muovaamista puhe-elinten avulla). Sana on historiaa. - Toiminnassa tahto vaikuttaa - tietäminen on edellytys. Tietämisessä toimii äly (siis itse tieto), tahtominen on edellytyksenä. Aistimus on vielä pakkoa. Siihen sisältyy vain *mielihyvää* ja *mielipahaa*. Havaintoa, kuvaa, voidaan sitäkin etsiä ja *karttaa*. Mutta mieleen kuvaamisen yleinen merkitys ja ajattelemisen johtuvat vapaasta halusta. Samoin tuottavan fantasian kuva.

Tahto tietämisessä, yleensä tämä mielihyvä ja mielipaha, tämä pyrkimys, tämä vapaa halu mieleen kuvaamisessa, on - tunne. Tunne on: tahtomista tietämisessä tällä asteella.

Ymmärrys ajattelemisessa, käsittäminen, ei ole aistimuksellista. Mutta kuvittelu, uudistava ja tuottava, toisin sanoen: fantasia, on senlaatuista.

Menneen ja tulevan kuva virittää tämän mielihyvän- ja mielipahantunteen, tai päinvastoin: tunne johtaa olleen ja tulevan kuvaan. Fantasian ikäkausi on myös tunteen. Tunneherkkä sukupuoli elää mielikuvissa. Filosofia, tiede, systematisoiminen, käsiteyhteys ei ole sen asia. Tunne vaikuttaa taiteessa.

Tunteesta eroaa *mielenliikutus*. Tämä edellyttää aistittavaa läsnäoloa - aistimusta.

Puhutaan surun, ilon, toivottomuuden, toivon tunteista. Mutta sureminen jne. *actu*, surun, ilon ym. kuohuttama sieluntila on mielenliikutus - mielihyvä ja mielipaha aistimuksessa. Ystävyys, viha ovat tunteita. Hellä mieli - rakkaudellinen mieli - kiukku ovat mielenliikutuksia. Hellyyden ja kiukun esineet kuuluvat läsnäolevaan. Mielenliikutus ilmenee nauruna, kyynelinä, ilmeinä, eleinä.

»Tunne kiihtyy mielenliikutukseksi», sanotaan. Se merkitsee: mieleen kuvaaminen voi tehdä kuvan niin eläväksi, että se korvaa aistittavaa läsnäoloa. Mutta oikeastaan mielenliikutus riippuu tästä (esineen läsnä- ja poissaolosta - sen poistempaamisesta). Sen tähden eläimissä ilmenee mielenliikutus, mutta ei tunne; tämä näet ei kaipaa ainoastaan kuvaa, vaan myös kuvan merkitystä. Taide todistaa meille, että tämä väite on oikea.

Kun sanotaan: »ihminen toimii tunteensa varassa, niin tämä merkitsee: tunne muuttuu harrastukseksi, ja toiminta tähtää sen tyydyttämiseen. Näyttää tosin yhdentekevältä, sanommeko tunne vai harrastus. Mutta niin ei ole laita. Tietoa ja toimintaa ei saa toisiinsa sekoittaa. Ihminen voi olla tunnetta tulvillaan pääsemättä milloinkaan toimintaan.

Päinvastoin: tunne yleensä pidättää toiminnasta. Se on passiivinen. Mutta jos tunne on senlaatuinen, että siihen sisältyy harrastus, ts.: jos se muuttuu tähän muotoon, esim. rakkaus perherakkaudeksi, perheen taloudellisen menestyksen, puolison onnen, lasten sivistyksen yms. harrastukseksi, jos se ilmenee näissä tyydytettävän tarpeen muodoissa, niin se on mitä voimakkain kannustin toimintaan.

Näin olemme koskettelleet teoreettista puolta, tietämisen muotoja. Tuonnempana kuitenkin vielä selitämme, mitä tulee ajatella järjen merkitsevän.

Nyt tulemme tahtomista, teossa toimivan tahtomisen muotoja koskevaan kysymykseen.

Tavallinen käsitystapa on, että sielu istuu kuin tavarantutkija ja valitsee monien eri kuvitelmien joukosta - toisesta tai toisesta syystä tai kerrassaan perusteettomasti ja mielivaltaisesti päättäen saattaa toisen tai toisen kuvitelman todellisuudeksi.

Tämän käsitystavan perusteena on, että tahto voi vetäytyä pois kaikesta toiminnasta - ja jälleen vapaasti toimintaan käydä. Ihminen ei ainoastaan tiedä, että on niin laita, vaan hänellä on tietämisessään tietoisuus itsestään tänä valtana, joka voi toimia tai olla toimimatta. Me sanoisimme: se on tänä valtana olevan tahdon tietoisuus itsestensä.

Mutta tämä valta ei suinkaan **ole todellista mielivaltaa**, vapaata mahdollisuutta menetellä toiminnassa niin tai näin. Päinvastoin: kun ihminen toimii muitta mutkitta, sisällyksettömän, tyhjän tahtonsa varassa, niinpä tämänkin valta on tyhjä valta. Toiminnan sisällisyys *tarjoutuu* tänä tai tuona himona - haluna, harrastuksena.

Sanotaan: yksilö voi valita hänessä olevista monista harrastuksista minkä hyvänsä. Ei! Hän valitsee voimakkaimman harrastuksen. Hän voi esim. kieltäytyä jonkin himon tyydyttämisestä johonkin toiseen henkilöön kohdistuvan kiintymyksen tai velvollisuutensa tähden, esim. kieltäytyä nälän mieliteon tyydyttämisestä. »Kiintymyksen tähden?» Se merkitsee: voimakkaamman harrastuksen tähden. »Velvollisuutensa tähden Sekin merkitsee: *määrätyn* vakaumuksen tähden, tottumuksesta velvollisuuden täyttämiseen, voimakkaammasta harrastuksesta: hyvän omantunnon tai isänmaan, ihmiskunnan tähden. jälkimmäinen on vain siveellinen (älyllis-moraalinen) harrastus, joka on tässä voimakkaampi, voitolla.

Ja lisäksi on huomattava, että tyhjän tahdon, vallan itsetietoisuus on itse asiassa voimaton suorittamaan sitä tai tätä tekoa. Se on valta toimia tai olla toimimatta, päättää tai olla päättämättä, mutta se ei ole valta jonkin määrätyn sisällyksen todellistamiseen toiminnassa. Jos halu, harrastus on riittävän voimakas, niin ihmisellä on ruumiinsa ja ulkoiset oliot vallassaan. jos ne ovat heikot, raukeat, niin tämä valta on vähäinen.

Siis: toiminnan *mitä*, sen määrätty sisällisyys, ja tahdon valta toiminnassa toteuttaa tämä sisällisyys - siinä on halu ja harrastus.

Valta toimia tai olla toimimatta - äärimmäisessä tapauksessa lopettaa elämä ja toiminta: tämä on ihmisen vallassa - ei eläimen.

Nämä, halut ja harrastukset, ovat tahdon määreet, määrättyt tahtomiset. Ne vastaavat mielikuvia tietämisen alueella. Ne kuvautuvat mieleen. Haluun sisältyy sen esineen kuva, johon halu kohdistuu, esim. nälkään ravintoaineiden kuva - ja tämä kuva yleisen merkityksen ohella ravintoaineet, leipä yleensä. Harrastukseen taas sisältyy sen todellisuuden kuva, joka on saatava aikaan - rakennus, laki (ts.: kansalaisten toimintatapa), vihollisen voittaminen, ts.: kuva armeijan tilasta sen jälkeen, rauha, isänmaan vapaus, - tämä tuleva olotila. Toisin sanoen: kaikki tämä on toiminnassa käsitetty ainoastaan edunharrastuksen muodossa: omaksi suojaksi sään tuimuutta vastaan, tai perheen suojaksi, tähän (tai elämän mukavuuteen) kohdistuvana *rakkautena*, yhteiskuntajärjestykseen kohdistuvana *harrastuksena*, *isänmaallisuutena*.

Halut ja harrastukset ovat siis yleisiä ja tähtäävät tyydyttämiseen yleensä.

Samoin kuin mieleen kuvaaminen edellyttää yksilölliseen suuntautuvaa havaintoa, edellyttävät nämä tahdon suuntautumista yksilölliseen, toisin sanoen: kunkin nykyhetken halua. Esim. nälkä on tietoisuutta (mielikuva) tästä puutteesta, vatsan tyhjyydestä, yleensä, ja tahdon suuntautumista tyydyttämiseen, samoin **yleensä, ravinnolla yleensä**. Mutta tähän sisältyy lukemattomia aistimuksia ja havaintoja tästä puutteesta eri elimienorgaanisessa tapahtumassa - kaikissa organismin osissa - koska assimilaation ja reduktion puute tuntuu kaikkialla - joka kohdassa - jokaisena äärettömiin jakautuvana nykyhetkenä. Samoin ilmenee tämä rajaton yksityiskohtaisuus suuntautumisessa kohti halun esinettä ja sen havaitsemisessa.

Tätä halun edellä käyvää, ts.: käsitteellisesti edellä käyvää tahdon yksilöistämistä me nimitämme *vietiksi*. Tajuikeksi vietti tulee yleisessä ja yleiseen tähtäävässä *halussa*. Viettiä sellaisenaan ei voida tyydyttää.

Meidän tulee muistaa, että tässä puhutaan tahdosta toimivana, käytöllisenä, tahdosta itse toiminnassa. Vietti ja halu toimivat siis *yhdessä*. *Sivistyksen* kehittämää halua nimitetään harrastukseksi. *Sivistyksen* kehittämää viettiä nimitetään taipumukseksi. Halu on eläimessä kuvana - mutta eläimessä ei ole tietoisuutta sen yleisyydestä. Sen tähden eläin on halunsa pauloissa, sen halu on sokea, se on vaisto.

Näiden kahden muodon lisäksi tulee kolmas: tarkoituksiperän tahtominen, tahto teleologisena toimintana, jossa tahdon sisällys on käsitetty ajatuksen muodossa.

NELJÄS LUENTO.

Hyvät herrat!

Me mainitsimme viimeksi kaksi tahdon muotoa eli momenttia: vietin ja halun.

Vietti on tahtomista, joka tähtää yksilölliseen - ts. ulkonaiseen esineeseen yksilöllisenä. (Kaikki toiminta, kaikki käytännöllinen tahtominen näet ilmenee tässä ulkonaisessa muodossa: luonnonesineen valtaamisena, käyttämisenä.)

Vietti on sinänsäkin yksilöllinen; aistillinen vietti on ruumiin tarve tässä kohdassa, tänä nykyhetkenä, ja tähtää, kuten sanottu, tarpeen tyydyttämiseksi johonkin yksilölliseen oloon, johonkin tämän nykyhetken kohtaan.

Mutta vietin sisällys tulee tietoisuuteen haluna, lukemattomien momenttien, tahtomisien yhtymänä - sen vuoksi yleisenä ja yleiseen suuntautuvana. Toisin sanoen: vietti on suhteessaan haluun sama edellytys kuin havainto suhteessaan kuvaan.

Esimerkki: Nälkä viettinä on: tämä aistittu ja (tunnon avulla havaittu) tarve elimistön kaikissa kohdissa, ts. jokaisessa kohdassa eräänä nykyhetkenä, ja sen tyydyttämistahto, suuntautuvana siihen ravintoon, joka tyydyttää tämän punktuaalisen tarpeen. Nälän haluna muodostavat taas kaikki punktuaaliset tarpeet yhtyneinä yleiseksi ravinnonhaluksi ~ ja sen tyydyttämistahto, suuntautuvana ravintoon yleensä tai johonkin määrättyyn ravintoaineeseen yleensä. Samoin lapsen taipumus leikkimään, lukemaan; sen pohjana on tottumus, tarve täyttää tämä nykyhetki tällä askarruksella, punktuaalisesti, mutta tarve tietoisena, yleisenä harrastuksena, ja sellaisena pyrkien tyydyttämään itseään asiassa yleensä, tai, lähemmin määrättyinä, tässä leikissä, tällaisessa lukemisessa, tämän koko kirjan lukemisessa jne.

Näitä yleisiä harrastuksia ja haluja määrääväksi ihminen itsensä käsittää; hän ratkaisee; onko, sanotaan, toinen tai toinen tyydytettävä vai eikö. (Tahto on käytöllistä itsetietoisuutta; se on valtaa ja vallan tietoisuutta itsestään.) Ihminen päättää. Mutta todellisuudessa päätös koskee ainoastaan tyydyttämistä tai tyydyttämättä jättämistä, toimimista tai toiminnasta pidättymistä. Mielivaltaisen vapaasti, perusteettomasti, muitta mutkitta, päätös voi ratkaista ainoastaan tämän että tai ettei. Mutta toiminnan mitä -toisin sanoen: tuleeko toisen vai

toisen halun tai harrastuksen saada etusija -siihen on aina peruste itse haluissa ja harrastuksissa. Niin esim. riippuu voimakkaimmasta harrastuksesta, pääseekö etusijalle nälkä vai levon tarve vai ei kumpikaan, vaan työ, lukeminen, toiminta toisten hyväksi. Tottumus, tapa, kasvatus kykenevät luomaan taipumuksia ja harrastuksia.

Eläimellä ei käsityksemme mukaan ole tätä tietoisuutta itsestään valtana tehdä tai olla tekemättä. Tämä on (käytöllisesti) abstraktioa, pidättymistä kaikesta toiminnasta, tahto vapaana, ratkaisemattomana, epämääräisenä, määreettömänä tekojen yläpuolella. Sitä vastaa tietämisessä puhdas teoreettinen itsetietoisuus, minuuden tietoisuus itsestään, minkään määrätyn mielikuvan sitä sitomatta, tietoisuus kaikesta sisällyksestä abstrahoituna. Mieleen kuvaava, ajatteleva, haluava, tahtova subjekti.

Eläimen tajunnan täyttävät kuvat ja halut. Se on milloin »sitä», milloin »tätä», ja jatkumista niissä luontonsa ja tottumuksen voiman mukaan.

Mutta tahtomisen kolmantena momenttina on: että tahtova minuus tietää olevansa haluihin ja harrastuksiin sidottu. Tämä on *into himo*.

Tämän tulee olla; se on järjellinen momentti siinä merkityksessä, että jollei harrastus ole kyllin väkevä, puuttuu voimia sen tyydyttämiseen, ulkomaailman, olioiden valtaamiseen (myös sen vastustuksen voittamiseen, joka kohtaa toisten yksilöiden taholta ja jolla myös on oma ulkonainen ilmennyksensä, missä vastustusvoima on todellinen). - Mutta ihminen ei ole siinä vapaa, ja vapaan ratkaisun vaatimus sisältyy kuitenkin tahdon tietoisuuteen itsestään toiminnan valtana. Ihmisen pidättyessä toiminnasta tämä vapaudentietoisuus on olemassa tietona. Mutta hän *ei voi* eikä saa pidättyä toiminnasta. Sillä tämän vapauden tulee olla juuri tahtomisenä, käytöllisenä, toiminnassa, eikä ainoastaan mielikuvassa, tietämisessä.

Halut ja harrastukset käsitetään sen tähden yleisessä merkityksessään toiminnan tarkoituksiperänä, jonka välineenä on jokainen tyydytys. Tarkoituksiperä on Ajateltu -ihmisen vapaasti määräämä tahtominen, joka taas määrää tyydytyksen laadun ja määrän. Esim. ravinnon, yleensä sen, mikä on välttämätöntä. Ja halujen ja harrastusten kiistellessä etusijasta ajatteleva ihminen erottaa toisen ja toisen tyydyttämisen pitäen toista välineenä, toista tarkoituksiperänä. Esimerkkejä: ravinto, työ, tieto, hyvä omatunto. Vuoroin tarkoituksiperä ja väline - eri olosuhteissa, esim. ravinto, työ. (Ihminen syö voidakseen tehdä työtä ja tekee työtä voidakseen syödä.) Mutta ajattelu vaatii yhtenäisyyttä, ja tämän määräämä tapa tekee tämän yhtenäisyyden toiminnassa todelliseksi.

Toiminta, jolla on ajateltu tarkoituksiperä, on vasta varsinaisessa merkityksessä *toimintaa*. Eläin ei toimi, sillä ei ole mitään tietoista tarkoituksiperää. Nämä ovat tahtomisen kolme momenttia: 1:ksi Vietti eli Taipumus; 2:ksi Halu eli Harrastus; 3:ksi Tarkoituksiperä, ts.: tahtominen tarkoituksiperänä, toiminta (huom.! käytöllinen, todellinen tahtominen). Nämä kolme momenttia sisältyvät kaikkeen toimintaan. Tahto lähtee taipumuksesta, on harrastusta, mutta *tarkoituksiperäksi määrättyinä*.

Vastaavat tietämisen momentit ovat: Havainto. Mielikuva. Ajatus.

Silmäillessämme mainittuja seikkoja voimme tehdä kasvatusta koskevan johtopäätelmän.

Tietämiseen katsoen:

1:ksi. Sivistyneen elämän ympäristöstä - ihmisen työstä yleensä saatu havainto. Luonnonesineet - järjestyksen, kauneuden, luonnonvoiman merkitys - ihmetyttävinä, hämmästyttävinä, pelkoa (mielenliikutuksia ja tunteita) aiheuttavina. Taide-esineet: jokaisessa on jokin *merkitys*, siihen sisällytetty tarkoituksiperä. Esimerkkejä: talo, talouskalu, pelto, taideteos. Ihmisten toimet: tuomioistuin, jumalanpalvelus jne. Kaiken tämän havaitseminen johtaa merkityksen tietämiseen.

Luonnonhavaintoa tähdennetään kovin - ja syystäkin. Vaikutelmat ovat sinänsä arvokkaat. Luontoa koskeva tieto on hyödyllistä, toiminnalle välttämätöntä. Se on tietoa lajista, suvusta ja yhteydestä, laista. Mutta luonnonhavainto on vähäpätöistä ihmistöiden havaitsemiseen

verrattuna, koska nämä vaikuttavat samoin kuin luonnonoliot, nimittäin suuruudella, taiteellisuudella - seurakunta, urkulaulu - mutta sitä paitsi sisältävät määrätyn merkityksen, johtavat ajattelevaan käsittämiseen. Villi-ihminen voi katsella luontoa mitään ajattelematta. Mutta hän ei voi seisoa *London Bridgellä joutumatta* karkotetuksi villeydestään - hänen täytyy paeta metsään tai etsiä sivistystä, älyllistä.

2:ksi. Samoin toimii luonnonhavainto kuvittelussa vain taidetuotannon hyväksi. Mutta ihmistyön havaitseminen johtaa kuvittelun tulevaisuuteen. Luonnonjärjestys on yhtä ja samaa, *idem per idem*. Mutta ihmistöissä on tarkoitusperää, tarkoitusta, tulevaisuutta. Ne kehottavat ihmistä muodostamaan tulevaisuuden mielikuvia, kuvaamaan sitä, näkemään sen hengessään ja koettamaan käsittää sen merkitystä.

Tämä on lapsessa kuitenkin vain aavistusta - epämääräinen kuva Jumalan kaitselmuksen kuva - tunteen kannattama. Se tehostuu sinä ajankohtana, jolloin mieleen kuvaamisen kannan tulee suhteellisesti väistyä ajatuksen olokannan tieltä. (Vaikka näet mielikuva ja ajatus ovat kumpikin kaiken tietämisen momenteja, voi jompikumpi olla voitolla, etualalla.)

3:ksi. Mutta tärkeintä on tämä: merkitys ja yhteys, ts. ajattelemisen, opitaan kokonaisuudessaan. Se on jokaisena nykyishetkenä olemassa valmiina, traditiona. Tähän sisältyy älyllisen kasvatuksen valta ja pakko.

Ihmisellä, sanotaan, on *kyky* ajatella. Niin, hänen kykynsä on siinä, että hänen ympärillään ensimmäisestä hetkestä on ihmisiä ja inhimillisen sivistyksen tuotteita, että ne ovat hänen havaittavinaan ja että hän siten johtuu etsimään näiden havainnon kuvien merkitystä. Yksilössä, joka joutuisi (lapsuudestaan asti) toisten ihmisten piirin ulkopuolelle, ei ajattelua olisi. Esimerkkinä mainitaan kuuromykkä. Mutta kuuromykkä ajattelee vasta, kun hän on oppinut käyttämään merkkikieltä ja lisäksi lukemaan. Siihen saakka hän elää yksinomaan kuvissa. Tyhjä *kyky* on abstraktio, puhdas itsetietoisuus, joka jo edellyttää määrättyä ajattelua, sitä, joka ajattelee, jolla on nämä ajatukset. Historian, ihmiselämän, toiminnan havainnossa ja kuvassa on tosioloinen ajatus-mahdollisuus; sillä merkitys, yhteys on siinä todellinen, objektiivinen, on olemassa ihmiselle (lapselle), hänen työnsä ja näiden kehittyminen siitä, ts.: ajatuksen kehittyminen siitä, on kehitystä kuvan kautta havainnosta, ajattelun todellisuuden kehitystä sen tosioloisesta, olemassa olevasta mahdollisuudesta.

Tämä tradition merkitys ajattelemiselle ilmenee tämän korkeimmassa muodossa ja syvimmissä pohjassa: *päätelmässä*.

Huomautettiin näet, ettei arvostelma ole valmiiden käsitteiden yhteen liittämistä ja pelkkää näiden yhteenkuuluvaisuuden arvostelemista vaan että jokainen käsite on arvostelmien muodostama. Esim.: ihminen on järjellinen. Mitä on »ihminen», jollei siihen jo sisälly »järki»? Eläin jolla on järki. »Eläin» on = elimistö, vapaa liike. »Liikkeeseen» sisältyy avaruus ja aika. »Vapaaseen» sisältyy sielua, jotakin yliaistillista, aineetonta. - Pääkohtana tällä taholla on: tämä, tämä - havainnon ilmaus. Kaikki enempi on arvostelmaa, muodollisessa katsannossa. Arvostelma ei kuitenkaan ole syvemmissä merkityksessä pelkkä lausuma, mitä tämä on, vaan että se on niin (- että sen tulee olla) järjellisesti - välttämättömästi: varsinainen, arvosteleva oivallus.

Sen tähden voidaan samoin sanoa: arvostelma perustuu päätelmään. Päätelmään sisältyy todistus, sen riittävä peruste. Päätelmällä on yleispätevyyden luonne kaikille ajatteleville, se ei ole, niin kuin arvostelma, vain subjektiivisen vakaumuksen ilmaus.

Todistus, yleispätevyys, toisin sanoen: mikä jo pätee tai tähän pätemiseen perustuu, on sen mukainen, ja niin on laita: yksilö löytää tiedon järjestelmän, yhteyden, ajattelun *valmiina*. Se on ihmiskunnan tietoa - tarkemmin sanoen nykyajan, sivistyskauden, maanosan siinä, Euroopan, määrätyn kansakunnan, siihen kuuluvan yhteiskuntaluokan, vanhempien.

Tämä on älyllisen sivistyksen pakko. Ihminen ei ainoastaan ajattele *niin kuin* on oppinut ajattelemaan, vaan hän ajattelee, *koska* on oppinut ajattelemaan, ja oppiminen tapahtuu välttämättä tässä määrätystä muodossa.

Mutta me olemme sanoneet: perheen, yhteiskuntaluokan, kansakunnan rajoja kauemmaksi voidaan mennä. Tämän saa yleensä aikaan: *koulu* ts.: traditio, jonka avulla opitaan ajattelemaan mainittuja rajoja kauemmaksi. - Mutta nykyajan ajattelulla, historialla todellisena tässä nykyhetkessä, on absoluuttinen raja. Sitä kauemmaksi ei opita ajattelemaan.

Tuonnempana käy vielä selvemmin ilmi, mikä on tradition valta, mikä kasvatuksen pakko tahtomisen, toiminnan alueella. Siitä seuraavalla kerralla.

VIIDES LUENTO.

Hyvät herrat!

Koetimme oppia oivaltamaan, että tietämisen alueella tradition vaikutus ilmenee joka kohdassa: havainnon esineinä olevissa ihmistöissä ja ihmistoiminnassa, jotka eroavat luonnonilmiöistä sikäli, että sisältävät niihin sisällytetyn merkityksen; näiden havaintojen esineiden kuvissa, että ne merkityksellään viittaavat tulevaisuuteen, virittävät toimimaan fantasian, tuottavan kuvittelun, joka tässä palautuu myös menneisyyteen; itse kuvien merkityksessä perinnäisenä, opittuna, sekä ajattelussa, niiden ajattelussa yhteydessä, jonka yksilö löytää valmiina perinnäisenä tietona; minkä tähden ihminen ei opi ainoastaan jotakin määrättyä ajattelutapaa, vaan itse ajattelemisen, koska ajattelemisen on tämä tiedon yhteys.

Mutta, sanotaan, kaikki ihmiset ajattelevat samalla tavalla. Se on heissä luontoperäistä, synnynnäistä.

Herrat suvaitkoot silmällä sanomalehtiämme, historiaa - ja **filosofian** historiaa.

Ajatus on: muodoltaan ovat kaikki yhtäläisiä. Mutta mikä on tämä muoto? Määrätyt arvostelmain ja päätelmän lajit? Kategoriat - Aristoteleen ja Kantin mukaan. Toisin sanoen: yleisimmät, abstraktisimmat käsitteet; oikeastaan niiden yhteys. Esimerkiksi: substanssi ja aksidenssi, syy ja vaikutus jne., siis näiden opittu yhteys. Esim.: »ex analogim, toisin sanoen: käsitteiden yhtäläisyys ja erilaisuus ja näiden sovellutus, keskeytettynä mielivaltaisella rajalla. Niitä esiintyy jokaisella sivistysasteella. Abstraktisin on = yleisin. Samalla = konkreettisin. Sillä se on olemassa kaikessa, kaikissa ilmiöissä. Esim. luonnossa ja historiassa on kaikki syytä ja kaikki vaikutusta.

Kysytään: mikä siis on ajattelemisen ensimmäinen synty? Jumala teki ihmisen kuvakseen. Ensimmäinen muna? Ensimmäinen materia - voima - sysäys taivaankappaleisiin tai kaasuun? - Siihen emme kajoa. Meidän asianamme on vain käsittää mitä on.

Toiminnan alueella me erotimme: Vietin - aistillisen, luontoperäisen vietin, joka on ihmisellä samoin kuin eläimellä. Se on vähäpätöinen verrattuna kaikkiin niihin taipumuksiin, joita perinnäistapa luo. On myös moraalisia taipumuksia puolesta tai vastaan. Esimerkkejä: paikkakuntiin, luonnonesineisiin (kukkiin jne.), henkilöihin, toimiin kohdistuva kiintymys; mutta myös tottumus eräiden sieluntilojen luomiin taipumuksiin (ystävällisyys, epäystävällisyys, taipumus haaveksimiseen, uteliaisuus, tarkkaavaisuus jne.).

Halussa vietti tulee selvästi tietoiseksi, sanoin kuin taipumus harrastuksessa. Sellaisina, tässä yleisyyden muodossa, ne tyydytetään. Mutta ne tyydytetään määrättyllä tavalla, tyydyttämisen välineet ovat erilaiset. Lapsi ei niitä valitse; esim. ei edes se, mikä tyydyttää janon, ole aina äidinmaito, vaan voi olla jokin sen sijake. Aterioimis- ja nukkumisajat ja niiden mitan määräävät toiset. Kaikessa tulee vallitsemaan määrätty tottumus tai huono

tottumus. ja tässä tyydyttämisessä syntyvät taipumukset - ensin aistillisten viettien tyydytys, toisen tai toisen taipumuksen tyydytys sen jälkeen, ja siitä syntyy uusia taipumuksia. Esim. äitiin kohdistuva rakkaus syntyy siitä, että äiti huolehtii aistillisen vietin (ruumiillisten tarpeiden) tyydyttämisestä. Luontoon, synnyinmaahan kohdistuva rakkaus syntyy tottumuksesta.

Tässä on moraalisen mielenlaadun varhainen perustaminen: **taipumuksissa** ja tottumuksessa, tavassa. Mainittu tyydyttämistapa on perinnäinen; erilainen eri kansoissa, eri yhteiskuntaluokissa, eri suvuissa polvesta polveen. Sitä muuttaa hitaasti vuosisatojen kuluessa totumuksen, pitämyksen, tavan voima. Sitä määrää myös maa ja ilmasto, mutta ainoastaan jossakin määrin, koska sivistys vähitellen tasoittaa kaikki nämä luonnolliset eroavaisuudet.

Herrat tietävät, että älyllistä kykyä yleensä pidetään synnynnäisenä, mutta ei mielellään taipumuksia, joiden voidaan katsoa vaikuttavan moraalisuuteen. Tämän kanssa on ristiriidassa, että yksilön kuitenkin yleensä on vaikeampi sietää, että häntä pidetään esim. tyhmänä, kuin että häntä pidetään tuittupäisenä. Tuskin kuitenkaan voidaan ratkaista, miten luonnollinen rakenne vaikuttaa taipumukseenkin eikä ainoastaan viettiin, oikeastaan sen asteeseen ja ilmenemistapaan katsoen: temperamentti. Kansalliset ja suvulliset eroavaisuudet vaikuttavat nekin. Samoin äidin mielenliikutukset. Mutta olennaisesti sellaiset eroavaisuudet johtuvat kansallisesta ym. tottumuksesta ja tavasta, niitä määrää mm. ilmasto, mutta ennen kaikkea historialliset kohtalot. Sillä kansakunta ei ole rotu tai kansanheimo, vaan historiallinen tuote (Sen muodostavat useat kansanheimot, sen tietoa ja tapaa määrää kosketus toisiin kansakuntiin sodassa ja rauhassa ja kansakunnan olemassaolon ajankohta). Niin myös yhteiskunnallinen tapa yhteiskunnallisen aseman ja suvun tavan mukaan.

Voidaan kuitenkin käsittää, että luontoperäinen, synnynnäinen. aines vaikuttaa yhtä paljon - tai yhtä vähän - teoreettisessa kuin käytännöllisessä katsannossa. Enemmän raakuuden tilassa. Sillä sivilisaatio ja kulttuuri merkitsevät juuri tätä: luonnon määräysvallan voittamista - subjektiivisesti ja objektiivisesti - sen vallan kukistamista.

Se, mitä tässä on sanottu, riittää osoittamaan, millainen valta perinnäistavalla on käytännöllisillä alueilla taipumusten synnyttäjänä.

Mutta lisäksi on huomattava: tyydyttämisen tapa määrää, mitä halu ja harrastus on. Ajatellaan: nälkä on nälkää, tyydytettäköön se miten tahansa. Niin, se on sitä viettinä, sanoin lausumattomana, käsittämättömänä. Mutta tietoisena haluna se on eri asia eläimessä, villi-ihmisessä, sivistyneessä ihmisessä. Se on suvunjatkamisvietin ohella eläimen kaikki kaikessa. Mutta jo villi-ihmisessä on lisäksi koko joukko uusia taipumuksia. Ja sivistyneessä ihmisessä nälkä on: lukemattomien ravintoaineiden, toisen tai toisen, tarvetta, halu, jonka määrätty sisällitys voidaan lausua monella eri tavalla (tarjoo tyydyttämiseen katsoen vapauden valita; - eläimessä: lihan, ruohon tarve); sen ilmenemisaika on vapaasti määrättävissä. Lapsi on nälkäinen neljä kertaa päivässä - moni lapsi vain yhden ainoan kerran jne. Tästä riippuu, mitä nälkä haluna on. Tietoisuus elimistössä ilmenevästä tarpeesta - elimistön väsähtymisestä tai yhteyttämistapahtuman heikontumisesta saa siten totumuksen määräämisen kulun. Mutta lisäksi tulee vielä tyydyttämisen suhde toisten halujen ja harrastusten tyydyttämiseen - halun merkitys suhteessa näihin jonkin tarkoituksen välineenä. Harrastus - varsinkin korkeampi henkinen harrastus - vähentää sen pienimpään määräänsä, Isänmaanpuolustaja kärsii taistelussa nälkää; mitään halua hän ei tunne. Surussaan ja ilossaan ihminen unohtaa syömisen ja juomisen jne.

Näin olemme tulleet tahtomisen kolmanteen momenttiin, missä tahtominen on **ajateltu tarkoitusperä**.

Tottumus kasvatuksessa järjestää halujen ja harrastusten tyydyttämistä sekä samalla itse haluja. - Mitä enemmän sivistysharrastuksia ilmenee, sitä vähemmän valtaa on kullakin

halulla ja harrastuksella sinänsä, sitä helpommin järjestyy tyydyttäminen, toisin sanoen: tulee itse halun sisällys määrätynksi. Tämä (käytännöllinen) systematisoiminen tapahtuu määrätyn ajan perintätavan, määrätyn kansakunnan sivistysasteen mukaan, ja systematiikka on tämä tarkoituksen ja välineiden mukaisesti. Tässä kysytään: miksi tämä järjestys eikä toinen? Kasvattajalle se tarjoutuu perinnäistapana, ja hän kykenee sivistysasteestaan riippuen paremmin tai huonommin vastaamaan tuohon kysymykseen, mainitsemaan syitä. Se voi olla tapa tai myös huono tapa, jos siitä puuttuu oivallus. Mutta traditio pyrkii aina käsittämään itseänsä ja siten poistamaan huonoa tapaa järjetöntä. Kasvatettava omaksuu tämän systematiikan vain auktoriteetin nojalla. ja tässä on perinnäistavan pohjimmainen käytännöllinen valta kasvatuksen pakko.

Se, mitä on vielä mainittava, kuuluu jo itsekasvatukseen. - Siitä vain muutamia sanoja.

Kun näet tieto edistyy todistukseksi - päätelmässä - ilmenee yksilölle tiedon perinnäinen yhteys, ts.: että se on yleisen inhimillisen tiedon järjestelmä. Sillä todistus merkitsee yleispätevyyttä, pätevyyttä ajattelulle yleensä. Mutta todistaminen merkitsee todistusta myös yksilön omalle tiedolle, omalle harkitsevalle vakaumukselle. Se, mikä ei ole sille pätevää, ei ole pätevää ajattelulle yleensä. Siten jokainen yksilö tekee tiedon perinnäisen yhteyden yhteydeksi myös itselleen, ja sikäli tämä on jatkuva tapahtuma, jatkuvan selvittelyn alainen. Tämä on tietämisessä *itsekasvatus*, jossa samalla kertaa inhimillinen tieto kehittyy ja yksilön tieto tulee sen edustajaksi, ts.: se on todellisuutena yksilön tiedossa.

Tämä itsekasvatus sisältyy kasvatukseen siitä hetkestä, jona yksilö todistaa todistuksensa oivaltaen, ts.: tietoisena sen yleispätevyydestä. jos ajattelemme sitä, että tiedollinen todistaminen koskee luontoa ja historiaa, fyysillistä ja moraalista maailmanjärjestystä, näiden järjellistä yhteyttä, niin tämä tieto on = järjellinen, järki.

Samoin toimiessaan tarkoituksensa mukaisesti ihminen astuu käytännössä, toiminnassa, järjelliseen maailmanjärjestykseen, luonnon välttämättömyyteen, historiaan (lähinnä valtion) järjestykseen. Hänen täytyy, jos hän tahtoo toteuttaa tarkoituksensa, saattaa toimintansa sopusointuun tämän olemassa olevan järjestyksen kanssa. Luontoa hän voi käyttää välineenä, mutta hän ei voi kumota sen järjestystä. Se seikka, että on olemassa muuttumaton järjestys, luonnonvälttämättömyys, tekee hänelle mahdolliseksi laskea toiminnan seuraukset. Samoin hänen täytyy alistua kansakuntansa tapaan ja lakiin ja sen kohtaloihin. Kun hän sen tekee käsittäen tämän järjestyksen järjellisyyden, järjellisen yhteyden, on hän toiminnassaan vapaa, hänen tahtomisensa on järjellistä = järkeä. Mutta toiminta kuuluu silloin eräänä muotona moraaliseen maailmanjärjestykseen, kehittää sitä, tekee sen todelliseksi.

Tämäkin itsekasvatus alkaa kasvatuksesta niin pian kuin ihminen toimii omantuntonsa varassa, tietoisena siitä, mitä moraalisisessa maailmanjärjestyksessä tulee olla.

KUUDES LUENTO.

Hyvät herrat!

Järki: se ei ole mikään erityinen psykologinen momentti tietämisessä tai tahtomisessa.

Tietämisen momenteja on kolme: havainto, mielikuva, ajatus. Tahtomisen momentit: vietti, halu, tarkoituksensa. Ajattelemisessa - taas ilmenevät nämä momentit: käsittäminen, arvosteleminen, todistaminen. - Arvostelma on subjektiivista arvelua. Kopula on = ajatteleva, hänen luulonsa, subjektiivinen vakaumuksensa. Todistamiseen sisältyy yleispätevyyden vaatimus. Todistettu yhteys on siinä olemassa ennen subjektiivista mietintää, luonnossa ja historiassa olevana järkenä, tämän järjellisenä oivaltamisena ajattelevassa ihmisessä yleensä. Olemme sanoneet: kun ihminen vaatii tätä oivallusta, syitä, todistusta, ja kykenee itselleen todistamaan, niin itsekasvatus alkaa.

Samoin tahtomisessa tarkoituksena. Tarkoituksena on vain perinnäinen, auktoriteetin määräämä. Mutta yksilö luo siihen subjektiivisen muodon, tahtoo sitä omalla tavallaan - subjektiivisesti, satunnaisesti, subjektiivisen oikun, - halun ja mielihyvän mukaan - mutta myös sen vakaumuksen ja luulon mukaan, että tämä hänen subjektiivinen ratkaisunsa on oikeutettu. Kolmas seikka on siinä, että tunnustetaan järki luonnossa ja historiassa, järki olemassa olevassa perinnäisessä, yleispätevät tarkoituksena yhteiskunnassa ja historiassa, ja että yksilö ottaa nämä tarkoituksena omikseen koska ne ovat sinänsä järjelliset. Tämä on järkeä toiminnassa, järjellistä tahtomista = vapautta oikeana, todellisena vapautena. Itsekasvatus on tämä tietoisuus yleisestä sellaisenaan ja sen tahtominen.

Sen tähden kasvatus on: *se tapahtuma, jonka avulla ihminen pääsee järkeen ja vapauteen.*

Mutta siihen sisältyy itsekasvatus. Jotta sitä olisi, täytyy tämän olemassa olevan perinnäisen vaikutuksen tietämiseen ja tahtomiseen tapahtua: i:ksi siten, että havainnon esineinä on ihmistöitä ja inhimillistä toimintaa, mistä tajunta kokoaa yhteen kuvia, joilla on yleinen merkitys. ja että opitaan käsittämään tämä yleisenä -opitaan ajattelu; 2:ksi siten, että istutetaan taipumuksia ja kehitetään niistä harrastuksia, jotka ovat sinänsä yleisiä, sekä siten, että luodaan näihin tietoinen yleisyyden luonne käsittäen ne yleisiksi tarkoituksena.

Sen tähden kasvatus on: *se tapahtuma, jonka avulla ihminen pääsee osalliseksi perinnäistietona ja -tapana ilmenevään tietämiseen ja tahtomiseen.*

Tämä tapahtuma on edellytetty itsekasvatusta varten. Se on auktoriteettia ja kuria suhteessa uskoon ja kuuliaisuuteen. Se luo pakkoon kohdistuvan vastavaikutuksen: oman ajatuksen ja oman tahdon. Mutta siinä tapahtuu siirtyminen itsekasvatukseen.

Itsekasvatus alkaa tästä *perusteettomasta* tietämisestä ja tahtomisesta ja johtaa, ts. sen tulee johtaa, järjelliseen oivallukseen (tietämisen peruste) ja järjelliseen toimintaan = vapauteen (sen tahtomiseen, mikä on yleistä, tämä käsitettynä oikeutetuksi, järjelliseksi, oikeaksi). Tässä ei reageeraa ihmisen »oma luonto», ei mikään hänen »synnynnäinen» vapaudenhalunsa. Tähän ajaa annettu tieto ja tahto, perinnäinen oppi ja tapa itse, tässä kehittyen. Tämä on sinänsä kuin käyteaine. Sen ei tule olla ainoastaan perinnäinen. Sen välitön muoto tosin on tämä. Mutta se on sinänsä järjellinen, yleispätevä yhteys; ja sikäli kuin se muovaa yksilön tietoa ja tahtoa, se pakottaa järjelliseen oivallukseen,, jonka alkuna on oma ajatus, oma tahto. *Itsetietoisuus*: että yksilöllinen henki käsittää minuutensa tätä tarjoutuvaa *perinnäistä* sisällystä vallitsevana tai siinä ilmenevänä valtana.

Järki luonnossa ja historiassa olevana, niiden immanenttina lakina ja järjestyksenä, on näet järkeä järjellisenä oivalluksena; ja erityisesti historiassa, inhimillisen toiminnan maailmassa, järjellisenä tahtomisena, kehityksenä, siirtymisenä nykyisyydestä tulevaisuuteen. Luonnosta voidaan sanoa: järjellinen järjestys on siinä, vaikka ihminen ei sitä tuntisikaan. Mutta silloin ajatellaan, että se on siinä Jumalalle, tietoisena. Huomattakoon, että ilmiöt ovat olemassa - ei laki sellaisena; se on abstraktio. Historiassa sitä vastoin ei ole mitään järkeä, jota ei ihminen siihen sisällytä. Järjellinen järjestys on tässä ihmisen *työtä ja vaikutusta*.

Siitä syystä: mitä rikkaammaksi tietäminen ja tahtominen - oppi ja tapa -kasvatuksen vaikutuksesta muodostuu, sitä varmempi on itsetietoisuus ja sitä enemmän ihminen tuntee vetoa järjelliseen oivallukseen ja järjelliseen toimintaan. Mutta myös tietämisen ja tavan laadulla on tässä oma merkityksensä: esim. tieteellinen opetus; yhteiskunnallinen asema ja siihen sisältyvä laajempi toiminta. Huomattakoon isänmaallinen toiminta; sota, valtiollinen vapaus; lähetystoimi.

Sivistys on tietoisuutta yleisestä ja toimintaa sen hyväksi.

Curtmann asettaa kasvatuksen tarkoituksena »die christliche Civilisation». Mutta sitten hän tämän taas häivyttää tekemällä siitä ajatellun ihanteen -inhimillisen

täydellisyyden. Ja hän sanoo sen vuoksi: kasvatusta on »tahallista nuorten ihmisten kehittämistä olevissa oloissa mahdollisimman korkeaan inhimilliseen täydellisyyteen».

Hänen näkökannaltaan olisi riittänyt, jos hän olisi *sanonut*: »oleviin oloihin». Sillä nämä ovat »kristillinen sivilisaatio», nimittäin todellinen, ei ainoastaan ajateltu, haaveksittu. Sen tähden hän sanoo myös: »Der Gesittungs - Zustand, wie sie sich in der *Vorstellung* der trefflichsten Zeitgenossen abspiegelt». Kuka siis nauttii kasvatusta? Ei kukaan. Miljoonien kasvatusta on pelkkää *perinnäistä tietoa* ja perinnäistä tapaa. Ja ne harvat, joilla voi olla jotakin tietoa näistä »mainioimpien aikalaisten mielikuvasto, kasvattavat kuitenkin oman tapansa mukaan. Itse mainioimmatkin menettelisivät kasvattajina nurinkurisesti ja anteeksiantamattomasti, jos he asettaisivat korkeimmaksi säännöksi omat mielikuvansa eikä sitä yleispätevää, joka on todellinen tiedossa ja tavassa. Todellisuus on tässä yleensä häivytetty subjektiiviseksi teoriaksi, luuloksi.

Tämä johtuu määreestä »tahallinen». Siitä myönnytys, että useimpien kasvatusta kuitenkin on tahatonta, »luonnollista - niidenkin taholta, jotka ovat käsittäneet kasvatusta tarkoituksen »ideaalisesti». He vaipuvat lukemattomissa tapauksissa takaisin tahattomaan menettelyyn, ja muita vaikutuksia tulee myös heidän tahallisen kasvatuksensa lisäksi.

Vihdoin on vielä muistettava kasvatettavan oma henkinen olemus, kyky. Ja niin koko täydellisyys häviää subjektiivisen ja objektiivisen todellisuuden tieltä. Tämä jää vallitsemaan.

Mutta sen tuleekin todella vallita. Silloin näet vallitsee järki eikä mikään subjektiivinen teoria - mielikuva.

Curtmannin käsitykseen ei myöskään sisälly sen momenttina itsekasvatusta, vaan ainoastaan tämä olemassa oleva luonto. Toisin sanoen: ei käsitellä, että olemassa oleva perinnäinen on sinänsä jatkumista, kehitystä että tämä on siihen sisältyvä järjellinen, *maailmanjärjestys, henkinen* edistyminen uuteen muotoon, ettei siis yksilöä voida saattaa osalliseksi perinnäiseen oppiin ja tapaan -»kristilliseen sivilisaatioon» sellaisena kuin se tänä nykyhetkenä on todellinen - sen saamatta hänen tiedossaan ja taidossaan uutta muotoa, lakkaamatta olemasta vain perinnäinen, sen esim. tapana muuttumatta toiminnaksi, jota ei ole ennen ollut eikä tule enää olemaan - täksi kehityksen renkaaksi, jota ei voi korvata mikään muu.

Olemme käyttäneet tätä vertausta ja arvostelua osoittaaksemme, ettei kasvatusta koskeva käsityksemme perusta sellaista teoriaa, vaan että siihen sisältyy sen käsittäminen, mitä kasvatusta kaikkialla on, on ollut ja tulee olemaan -todellisuuden käsittäminen. Siis: **kasvatustieteen** kasvatusta käsittelevänä tieteenä ei ole esitystä siitä, mitä kasvatusta tulee **olla, vaan esitystä siitä**, mitä kasvatusta on.

Mutta käsittäminen on järjellisenä oivalluksena = tietoa yleisestä yleispätevästä, järjellisesti välttämättömänä. - Kasvatustieteen on sen vuoksi esitys kasvatusta olemisesta järjellisesti välttämättömänä, ei kasvatusta kuvailemista sinä tai tänä historian ajankohtana tai siinä tai tässä perheessä, toisessa tai toisessa valtiossa tänä nykyhetkenä, vaan kasvatusta käsittelemistä sinänsä tänä tapahtumana, jonka avulla ihminen pääsee järkeen ja vapautteen, erityisesti sinä tapahtumana, jonka avulla hän pääsee osalliseksi perinnäistapana ilmenevään tietämiseen ja tahtomiseen.

SEITSEMÄS LUENTO.

Hyvät herrat!

Olen koettanut osoittaa, että kasvatusta on se tapahtuma, jonka avulla ihminen tulee järkeen. ja vapautteen. Kun tähän sisältyy myös itsekasvatusta, voitaisiin kasvatusta

suppeammassa merkityksessä (lastenkasvatus) merkitä siksi tapahtumaksi, jonka avulla ihminen pääsee osalliseksi perinnäistapana ilmenevään tietämiseen ja tahtomiseen.

Jälkimmäisessä määritelmässä tähdennetään sitä, että tietäminen ja tahtominen järjestellisenä tietämisenä ja tahtomisena, järki ja vapaus, ei ole tyhjä kyky, vaan on sisällyksellistä tietämistä ja tahtomista todellisessa toiminnassa. Siis toiselta puolen: perinnäistapaa eivät muodosta kirjat ja muistomerkit, vaan se on tämä nyt elävän sukupolven tieto ja toiminta nykyisenä hetkenä. Tämä tietämistapa, tämä toimimistapa muodostaa perinnäistavan, johon ihminen pääsee kasvatuksen avulla osalliseksi. Ja tämä tapa on itse tietäminen ja tahtominen.

Tämä voidaan lähemmin määritellä psykologiselta näkökannalta.

Olioiden havaitseminen, niiden kuvien muodostaminen, on ihmisellä yhteistä eläinten kanssa. Mutta yleisen merkityksen antaminen kuville, tämä ihmisen erikoisuus, muodostaa mieltämisen, ja tämä opitaan.

Esim. Suomen, maapallon, samoin kuin rajoitetumpien luonnonesineiden, kuten esim. vehnän kuva. Merkitys riippuu kunkin ajan kulttuurista. Vielä enemmän kirkko, saarna, toisin sanoen itse ulkonaisen toiminnan, sen kuvan merkitys. Mutta tämä merkitys liittyy taas koko nykyisin vallitsevaan inhimillisen tiedon järjestelmään, erityisesti esim. eurooppalaiseen, katoliseen' saksalaiseen, professorin, talonpojan tiedon järjestelmään.

Samoin toiminnassa. Vietti ja halu kuuluvat eläimellekin. Mutta halun yleinen merkitys, tarkoitusperä (huom.!: tarkoitusperäinen toiminta), tämä opitaan. Se liittyy toiminnan maailmaan, suvun toimintatavassa todelliseen, samoin määrätyn sivistyskauden, kansakunnan, yhteiskuntaluokan toimintatapaan. Esimerkki: nälkä, sen tyydyttäminen tällä tavalla, tässä järjestyksessä, tätä tarkoitusta varten; ruumiillinen työ, maan viljelemiseksi, perheen elatukseksi, lasten kasvattamiseksi riippumattomiksi, vapaamielisiksi, isänmaallisiksi kansalaisiksi, isänmaan (yleisen) hyväksi, siten ihmiskunnan, maan päälle perustettavan Jumalan valtakunnan hyväksi, (kaikkien) taivaallista autuutta varten. Nämä tarkoitusperät (halun tyydyttämiseen sisältyvinä) riippuvat kulloisenakin kulttuurilla ilmenevästä perinnäistiedosta ja -tavasta. Huomattakoon: ei.ainoastaan tiedon, vaan (yleisen) toimintatavan traditiosta, kansakunnan toiminnassa olemassa olevista laitoksista, laeista, tavasta. Sitäkin enemmän yhteiselämän luomat istuttamat taipumukset ja harrastukset. Niin nämä kaikki tarkoitusperät juontuvat taipumuksen ja harrastuksen muodosta. Esim. omaisuudenhankinta, lapsiin, lähimmäisiin kohdistuva rakkaus, isänmaallisuus. Mutta perinnäistapa ilmenee ennen kaikkea tarkoitusperissä, toiminnan ja tarkoitusperien yhteyden yleisessä puolessa, järjestetyssä toimintatavassa.

Tämä on = tietäminen ja tahtominen traditiona.

Karl Rosenkranz sanoo teoksessaan »Die Pädagogik als System»:

Die Aufgabe der Erziehung ist »Entwicklung der dem Einzelnen inmanenten theoretischen und praktischen Vernunft» (ts.: järjen ja vapauden).

Tässä on »inmanent» sama, mitä myöhemmin mainitaan nimellä »vorhandene reelle Möglichkeit».

Miten se on ymmärrettävä? Se on luonto tradition vastakohtana. Reaalinen mahdollisuus on: 1:ksi yksilö määrättyllä tavalla organisoituna ja 2:ksi tähän aikaan, tähän kansakuntaan ym. *luonnostaan* kuuluvana. Siis yksilöllisesti - mutta subjektiivisesti ja objektiivisesti.

Ja lisäksi: yksilön luonnollinen olemus ei ole pelkkä kuollut ainemuotoutuma, vaan se on elämää, sielua. Elämä kuuluu kasvavaan luontoon. Eläimessä on sielu, sillä eläimen-elimistön muodostus, kehitys ja säilyminen ei ole mahdollinen ilman sielua. Liikkuminen, kiinnittäminen jne.

Tämän käsittäminen merkitsisi oivallusta, että kaikki maan tuotteet, maailmanrakenteen osat, ovat järjestelmällisesti välttämättömät, ettei luomakunta voi olla olemassa ilman ruumista ja sielua. Tämä on luonnonfilosofiaa. Jos näet maailmanrakenne voi olla olemassa esim. ilman valoa, ilman lämpöä, ilman kiteytymistä, ilman kasvien, eläinten elämää - jos kaikki tämä on satunnaista, voi olla tai puuttua, niin siinä ei ole mitään järkeä.

Emme pyri käsittämään. Tarkoituksemme näkökannalta emme voi syventyä tutkimukseen.

Uudempi filosofia sanoo: se on hengen työtä. Henki on tämä tosiasia: että edellyttämme luonnon olevan henkeä ja tiedämme itsemme edellytyksemme (- positio) vastakohtana. Siinä on hengen koko olemus - teoreettisesti ja käytännöllisesti. Hengen olemus on edellytystä ja edellytyksen kumoamista. Se on tarjoutuva ja tarjoutuvan negaatio: tiedossa (kaikki yleinen on abstraktioa, esim. aine ja sen ominaisuudet) ja tahtomisessa (toiminta, luonnon käyttäminen alentaa luonnon hengen olemisen välineeksi). Luonnon järjestys on siveellisen maailmanjärjestyksen edellytys. Jätämme tämän nyt sikseen.

Mutta näin on laita yksilössäkin. Hän on ruumis ja sielu. Hänen olemassaolonsa on siinä, että hän kieltää *oman* olemuksensa, tämän realiteetin, joka siten tulee reaalisesti mahdollisuudeksi, kun hän näet yleensä asettaa (henkisen) tradition uudeksi luonnoksi luonnon antaman sijaan.

Mutta, sanotaan, eikö itse tämä *kyky* ole reaalin mahdollisuus? Ei, ei *reaalinen*, vain ajateltu tyhjyys.

Eläimen *kuvanomainen* tietoisuus ei ole kyky ennemmin eikä myöhemmin kuin kuva siinä on, kuin se on todellinen. Psykologian tehtävänä on osoittaa: että elämä itsetunteena on välttämättä havaintoa ja kuvaa viettiä ja halua. Vasta kuvassa ja halussa näet liike ja olioiden käsitteleminen, yleensä elimistön ylläpitäminen tulee todellisuudeksi.

Tätä me voimme nimittää luonnossa olevaksi hengeksi.

Mutta kun tulemme siihen, mikä on ihmiselle erikoista, mielikuvaan (kuvaan, jolla on yleinen merkitys) ja tarkoitukselliseen toimintaan, niin silloin vaaditaan erästä toista reaalista mahdollisuutta: traditiota eli perinnäistapaa. Ihmisellä näet on luonnostaan tämä erityinen elimistö - puhe-elimet, aivojen rakenne, pysty asento, käsi jne. Tämä on suvunomainen luonnonmahdollisuus. Mutta puhtaasti henkinen (reaalinen) mahdollisuus on tradition olemassaolo. Tämä on meidän katsomuksemme kulmakivi. Kun luonnontutkija sanoo: mistä tuli ensimmäinen sysäys tai kaasuhypteetin latentiksi oletama lämpö ja yksinkertaiset aineet ja painolaki jne. silloin sanomme me: mistä tuli traditio? Kun hän osoittaa, miten ihminen, joka kykeni huolehtimaan itsestään ja ravitsemaan itseänsä, nousi liejusta, tai miten apina opetti poikansa puhumaan - niin me myönnämme, että tietäminen ja tahtominen on luonnollinen kyky, yksilöllinen mahdollisuus.

Olemme jo aikaisemmin siitä sanoneet: alku ei meitä tässä liikuta. Loppujen lopuksi sanotaan: Jumala opetti. Tehtävänä on: käsittää se, mikä on; ja se, mikä on, on mainittu yksilöllinen mahdollisuus, osaksi eläimen, osaksi ihmisen oma rakenne, mutta ennen kaikkea objektiivinen reaalin mahdollisuus, tradition olemassaolo suvun tietämisenä ja tahtomisena'.

Meidän tulee kuitenkin muistaa, mitä Rosenkranz huomauttaa kasvatuksen muodosta, hengen olemuksesta (Form der Erziehung, Wesen des Geistes): 1:ksi »an sich» - välittömästi; 2:ksi »muss sich seiner selbst entfremden»; 3:ksi »diese Frerndheit hebt sich auf».

Välittömyys: havainnossa ja taipumuksessa. Ihminen itsestään tietoisena, havaitsee itsensä sellaiseksi. Hän on itselleen valmis, tehty. Mutta tätä hänen tulee oppia ajattelemaan ja ajattelevana toiminnassa toteuttamaan, ei luulon ja mielivallan mukaan, vaan perinnäisenä tietämisenä ja tahtomisena, joka ei ole hänen, vaan jonkun muun. Mutta hänen

tulee tässä päästä järkeen ja vapautteen -kieltää tämä pakko, tämä »Fremdheit» - (itsekasvatus).

KAHDEKSAS LUENTO.

Hyvät herrat!

Minä koetin viimeksi osoittaa, niin hyvin kuin tässä lyhyessä esityksessä on mahdollista, että tietäminen ja tahtominen, sellaisena kuin se on ihmiselle luonteenomaista, on itse asiassa opittua, perinnäistietoa ja -tapaa. Silti emme kuitenkaan kiellä, että yksilö, joka on tullut osalliseksi tähän perinnäiseen tietämiseen ja tahtomiseen, ajattelee ja toimii itsenäisesti, muovaa tämän perinnäisen tietämisen ja tahtomisen uuteen muotoon ja jättää sen toisille toisenlaisena kuin on ottanut sen vastaan. Tämä kuuluu itsekasvatukseen.

Sanottakoon vielä kerta: me emme välitä perinnäistavan alusta. Se on kaikkien kansojen uskossa jumalallista ilmoitusta. jumalat ovat olleet opettajia. Jumala loi ihmisen kuvakseen, täysin valmiiksi, tietäväksi ja tahtovaksi. Me yritämme ainoastaan käsittää sitä, mikä, on, ja sanomme: ihmisellä on tietäminen ja tahtominen tarkoituksperän mukaisena ajattelemisena ja toimintana (ajattelevan olennon toimintana), ei luonnosta, ei myöskään valmiina henkisyytensä, kuten eläimissä -vaan perinnäistiedon ja -tavan antamana.

Tietämisen ja tahtomisen mahdollisuus, kyky, on tyhjä abstraktio. Reaalinen mahdollisuus on viime kädessä luonnollinen olemassaolo, elämä ja sen tunne omasta itsestään, elämän itsetunne. Tämä on aistillisen vaarinoton, aistimuksen mahdollisuus. Aistimus on havainnon ja vietin, nämä taas ovat kuvan ja halun mahdollisuus. Kaikki tämä on valmiina tarjoutuvaa henkeä, henkisyyttä, eläimessä ja ihmisessä. Voidaan sanoa: tämä sisältää tietämisen ja tahtomisen mahdollisuuden, mutta se ei eläimessä toteudu. Tämän lisäksi täytyy tulla objektiivisena edellytyksenä - objektiivisena reaalisenä mahdollisuutena - perinnäistiedon ja -tavan, tietämisen ja tahtomisen perinnäisen olemassaolon.

On kieltämätöntä, että ihmistä varten tulee vielä tämän lisäksi eräs luonnollinen reaalinen mahdollisuus, hänen suvunomainen rakenteensa, ennen kaikkea aisti- ja puhe-elinten ja myös hermoston rakenne. Sanan ja kielen puuttuessa ei ole mitään perinnäistä, ei ajattelemisen eikä tahtomisen traditiota. Voidaan kyllä otaksua jotakin - tottumuksen, eräiden tottumusten - traditiota eläimissäkin. Se kuuluu kuvan ja halun piiriin. Mutta inhimillinen traditio on ajattelemisen ja tarkoituksperien - tietoisuuden yleisestä yleisenä. Tämä on sanan traditio. Otaksutaan, että sana on pelkkä ääni. Mutta se ei ole oikein. Sana on elävä sana, se on käsite. Toisin sanoen: tiedon järjestelmä. Voidaan ajatella, että yhdessä ainoassa, että jokaisessa sanassa, jolla on abstraktinen yleinen merkitys, on koko inhimillisen tiedon järjestelmä; toisin sanoen: että kun sen merkitys selvitetään, kun sana käsitetään, niin sen määritelmänä on inhimillisen tiedon koko järjestelmä.

Huomattava on, että juuri tämä järjestelmä, tämä yhteys muodostaa käsittämisen, ajattelemisen, tiedon ja toiminnan yhteyden. Se on sanassa olemassa. Sana voi saada ilmaukseeseen erilaiset äänet - eri kielissä. Mutta sana ei ole merkki, ääni. Mainittu yhteys, ja samalla sana, on perinnäistietoa. Ihminen saa sen valmiina. Kasvatus saattaa hänet siihen osalliseksi. Se on hänen ihmisyytensä oikea, reaalinen mahdollisuus.

Tätä traditiota me käymme nyt lähemmin tarkastelemaan, koska emme voi muuten käsittää, mihin ihminen kasvatetaan.

Perinnätieto yleisimmässä merkityksessä on historia. Me tiedämme, että tämä tieteenä on ihmiskunnan sukeutuneen tietämisen ja tahtomisen esitys. Huomauttaa voidaan, että historia luetaan tieteenäkin *kansalliskirjallisuuteen*. Tämä merkitsee, että se tieteenäkin on uusi käsitys jokaiselle ajalle. Mitä kreikkalaiset ovat olleet, sen me tiedämme paremmin kuin he itse. He eivät aavistaneetkaan, mikä merkitys heidän kulttuurillaan tuli olemaan ihmiskunnalle. Siitä voidaan sanoa: *sub iudice lis est*. Eräät tutkijat väittävät: tämä kulttuuri on aitoperäinen (Ottfried Miiller)-. Toiset sanovat: se on itämaista traditiota (Röth, Braun). Siten se saa aivan erilaisen merkityksen. Mutta lisäksi on huomattava, että tähän uuteen käsitykseen luo sävyänsä kansallisuus, **kansallinen kulttuuri**. Sen tähden se kuuluu kansalliskirjallisuuteen.

Mutta historia on myös muuta kuin tiedettä; se on toimintaa, todellisuutta. Historia tieteenä on joka tapauksessa: nykyisen ajan tieto. Historia todellisuutena, toimintana, on: nykyisen ajan työ ja toimi. Tässä tämä traditio on immanenttina, vaikuttavana, siihen ovat keskittyneet menneisyys ja tulevaisuus.

Onko tämä työ ja toimi, tämä toiminta nykyisin elävän ihmiskunnan toimintaa? Ei. - Ihmiskunta ei toimi milloinkaan. Historiallinen toiminta on kansakuntien asia. Nämä muodostavat historiassa ilmenevän *vallan*. ja ihmiskunta tunnustaa, ettei tämä valta ole pelkkää luonnonvoimaa - voimaa, väkivaltaa ilman muuta, vaan että se on oikeutettu, on oikea. Kansakuntien vallan ilmaus, historiassa oikeutettuna esiintyvä toimiva valta on valtio. Valtiot ovat kansakuntia oikeutettuina valtoina. Niiden valta on oikean valta. Tätä oikeutta vastaan voidaan esittää vastalauseita, mutta ne ovat tehottomia, koska se on valta historiassa.

Eikä ihminen synny ihmiskuntaan. Hän syntyy tähän perheeseen, joka kuuluu tähän yhteiskuntaluokkaan, tässä kansakunnassa, tänä kansakunnan elämän määrättyinä ajankohtana.

Se merkitsee lyhyesti sanoen: hän syntyy tähän toimintaan maan päällä - ja tähän toimintaan, se käsitettynä oikeaksi.

Nimittäin: kansakunnan historiallinen valta oikeana on tämä valtio. Mutta tässä valtiossa käy tämä toimintatapa oikeasta. Se ei ole ollut sellaista kuin se on *tässä, nyt*, missään muussa kansakunnassa minään aikana, ei myöskään tässä kansakunnassa minään muuna aikana---eikä myöskään tule olemaan sellaista toista kertaa milloinkaan tulevaisuudessa. Tämä on kansakunnan *tapa*, yhdenmukainen, oikeasta käyvä toimintatapa, joka on *yleisyydessään* lausuttuna yhteiskunnallisessa laissa, kirjoitetussa ja kodifioidussa - kun taas tämä laki on todellinen, on valta juuri tässä toimintatavassa, ja siihen sisältyvä julkilausuttu *yleinen* sääntö tulee tavassa lähemmin määritellyksi ja täydennetyksi.

Laki taas samoin kuin tapa on eri osiltaan todellinen eri yhteiskuntaluokkien toimissa. Talonpojalla ei ole paljon tekemistä kauppakaaren, vielä vähemmän tullilakien, kaupunkien kunnallissäännön jne. kanssa. Tapa on Nilsissä toinen kuin Helsingissä, vapaus sikäläisillä metsäpoluilla on toinen kuin pääkaupungin katukäytävillä. Kaikki on eri yhteiskuntaluokissa toista tietoa ja toimintaa - toisia harrastuksia, toisia tarkoituksia.

Vihdoin on huomattava, että tämän mukaisesti myös perhetapa eri kansakunnissa eri aikoina, eri yhteiskuntaluokissa ja myös eri suvuissa ja perheissä on - erilainen.

Tähän - tähän toimintaan - ihminen syntyy ja kasvatetaan, hänet kasvatetaan oikeaan, hyvään tapaan.

Se on tosiasia, joka on jokaisen nähtävänä. Mutta on myös järjellistä, että niin on. Mikään oikeus maan päällä ei voi johtua subjektiivisesta teorioimisesta, nimittäin ei mikään oikeus vallitsevana moraalisen maailmanjärjestyksenä. Tämä on ja sen tulee olla valta, joka

kykenee saattamaan itsensä voimaan, ja se on se siten, että se tapana on kansakunnan jäsenten* Yhtäpitävän toimintatavan valta, joka on yksilölle aina olemassa, on todellinen ja, kansakunnan **historiallisena esiintymisenä** suhteessa tois in kansakuntiin, valtion 'valta,, tekee maailmanhistorian oikeaksi, luo sen tapahtumiin tämän moraalisen maailmanjärjestyksen leiman.

Ei voi olla yksilön omassa vallassa (kuten voisi ajatella) kerätä jokin määrä tietoa ja tämän tietonsa nojalla, riippumatta olevista oloista, siitä, mitä pidetään oikeana, määrätä, minkä tulee olla oikeata maan päällä. Tämä on päinvastoin itsekkyyttä, vääryyttä, epävapautta- Sillä toiminnan vapaus on mahdollinen ainoastaan, jos toimintatavassa on tämä yhdenmukaisuus. Sen tähden kasvatus tähtää siihen, vapauteen.

Siitä, mitä olemme tässä esittäneet, päätelemme: että kasvatus on kasvatusta toimintaan, mutta ei mihinkään yleisinhimilliseen toimintatapaan. Toisin sanoen: kun ihminen pääsee osalliseksi perinnäistapana ilmenevään tahtomiseen, hänet johdetaan määrättyyn toimintatapaan, tämän ajan, tämän kansakunnan, tämän yhteiskunnallisen aseman, tämän' perheen toimintatapaan, eikä mihinkään yleisinhimilliseen. Jos kasvatuksessa pyritään kasvattamaan sellaiseen, niin tämän pyrkimyksen täytyy olla ja pysyä päähänpistona, subjektiivisena luulona, vääränä.

Kasvatustoiminta ei siis myöskään ole mitään otaksutun *hengen *luonnon** kehittämistä, ei sopusointuista eikä epäsointuista. Se ei ole yleisen moraalisen luonnon kehittämistä - sillä tapa on määrätty, se on erilainen toisena aikana, toisissa kansakunnissa. Ei myöskään minkään nimenomaan kreikkalaisen tai englantilaisen moraalisen luonnon kehittämistä. Sillä tämä tunnustettaneen vieläkin nurinkurisemmaksi kuin yleinen moraalinen luonto.

Siitä huolimatta on kaikissa kansoissa kaikkina aikoina oikeaa ja väärää koskevien käsitysten yhdenmukaisuutta. Miksi? Tästä sekä tiedon yleisestä inhimillisestä laadusta seuraavalla kerralla.

YHDEKSÄS LUENTO.

Hyvät herrat!

Me koetimme viimeksi osoittaa, miten ja miksi inhimillinen tahtominen on sidottu aikaan ja paikkaan; toisin sanoen: nykyisyyteen ja tämän kansakunnan maailmanhistorialliseen toimintaan, johon yksilö kuuluu. Kasvatuksen me sentähden käsitimme siksi tapahtumaksi, jossa **ihminen saatetaan** osalliseksi traditiona ilmenevään tahtomiseen, käsitimme sen merkitsevän, että kasvatettava saatetaan osalliseksi tämän kansakunnan, tämän yhteiskuntaluokan, tämän perheen toimintaan, toimintatapaan, oikeaan toimintatapaan, yleensä tapaan. Asian järjellisyys on siinä, että siveellinen maailmanjärjestys on inhimillistä toimintaa, mutta ei ihmiskunnan kokonaisuuden, vaan kansakuntien toimintaa. Näiden toiminnassa historia on todellinen, ei ainoastaan määrätty tiedon sisällys tai kohde, ja siinä Oikea on valta.

Me huomautimme, että Oikea kuitenkin on yhtäpitävä kaikissa kansakunnissa kaikkina aikoina. Esimerkiksi armeliaisuus, ihmisrakkaus, hyvántahtoisuus, laajemmassa tai suppeammassa merkityksessä, on Oikeata, sen vastakohta väärää. Omistusoikeus on tunnustettu, varkaudesta rangaistaan jne. - yleensä, joskaan ei poikkeuksetta.

Mutta *ensinnäkin* on huomattava, etteivät myöskään nämä ja muut samanlaiset Oikean yleiset määritykset ole olleet kaikissa kansakunnissa ja kaikkina aikoina samaa merkitseviä. Omistusoikeus on ollut erilainen Englannissa ja Turkissa. Ihmisrakkaus merkitsee toista kristillisyydessä, toista antiikin käsitykselle.

Toiseksi ne ovat vain yleiskäsitteitä, vain tietoa Oikeasta, teoriaa. Toiminta on enemmän kuin pelkkää teoriaa. Jokainen inhimillinen teko on jotakin, mitä ei ole milloinkaan ennen ollut eikä tule koskaan enää olemaan. Sitä eivät saa määrätä ainoastaan eräät yleiset säännöt

ja periaatteet. Sen on oltava omalla sijallaan maailmassa, sellaisena kuin tämän tulee tälle yksilölle, näissä olevissa oloissa, tässä ja nyt olla. Puoliso ja isä ei tule toimeen yleisillä säännöillä jokapäiväisessä ja jokahetkisessä käyttäytymisessään vaimoansa ja lapsiansa kohtaan, tai näillä yleisillä opeilla omistusoikeudesta ja ihmisrakkaudesta. 'Yhtä vähän liikemies kauppatoimissaan, ottaessaan osaa kunnallisiin asioihin jne. Vielä vähemmän valtion hallitusmies, esim. Englannin valtioministeri, kun on kysymyksessä isänmaan menestys ja se, minkä tulee kansakuntien suhteissa käydä oikeasta. Kaikilla näillä aloilla englantilainen ja turkkilainen menettelevät aivan eri tavoin, niin, vieläpä englantilainen ja ranskalainenkin. Mutta juuri tämä on todellinen elämä -Oikean todellisuus, moraalinen maailmanjärjestys todellisena. Oikea ei ole ainoastaan meidän tietämistemme esine; se on tämä toiminta, tämä todellisuus, valta maan päällä.

Siis: tieto Oikeasta, se on jotakin yleisinhimillistä, se kuuluu ihmisyksilöiden muodostamalle kokonaisuudelle, vaikka he kuuluvatkin eri kansakuntiin ja elävät eri aikoina. Se on Oikea ajateltuna, teoriana.

Mutta Oikean tahtominen, toiminnaksi sukeutuneena, olevaisena, todellisena tahtomisena - se on kansakunnan, kansalaisluokan, perheen (kansakunnan piirissä) toimintaa tapana, siveellisesti Oikeana, olemassa olevana valtana, valtiona, yhteiskuntana, perheenä - ja tämä valta vallitsee yksilön tahtomista, ottaa hänet valtoihinsa, kasvattaa hänet tämän tavan uudeksi kannattajaksi, toteuttajaksi, ja jos hän asettaa omat teoriansa, oman luulonsa, oman itsekkyytensä sen sijaan, niin se ottaa **hänet valtoihinsa** toisessakin merkityksessä, ottaa valtoihinsa itse hänen tahtonsa, hänen vapautensa, rankaisee häntä nuhteilla ja vitsalla, kansalaisten ylenkatseella, kahleilla, kuolemalla, historiaan piirtyvällä häpeällä.

Tämä on tahtominen todellisena, valtana maan päällä - valtana, koska se on Oikean valta, siveellisen maailmanjärjestyksen valtana.

Siitä, mitä on sanottu Oikeaa koskevasta tiedosta, käy ilmi inhimillisen tietämisen ja tahtomisen välinen erotus yleensä.

'Tietäminen näet ei ole kansallista, vaan yleisinhimillistä. Tämä on kuitenkin ymmärrettävä cum grano salis.

Se tieto, että maa kiertää aurinkoa, on sama aasialaisilla ja eurooppalaisilla. Yleensä kaikki tieto luonnosta on tätä lajia. Arabialaiset ovat olleet mainioimpia matemaatikkoja; Eurooppa on oppinut heiltä. On aivan oikein sanottu, että matematiikka on universaalista tietoa. Se on abstraktisinta. Voltaire (tai Montesquieu) sanoo: matematiikka jättää ihmisen sellaiseksi kuin hän oli siihen ryhtyessään.

Toisella ja toisella voi olla samat tiedot latinan kielestä, mistä tahansa kummallekin vieraasta kielestä yleensä.

Historiallinen tieto sellaisenaan on sekin yleisinhimillistä. Käsityksessä on tuskin eroa, jos Schlosserin maailmanhistorian lukee ranskalainen tai venäläinen, samoin kuin on tuskin mitään eroa edellisen tai jälkimmäisen kansan keskuudessa esiintyvällä kronikoitsijalla.

Mutta jos tulee puheeksi historian pragmaattinen puoli, historiallinen vakaumus, on toisin laita. Saksalainen ja me, joilla on germaaninen sivistys, voimme liittyä Schlosserin 18. vuosisadan historiassa lausumiin vakaumuksiin. Ranskalainen tai italialainen tuskin häntä ymmärtää, eikä missään tapauksessa yhdy hänen mielipiteisiinsä. Samoin on selvää, että ainoastaan saksalainen on voinut mainitun teoksen kirjoittaa. Tämä koskee vieläkin suuremmissa määrässä oman isänmaan historiaa. Ainoastaan ruotsalainen voi kirjoittaa Geijerin teoksen »Svenska folkets historia». Se voitiin kirjoittaa ainoastaan ruotsiksi, ja ainoastaan Ruotsin kansa sen ymmärtää ja näkee siinä vakaumuksiensa ja isänmaallisuutensa ilmauksen.

Sen tähden sanoimme: historia on tieteenäkin erilainen, kunakin eri aikana. Menneisyys nähdään toisessa valossa. Voimme lisätä: se on toinen kullekin eri kansakunnalle. Herrathan tietävät, että historia on kansalliskirjallisuutta.

Niin on myös filosofian laita. Se on saksalaista, englantilaista, ranskalaista (enimmäkseen englantilaista laatua). Siinä on keskinäistä vaikutusta samoin kuin historiallisessa tiedossa. Mutta vakaumuksena se on kansallinen, ilmaisee kansakunnan tietoa. Emme voi ryhtyä tarkastelemaan filosofian eri opinhaarojen enemmän tai vähemmän kansallista merkitystä. Mutta koska se, mitä on nimitetty käytännölliseksi filosofiaksi, toisin sanoen juuri tieteellinen oppi Oikeasta, toiminnan teoria, on filosofisen järjestelmän ydin, niin ennen kaikkea tässä osassa ilmenee kansallinen vakaumus.

Mutta se ei silti kuitenkaan lakkaa, kuten historiallinen tieto, olemasta teoriaa ja siten inhimillisesti yleistä. Ranskalaisten omistusoikeutta koskeva teoria, jonka mukaan tämä oikeus on olemassa yksilöllisen hyödyn tähden, josta syystä teoria myös voi hyödyn näkökannalta sen kieltää ja julistaa omaisuuden varkaudeksi, eroaa kieltämättä Hegelin käsityksestä, jonka mukaan omistusoikeus on olemassa sinänsä oikeana, koska Oikea on ainoastaan siinä ja sen ohella maan päällä (vapaan tahdon todellisuus olioissa). Nämä teoriat ovat äärettömän kaukana toisistaan. Mutta siitä huolimatta ranskalainen voi omaksua Hegelin teorian, ja ennen kaikkea voi omistusoikeus siitä huolimatta nauttia Ranskassa yhtäläistä kunnioitusta ja lainsuojaa kuin Saksassa. Lisätkäämme: olojen tavanomaisen järjestyksen vallitessa, sillä on tuskin luultavaa, että esim. Saksassa, kuten Ranskassa, jokin vallankumousohallitus, konventti, olisi voinut hävittää kaiken omistusoikeuden.

Mutta sittenkin juuri tämä toiminnassa käytetty tieto säilyy kaikissa kansoissa. Sanottiin näet: Oikea ei ole pelkkä teoria, yleinen lauselma, sääntö. Se on toimintaa, olevainen, vallitseva todellisuus. Onhan selvää, ettei Oikea, sellaisenaan kuin se on voimassa kansallisena tapana, tapahdu tajuttomasti. Toisin sanoen: ihmisen toiminnalla ei ole mitään muuta sijaa kuin tämä, maailmassa, tässä paikassa, tänä hetkenä. Sellaisena se on määriteltävä, ts.: se on siveellisesti oikea, kun se täyttää tämän sijan. Nyt on selvää, että ihmisen tulee tietää, oivaltaa, mikä tämä paikka on, ja toimia tämän tietonsa nojalla. Tämä teoria siis sisältyy kaikkeen toimintaan. Mutta se tieto ei ole pelkkää teoriaa, se on tietoa näistä konkreettisista olosuhteista, joiden mukaan toiminta määrätään, joista se riippuu ja joiden joukossa sen sija on. (Huomattakoon: perhe, yhteiskunta, valtio näinä olemassaolevina.) Se muodostaa yleisten väittämien, oppien sovellutuksen. (Esimerkiksi: omistusoikeuden, ihmisrakkauden.)

Useimmat ihmiset kyllä tajuavat yleisen väittämän, opin, epämääräisesti. Mutta tapa tekee sovellutuksen varmaksi. Epävarmoja teorioja luontaisoikeuden, moraalin, valtio-opin aloilla - ja kuitenkin varmoja tekoja. Mutta älyllisesti sivistynyt voi havaita, että yleinen inhimillinen tieto on sovellettuna tässä, näissä teoissa. ja tietoisuus niistä tässä sovelletussa muodossa ilmenevinä muodostaa kansallisen tiedon.

Ja lisäksi: tietämisen yleisinhimillinen luonne ilmenee siinä toiminnan maailman yläpuolella olevana.

Tietäminen näet ei ole olemassa ainoastaan toimintaa varten, siihen sovellettavaksi. Ihminen kohoo tietämisessään toiminnan maailman yläpuolelle, siinä, mitä nimitetään maailmankatsomukseksi, hänen ikuista ja pysyväistä, yleistä maailmanjärjestystä koskevaksi vakaumukseksi, yleensä uskonnolliseksi tietämykseksi. Se vaikuttaa toimintaan, vaikuttaa siihen takaisin. - Mutta se on olemassa itsensä vuoksi * Ihmisellä on siinä tyydytys, lepo, joka kohottaa hänet toiminnan maailman vaiheiden yläpuolelle. Siinä, tässä tietämisessä, hän voi olla enemmän tai vähemmän kansallisuutensa ja aikansa määräämä. Mutta tämä ei ole mikään hänelle asetettava vaatimus. Päinvastoin: kansallinen voi tässä ilmetä ennakkoluulona, josta hänen tulee vapautua, jotta hän tietäisi totuuden sinänsä.

Tämä tietämisen kahtalainen asema on tärkeä muistaa.

Tulos: että perinnäiseen tahtomiseen osallistumisen tulee olla kansallista. Tämä on kasvatusta sanan täsmällisessä merkityksessä. Osallistamisen perinnäiseen tietämiseen sitä vastoin tulee olla yleisinhimillistä tai siihen pyrkiä. Tämä on opetusta.

Tähän oivallukseen **sisältyy suuri voitto koko katsomuksellemme.**

KYMMENES LUENTO.

Hyvät herrat!

Ne opit, joita olemme koettaneet selvittää ja joihin perustamme kasvatustieteen järjestelmällisen käsittämisen, ovat:

I. psykologisia; nimittäin:

1. että *tietäminen* havainnon ja tietäminen kuvan muodossa ja

2. *tahtominen* viettinä ja haluna ovat ihmiselle ja eläimille yhteiset ja ettei niitä opita; mutta että ihmiseen kuitenkin kehittyy, hänessä itää, että hän *tottumuksen vaikutuksesta oppii* viettejä ja haluja, joita me nimitämme Taipumuksiksi ja Harrastuksiksi, sitä enemmän, mitä korkeampi kulttuuri on;

Muistutus: että tämä ilmenee myös korkeammassa eläimessä, ja että ihmistöiden ja inhimillisen toiminnan havaitseminen ja mieleenkuvaaminen saa ihmisen - ei eläintä - käsittämään niissä olevaa merkitystä ja tarkoitusta, jonka leima niissä on; toisin sanoen: hän oppii tämän, mutta harrastus hänellä on havainnosta;

3 . mutta että tietäminen tietona kuvan merkityksestä, mielteenä, ja merkityksien yhteydestä, ajattelu, kuuluu yksin ihmiselle, on perinnäistietoa, että se opitaan;

4. samaten, että tahtominen, tarkoituserän tahtomisena, varsinaisena toimintana, on perinnäistapaa, että se opitaan;

5. minkä ohella, viidenneksi, huomautetaan, että ihminen ajattelevana ja inhimillisesti tahtovana on itsetietoinen, tietää Minuutensa, subjektiivisen henkensä identiteetin, abstraktisesti puhtaan Minuuden, sisällyksellisen tietämisen ja tahtomisen vastakohtana, ajattelevana ja tahtovana (huom! mielivalta, vapaa valitseminen), mutta konkreettisesti ajattelemisessa ja (tarkoituseräisessä) tahtomisessa läsnäolevana.

II. Yleisfilosofinen oppi:

Järki ei ole mikään erityinen psykologinen muoto, momentti. Järki on luonnossa tajuttomana; hengen maailmassa, historiassa (tietämisen ja tahtomisen), sitä vastoin tajuisena.

Sen tähden ihmisen tietäminen ja tahtominen on *järjellistä*, kun hän käsittää sen, mikä on olevaista luonnossa ja historiassa, ja toimii luonnon järjestyksen (huom! sitä välineenä käyttäen) mukaisesti sekä omaksuu siveellisen maailmanjärjestyksen tarkoituserät. Tämä on: Järki, Vapaus.

Siirtymisenä tähän on ajattelemisessa todistaminen (päätelmässä, tiedon yleispätevyyden vaatimuksessa) sekä tahtomisessa mielivaltaisen toiminnan epävapaaaksi ja toiminnan yleispätevän järjestyksen Oikeaksi tunnustaminen. Tämä tunnustaminen tapahtuu toiminnassa, se on käytöllistä kokemusta siitä, ettei subjektiivinen tarkoitus toteudu, että vallitseva yleinen järjestys sen kumoaa, jonka vuoksi todellista vapautta, todellistettua tarkoituserää, on ainoastaan tämän sointumisessa mainittuun järjestykseen.

III. Oikeusfilosofisia oppeja:

1. Ettei ihmiskunta ihmisten kokonaismääränä toimi, vaan on voimaton; mutta että toiminta, valta historiassa, on kansakuntien toimintaa, jotka toimivat ihmiskunnan Oikeudella ja siveellisen maailmanjärjestyksen vallalla. Tämä toiminta ja valta Oikeana on Valtio;

2. että se yleispätevä toimintatapa, jonka mukaisesti yksilön tulee toimia, on kansakunnan. Kansallinen toimintatapa oikeana on yleensä Tapa; tämä yleispätevän tavan kanssa yhtäpitävänä muodostaa kansakunnan lait olemassaolevana, todellisena valtana. Se on lausuttu kirjoitetuissa laeissa ja sitä edustavat ne yhteiskunnalliset laitokset, jotka sitä ylläpitävät vastoin subjektiivista luuloa ja mielivaltaa: kansalaisyhteiskunta;

3. että yleinen tapa erikoistuu eri yhteiskuntaluokissa; ja

4. että sen juurena on perheen tapa, että se lähtee tästä.

Näihin oppeihin olemme perustaneet seuraavat kasvatukselliset määritelmät ja periaatteet:

i. Määritelmä: Kasvatus on se **tapahtuma, jonka** avulla ihminen saavuttaa järjen ja vapauden.

Muistutus: Tähän sisältyy niin muodoin se, mitä olemme nimittäneet Itsekasvatukseksi: että yksilö itse tekee perinnäistietona saamansa tiedon yleispäteväksi ja saattaa samoin vastaanottamansa tahtomisen sopusointuun siveellisen maailmanjärjestyksen kanssa, toisin sanoen: itse tekee tämän vakaumuksesta ja vapaasti.

2. Määritelmä. Kasvatus (suppeammassa merkityksessä) on se tapahtuma, jonka avulla ihminen pääsee osalliseksi perinnäiseen tietämiseen ja tahtomiseen.

Muistutus: Näinkin käsitettynä kasvatus jatkuu koko elämän ajan. (Me puhumme tuonnempana siitä kasvatuksen käsitteen rajoituksesta' johon sisältyy, että toiset tekevät ihmisen osalliseksi - ettei hän ainoastaan *tule* osalliseksi.)

Muistutus. Itsekasvatus alkaa jo tänä kasvatuksen kautena, kun yksilössä viriää todistuksen ja oman vakaumuksen vaatimus. Tämän vaatimuksen juuri on jo ihmistyön ja inhimillisen toiminnan havaitsemisessa (ks. ylempää) sekä syntyneessä taipumuksessa, mutta se kehittyy perinnäisestä tietämisestä ja tahtomisesta, tämän tosioloisuuteen, perinnäisyyteen kohdistuvana vastavaikutuksena, ja on tietoinen Itsetietoisuutena.

Tähän jälkimmäiseen määritelmään olemme liittäneet selityksen, johon sisältyy kaksi kasvatuksellista periaatetta:

i. Periaate: Perinnäinen tahtominen on kansakunnan toimintatapa, sen siveystapa, ja moraalisen, oikeammin sanoen siveellisen kasvatuksen tulee sen tähden olla kansallista.

2. Periaate: Mutta perinnäinen tieto on tieteenä yleisinhimillistä, josta syystä älyllisen kasvatuksen, opetuksen, tulee olla yleisinhimillistä (humaanista).

Muistutus. Koska perinnäinen tieto useilta osiltaan ja varsinkin siinä, mikä kuuluu kansalliskirjallisuuteen, on olemassa kansallisissa muodoissa, niin tämän tulee kuitenkin määrätä, muovata opetustakin,

Lisäys. Voimme lisätä - mitä esitetystä selvästi seuraa - että juuri »yleisellä opetuksella» tulee olla tämä kansallinen muoto, jota vastoin erityisen tieteellisen opetuksen tulee kohdistua yleisinhimilliseen tietoon sellaisenaan.

Lisäys. Vihdoin, koska tiedolla on kahtalainen merkitys: i:ksi sen ollessa olemassa toimintaa varten, tarkoitusten ja välineiden oivaltamisena, mutta 2:ksi ihminen tiedossaan vetäytyy takaisin itseensä, kohoten toiminnan maailmassa kokemiensa kohtaloiden yläpuolelle, siten vapauttaen henkensä niiden pakkovallasta, niin tietäminen tässä viimeksi mainitussa merkityksessä on **puhtaasti** inhimillistä, ts.: ihminen ei kuulu siinä mihinkään

kansallisuuteen, ja tässä tulee *kaiken opetuksen* olla vain yleisinhimillistä. Juom! Ei niin, että inhimillinen merkitsisi ihmiskunnan totaliteettia.

Tieto viimeksi mainitussa merkityksessä on yleensä uskonnollinen tieto, myös maalimankatsomus.

Tämä kertaus on vaatinut aikaa, mutta on ollut välttämätön. Luentojaksomme on arvoton, jollei periaatteita tarkoin oivalleta ja noudateta. Ainoastaan siten me voimme alempana tehdä johtopäätöksiä.

Helppo on käsittää: että samoin kuin itsekasvatus vähitellen sisältyy varsinaiseen kasvatukseen (= siihen tapahtumaan, että tullaan osallisiksi), tämä samaten jatkuu koko elämän ajan. Ihminen saattaa *itsensä osalliseksi* traditioon.

Mutta kasvatuksella on luonnollinen alkunsa, jossa siihen ei sisälly mitään itsekasvatusta.

Vasta vähitellen ihminen herää itsetietoisuuteen tarjoutuvasta sisällyksestä. Itsetietoisuus on abstraktinen, puhtaasti tämä: että henki vetäytyy takaisin itseensä kaikesta tiedon sisällyksestä, abstrahoi itsensä siitä, tietää itsensä ajattelevana.

Sisällyksen tulee sen vuoksi tarjoutua, olla ennakolta olemassa.

Samoin tahtomisessa. Täytyy olla perinnäistä toimintaa, kehitetty totunnainen toimintatapa, jolla on merkitystä, ennen kuin ihminen käsittää kykenevänsä sille merkitystä antamaan, ennenkuin, hän tietää itsensä tahtovana. (Vapaa tahtominen, mielivalta.)

Eläimessä ei ole itsetietoisuutta.

Mutta itsetietoisuudella on korkeampikin merkitys: että henki tietää itsensä tiedossa ja toiminnassa. Toisin sanoen: tietää tiedon yhteyden omana aikaansaannoksenaan ja toimintaan sisältyvän Oikean vapaana määräyksenään.

Tämä, kuten sanotaan, luo itsetietoisuuden korkeammassa merkityksessä: hengen tietoisuuden omasta järjellisyydestään - omien ajatustensa ja tekojensa järjellisyydestä. Siten itsetietoisena ihminen esiintyy kaltaistensa edessä tajuten ihmisarvonsa, inhimillisen oikeutensa ja velvollisuutensa.

Tähän korkeimpaan itsetietoisuuteen häntä ajaa osallistuminen perinnäistietoon ja tapaan.

Herrojen tulee jatkuvasti kerätä tietoa ja lähteä toiminnan todelliseen maailmaan. Mitä enemmän niin tapahtuu, sitä vähemmän tieto ja toiminta jättävät teille mitään rauhaa työskennellä järjellisen vakaumuksen ja vapauden saavuttamiseksi.

Perinnäistieto ja -tapa, sellaisenaan, ensimmäisenä alkuna, ei sen vuoksi ole ainoastaan luonnollinen alku, vaan myös alkukohtana järjellisesti välttämätön momentti.

Itsetietoisuus siis ei ole, kuten tavallisesti luullaan, mitään synnynnäistä; se ei ole sitä abstraktisessa katsannossa, vielä vähemmän konkreettisena itsetietoisuutena. Se on kehitettävä ja hankittava.

Tämä itsetietoisuutta kehittävä kasvatus on *lastenkasvatusta*. Sen tähden:

Määritelmä: Lastenkasvatus (kaikkein suppeimmassa, tavallisimmassa merkityksessä) on se inhimillinen toiminta, jonka avulla kasvava sukupolvi saatetaan osalliseksi perinnäiseen tietämiseen ja tahtomiseen, jotta se saavuttaisi järjen ja vapauden.

Näin asian määritellessämme olemme sanoneet kerrallaan sanottavamme, koska on tarpeetonta lisätä, että perinnäinen tietäminen ja tahtominen on jo järkeen ja vapautteen päässeen sukupolven tietämistä ja tahtomista.

Samoin olemme lisänneet: »jotta se saavuttaisi järjen ja vapauden», sillä siten olemme merkinneet lastenkasvatuksen rajan, päätepisteen.

Koska lastenkasvatus alkaa taipumuksen istuttamisesta ja havainnosta (aistimusten valmistavasta toiminnasta), niin sitä on olemassa siitä saakka, kun lapsi tulee maailmaan. Olisiko sitä ehkä jo aikaisemm~ii? Sitä voidaan epäillä.

Sen päätekohtan määrää kasvatus. Yhteiskunnassa sen määrää, mielivallan poistamiseksi, täysi-ikäisyys. Täytyy valita jokin ikäraja, inhimillisestä älystä riippuen. (Huomattakoon, että kaikessa toiminnassa päätös muodostaa ilman muuta rajan.) Sitä ennen päätekohta riippuu kasvattajan yksityisestä arvostelusta.

Muistutus. Rosenkranz sanoo, että kasvatuksen »subjektiivisen» rajan muodostavat luonnolliset taipumukset. Tämän määritelmän osoittaa kelvottomaksi se, ettei se voi olla pätevä siveelliselle kasvatukselle.

Perinnätiedon ja -tavan laatu ei sekään tarjoa mitään »objektiivista» rajaa, koska se on tyhjentyvätön inhimilliselle kyvyille ja koska siihen **perehdytään** vielä sitten, kun lastenkasvatus on päättynyt.

YHDESTOISTA LUENTO.

Hyvät herrat!

Voidaan ajatella eri tavoin, missä järjestyksessä aiheita on käsiteltävä kasvatusopissa. Herrat huomaavat, että Rosenkranz on esittänyt ne seuraavassa Järjestyksessä: *ortobiotiikka, didaktiikka, pragmatiikka - toisin* sanoen, ensin opin *ruumiillisesta*, sitten *älyllisestä* ja vihdoin *käytännöllisestä* kasvatuksesta.

Tämä järjestys on ristiriidassa yleisen ja tavanomaisen jaotuksen kanssa, jossa erotetaan: oppi *kasvatuksesta, oppi opetuksesta, siis* meidän käsityskantamme mukaan: oppi perinnäiseen tahtomiseen perehdyttämisestä ja oppi perinnäiseen tietoon perehdyttämisestä.

i. Siveellinen kasvatus, 2. opetus. Me säilytämme tämän järjestyksen seuraavilla perusteilla.

Lapsi kuuluu luonnostaan vanhemmille, sen hoitaminen on heidän tehtävänsä. Mutta tällä luonnollisella järjestyksellä on myös siveellinen merkitys.

Maailmanhistoriassa ilmenevä tahtominen, toiminta, kuten olemme sanoneet, on kansakunnan. Kansakunnan toiminta Oikeana on Valtio. Se merkitsee: on historiallinen tosiasia, että kansakunnan toiminta maailmanhistoriassa tunnustetaan oikeutetuksi, ja se on - nimittäin sen toiminta - silloin Valtio toisten valtioiden joukossa. Mutta kansakunnan historiallinen toiminta johtuu sen jäsenten yhdenmukaisesta tietämisestä ja tahtomisesta, joka on todellinen heidän yhdenmukaisessa toimintatavassaan, kansallisessa Tavassa. Tämä toimintatapa Oikeana muodostaa Valtion lait ja laitokset, ja Valtiota tässä muodossa nimitämme kansalaisyhteiskunnaksi. Tämä kansakunnan yleinen tapa taas johtuu perhetavasta; toisin sanoen: kansakunnan yleinen tapa saa alkunsa tämän luonnollisen yhteiskunnan tavasta, ja Perhe on sen vuoksi tämän luonnollisen yhteiskunnan Oikeana ilmenevän tavan nimi. Samoin kuin Valtio on Oikea todellisena, historiassa tunnustettuna, samoin on kansakunnan laeilla kansakunnan piirissä tämä tunnustus. Niitä pidetään Oikeana, ja niillä on **Oikean valta**. Samoin tunnustetaan kansalaisyhteiskunnassa perhe Oikeaksi. Perheen elämä on omassa piirissään siveellisesti oikeutettu. Kukaan perheen ulkopuolella oleva ei saa siihen sekaantua. Yhteiskunnallinen valta pysähtyy kodin kynnykselle. »Minun kotini on minun linnani» - sanoo **englantilainen**. Tämä ei ole mikään valtiollinen oikeus, se on perheen oikeutus sellaisenaan, sen siveellinen oikeutus. Oikea on perheessäkin todellinen valtana, vanhempien valtana. Se tunnustetaan, se on voimassa.

Tässä ei sen vuoksi ole valtiossa, kansalaisyhteiskunnassa, perheessä, kysymys siitä, mikä on oikeata luulona, mielikuvana, oppimattomana tai oppineena teoriana, vaan kysymyksessä on oikea voimassa ja olemassa olevana, todellisena, itseänsä valtana maan päällä toteuttavana Oikeana. Tätä me nimitämme siveellisesti Oikeaksi.

Koska siis siveellisesti Oikean juuret ovat perheen elämässä, ei perhe ole ainoastaan luonnostaan ensimmäinen yhteiskunta, vaan sen tulee se olla myös siveelliseltä näkökannalta. Tämä on sen siveellinen merkitys.

On yhtä luonnollinen järjestys, että lapset kasvavat ja lähtevät perheen piiristä muodostamaan uusia perheitä. Mutta tällä perheen luonnollisella hajaantumisella on myös siveellinen merkityksensä. Monet eri perheet muodostavat kansalaisyhteiskunnan. Perheestä alkunsa saanut tapa on ja sen tulee olla kansakunnan yhteinen tapa, laillinen yhteiskuntajärjestys.

Kansakunta on valtiona suhteessa toisiin kansakuntiin -maailmanhistoriallisesti. Mutta tästä suhteesta riippuvaisena tulee yksilökin kansalaisyhteiskuntaan kuuluvana yhteyteen toisten kansakuntien kanssa niiden yhteiskunnallisessa toiminnassa. Kansalaisyhteiskunta sen vuoksi välittää kansakunnan ja toisten kansakuntien tietämistä ja tahtomista. Vieras suoranainen vaikutus tapaan on suhteellisen vähäinen. Mutta tämä vaikutus tuntuu tiedon alalla. Me sanomme: niin tulee olla. Sillä kansakunnan olemassaolo riippuu tavassa, toimintatavassa ilmenevästä yhdenmukaisuudesta. Siinä on kansallinen yhteys. Ulkomainen tapa vaikuttaa hajottavasti. Mutta olemalla osallisena yleisinhimillisessä tiedossa kansakunta uudistaa joka päivä ja joka hetki omaa tapansa.

Sen vuoksi on myös (perheessä tapahtuva) siveellinen kasvatus ensimmäisellä, osallistuminen yleisinhimilliseen tietoon (kansalaisyhteiskunnassa) taas toisella sijalla.[^] Tämä ei ole ainoastaan luonnollinen järjestys, vaan myös käsitteenmukainen, järjellinen, siveellinen järjestys. Sen vuoksi meillä onkin kasvatusopissa: *1:ksi oppi siveellisestä kasvatuksesta; 2:ksi oppi älyllisestä opetuksesta.*

K a k s i m u i s t a t u s t a. Ensimmäinen muistutus. Ihminen ei elä milloin siellä, milloin täällä, milloin perheessä, milloin kansalaisyhteiskunnassa, milloin valtiossa. Sama teko on siveellinen perhe-elämän näkökannalta, lainmukainen ja isänmaallinen. Mutta sen siveellinen luonne on näissä eri katsannoissa erilainen. Ihmisen omatunto, hänen tietoisuutensa hyvästä ja pahasta, luo siihen nämä erilaiset luonteet. Se on Oikea, koska hän siinä osoittaa perheeseen kohdistuvaa rakkauttansa. Se on Oikea, koska hän siinä on samalla lainkuuliainen. Se on Oikea, koska sama teko on myös isänmaallinen. Omatunto on siis sellaista tietoisuutta siveellisesti Oikeasta = siveellinen omatunto.

Mutta perheen piirissä eläessään ihmisen, kun hänen tekojansa johtaa todellinen rakkaus perheeseen, ei tarvitse huolehtia lainkuuliaisuudesta ja isänmaallisuudesta. Sillä sellainen teko on ilman muuta myös lainkuuliainen ja isänmaallinen, esim., kun hän rakkautensa ohjaamana kasvattaa hyvin lapsensa. Samaten, kun hän toimii isänmaallisesti valtiossa, toiminta on ilman muuta myös rakkautta kohtaan. Kun hän uhraa omaisuutensa ja henkensä isänmaansa puolesta, tekee hän senkin omaistensa hyväksi, heidän siveellisyytensä hyväksi, jota ei ole olemassa muuten kuin kansakunnan tapana.

Lainkuuliaisen toiminnan laita on hiukan toisin. Jos lainkuuliaisuudella tarkoitetaan ainoastaan yhdenmukaisuutta lausutun lain kanssa, siis harkittua lainkuuliaisuutta, on asia toisin. Mutta jos teko on vapaa tapa (sellainen, ettei laki sitä sido), kansallinen tapa, yhdenmukainen, niin silloin, se on myös isänmaallinen, ja koska yhteiskunnallinen toiminta on samalla perheen henkisten ja aineellisten tarpeiden tyydyttämistä, myös perhe-elämän näkökannalta siveellinen, koska se samalla johtuu rakkaudesta perheeseen.

Toinen muistutus on se, ettei siveellistä kasvatusta voi olla olemassa ilman opetusta. Toimintaan vaaditaan tietoa olioista, tietoa jollakin kielellä, äidinkielellä (sanojen merkitys), inhimillisten tekojen (esimerkkien) merkityksestä, sekä tätä edistävää lukemista, tietoa historiasta, ja uskonnollista tietoa, oppia. Mutta tiedolla on tässä se alistettu merkitys, että se on vain välineenä kansallisen (perhe)tavan istuttamisessa eikä, kuten opetuksessa, välineenä yleisinhimillisen tiedon jakamiseen. Sen tähden opetus perheessä on etupäässä kansallisen

tiedon jakamista -äidinkieli, kansalliskirjallisuus, runous, elämäkerrat jne. Sen a ja o on rakkaus - vanhempien ja lasten. Rakkaus on toiminnassa ilmenevää tunnetta ja harrastusta. Se on luonnollisena momenttina myös eläimissä. Mutta ihmisessä se on = siveellinen Omatunto. Se opettaa isälle ja äidille, mitä kunakin hetkenä tulee tehdä. Ilman sitä ja perheen ulkopuolella tätä siveellistä tietoisuutta ei ole. Tämän suhteen ulkopuolella kasvattaja ja kasvatettava eivät tiedä, mitä heidän tulee tehdä. Mikään teoria, mikään mielenlaatu yksinään ei auta ihmistä toiminnassa yleensä. Hänen omantuntonsa tulee ratkaista. Perheessä tämä omatunto on perherakkaus. Missä sitä on, siellä kasvatusta on hyvä. Siitä enemmän aivan pian.

KAHDESTOISTA LUENTO.

Hyvät herrat!

Perheessä tapahtuvaa siveellistä lastenkasvatusta määräävä harrastus on perherakkaus. Vanhempien rakkautena se on kasvattajien toimintatavan vaikutin ja tarkoitusperä, lasten toimintatavassa vanhempiin kohdistuva rakkaus.

Vanhemmat kasvattavat lapsensa, kuten sanotaan, kelpollisiksi, kunnollisiksi ihmisiksi. He koettavat juurruttaa lapsiin moraalista mielenlaatua, perherakkautta, oikeudentuntoa, nöyryyttä, ihmisrakkautta, jumalanpelkoa. Mutta tässä ei varsinkaan lapsen varhaisella iällä ole niinkään välineenä oppi kuin se, että lapsi ohjataan sellaiseen toimintatapaan, jossa tämä mielenlaatu on todellinen, jossa näitä hyveitä harjoitetaan. Tämä tosin voi tapahtua ainoastaan opetuksen avulla, mutta opetus esiintyy tässä käskyn ja määräyksen muodossa - tämä on tehtävä, tuo tekemättä jätettävä - ei teorian muodossa, selvittelynä, käsittämisenä ja todistamisena. Toisin sanoen: lapset ohjataan hyvään tapaan, totutetaan toimintatapaan, joka edellyttää mainittua moraalista mielenlaatua, ja tämän mielenlaadun luo sen vuoksi tapa, ei päinvastoin. Lapsi tulee toiminnassa tietoiseksi siitä, mitä totuus, ihmisrakkaus jne. on, ja tottumus näiden hyveiden harjoittamiseen luo siihen totuutta ja ihmisiä rakastavan mielenlaadun.

Tässä kasvatustyössä vanhemmilla siis on joka kerta, jokaisena nykyhetkenä, eri tarkoituksia: he tahtovat johtaa lapsen totuuteen, nöyryyteen, hyväntahtoisuuteen jne., toisin sanoen: heillä on erilaisia tarkoituksia lapsen nähden. Heidän tulee saattaa totuus ym. todellisuudeksi lapsen toimintatavassa. Mutta heidän oman menettelynsä vaikuttimena on tällöin lapsiin kohdistuva rakkaus, ja tarkoituksena on tässä menettelyssä sitä tyydyttää. He eivät pyydä itselleen mitään muuta kuin 'että tämä rakkaus joka kerta tyydytetään siinä muodossa, jossa se esiintyy, toisin sanoen siinä, että erikoinen tarkoitus lapsessa saavutetaan. Sanomme sen vuoksi, että tämä, mitä vanhemmat tavoittelevat kasvatustyössä, lapsen siveellisessä kasvatuksessa, on vanhempien rakkauden määrätty muoto, joka sen vuoksi myös luo siihen joka hetki määrätyn sisällyksen.

Mutta tällä rakkaudella on syvällisempi merkitys. Ihminen voi oikeaan ja väärään katsoen noudattaa joitakin yleisiä periaatteita, käyttäytymissääntöjä, enemmän tai vähemmän selvää Oikean teoriaa. Mutta ollaan yhtä mieltä siitä, ettei mikään teoria riitä, jos puuttuu moraalinen mielenlaatu, jollei yleensä ole rakkautta hyvään. Kansalaisyhteiskunnassa on positiivinen laki sellainen teoria. Mutta teon siveellisyydelle, siinä ilmenevälle Oikealle ei riitä, että se on lainmukainen. Vaaditaan vielä, että sen tulee olla vapaaehtoinen, vaaditaan Oikeata Oikean itsensä vuoksi. Ja kuitenkin ei teoria enempää kuin mielenlaatukaan riitä ratkaisemaan, mikä kussakin eri teossa on Oikeata. Teoria on yleinen, abstraktinen sääntö. Tärkeä on sen oikea soveltaminen. Mielenlaatu taas voi löytää tyydytyksensä lukemattomista erilaisista teoista. Ihmisen täytyy joka hetki omassa mielessään ratkaista, mikä tässä määrättyssä teossa on Oikea. - Olemme jo aikaisemmin sanoneet: jokainen teko on

maailmassa yksinäinen. Ihmisen tulee siinä ottaa huomioon kaikki ne itselleen ja teolleen erikoiset olosuhteet, joissa hän toimii. Sanalla sanoen: hänen tulee määrätä tekonsa niin, että se täyttää tämän määrätyn sijan siveellisessä maailmanjärjestyksessä. Muuten se ei kuulu tähän maailmanjärjestykseen, toisin sanoen: se ei toteuta sitä Oikeata, jota yksilö siinä tahtoo - se on paha.

Tätä yksilön tietoisuutta siitä, mitä siveellisessä maailmanjärjestyksessä tulee olla, tietoisuutta, jonka varassa hän ratkaisee tämän maailmanjärjestyksen oikeudella ja vallalla, nimitämme hänen *siveelliseksi omaksitunnokseen*. Vanhempien rakkaus on tämä perheen kasvattajan siveellinen omatunto. Teoria, periaatteet osoittautuvat kasvatuksessa riittämättömiksi kenties vääriksi. Moraalinen mielenlaatu on aina riittämätön, sillä siihen ei ilman muuta sisälly tietoa moraalisen tarkoituksen toteuttamistavasta. Kun kasvattajan tulee ratkaista, miten lapsen on kunakin nykyhetkenä toimittava, käyttäytyttävä, eivät hänen moraaliset tarkoituksensa riitä määrittelemään tätä, siis määrittelemään hänen omaa toimintaansa kasvattajana. Sen tähden isä ja äiti antavat lapsen kohdistuvan rakkautensa ohjata itseänsä ja ratkaista, ja kun tämä rakkaus ratkaisee, mikä on Oikeata tai Väärää lapsen toimintatavassa, ts. ratkaisee, mikä on se Oikea, joka on tässä toteutettava, sanomme, että tämä rakkaus on vanhempien siveellinen omatunto, että sillä on siveellisen maailmanjärjestyksen oikeus ja valta. joka kerta tyydytetään siinä muodossa, jossa se esiintyy, toisin sanoen siinä, että erikoinen tarkoitus lapsessa saavutetaan. Sanomme sen vuoksi, että tämä, mitä vanhemmat tavoittelevat kasvatustyössä, lapsen siveellisessä kasvatuksessa, on vanhempien rakkauden määrätty muoto, joka sen vuoksi myös luo siihen joka hetki määrätyn sisällyksen.

Mutta tällä rakkaudella on syvällisempi merkitys. Ihminen voi oikeaan ja väärään katsoen noudattaa joitakin yleisiä periaatteita, käyttäytymissääntöjä, enemmän tai vähemmän selvää Oikean teoriaa. Mutta ollaan yhtä mieltä siitä, ettei mikään teoria riitä, jos puuttuu moraalinen mielenlaatu, jollei yleensä ole rakkautta hyvään. Kansalaisyhteiskunnassa on positiivinen laki sellainen teoria. Mutta teon siveellisyydelle, siinä ilmenevälle Oikealle ei riitä, että se on lainmukainen. Vaaditaan vielä, että sen tulee olla vapaaehtoinen, vaaditaan Oikeata Oikean itsensä vuoksi. Ja kuitenkin ei teoria enempää kuin mielenlaatukaan riitä ratkaisemaan, mikä kussakin eri teossa on Oikeata. Teoria on yleinen, abstraktinen sääntö. Tärkeä on sen oikea soveltaminen. Mielenlaatu taas voi löytää tyydytyksensä lukemattomista erilaisista teoista. Ihmisen täytyy joka hetki omassa mielessään ratkaista, mikä tässä määrättyssä teossa on Oikea. - Olemme jo aikaisemmin sanoneet: jokainen teko on maailmassa yksinäinen. Ihmisen tulee siinä ottaa huomioon kaikki ne itselleen ja teolleen erikoiset olosuhteet, joissa hän toimii. Sanalla sanoen: hänen tulee määrätä tekonsa niin, että se täyttää tämän määrätyn sijan siveellisessä maailmanjärjestyksessä. Muuten se ei kuulu tähän maailmanjärjestykseen, toisin sanoen: se ei toteuta sitä Oikeata, jota yksilö siinä tahtoo - se on paha.

Tätä yksilön tietoisuutta siitä, mitä siveellisessä maailmanjärjestyksessä tulee olla, tietoisuutta, jonka varassa hän ratkaisee tämän maailmanjärjestyksen oikeudella ja vallalla, nimitämme hänen *siveelliseksi omaksitunnokseen*. Vanhempien rakkaus on tämä perheen kasvattajan siveellinen omatunto. Teoria, periaatteet osoittautuvat kasvatuksessa riittämättömiksi kenties vääriksi. Moraalinen mielenlaatu on aina riittämätön, sillä siihen ei ilman muuta sisälly tietoa moraalisen tarkoituksen toteuttamistavasta. Kun kasvattajan tulee ratkaista, miten lapsen on kunakin nykyhetkenä toimittava, käyttäytyttävä, eivät hänen moraaliset tarkoituksensa riitä määrittelemään tätä, siis määrittelemään hänen omaa toimintaansa kasvattajana. Sen tähden isä ja äiti antavat lapsen kohdistuvan rakkautensa ohjata itseänsä ja ratkaista, ja kun tämä rakkaus ratkaisee, mikä on Oikeata tai Väärää lapsen toimintatavassa, ts. ratkaisee, mikä on se Oikea, joka on tässä toteutettava, sanomme, että

tämä rakkaus on vanhempien siveellinen omatunto, että sillä on siveellisen maailmanjärjestyksen oikeus ja valta.

Samoin on lapsen vanhempiin kohdistuva rakkaus *sen* siveellinen omatunto. Lapsella on siinä varmuus tekemisensä oikeutuksesta, ja tämä rakkaus antaa sille vallan, kyvyn, voiman tehdä, mitä vanhempien rakkaus käskee, samaten kuin toiselta puolen ainoastaan se, mikä johtuu vanhempien rakkaudesta, voi lapseen vaikuttaa, voi sitä kasvattaa.

Olemme sanoneet: kansakunnan toiminta on Oikeus ja Valta maailmanhistoriassa - Valtio.

Rakkaus on Oikeus ja Valta perheessä. Perhe-elämän muodostaa siitä johtuva toiminta, toisin sanoen: sen (rakkauden) todellisuus toiminnassa, sen työ; perhe on tämän elämän ilmaus Oikeutena ja Valtana.

Sen tähden valtiossa tunnustetaan perhe oikeutetuksi yhteiskunnalliseksi laitokseksi, jonka rauhaa ei saa mitenkään häiritä. Yhteiskunnallista lakia perheessä ei tietenkään saa rikkoa. Sen jäsenet kuuluvat myös kansalaisyhteiskuntaan. Mutta perheen elämä omassa piirissään ei ole missään tekemisissä lain kanssa, ja isä ja äiti ovat lapsiansa kasvattaessaan vastuunalaiset ainoastaan Jumalalle ja omalletunnon.

Siveellinen kasvatus ei sen vuoksi voi tapahtua perheen ulkopuolella. Siitä puuttuisi niin ollen kasvattajan ja kasvatettavan siveellinen omatunto, joka antaa varmuuden Oikeasta, tekee kasvatukselle mahdolliseksi vaikuttaa kummallekin tahdolle.

Mutta, sanotaan, kasvatus tapahtuu ja sen täytyy usein tapahtua perheen ulkopuolella. Niin, vanhempien kuolema tai siveettömyys (ts. vai n nimellinen perhe) voi tehdä sen välttämättömäksi. Se on onnettomuus ja auttamaton pakko.

Vanhempien rakkaus saa alkunsa sikiöön kohdistuvasta luonnollisesta hellyydestä. Tämä tunne on olemassa eläimissäkin. Lapsessa tämä luonnollinen momentti on epämääräinen, koska tietoisuus kehittyy vain vähitellen. Sen hellyys on kasvatuksen tulos. Sen vuoksi voi lapsessa kiintymys vieraaseen kasvattajaan (jos lapsi, varhain jätetään hänen hoitoonsa) tulla vanhempiin (äitiin) kohdistuvan rakkauden sijaan. Mutta vieras kasvattaja (vähemmässä määrässä kasvattajatar) jää aina epävarmaksi, häneltä puuttuu se siveellinen omatunto, joka antaa varmuuden siitä, mikä kasvatuksessa on oikeata, ja häneltä puuttuu sen voima, vaikutus lapseen. On järjellistä, että luonto lähtökohtana, edellytyksenä, siten on siveellisen maailmanjärjestyksen tarkoitusten väline.

Koska siis moraalinen mielenlaatu, hyvään kohdistuva rakkaus, lapsessa syntyy sen tottuessa siveelliseen toimintaan, totunnaiseen tapaan, niin tämän täytyy riippua välittömästi käskystä. Se on täytettävä.

Tätä on kasvatusopissa nimitetty *kuriksi*. Lapsen suhde siihen on *kuuliaisuutta*. Tässä on se kasvatuksen momentti, että tavan täytyy edeltää moraalista mielenlaatua lapsessa.

Mutta siinä ei poisteta keskinäistä rakkautta. Tämän tulee määrätä käsky, ja kuuliaisuuden tulee johtua lapsen rakkaudesta, tästä varmuus, että on oikein olla kuuliainen, ja kuuliaisuuden jatkuminen hetkeä, yhtä ainoata tekoa kauemmaksi, lapsen kyky noudattaa käskyä. Senvuoksi ei ole väärin sanoa, että siveellinen omatunto on lapsessa ennen moraalista mielenlaatua hyvään kohdistuvana tietoisena rakkautena, totuudenrakkautena jne. Se on olemassa tässä - vanhempiin kohdistuvasta rakkaudesta johtuvan kuuliaisuuden muodossa.

Vain vähitellen lapsi oppii tekoihinsa sisällyttämään, käsittämään jotakin määrättyä merkitystä. Tämä on oppia, opetusta siveellisen kasvatuksen välineenä -siinä opetetaan, mikä muodostaa totuuden, nöyryyden, hyväntahtoisuuden. Oikea on lapselle välittömästi olemassa, kuuliaisuudessa, vanhempien tahdossa, käskyssä, siinä, mitä kuri vaatii. Mutta se tulee opin avulla Oikeaksi tässä muodossa: totuuden, oikeuden, hyväntahtoisuuden ymmuudossa. Toisin sanoen: lapsi tulee tajuamaan tekojensa merkitystä - kurin erikoisia tarkoituksia. Sen taipumuksesta johtunut kuuliaisuuteen kohdistuva harrastus (rakkauden

harrastus) erikoistuu lukuisiksi moraaliseksi tarkoitukseksi, joilla on määrätty merkitys, ja näiden toteuttaminen tulee sen tekojen vaikuttimeksi. Siten moraalinen mielenlaatu -totuudenrakkaus, oikeamielisyys, hyväntahtoisuus - tulee pelkkänä harrastuksena ilmenevän rakkauden sijaan.

Me sanomme: lapsen rakkaus muuttuu moraaliseksi mielenlaaduksi. Totuus on lausuttava, hyväntahtoisuutta on osoitettava, ja lapsi pitää tästä toimintatavasta. Ei kuitenkaan niin, että se tietää tämän teon erikoisen merkityksen, tietää, mitä sen tulee tehdä, käskystä riippumatta, vaan se tekee, mitä käsketään, tietoisena siitä, että se on käskettyä, ja siksi, että se teossaan osoittaa rakkauttansa.

Mutta Oikealla tulee olla objektiivisesti yleispätevä luonne, ja kasvattajan tulee antaa käskyilleen tämä leima. Tämä tapahtuu siten, että niille annetaan *uskonnollinen* pyhyys. On Jumalan tahto, Jumalan käsky, että ihmisen tulee osoittaa totuutta, oikeutta, nöyryyttä, hyväntahtoisuutta. Sen tulee tapahtua rakkaudesta Jumalaan, ts. Jumalan tahtoon.

Tämä on uskonnollisen opin merkitys siveelliselle kasvatukselle. Se luo käskyihin ja siten lapsen toimintatapaan objektiivisen luonteen: että ne ovat sitä, minkä sinänsä tulee olla maan päällä - siveellistä maailmanjärjestyä.

Myös tämä, rakkaus jumalaan, tulee lapsenrakkauden sijaan. Se ei opeta lapselle sen toimintatapaa. Vanhemmat ovat Jumalan tahdon tulkitelijat; että he ja heidän rakkautensa ja lapsen rakkaus on olemassa, se on Jumalan tahto. Se moraalinen merkitys, jonka lapsi on oppinut toimintaan sisällyttämään: totuus jne., tulee pyhäksi, tämä Oikea on järjellisesti välttämätön, se on lapsen teoria, lapsen periaatteet.

Niille herroista, jotka ovat opiskelleet oikeusfilosofiaa, yllä esitetty järjestys on käännetty järjestys. Harkinnallemme on: 1:ksi teoria, yleiset säännöt, laki; 2:ksi vapaaehtoisuus, moraalinen mielenlaatu; 3:ksi siveellinen teko molempien ykseytenä. Lastenkasvatuksessa on päinvastoin: 1:ksi konkreettinen teko, 2:ksi mielenlaatu, 3:ksi teoria. Samoin tieteen historiassa.

KOLMASTOISTA LUENTO.

Hyvät herrat!

Otamme huomioon, että pragmatiikan jaoitus Rosenkranzin mukaan on: Sociale, Moralische, Religiöse Bildung. Sosiaalinen on vain ulkonaista seuratappaa, soveliaasta yhteiselämää toisten kanssa.

Meidän oppimme on: että siveellisen kasvatuksen momentit yleensä ovat nämä:

1:ksi. Tapa, tottumus tekemään, mitä pitää tehdä suuressa ja pienessä.

2:ksi. Moraalinen mielenlaatu hyvän tavan hedelmänä.

3:ksi. Uskonnollinen tietoisuus, tietoisuutena siitä, että hyvä tapa, Hyvä, Oikea, on objektiivinen, yleispätevä, kaikkia ihmisiä Jumalan tahtona velvoittava. Huomattakoon uskonnollisen tiedon moraalinen merkitys.

Mutta Rosenkranz jaoittelee moraalista sivistystä edelleen, mainiten

velvollisuudenkäsitteen; hyveen; omantunnon - nimittäin siten, että lapsi on opetettava tekemään Hyvää Hyvän itsensä tähden. Lisäksi siihen totutetaan -hyveen harjoittaminen.

Vihdoin: omantunnon tulee ratkaista. Omatunto on subjektin tietoisuus Hyvästä ihanteena ja toimintatavastaan suhteessa siihen joko hyvänä tai huonona tapana.

Näin on epäilemättä laita, kun on puheena jo kasvatetun ihmisen toimintatapa. Oikeata on tehtävä sen itsensä tähden. Mutta jo tämä velvollisuudenkäsitteen ja omantunnon asetelma on mielestäni virheellinen. Tietoisuus velvollisuudesta sinänsä on jo omatunto = tietoisuus hyvästä ja pahasta. Se on moraliteetti, vapaus toiminnassa. Velvollisuudenkäsitteen tulee Rosenkranzin teoriassa edustaa hyvän tavan yleispätevyyttä, että sen sinänsä pitää olla.

Mutta tämä yleispätevyys on vain subjektiivista. Subjekti, yksilö, olettaa sen, tunnustaa sen. Sen perustus ei ole subjektin ulkopuolella. Toista on, jos sanotaan., hyvä on siveellinen maailmanjärjestys, järjellinen jumalallinen tahto. Tämän seikan Rosenkranz kuitenkin sisällyttää uskonnolliseen sivistykseen otsakkeen »der praktische Process der religiösen Bildung» alle.

Meidän käsityksemme on siis yleensä yhdenmukainen Rosenkranzin esityksen pääkohtien kanssa, se vain erona, että me sisällytämme siihen, mitä hän mainitsee nimellä »sociale Bildung», hyvään tapaan totuttamisen yleensä, siis Rosenkranzin »moralische Bildung»in toisen momentin, nimittäin hyveen harjoituksen, ja ettemme siis katso velvollisuudenkäsitteen, moraalisen mielenlaadun, edeltävän hyvään tapaan totuttamista, vaan päinvastoin.

Harkinnan kannalta näet on ensimmäinen tehtävä: määritellä, mitä Oikea on, toiminnan yleinen laki. Toinen: koetella tahtoa toiminnassa vaikutin ja tarkoitusperä, vapaaehtoisuus, moraliteetti, Oikea Oikean, itsensä tähden. Kolmas: siveellinen toiminta, joka on objektiivisesti oikea, legaalinen, ja samalla moraalinen, vapaa, jossa ei ole muuta vaikutinta eikä tarkoitusta kuin Oikea itse. Mutta juuri tämä toiminta kuuluu siveelliseen maailmanjärjestykseen, sillä on tässä sijansa.

In concreto sitä vastoin, ihmiselämässä ja lapsen kehityksessä, siveellinen toiminta harkitsemattomana tapana ja tottumuksena on ensimmäinen seikka. Ihminen voi ainoastaan omista teoistansa oppia tietämään, mitä hyvä ja paha on, tulla tietoisuuteen Oikeasta. Hänen tahtonsa ei ole koskaan *tabula rasa*, vain ajateltu, epämääräinen, sisällyksetön tahto. Tahto on toimintaa. Ihminen ei ilmene sellaisena ajateltuna olentona ottamassa vastaan *oppeja* siitä, mitä Oikea on, ja velvollisuudesta. Toiminnassa hänen tahtonsa herää itsetietoisuuteen, ja hänen omatuntonsa on tietoisuutta tästä hyväksi käsitetyistä, jo totunnaisiksi muuttuneesta toimintatavasta, kun taas poikkeus siitä tajutaan pahaksi. Me emme määrää mitään varmaa' aikaa harkitsemattomalle tavalle, emme mitään varmaa ajankohtaa omantunnon todistukselle, sanomme vain, että tämä jälkimmäinen johtuu edellisestä. Ja kolmas ja viimeinen seikka on siinä, että tämä tahdon itsetietoisuus, omatunto, jolla on välittömästi oma lakinsa totunnaisessa hyvässä tavassa, tulee tietoisuudeksi ihmisen vapaudesta ja hänen oikeudestaan ratkaista myös kysymys siitä, mikä on vallitsevassa tavassa Oikea, että hän vaatii, että tämän tulee olla Oikea sinänsä, ei ainoastaan kasvattajan opetuksena ja käskynä. Silloin alkaa siveelliseen kasvatukseen sisältyä itsekasvatusta.

Mutta lapselle on totunnaisella tavalla oma pyhityksensä, se luonne, että se on Oikea sinänsä. Se on sama tietoisuus kuin ajattelevan ihmisen tietoisuus siveellisestä, järjellisestä maailmanjärjestyksestä - myös uskonnollisessa mielessä, Jumalan järjeksi käsitettynä. Mutta lapsessa tämä tietoisuus ilmenee ainoastaan mielikuvan, tunteen muodossa. Jumala ei ole ainoastaan henki, vaan myös yli-inhimillinen, korkein, maailmaaluova yksilö, inhimillisessä hahmossa ja inhimillisen rakkauden esineenä.

Nämä ovat siveellisen kasvatuksen yleiset momentit. Niiden yksityiskohtaisesta merkityksestä puhumme tuonnempana.

Huomautamme ainoastaan, että koska moraalinen mielenlaatu, Hyvään, erityisesti totuuteen, oikeamielisyyteen, nöyryyteen, hellyyteen jne. kohdistuva rakkaus syntyy tavan ohella, kehittyä lapsessa, ennen kuin sillä on mitään **oivallusta, ennen kuin** se voi ajatuksellaan ratkaista, mikä on oikeata, toimintatapaa kohdistuvana tunteena, myötätuntona tai vastenmielisyytenä - nämä ns. moraaliset taipumukset, oikeammin harrastukset, perustetaan niin varhain ja niin lujasti, ettei kasvatusta voi niihin paljoakaan vaikuttaa oikeaa sinänsä koskevan vakaumuksen, opin, tiedon avulla, josta syystä siveellinen kasvatusta mielenlaatua, moraalista harrastusta, omantunnon herkkyyttä luovana on

suoritettu lapsen varhaisimmalla iällä. Tuntuu pelottavalta, mutta 4-5 vuoden iällä lapsen tulevaisuus on ratkaistu.

Mutta huomatkamme vielä, ettemme saa väistää erästä kysymystä. Herrat tuntevat Palmerin teoksen »Evangelische Pädagogik», samoin Raumerin »Geschichte der Pädagogik». Herrat huomaavat, että niissä molemmissa, varsinkin viimeksi mainitussa, kovin tähdennetään oppia ihmisen syntisestä luonnosta ja katsotaan kasvatusopin teorian esim. sekä Rousseuaun että Pestalozzin esityksessä etupäässä kärsivän siitä, ettei ole riittävästi tunnustettu tätä ihmisen synnillisyyttä, myös luontumuksessa: perisyntiä.

Emme voi ryhtyä käsittelemään tuota kirkollista ja teologista oppia. Se on mystillinen, samoin kuin oppi sovitukselta uskon tietä. Se on tarjottu subjektille, se vetoaa ilman muuta hengen todistukseen. Siinä ei mikään todistus ole pätevä. Miellyttävimpänä teologisena käsityksenä pidämme Anselmuksen oppia: miksi valittaisimme syntiä, koska ilman sitä ei ole mitään sovitukselta?

Me käsittelemme asiaa kasvatukselliselta näkökannalta. Rousseau opettaa: ihminen on luonnostaan hyvä. Hän syntyy sellaisena. Yhteiskuntaelämä (kasvatus siihen kuuluvana) turmelee hänet. Oppi on vanha, sitä esittävät Montaigne, Charron, Ranskan ensimmäiset moralistit uudemmalla ajalla, varsinkin edellinen. Asiallisesti merkitsee samaa, jos turmelus katsotaan välttämättömäksi, jos se menee perintönä. Sillä kukaan ei voine ajatella, että synti tulee ihmiseen luonnosta, niin kuin kasvin suvunomainen tyyppi tai niin kuin silmä ja käsi.

Mutta oppi on kasvatukselliselta näkökannalta väärä, koska sen lähtökohtana on luontoperäisyys ja koska se vaatii, että vain tätä on kehitettävä. Se ilmenee kaikessa niin sanotun ruumiillisen ja henkisen luonnon sopusointuista kehittämistä tähdentävässä kasvatusopissa, johon uskonnollinen kaunopuheisuus luo vain pintakiiltoa. Se kieltää perinnäistiedon ja -tavan, historiassa ilmenevän siveellisen maailmanjärjestyksen.

Uskonnollinen perisyntioppi ei ole kasvatuksellisessa katsannossa parempi. Sekin pysähtyy yleiseen turmelukseen, kieltää maan päällä olevan Jumalan valtakunnan. Eikä sen kasvatuksellinen lopputarkoitus olekaan johdonmukaisesti tämä, vaan yksilön täydellisyys ja autuus (toisessa maailmassa). Se tunnustaa kuitenkin tiedollisen tradition erikoiseksi jumalalliseksi ilmoitukseksi, ja sillä on sen vuoksi objektiivinen laki ja sääntö. Sanoimme: »ei parempi», koska perisyntioppi pitää sekin kasvatusta vain yksilöllisenä täydellistämisenä. Se opettaa samoin kuin Rousseau yleisen inhimillisen luonnon kehitystä yksilössä. Kumpikaan ei pidä järkeä ja vapautta siveellisen maailmanjärjestyksen todellisuutena.

Puhumme tässä siveellisestä kasvatuksesta. Luonnolla on yleensä se merkitys, että se on toiminnan väline. Olkoon maailmanrakenne olemassa mitä varten tahansa, Oikeaan, siveelliseen maailmanjärjestykseen katsoen se on vain edellytetty väline.

Luonnonjärjestystä, luonnonvoimia, luonnonesineitä käytetään (ei ainoastaan maata, vaan myös auringonvaloa, planeettain kulkua ja tähtien asemaa) tienviittana. Samoin inhimillistä luontoa. Se on toiminnan, Oikean todellisuuden elin. Mutta samoin kuin ihminen teossa muuttaa luontoa tarkoitustensa mukaan, luo siihen näiden tarkoitustensa leiman - ihmistöissä - samoin hän muuttaa myös omaa luontoansa. Sen tulee olla olemassa, mutta ei luontona, vaan hengen tarkoitusten elimenä, siinä tulee olla tämä leima. Järki ja vapaus ovat toinen luonto, johon luonnollisen ihmisen pitää päästä. Sen tähden: inhimillinen luonto on luontona kiellettävä. Kasvi on luonnollinen, eläin on luonnollinen, ainoastaan korkeimmissa heimoissa hiukan tottumusten muuntama. Mutta ihminen on luonnollinen silloin, kun Oikea on hänessä muuttunut luonnoksi, hänen töissään ja toimissaan, kun perinnäistapa on tullut luonnoksi, niin että Oikea on hänen oma vapaa työnsä. Tässä katsannossa voidaan sanoa, ettei hänen luontonsa ole Hyvä, se, minkä tulee olla, luontona. Luonnolliset vietit ja halut ovat nekin välineitä. Mutta niitä ei saa tyydyttää luonnollisina, vaan siinä muodossa, jonka hengen korkeammat tarkoitukset niille antavat. Kasvatus on sen vuoksi aina työtä, jonka

tarkoituksena on ihmisen oman luonnon vallitseminen, sen alistaminen hengen vallon alle, niin että itse elämä tulee välineeksi, että se voidaan ja että se pitää uhrata. Ihminen onkin ainoa olento maan päällä, joka voi sen uhrata.

Sen tähden puhutaan aivan oikein ihmisen eläimellisestä puolesta pitäen sitä pahana, milloin se pääsee valtaan. ja se hänellä on luonnosta, eläimestä. Sitä valtitsemaan pitää kasvatuksen hänet opettaa.

Ihmisen luonto on siis hyvä, koska se on järjellisesti välttämätön välineenä, elimen~; se on paha, koska sen ei pidä olla olemassa pelkkänä luontona.

Mutta toisin on moraalisesti pahan laita. Täytyy olla tietoisuus pahasta ja hyvästä - omatunto. Se kasvatetaan. Siitä tuonnempana.

NELJÄSTOISTA LUENTO.

Hyvät herrat!

Me tarkastelemme *ruumiillista kasvatusta* siveellisen kasvatuksen momenttina. Ruumiin elimet tosin ovat myös tiedon elimiä, nimittäin aistielimet, ja näiden harjoitus tulee sen vuoksi kysymykseen myös älyllisessä kasvatuksessa. Mutta yleensä ruumis on toiminnan väline. Kaikella toiminnalla on tämä ulkonainen muoto: että ihminen, käyttäen ruumistaan elimenä, vaikuttaa ulkopuolellaan oleviin olioihin. Sellaista toimintaa, kun se on tarkoituksetonta, me nimitämme *teoksi*, tekemiseksi, mutta *toiminnaksi*, kun sillä on jokin tarkoitus. Ruumis on siis toiminnan elin ja sen tulee se olla.

Luonnonesine on väline, jossa tarkoitus ilmenee. Luonnonesine saa inhimillisestä toiminnasta siihen sisällytetyn tarkoituksen leiman.

Ruumis on elin, ei pelkkä työase, ja siis myös väline; se on tarkoitusta määräävän ja toteuttavan tahdon olemassaolon väline. Sillä elämä ei ole mitään muuta kuin sielu = elämän tietoisuus omasta itsestään, ja ihmis henki on tämä itsetietoisuus ajattelevana ja tahtovana. (Huom.. ajateltuja tarkoituksia asettavana.)

Mutta elimistössä ilmenevä elämä on kuitenkin sellaisenaan luonnon tapahtuma, se on luontoa, henkeä luontona, ja sillä on sen vuoksi sama merkitys toiminnalle kuin luonnonesineillä, toisin sanoen: se on myös väline elimenä. On huomautettu, että ihmisellä on oikeus hävittää elimistönsä vähitellen, lopettaa elämänsä tarkoitustensa tähden; ja tämän viimeksi mainitun työn voi hän yksin tehdä. Eläin tulee lähelle tätä kykyä ernon uhratuessa poikasensa puolesta, **luonnollisen vietin**, luonnollisen hellyyden vaikutuksesta. On jo aikaisemmin huomautettu, että tämä on inhimillisintä eläimessä.

Sanomme sen tähden: ruumiillisen kasvatuksen yleisenä tehtävänä on kehittää ruumis hengen tarkoitusten elimeksi.

Lisäämme: ruumis ei ole tämä elin luonnostaan. Se on siksi kehitettävä.

Tämäkin, fyysillinen kasvatusta, merkitsee sitä, että kasvatettava saatetaan osalliseksi perinnäiseen tahtomiseen. Se on erilainen eri kansoissa eri aikoina.

Me jaamme sen seuraavasti: 1:ksi *yleinen fyysillinen lastenhoito*, myös itsekasvatukseen sisältyvänä: *terveydenhoito*;

2:ksi *harjoitus ruumiillisiin taitoihin*;

3:ksi *harjoitus kestämään hengen palvelusta: ruumiin karaiseminen*.

Ettei ihmisen ruumis ole luonnostaan kelpollinen toimimaan hengen elimenä, sen todistaa jo vastasyntyneen lapsen näkeminen. Luonnossa ei ole mitään avuttomampaa olentoa kuin vastasyntynyt ihminen. - Hänen kykenemättömyytensä kaikkeen on hänen huomattavin ominaisuutensa. Siinä ilmenee kuitenkin hänen luonnollinen tarkoituksensa: että häntä on

hoidettava, kasvatettava, että hänestä on tehtävä jotakin muuta kuin mitä hän luonnostaan on.

Korkeampien eläinten poikaset tarvitsevat nekin emon huolenpitoa, mutta eivät siinä määrässä kuin lapsi. Tämä kvantitatiivinen ero ei kuitenkaan ole lastenhoidolle luonteenomainen. Eläinemon huolenpito poikasesta on sama sukupolvesta toiseen. Mutta äidin huolenpitoa lapsesta määrää hänen itsensä saama ja hankkima sivistys, kansakunta, sen kehitystaso, yhteiskunnallinen asema, perhe-elämä. Mitään yleisinhimillistä fyysillistä lastenhoitoa ei ole eikä - kuten tulemme osoittamaan -saakaan olla.

Että lapsi saa äidiltä ravintonsa, että se jätetään nukkumaan ja lepäämään, se tosin on yleistä eläinmaailmassa tavattavaa hoitoa, samoin sekin, että sitä peitellään. Voidaan myös esittää yleisiä sääntöjä, miten kaiken tämän pitää tapahtua. Lääkärit kiistelevät siitä, ja jokainen uusi aika tuo uusia oppeja. Nimittäin siihen katsoen, miten usein lasta on ruokittava, onko se kapaloitava ja onko sitä keikutettava vai ei, onko huone pidettävä lämpimänä vai viileänä jne. Nämä opit vaikuttavat enemmän tai vähemmän huomattavasti tapaan. Toisin sanoen: ne ilmaisevat oikeastaan olemassa olevaa hyvää tapaa. Puhtaana teorioimisena ne näet olisivat kelvottomia. Kun Rousseau esitti opin niin nimittämästään luonnollisimmasta lastenhoidosta: että äitien itsensä piti imettää lapsiaan, että lapsi oli karaistava ulkoilmassa jne., hän vain opetti - eräiden maiden - ylemmille yhteiskuntaluokille, että rahvaan lastenhoito oli järkevämpää.

Nämä yleiset säännöt kuuluvat tietoon, yleisinhimillisen sivistyksen osallisuuteen. Mutta fyysillinen lastenhoito on toimintaa. ja sen sellaisenaan määrää äidinrakkaus. Toisin sanoen: mitä kunakin nykyhetkenä on toiminnassa, todellisuudessa, lapsen hyväksi tehtävä, sitä ei tiedä kukaan muu kuin äiti.

Palaamme tässä heti kysymykseen, joka on siveellisen kasvatuksen käsittämisen kannalta kaikkein tärkein, nimittäin siihen, ettei mikään teoria voi ihmiselle opettaa, mitä hänen tulee tehdä kunakin elämänsä nykyhetkenä, mikä on Oikeata.

Ei myöskään mikään moraalinen mielenlaatu, ei paraskaan halu, eivät parhaatkaan aikomukset ja yleiset tarkoitukset opeta hänelle tätä. Esim. taipumus tekemään sitä, mikä on oikeata, oikeudellinen mielenlaatu, aikomus olla tässä määrättyssä tapauksessa oikeamielinen, päätös toteuttaa tämä aikomus vain oikeuden itsensä tähden, tämän vaikuttimen varassa - tämä kaikki ei riitä yksityisessä tapauksessa määräämään toimintaa.

Mikä tässä määrättyssä tapauksessa on oikeus, se ihmisen täytyy oppia laista ja tavasta oman kansakuntansa keskuudessa, siinä yhteiskunnassa, johon hän kuuluu. Mutta mikä lain tarkoitus on ja mikä tapa on hyvä tapa, se hänen pitää itse ratkaista ja samoin niiden kummankin soveltaminen tässä määrättyssä tapauksessa, jota ei ole milloinkaan ennen ollut eikä tule enää koskaan olemaan. Me nimitämme tätä ratkaisua omantunnon, siveellisen omantunnon päätökseksi, koska omatunto on siinä tietoinen siveellisestä maailmanjärjestyksestä ja määrää toiminnan tähän maailmanjärjestykseen kuuluvaksi käsitettynä, tekee sen tämän järjestyksen **renkaaksi, toteuttaa** tämän. Ihmisen täytyy toimia siveellisen maailmanjärjestyksen omalla oikeudella ja vallalla.

Tämä päätösvalta on varhaisimmassa lastenhoidossa äidillä. Ei ainoastaan luonnosta, koska hän lapsen synnyttää ja sitä ruokkii ja koska hänessä, samoin kuin korkeammassa eläimissä, on sikiöön kohdistuva luonnollinen hellyys. Tämä on luonnollinen lähtökohta. Mutta toiminnan tulee olla hänen siveellisen omantuntonsa määräämä, olla Oikea, kuulua siveelliseen maailmanjärjestykseen. juuri tätä hänen siveellistä omaatuntoansa me nimitämme äidinrakkaudeksi.

Rakkautta nimitetään tunteeksi, se kuuluu mieleen kuvaamiseen. Mutta se on myös toimintaa määräävänä taipumus, harrastus, se on tämän perheen siveellisen, oikeutetun elämän harrastuksena itse eräs siveellinen harrastus. Toiminnan tarkoituksena

määriteltynä äidinrakkaus on lasten onni ja täydellisyys jne., ja tämä tarkoitusperä on myös toiminnan vaikutin. Vanhemmat tavoittelevat sitä ainoastaan lapsen, tämän onnen ja täydellisyyden tähden. Ja siinä hoidossa ja kasvatuksessa, jonka tulee lapset tähän johtaa, tämä rakkaus on vanhempien siveellinen omatunto, siihen sisältyy heidän tietoisuutensa siitä, mikä on kunakin hetkenä Oikea. Se antaa heille myös uhrautumisen voimaa ja luo heidän toimintatapaansa kykyä vaikuttaa lapseen. Tässä merkityksessä me nimitämme äidin siveellistä omaatuntoa äidinrakkaudeksi.

Tästä enemmän, kun tulemme siveellistä kasvatusta erikoisesti käsittelevään oppiin.

Siinä mielessä me sanomme, että vanhempien rakkaus, lähinnä äidin rakkaus on yksin oikeutettu määräämään, millaista fyysillisenkin lastenhoidon tulee olla, koska äiti on ainoa, joka tämän tietää, ja ainoa, joka kykenee siitä pitämään huolen. Vieraalla kasvattajalla ei ole tästä varmaa tietoa, hän on sitä epävarmempi, mitä tunnollisempi, hänellä ei ole voimia sen vaatimaan uhrautumiseen eikä hänellä ole kykyä vaikuttaa lapseen.

Ei ole puhettakaan siitä, ettei äiti tarvitse valistusta, ettei hänen ole hankittava tietoa lastenhoidosta, kuunneltava opetusta, luettava kirjoja ja noudatettava esimerkkiä. Mutta esimerkin hän voi saada ainoastaan jolta kulta toiselta äidiltä, sillä kukaan muu ei voi sitä hänelle antaa. Ja oppeja ja teoriojakin hän arvostelee ehdottomalla vallalla. Kukaan maailmassa ei ole oikeutettu sekaantumaan hänen toimiinsa. Hänen oivalluksensa ja valtansa 1 on tunnustettu, se tunnustetaan nyt ja kaikkina aikoina, kaikkien kansojen keskuudessa. Ei ole ainoatakaan kuolevaista, joka voi tulla hänen sijaansa.

Kokemus osoittaa, että tämän alan tieto ja kyky tavallisesti menee perintönä äidiltä tyttärelle, että perinnäistavat ovat erilaiset, ei ainoastaan eri kansoissa, vaan myös eri suvuissa. Menettely muuttuu vähitellen, aina kansakunnan lisääntyvän valistuksen mukaan, tämän vaikuttaessa siveelliseen tietoisuuteen. Toisin sanoen: tämä tietoisuus tulee älyllisesti sivistyneissä intensiivisemmäksi, se erottaa herkemmin oikean väärästä.

Sen tähden tulee olla varovainen arvostellessaan lastenhoidon samoin kuin siveellisen kasvatuksen laatua jonkin kansakunnan keskuudessa.

Sen henkilön, joka tietää voivansa esittää esim. teorian, joka opettaisi meidän kansamme kasvattamaan voimakkaamman sukukunnan kuin se, joka on viljellyt ja puolustanut tätä maata, kestänyt sen ilmanalasta ja sodasta johtuneet kurjuudet ym., luulemme erehtyvän.

Voidaan huomata erinäisiä erehdyksiä, jotakin, mikä on toisissa kansa" kunnissa toisin ja paremmin, mutta se osoittautuu aina suhteellisen merkityksettömäksi.

Levitettäköön tietoisuutta siitä, ja valitettakoon sitä, ettei kansa ymmärrä eikä tahdo. Se tietää, mitä se tahtoo. Se tahtoo isien tapaa - vuosisatojen takaa: periytyvää.

Minun mielestäni on viisaimmallakin kansanparantajalla opittavaa matalassa majassa.

VIIDESTOISTA LUENTO.

Hyvät herrat!

Sanoimme sisällyttävämme fyysillinen kasvatuksen kolmeen momenttiin, nimittäin: i:ksi *ruumiinhoitoon* 2:ksi *harjoitukseen* (taitojen harjoitukseen), 3:ksi *karaisemiseen*.

Nämä eivät kuulu lastenkasvatuksen eri ajankohtiin, vaikka varsinkin ensimmäisen ja kolmannen momentin voidaan katsoa olevan erikoisen huomattavalla sijalla eri ikäkausina. Varhaisemmalla iällä näet on vain hoitoa, vasta myöhemmin voimien ponnistusta karaisemiseksi ilmanalaa kestäväksi, rasittavassa askarruksessa jne. Mutta oikeastaan ne kaikki sisältyvät kaikkeen fyysilliseen kasvatukseen: esim. ruumiinliikunta harjoitusta, taitoa

varten, mutta välttämättömänä myös ruumiinhoitoa, terveyden säilyttämistä ja parantamista varten sekä karaisemisvälineenä.

Tarkastelemme niitä kutakin erikseen.

Fyysillinen lastenhoito.

Tähän katsoen puhutaan ennen kaikkea luonnollisesta kehityksestä ja luonnonmukaisesta menetelmästä. Ihmisen ruumis näet kasvaa ja kehittyy niin kuin elimistö ainakin. Elämäntapahtuma jatkuu määrätyn lakinsa mukaan. Mutta hoitajan käden täytyy sitä aluksi tukea. Lapsi on avuttomampi kuin mikään muu sikiö. Ja tässä tulee heti kysymykseen menettelytapa.

Mutta mikä on luonnonmukainen menetelmä? Ainoa varma opetus, jonka luonto antaa, on: äidinhoito ja äidinmaito. Sitä onkin aina ja kaikkialla noudatettu, paitsi eräissä yhteiskuntaluokissa, joiden perhe-elämä on hajonnut. Rousseau pauhasi aikanaan niille, pakottaen ne tässä kohden takaisin luontoon. Ihmisten suurelle enemmistölle hänen oppinsa olivat tarpeettomat.

Me lisäämme: äidinhoitoa tulee olla, mutta ei sen tähden, että luonto siihen kehoittaa. Ihminen hoitaa yleensäkin kasveja ja eläimiä toisella tavalla kuin luonto. Hän esim. risteyttää lajeja ja rotuja, ja viljelys luo ominaisuuksia, joita villitilassa ei ole. Yleensä luonto tehdään ihmisen tarkoitusten välineeksi, ja luonnontuote muutetaan toisenlaiseksi. Niin kaipaa lapsikin luonnostaan äidinhoitoa ja äidinhellyyttä, joka on luonnollinen vietti. Mutta tämä ei opeta, millaista mainitun hoidon tulee olla. Hengitystä varten tarvitaan puhdasta ilmaa, ravinnoksi äidinmaitoa, lasta suojellaan vaatteilla, se pidetään puhtaana. Sellaiset yleiset säännöt ovat luonnollisia. Mutta entä ilman lämpimyyttä? Ravinnon aika ja sen määrä? Vaatetuksen laatu ja paljous? Puhtaanapitotapa? Siitä luonto ei sano mitään. Asianlaita on tämä: äidin elämä ei ole luontoa, vaan taitoa, sivistystä. Ihmisen elämän täytyy olla sellaista.

Meillä on tästä monenlaisia oppeja, yleisen kokemuksen ja tieteen tarjoamia. Inhimillinen tutkimus määrittelee senkin, mikä on luonnollista. Millainen ilma on puhdasta? Milloin äidinmaito on sellaista kuin sen tulee olla? Tervettä? Riittävää? Mikä vaatetus on luonnollinen? jne.

Luonnontieteen (lääketieteen) opit vaikuttavat huomaamatta, ne muuttuvat yleiseksi tavaksi. Mutta miten vähän ja huomaamattomasti kansan suuressa joukossa, sen voi historia meille osoittaa. Tapa on tässä kohden erilainen eri kansoissa, eri yhteiskuntaluokissa, ja se säilyy läpi vuosisatojen.

Uudistusten harrastaja valittaa tätä. Me emme valita. Perhe-elämän laita on samoin kuin yhteiskuntajärjestyksen ja valtiolaitoksen. Englannin yhteiskuntajärjestys on parempi kuin minkään. muun maan Euroopassa. Mutta voimme varmasti uskoa, ettei se kelpaa meille - ei yleensäkkään millekään muulle kuin Englannin kansakunnalle. Teorialla on siinä paljon muistutettavaa; mutta Englanti ei pane toimeen uudistuksia teorioiden, vaan hetken vaatimusten mukaisesti, ja se uudistaa yleensä kovin vastahakoisesti. Ja onhan perhe-elämä kuitenkin paljon arkaluontoisempi asia. Kansa voidaan pakottaa omaksumaan lakeja ja laitoksia, tai puolueet voivat väkisin saattaa niitä voimaan, mutta tapaan ne eivät koske, se torjuu ne, muuntaa niitä. Mutta perhe-elämään ei mikään laki koske. Ja lastenkasvatus on perhe-elämän sisin ydin. Samoin kuin kansa tuomitsee yhteiskunnallisia teorioita, hyväksyy tai hylkää, mitä haluaa, samoin se perhetavassa tuomitsee teonoja, jotka koskevat kasvatusta ja fyysillistä lastenhoitoa. Vielä ehdottomammin perheessä¹, sillä siinä **luodaan** kansakunnan tapa. Ja mikä on **tämän tavan** luoja fyysillisessä lastenhoidossa? Äidinrakkaus. Sillä ainoastaan se tietää sen, mikä tässä on Oikea. Sanomme sen tähden: äidinhoitoa tulee olla, mutta ei sen tähden, että luonto on siihen kehottanut. **jos olisi jotakin** parempaa, ts.: jos olisi

joku ihmisyyksilö, joka tietäisi **paremmin kuin** äiti, mikä tässä on oikein, pitäisi lapsi ottaa pois äidin hoidosta. Mutta hoito kuuluu äidin tehtäviin, koska kukaan muu ei tiedä, millaista sen pitää olla.

On epäilemättä totta, ettei kenelläkään muulla ole kykyä ja voimia siitä huolehtia. Kukaan muu ei kykene uhrautumaan niin kuin äiti. Teoreetikot puhuvat tästä siinä mielessä, etteivät he voi löytää ketään muuta parempaa teorian soveltajaa. Mutta he pettävät itseänsä. Sillä kukaan äiti ei siihen antaudu. Nainen voi hoitaa vierasta lasta määräyksen mukaan, sitä kuuliaisemmin, mitä vähemmän rakkautta hänen hoitoonsa sisältyy. Mutta kukaan äiti ei hoida omaa lastansa jonkun kasvatustieteen professorin määräysten mukaan. Hän noudattaa omaa mieltänsä. Hän tietää, ettei kukaan ihminen maan päällä voi vierittää vastuunalaisuutta hänen hartioiltaan. Sen tähden hän kysyy neuvoa ainoastaan omaltatunnonaan, lapseen kohdistuvalta rakkaudeltaan. Äidinhoito siis on olemassa sen tähden, että ainoastaan äiti tietää, mikä siinä on oikeata.

Siten syntyy ja kehittyy kansallinen tapa myös lastenhoidossa, erimuotoisena eri yhteiskuntaluokissa. Äidit perivät sen ja muovaavat sen vähitellen toisenlaiseksi rakkautensa, ts. siveellisen omantuntonsa ohjaamina.

Mutta eikö kansaa siis pidä opettaa? Epäilemättä. Tiede - lääketiede - tutkikoon ja opettakoon, kasvatustieteen levittäköön sen oppeja. Oppimaton, yksityinen kokemus antakoon neuvojaan. Me voimme nimittää sitä perittyä tapaa, joka on äidin menettelyn lähtökohtana, tämän menetelmän elementeiksi. Saamansa älyllisen valistuksen mukaisesti hän muuntaa, muuttaa, täydentää tätä tapaa, luo oman omituisen tapansa. Mutta kenelläkään muulla kuin äidillä ei ole mittakaavaa perityn tavan arvostelemista ja sitä vaikutusta varten, joka tulee opille myöntää. Hän suhtautuu oppiin epäluuloisesti, ja syystäkin, sillä opit vaihtelevat. Hän luottaa perittyyn tapaan, ja syystäkin: sillä sen puolesta puhuu vuosisatojen kokemus. Mutta se sietää kuitenkin aina hänen toimissaan uutta sovellutusta. Uusi aika ilmenee, paitsi opissa, yleisemmässä vauraudessa, paremmissa asumuksissa, uusissa ravinto- ja vaatetusaineissa ym. Kaikki tämä johtaa ilman muuta, tarjoten suurempaa välineiden runsautta, uudenlaiseen lasten

Eräs esimerkki: suomalainen talonpoikaisnainen vie pienen lapsen 30 asteen pakkasessa 50-60-asteiseen saunanlämpöön ja sieltä takaisin. Joku hieno äiti voi sen johdosta pauhata. Hänen lapsiansa kylvetetään kylpyammeessa. Kaikki ovenraotkin tukitaan, huone lämmitetään, peitteitä ripustetaan ammeen ympärille. Lapsi kääritään flanelliin. Siitä on sanomattomasti vaivaa, mutta tuloksena on kuitenkin nuha, ehkä useammin kuin maalaislapsen saunamatkasta. Kasvatustieteen tutkija epäilemättä tuomitsee viimeksi mainitun menettelyn, suosittelee edellistä. Mutta hän saarnaa kuuroille korville. Talonpoikaisnainen ei ehkä sitä ajattele. Mutta sellainen kylvettäminen hänen tuvassaan, hänen varoillaan, luultavasti surmaisi hänen lapsensa. Hän tietää vain, että hänen oma tapansa on hyvä, ja jättää kaikki muut tavat omaan arvoonsa. Niin myös lihaliemen, vasikanlihan, paistetut omenat. Sille voidaan nauraa. Sellaiset neuvot ovat kirjoitetut 18 varten meidän 1 800 000 asukkaamme joukossa. Mutta me jätämme tämän asian sikseen ja huomautamme, että ruumis alistetaan jo lastenhoidossa hengen - kansan, yhteiskunnallisen aseman - tarkoituksia palvelemaan. Ennen kuin ihminen itse ajattelee ja ennen kuin hänellä on tarkoituksia, kasvattaja tekee hänen ruumiistaan tarkoitusten, vallitsevan järjellisen järjestyksen elimen.

Lastenkodeissa ja lastenseimissä voidaan tehdä kaikenlaisia kokeita. »*Experimentum fiat in corpore vili.*» Edellisissä on ollut tuloksena, vaikka ne ovat olleet mitä oppineimpien henkilöiden johtamia ja mitä ihmisystävällisimmän huolenpidon leluja, kuin vuorilla ja mäillä, missä on halkoja ja kiviä. Yläluokkien keskuudessa harjoituksen tarkoituksena on mikäli esineitä, suunnattoman suuri kuolevaisuusprosentti, taudit ja heikkous. Lapsenseimet ottavat tarkoituksensa mukaan lapsen äidiltä vain joksikin ajaksi joka päivä. Se on hätävara.

Mutta jos olisikin ajateltavissa, että lapsille voitaisiin tarjota parempaa hoitoa kuin kodissa, mutta tämä hoito olisi kaikille samanlaista, niin lapset tehtäisiin siten kelvollisiksi vain yhteen ainoaan elämänasemaan. Jos heidät jätettäisiin takaisin perheen piiriin, eivät he sietäisi sen asumusta, sen ravintoa, eivät tulisi toimeen sillä hoitomäärällä, joka heille voidaan suoda työläisen perheessä.

Tässä on ollut puheena varhaisin lastenhoito. Siinä lapsi on passiivinen. Vasta kun se kykenee kävelemään ja liikkumaan, lastenhoito muuttuu lapsen perehtymiseksi tapaan, tottumuksiin, käskyiksi ja luvanannoksi tehdä sitä, karttaa tätä. Silloin hoitoon sisältyy lapsen totuttaminen käyttelemään ruumistaan, kävelemään, puhumaan, käyttämään ruumiin elimiä määrättyihin tarkoituksiin.

Taitojen harjoittaminen.

Tämä kuuluu ruumiinhoitoon lapsen omana toimintana. Tämä harjoitus on lähinnä lapsen huolenpitoa omasta itsestään. Lapsi opetetaan rakastamaan raitista ilmaa, liikettä - ruumiinharjoituksia, mutta sitä pidetään vielä silmällä, koska se ei ole vielä karaistunut.

Silloin lapsi ei ole enää yksinomaan äidin hoidossa. Tässäkin ovat yleisimmät seikat luontoa: käveleminen, seisominen, halu käydä käsiksi esineisiin, ruumiin ja sen jäsenten vallitseminen. Mutta tavallaan tämä riippuu perinnäistavasta ja vanhempien yhteiskunnallisesta asemasta. Harjoitus on toisenlaista lattialla, jossa on kauniisti veistettyjä, maalattuja jne. mahdollista kehittää lapset yhtä reippaiksi ja taitaviksi kuin »luonnonlapset», ja tätä pidetään terveyden ja ruumiin voimakkuuden välineenä. Puhutaan »luonnonlapsista», koska niiden vanhempien yhteiskunnallinen asema ja ammatti tekee mahdottomaksi sellaisen silmälläpidon, josta syystä ne kehittyvät nopeammin, niiden harjoitus on vapaampaa. Varmasti saamme uskoa, ettei talonpoikaisväki ajattelekaan, että heidän kasvatuksensa on tässä kohden mallikelpoista. Mutta he ovat itse siten kasvaneet ja nähneet koko ympäristönsä siten kasvavan. Heillä ei ole mitään muuta valinnanvaraa. Mutta silloinkin, kun he voisivat noudattaa toisten esimerkkiä, menettelee siten ainoastaan herrasväenmatkija, jonka lapset senvuoksi eivät enää kelpaa kovaan työhön. Nämä vanhemmat ovat epävarmoja. Muilla on oma varmuutensa - hyvä omatunto.

Karaiseminen.

Ruumiin harjoittaminen taitoihin on samalla sen karaisemista. Mutta tämä voi tulla kysymykseen tahallisen karaisemisenä sään vaihteluja kestävänsä ainoastaan vähitellen, ja se saa varsinaisen merkityksensä vasta totutettaessa työhön. Tämä merkitys on siinä, että kasvatettava tottuu kestävyysjäsentensä käyttämisessä. Lapsen vapaa harjoitus on toisenlaista eikä sen vuoksi myöskään rasittavaa. Työ on yksitoikkoista, sen tähden väsyttävää. Sen harjoittaminen on varsinaista karaisemista, harjoitusta samojen elinten käyttämiseen samalla tavalla.

KUUESTOISTA LUENTO.

Hyvät herrat!

Herrat huomaavat Rosenkranzin jakavan teoksensa »Orthobiotik» nimisen osan seuraaviin alaosastoihin: terveysoppi, voimistelu, sukupuolikasvatusoppi. Kun olemme

puhuneet ruumiin hoidosta ja ruumiin harjoituksesta, niin tämä vastaa kahta ensimmäistä osastoa.

Mutta jos herrat lukevat Rosenkranzin teoksen kolmannen osan («seksuaalipedagogiikka»), niin havaitaan, ettei sen sisällys kuulu ortobiotiikkaan, fyysilliseen kasvatukseen. Siinä on puheena, miten voidaan ehkäistä sukuvietin aiheuttamia harhautumia ja irstautta. Mitään erityistä **fyysillistä hoitoa** sitä tarkoitusta varten ei voida määritellä. Tämä kuuluu moraaliseen kasvatukseen. Rosenkranz mainitseekin vain kaksi edellistä: terveydenhoidon ja voimistelun -ruumiinliikunnan, työn.

Voimme ohimennen mainita Rosenkranzin neuvot. Useat pedagogit ovat ehdottaneet, että kasvatettaville olisi annettava tietoa sukuvietin tarkoituksesta. Tissot, ja samoin muistaakseni Campe, on ehdottanut, että opetuksessa käytettäisiin havaintovälineinä eläinten ruumiita. En luule, että se olisi oikea menettely, sillä sitä tuskin voitaisiin käyttää omia lapsia ja oppilaita opettaessa. On parempi, että asia pysyy salaisuutena niin kauan kuin mahdollista, että sitä suojelee kainous, joka on tänä ajankohtana luonnollinen ja jota kasvatustavoitukset eivät istutakaan.

Rosenkranz suosittelee taideteosten katselemista, totuttamista kuvien alastomuuteen; hän arvelee, että pelkän kauneudenaistin herättäminen voisi tässä katsannossa suojella. Minä en usko sitäkään. Niin karkea harhautuminen kuin poikarakkaus kreikkalaisten keskuudessa ja myös suuressa määrässä nykyajan italialaisten keskuudessa todistaa päinvastaista. Sillä mitään muita kansoja ei ole kasvatettu enemmän näyttämällä niille kaunista taidetta kuin näitä. Vaikuttakoon kuvaamataide miten tahansa jalostavasti, tässä katsannossa se ei sitä tee. Taiteenharjoittajien oma historia on murheellinen. Rafael turmeltui. Thorwaldsen melkoisessa määrässä. Samoin sadat muut. Kaikkein suurimpia taiteen tuntijoita ja ihailijoita ei tämä heidän tuntemuksensa ja ihailunsa ole pidättänyt irstaasta elämästä. Puhdas muotokauneus, varsinkin veistotaiteessa, on pakanallinen ihanne. Siihen, samoin kuin esteettiseen sivistykseen, on liittynyt paljon epäjumalanpalvontaa sen jälkeen kuin saksalaiset pääsivät siihen käsiksi. Toista on luonnon kuvaaminen maisemamaalauksessa ja inhimillisen luonnon esittäminen jalossa toiminnassa, jossa muotokauneus muodostaa henkisen sisällyksen ylevän ilmauksen.

Ainoa keino on siveellinen kasvatustavoitus, joka teroittaa kasvavien mieliin, että irstailu on syntiä, paha, sekä esittää ruumiilliset ja henkiset seuraukset: tuhoutumisen, surkean kuoleman, mielenvikaisuuden. Vanhemmat ja opettajat ottavat kantaakseen ankaran vastuun, jolleivät he ole tarkkaavaisia ja puhu ajoissa -ei kuitenkaan sopimattomalla ajalla.

Se siitä. Sitä vastoin Rosenkranz ei ole ruumiillisesta kasvatuksesta puhuessaan muistanut työssä tapahtuvaa harjoitusta, ruumiin karaisemista sen avulla ja sitä varten. Me tähdennämme sitä, koska tässä on fyysillisen kasvatuksen suurin merkitys: että se tekee ruumiista hengen tarkoitusten elimen. Tätä näkökantaa tulee ehdottomasti noudattaa. Ei luonnollista kehitystä, vaan luonnon käyttämistä, luonnon muovaamista siinä merkityksessä, joka luonnolla on inhimilliselle toiminnalle: että se on sen väline.

Viimeksi puhuimme varsinaisesta fyysillisestä lastenhoidosta. Meille on tärkeintä: että se perustuu kansalliseen tapaan ja yhteiskuntajärjestykseen ja siten kehittää tarjoutuvan luonnon vallitsevia historiallisia oloja varten, että siis jo se tekee lapsen ruumiista näissä oloissa ilmenevien tarkoitusten elimen. (Huomattakoon, että fyysillisellä rakenteella on oma tyyppinsä kansanheimon tyyppi, joka riippuu historiallisista vaikutuksista.) 'Lisäksi, että sitä määrää äidinrakkaus, ja vihdoin, että oppi, älyllinen sivistys, teoria, vaikuttaa äidin päätöksen mukaisesti muovaten' uuteen muotoon perinnäistä tapaa. Tämän muuntamiseen vaikuttavat osaltaan myös lastenhoitoa varten tarjoutuvat runsaammat välineet, nimittäin lisääntyvä vauraus ym.

Ja me sanomme: tämä on Oikea, koska kukaan muu ei voi ratkaista, mikä lastenhoidossa on oikeata, oikeutettua, eikä kukaan muu kuin äiti kykene toteuttamaan sitä, mikä on oikeaksi oivallettu, ei kukaan muu voi ottaa kantaakseen vastuuta. Se on oikein ja Oikeana yleensä maailmassa tunnustettu ja voimassa oleva valta. Siis ei ajateltuna, mieleen kuvattuna, vaan olevana, todellisena. Äidin päätösoikeus on tunnustettu kaikkien kansojen keskuudessa, kaikkina aikoina. Se on maailmanvalta.

Lapsen suhtautuminen on tässä passiivista. Mutta lastenhoidon luomaan kehitykseen kuuluu ruumiin, sen elinten harjoitus. Se on hoidolle välttämätön, sisältyy siihen. Harjoituksessa lapsi on aktiivinen ja sen vuoksi omiin valtoihinsa jätetty. Mutta harjoituksenkin muoto ja tapa riippuu perinnäisistä olosuhteista, se on erilainen eri kansoissa, eri yhteiskunta-asemissa.

Mutta lapsi esiintyy siinä aktiivisena. Ja myös harjoituksen, kuten ruumiillisen kasvatuksen yleensä, tulee olla tapahtuma, jonka avulla ruumis tehdään elimeksi. Tarkoituksen siis tulee olla lapsen oma, ts.: se on johdettava siihen, että sillä itsellään on harjoituksessa tarkoituksensa. Kasvatus on siis tässä se kasvattajan **toiminta, jonka avulla** hän johtaa lapsen siihen, passiivisuudesta, ruumiin kehittämistä kasvattajan tarkoitusten mukaan, aktiivisuuteen, sen kehittämiseen lapsen samalla toteuttaessa omia tarkoituksiaan *

Lapselle ei ruumiin kehitys sellaisenaan voi koskaan olla tarkoituksenaan. Tämä omaan, omana tarkoituksenaan pidettyyn, ruumiilliseen tai henkiseen olemassaoloon kohdistuva harkinta on itsekkyyttä. Sen ei pidä ilmetä eikä sitä koskaan ilmenekään lapsessa. Sen tähden ei myöskään lapsen ruumiillisen kehityksen tule olla kasvattajan tarkoituksenaan. Hän ei voi milloinkaan saada lasta sitä omaksuma, tekemään sitä omaksi tarkoitukseksi, harjoittamaan ruumista vain harjoituksen vuoksi. Passiivinen ruumiillinen lastenhoito ei siis voi sillä tavalla muuttua aktiiviseksi harjoitukseksi. Toisin sanoen: edellisestä tulisi puuttumaan, mitä sen pitäisi sisältää. Jatkuva harjoitus kasvattajan tarkoituksenaan on *dresyyriä*. Se ehkäisee itsetoiminnan syntymistä. Dreseerattu tekee tempunsa vain niin usein kuin on siihen pakko, eikä tee, jos sitä usein pakotetaan, mitään muuta kuin määrätty tempu.

Keinotekoinen voimistelu on luonnolliseen kehitykseen pohjautuvaa teoriaa. Mutta se oli sitä oikeastaan vain kreikkalaisten keskuudessa. Sen abstraktista luonnetta muutti jo Kreikassakin tapa. Sen määräsivät kansalliset leikit, kilpailut. Mutta sitä peruskäsitystä, että täydellisen kehityksen tulee ilmetä vain yksilössä ja että se ilahduttaa ainoastaan yksilössä ilmetessään, pidämme pakanallisena, kristilliseen sivistykseen sopimattomana. Antiikki oli vasta loppuaikoinaan hämärästi tietoinen hengestä henkenä. Sen tähden se ei myöskään ollut tietoinen maailmanhistoriasta ja siveellisestä maailmanjärjestyksestä, vaan ainoastaan sokeasta kohtalosta. Mutta kristilliselle kulttuurille siveellinen maailmanjärjestys on todellisuutta maailmanhistoriassa, ihmiskunnan historiassa. , ja suhteessa siihen luonto on edellytetty väline. Aikaisemmin on mainittu: olkoon luonto tiedolle mitä tahansa, järki sinänsä, mutta toiminnalle se on väline. ja ihmisluonto ei muodosta mitään poikkeusta.

Sen tähden sanomme: voimistelun tarkoittaa välinettä. Esim. käden lihasten abstraktisen, yleisen, säännöllisen harjoituksen täytyy tehdä se kelvollisemmaksi työvälineeksi. Voimistelu on silloin alkeisharjoitusta varsinaista ruumiinharjoitusta varten, niin kuin muoto-oppi on valmistava harjoitus kielitaitoa varten. Huomataankin, että nuorisopitää niistä molemmista aivan yhtä paljon. Voimistelutunti on samanlainen rasitus kuin Gylänin tai Snellmanin harjoitukset. Se tulee helpommaksi sen vuoksi, että kaikki ovat velvolliset käskyä noudattamaan ja että sitä on noudatettava.

Mutta meidän aikamme kouluissa voimistelu on sairasoimistelua; sen tulee korjata, mitä lapsia liiaksi rasittamalla tuhotaan. Jos nuorisolle annetaan riittävästi tilaisuutta lepäämiseen ja sallitaan sen pitää omia harjoituksiaan ulkosalla, ei voimistelua tarvita varsinaista

terveydenhoitoa tai fyysillistä lastenhoitoa varten, mutta se on oikeutettu alkeisharjoituksena.

Lapsi iloitsee siitä, että saa ruumiinsa valtoihinsa, sen itsetietoisuus kasvaa tämän kehityksen keralla. Sitä vahvistaa kilpailu ja voiton saavuttaminen, Mutta ruumis on elin, jolla vallitaan olioita, ja siitä syystä lapset jatkuvammin pitävät tämän alan kilpailusta: meillä kelkka, sukset, luistimet, uiminen. Iän karttuessa lapsen huomataan yhä enemmän saavan huvia näistä harjoituksista, joiden tarkoituksena ei ole ainoastaan ruumiin vallitseminen. Nuorempia lapsia huvittaa kilpajuoksu, hiukan vanhempia palloleikki, kelkka jne., toisin sanoen: olioiden vallitseminen. Mutta vielä myöhemmällä iällä luistelu, hiihto, uinti, ratsastus, kalastus, ampuminen jne. Rosenkranz moittii hyödyn tarkkaamista. Mutta tärkeämpi seikka on se, että leikissä, harjoituksessa, on tarkoitus itse harjoituksen ulkopuolella, että 1:ksi ruumiin vallitseminen, 2:ksi olioiden vallitseminen, 3:ksi tämä kahtalainen valta jonkun tarkoituksen toteuttamista varten on harjoituksen sisällyksenä, määrää sen. ja tätä kehitystä kokemus todistaa. Nuorisolla on vähitellen iloa, kasvavan itsetietoisuuden iloa tässä järjestyksessä.

Kun harjoitukseen kehoitetaan, koska se on kansallinen tapa, niin se saa siitä korkeampaa elämää. Englannissa harjoitetaan palloleikkejä, kilpasoutua, miekkailua, nyrkkeily-li, ratsastusta, ajoa, ketunmetsästystä. Ruotsissa uintia - vapaita palokuntia. Saksassa on kokeilun alaisena »das Turnen», sillä siellä pidetään vain siitä, mikä on abstraktista; mutta se on **muuttunut** ikäväksi myös valtiollisena mielenosoituksena, jolla sitä aluksi höystettiin. Uusi aika on alkanut, kun Englannissa on ryhdytty vapaaehtoiseen **kansalliseen** aseistautumiseen. Annetakoon koulunuorison marssia, tehdä liikkeitä, ottaa osaa joukkoliikkeisiin, ampua maaliin, niin se ei varmaankaan pidä tätä yhtä ikävänä kuin abstraktista voimistelua. Syynä on, että siinä on mieltä kohottava tarkoitus.

Naispuolinen nuoriso ei tarvitse tätä voimasta riippuvaa. olioiden vallitsemiskykyä. Toisin sanoen: sillä ei ole näissä harjoituksissa mitään tarkoitusperää. Pallon, volangin heitto - sievää ja keveätä askarrusta; samoin luistelu ja uinti, kun ei liiaksi kilpailla. Tanssi. Tämä ja äsken mainitut harjoitukset sopivissa rajoissa ovat miellyttäviä harjoituksia. Sillä naisessa käytöstarvan kauneus noudattaa omaa linjaansa. Sen ei edes tule olla hänelle oma tarkoitusperänsä. Käytöksen pitää olla sisäisen olemuksen, sydämen hyvyyden ilmaus; siinä tulee olla sen sisäinen mitta. Harjoituksen ei pidä huonontaa tätä käyttäytymistä väärin totuttamalla miehekkäisiin. eleisiin.

Mutta harjoituksella on oma, sen itsensä ulkopuolella oleva tarkoitus. Se ilmenee jo harjoituksessa. Mutta tietoisesti se on olemassa työssä, jolla on oma tarkoituksensa, mutta joka on samalla terveydenhoitoa ja voimistelua. Totuttaminen työhön on ruumiillisen kasvatuksen täydennys.

SEITSEMÄSTOISTA LUENTO.

Hyvät herrat!

Me tarkastelemme tässä työtä ruumiillisen kasvatuksen näkökannalta. Sanomme: totuttaminen työhön on myös ruumiillista kasvatusta. Se on tämän kasvatuksen korkein muoto. Työssä ilmenee tämän olemus: että se on harjoitusta vallitsemaan ruumista hengen tarkoituksia varten. Sillä työ ei ole ainoastaan historiallisesti määrätty kansakunnan tapojen ja yhteiskunnallisen aseman mukaan. **Työ on ruumiin hoitamista ja harjoittamista siinä tavoitellun tarkoituksen toteuttamiseksi.** Sellainen harjoitus - ruumiin karaiseminen sitä varten, kehittää elimistöä; mutta se ei tapahdu siksi, vaan niiden tarkoitusten hyväksi, jotka työhön sisältyvät, joita siihen sisällytetään.

Työssä siis näkyy ruumiin kehittäminen hengen tarkoituksia varten. Toisin sanoen: se on siinä olemassa kaikille, yleiselle tietoisuudelle. Kasvattaja voi tietää, että tämä sisältyy jo fyysilliseen lastenhoitoon. Harjoituksessa se on olemassa myös lapsen tietoisuudelle. Toiset pitävät sitä tarkoituksettomana, leikkinä. Ja voidaan kysyä, onko toisella tai toisella harjoituksella todella tämä tarkoitus. Mutta kaikki työ on käytännöllistä, todellista ruumiin suorittamaa palvelusta jotakin tarkoitusta varten. Työ saa leimansa siitä, että ruumis on siinä vain elin, väline. Sen jokainen tunnustaa.

Kasvattajan tehtävänä on totuttaa työhön. Hän ei saa liiaksi rasittaa, vaan työn laadun ja määrän tulee olla voimien mukainen. Kasvatus työssä on, kuten sanottu, ruumiin karaisemista. Se merkitsee: työ on jatkuvaa jonkin tai useiden ruumiin elinten yksitoikkoista käyttämistä. Se vaatii kestäväää voimaa. Kasvatus on siihen totuttamista.

Karaiseminen tavallisessa merkityksessä, ilmanalan vaihteluita vastaan, tapahtuu jo pelkässä harjoituksessa, leikissä. Siitä mainittakoon, ettei minun mielestäni karaisemista pidä aloittaa aikaisin niin kylmässä ilmanalassa kuin meidän. Lämpöä tarvitsee kaikki olemassa oleva. Vähitellen ja 5-6 vuoden iässä karaiseminen alkakoon. Meillä tarvittaisiin joku Rousscau saarnaamaan koulupoikien turkkeja, kalosseja ja päällyskengiä vastaan. Kasvatus on kuitenkin yleensä reipasta ja raitista, sivistyneissäkin luokissa.

Mutta varsinainen karaiseminen tapahtuu työssä. Kokemus osoittaa, että ensimmäinen työ on sitä, mitä nimitetään sielulliseksi eli henkiseksi työksi. Tämä siksi, että ruumis palvelee ja että lapsessa täytyy olla tietoa, ennen kuin se voi työssä siirtyä passiivisuudesta aktiivisuuteen, ennen kuin sillä voi siinä olla omia tarkoituksia. Tällä on siveelliselle kasvatukselle se korkeampi merkitys, että lapsen täytyy oppia tuntemaan se maailma, jossa se elää, toiminnan välineet, luonto ja järjelliset tarkoitukset, historia, hengen maailma, ennen kuin se voi toimia vapaasti, siis vapaasti tehdä sitä, mikä on Oikeata, päättää siitä ja toteuttaa se omasta vapaasta päätöksestään, toimia siveellisesti. Mutta lapsella on niinsanottuun henkiseen työhön tarvittavat elimet: aistielimet, aivot ja hermosto ovat varhain kehittyneet. jalat ja lihakset sekä useat raskaammassa ruumiillisessa työssä tarvittavat elimet voimistuvat aina kahdenteenkymmenenteen ikävuoteen saakka. Esim. silmä sitä vastoin on heti valmis, samoin verraten aikaisin hermosto. Otaksutaan yleisesti, että lukeminen on pelkkää henkistä työtä. Mutta se vaatii paikallaan istumista, silmän, korvan, hermoston käyttämistä elimenä. Toisin sanoen: se on toimintaa, työtä. Pelkkä haaveilu ja ajattelu, se on jotakin muuta - ei toimintaa, ei työtä, tai ainoastaan kielteisesti, siten, että se torjuu häiritsevää vaikutusta. Istuminen samoin kuin käveleminen tai makaaminen on siinä väsyttävää, ei pelkkä ajattelu. Mutta se muuttuu työksi, kun se on tuottavaa, kun se ilmenee puheena, kirjoituksena. Vastaanottaminen, kuunteleminen, lukeminen ja toistaminen, vastaanaminen, kirjoittaminen, se tekee lapsen oppimisen työksi; samoin paikoillaan istuminen sekä myös tarkkaavaisuuden kielteinen toiminta sen torjuessa kaikkia aistielimiin sattuvia häiritseviä vaikutelmia, suunnatessa niitä jollekin määrätyle taholle, johonkin toimintaan.

Sanalla sanoen: opetuksen vastaanottaminen on työtä samoin kuin mikä muu työ tahansa, vaikka sitä ei suoritetaakaan käsin, vaikka se ei ole käsityötä. Sillä on sama yleinen merkitys kuin työllä ruumiillisessa kasvatuksessa: siinä karaistaan ruumista ja se on mitä ilmeisimmin ruumiin harjoittamista hengen tarkoituksia varten.

Ruumiilliseen kasvatukseen kuuluu tarpeellinen lepo, absoluuttisena unessa kaikkia ruumiillisen kasvatuksen momentteja varten, relatiivisena harjoituksessa ja työssä, nimittäin harjoituksen vaihteluna ja palaamisena työstä harjoitukseen. Ei niin siirtymisenä työstä toiseen työhön, vaan ainoastaan rajoitetussa määrässä. Sillä lapsi on työssä passiivinen, muuttuu aktiiviseksi vasta saadessaan omia tarkoituksia. Tästä passiivisuudesta lapsi tarvitsee lepoa myös ruumiilleen ja se löytää tätä lepoa vapaasta ruumiinharjoituksesta, ei

pakollisesta, joka on uusi työ. Toisin sanoen: se löytää sen aktiivisuudesta, elinten käyttämisestä tarkoituksiin, jotka se itse määrää. Sellainen lepo on myös henkistä lepoa, koska se palauttaa lapsen itsetietoisuuden sen kyetessä vapaasti ruumistaan käyttämään.

Järjestystä tulee olla työssä ja levossa samoin kuin ruumiin ravitsemisessa jne. Tällä seikalla on merkityksensä ruumiillisellekin kasvatukselle, mutta ennen kaikkea siveelliselle, jota koskevassa opissa tulee esitettäväksi myös työn ja leikin lähempi merkitys.

Siirrymme oppiin siveellisestä kasvatuksesta - Rosenkranzin pragmatiikkaan.

Siveellinen lastenkasvatus on se tapahtuma, jonka avulla lapset saatetaan osallisiksi perinnäistapana ilmenevään tahtomiseen. Tarkemmin sanoen: tahtominen on perinnäistapana aina jonkin kansakunnan tapa, tämä Oikeana, Oikean vallan omistavana.

Fyysillisen kasvatuksen olemme käsittäneet tähän kuuluvaksi mornentiksi. Se koskee siveellisen toiminnan elintä. Siveellinen kasvatus varsinaisessa merkityksessä tähtää toiminnan tarkoitukseen ja siinä ilmenevään tahtomiseen itseensä.

Olemme koettaneet oppia tietämään, että ja minkä tähden siveellisen kasvatuksen tulee lähinnä tapahtua perheessä. Ei näet ole pelkkä luonnollinen seikka, että lapsi kuuluu vanhemmille; vaan on laita niin, että ainoastaan vanhempien rakkaus tietää, mikä on kasvatuksessa Oikea. Tämä rakkaus on vanhempien siveellinen omatunto.

Molemmat vanhemmat tuovat mukanaan perheeseen määrätyn tavan. Tätä me nimitämme perhetavan elementiksi, sen perusaineeksi. Mutta isän ja äidin valmiin tavan tulee sulautua yhteen lapsen tavassa. Valmis tapa siis perheessä muuttuu, saa uuden muodon. Siinä siis on kansallisen tavan kehityksen työssija.

Perheen elämässä ja siinä tapahtuvassa lastenkasvatuksessa tuntuu vanhempien välittömästä kokemuksesta, lukemisesta jne. saaman jatkuvan äyllisen sivistyksen vaikutus. Tätä tiedon, opin vaikutusta me nimitämme perheen sivilisaatioksi. Siihen kuuluu myös lasten saama opetus, tämän vaikutus lapsen tapaan ja vanhempien sitä kasvattaessaan käyttämään menettelyyn.

Mutta opin totuuden, sen oikeutuksen tätä olevaa tapaa (perhetavan elementtejä) koskevaan sivilis oivaan vaikutukseen, ratkaisee varsinaisessa siveellisessä kasvatuksessa sianoin kuin ruumiillisessakin (kuten on osoitettu) vanhempien rakkaus. Se soveltaa opin olevaan tapaan ja luo lapsiin uuden tavan sille kuuluvalla oikeudella. Lasten vanhempiin kohdistuva rakkaus taas tekee heidät vastaanottavaisiksi heihin istutettavalle tavalle. Tähän perustuu mainittu kasvatussuhde, toisella puolen kuri, toisella kuuliaisuus.

Tässä ensiksi passiivisesti vastaanottamassaan tavassa lapsi herää vähitellen tietoisuuteen oikeasta ja väärästä ja vie tämän tietoisuuden mukanaan perheestä kansalaisyhteiskuntaan. Se on muodostunut opin, tiedon sivilisoivasti vaikuttaessa perittyyn vallitsevaan tapaan (perhetavan elementtiin). Toisin sanoen: se on yleisen inhimillisen tiedon vaikutuksen alaisena kehittynyt kansallinen tapa.

Lastenkasvatuksessa käytettyä kuria varten on olemassa pettämätön sääntö: että vanhemmat toimivat vain lapsen kohdistuvan rakkauden ohjaamina. Ja lasten. vastarakkaus osoittaa, että niin on tapahtunut.

Melkein kaikki lastenkasvatuksessa sattuvat erehdykset johtuvat siitä, ettei ole rakkautta, että vanhemmat sisällyttävät toimintatapaansa muita harrastuksia kuin lapsen kohdistuvaa rakkautta. Tavallisinta on, että nämä harrastukset ovat itsekkäitä. Lapsesta tehdään lelu vanhempien huviksi. Lasten tulee käyttäytyä hyvin, niin ettei vanhempien tarvitse hävetä toisten ihmisten seurassa. Tästä johtuu dresyyri: toisenlaista käytöstä kotona, toisenlaista vieraiden läsnä ollessa. Lapsiin istutetaan varhain teeskentely samoin kuin vieraan käytöstävän ihannoiminen ja esi-isien tavan halveksiminen. Lasten tulee oppia kaikenlaista, jotta siitä voidaan puhua, tai he saavat sitä näyttää. Sivilisaatio tulee siis samalla olemaan

vaateliasta näytteille asettamista. Ei mitään tietoon kohdistuvaa rakkautta, ei mitään halua tavan täydellistämiseen tai edes sen parantamiseen. Lasten vaatetuksen tulee osoittaa vanhempien varallisuutta ja makua. Heidän tulevaisuutensa suunnitellaan niin, että siitä koituu suvulle kunniaa jne. Sitäkin, mikä lapsissa on sinänsä hyvää ja moitteetonta, esitellään yleensä todistuksena siitä, että lapset ovat tulleet oivallisiin vanhempiinsa. Millaisia 8-vuotiaita neroja nähdäänkään! Se on selvää, sillä neroista ei voi syntyä muuta kuin neroja jne.

Samoin johtuu niin sanottu hemmotteleva rakkaus itse pyrkimyksestä saavuttamaan lapsen vastarakkautta omaksi iloksi. Lasta jumaloidaan, jotta se jumaloisi äitiä; heikkous näet on yleisempi äidin puolella. Vanhempien harrastuksena ei tule olla lapsen vastarakkautta. Se on itsekkyyttä samoin kuin mikä muu tahansa. Mutta vanhemmat tutkikoot, onko heidän lapsiin kohdistuva rakkautensa **ollut** oikea, katsomalla, saavuttavatko he vastarakkautta. Hemmottelevan, itsekkään rakkauden avulla sitä näet ei saavuteta. Hemmoteltu lapsi lyö äitiänsä.

Toiselta puolen saavuttaa hirmuvaltainen kasvatus luonnollisesti yhtä vähän vastarakkautta. Siihen sisältyy hillitsemätöntä intohimoa, rakkaudettomuutta.

Mutta jos vanhemmat tekevät kasvatuksessa lapsiin kohdistuvan rakkauden ainoaksi silmämääräkkeen, tekevät kaikki lapsen itsensä tähden, ilman muuta sivutarkoitusta, ei kasvatus voi epäonnistua.

Luonnollisesti edellyttäen, että vanhemmissa itsessään on hyvä tapa. Sillä sen puuttuessa ei ole myöskään rakkautta. Tämä kaiken itsekkään, egoistisen harrastuksen uhraaminen, tämä kyky joka päivä ja joka hetki valvoa toisen menestystä, voi olla olemassa eläimen-hellyytenä, viettinä, ja ilmetä fyysillisessä huolenpidossa. Mutta sitä ei voi silloin olla henkisenä huolenpitona. - Tämä harrastus, joka on kurin lähtökohtana, ei kuitenkaan saa jäädä pelkäksi harrastukseksi. Se on ajatellen käsitettävä, määriteltävä tarkoituspänä. Tästä seuraavalla kerralla.

KAHDEKSASTOISTA LUENTO.

Hyvät herrat!

Sanoimme: vanhempien rakkaus on se siveellinen tietoisuus, joka kasvatuksessa määrää Oikean. Se johtuu taipumuksesta, se on yleiseen tähtäävä harrastus, mutta se on ajateltava, ts.: sen sisällys on ajatellen käsitettävä ja tehtävä toiminnan, kasvatustyön tarkoitukseksi. Tämä merkitsee: sen yleinen merkitys on käsitettävä ja tehtävä toiminnan tarkoitukseksi, toteutettava.

Mikä tämä sisällys on? Kokemus antaa siihen vastauksen. Hellät vanhemmat tahtovat hankkia lapsilleen onnea: terveyttä, toimeentuloa, toisten ihmisten kunnioitusta ja ystävyyttä, omaa sielunrauhaa, ikuista autuutta. Harkinta voi lisätä näiden tarkoitusten luvun moninkertaiseksi. Luetteloön voidaan lisätä esim.: laajat tiedot, huomattava yhteiskunnallinen asema, valtiollinen vaikutus, maine. He siis toivovat lapsilleen sitä, mitä heillä itsellään ei ole, vaikka he sitä kaipaavat. Tarkoitukset voidaan myös monella tavalla tarkemmin määritellä, esim. toimeentulo toisessa tai toisessa muodossa, se tai tämä yhteiskunnallinen asema jne.

Mutta meidän täytyy muistaa, että kaikki sellainen on teoriaa, tietoa. Tämä ei muodosta sitä lähintä tarkoitusta, joka on toteutettava kasvatustyön jokaisena nykyhetkenä.

Vanhempien rakkauden tulee määrätä, mikä on Oikea vanhempien omassa työssä ja toimessa heidän suhteessaan lapseen.

Se, mitä edellä mainittiin, luetellut tarkoitukset, on jotakin muuta. Ne lausuvat ihmisen, vanhempien ja lasten, tarkoituksen. Niitä koskeva ratkaisu on teorian tehtävä. Mihin ihmisen pitää pyrkiä? Tietoisuus niistä kuuluu myös kasvatuksen teoriaan. Mutta niitä koskeva oppi on kasvatustieteessä lainaa. Mikäli ne koskevat toimintaa - vastausta kysymykseen: mitä ihmisen pitää tehdä? - niiden määrittelyminen kuuluu oikeusfilosofiaan, alias siveysoppiin, etiikkaan - samoin kuin lastenhoidon teoria, dietetiikka, on fysiologian oppeihin perustuvaa luonnontieteellistä sovellutusta.

Meidän täytyy tässä kohden esittää ajatuksemme lyhyesti. Me sanomme: siveellisesti Oikea ei ole teoriaa, vaan se on todellisuutta, valtana, se on kansakunnan tapa. Mutta tämä jakautuu kolmeen mornenttiin: perhetapaan, yhteiskunnalliseen tapaan, kansakunnan tapaan maailmanhistoriallisena toimintana -ilmeten perhe-elämässä, yhteiskunnallisessa elämässä, kansakunnan omassa sisäisessä elämässä, eri yhteiskuntaluokkien tapana eri ammateissa, yhdyskunnissa; vihdoinkin valtiollisessa toiminnassa. Yksilön siveellisen omantuntona, jonka varassa hän jokaisena nykyhetkenä määrää toimintatapansa näissä muodoissa, ovat: perherakkaus, lainkuuliaisuus, isänmaallisuus.

Tässä puhumme lähinnä kasvatuksesta perheessä, siis perhe-elämästä, sen tavasta, tässä katsannossa. Perhe-elämään näet kuuluu perheen omaisuuden hoito ja käyttö, lastenkasvatus sekä perheen sivilisatio sen omassa piirissä ja puolisoitten keskinäinen suhde kaikessa tässä. Mutta tässä puhumme kasvatuksesta, perhetavan määräämisestä tässä suhteessa.

Perhetavan lähtökohtana on peritty perhetapa, kansallinen tapa, joka on suvun perinnästä ja vanhempien yhteiskunnallisesta asemasta riippuen erilainen. Siihen vaikuttaa lisäksi vanhempien (ja myös lasten) sivilisatio, älyllinen sivistys. Tämän tavan vanhemmat tunnustavat omana tapanaan Oikeaksi, ja siihen he koettavat lasta ohjata. Mutta lisäksi on huomattava, että siitä lapsessa tulee molempien vanhempien tavan yhteensulautuma, josta syystä itse kasvatustyön tulee saada vanhempien yhteisen, lapseen kohdistuvan rakkauden avulla tässä kohden aikaan yhdenmukaisuutta.

Tarkoituksena on siis jokaisena nykyhetkenä tämän vanhempien tavan toteuttaminen lapsen toimissa. juuri se on vanhempien rakkauden sisällyksenä. Lapsen tulee tehdä se, mitä heidän omatuntonsa heidän omassa toimintatavassaan hyväksyy. Mitään parempaa heidän rakkautensa ei voi tavoitella. Mutta tämä merkitsee, että heidän oma tapansa tässä täydellistyy, ja he jättävät lapselle oman tapansa tämän täydellisyyspyrkimyksen ohella.

Lapsen oma elämä on perhe-elämää. Perhe-elämä on edustettuna sen toimissakin. Niiden tulee olla tämä täydelliseksi kehitetty tapa, se uusi kansallisen tavan muoto, jonka perhe-elämä luo.

Tämä on vanhempien rakkauden ajateltu merkitys, tämä tarkoituseränä. Mitä vanhempien omatunto, heidän tietoisuutensa oikeasta ja väärästä tunnustaa Oikeaksi heidän työssään ja toimissaan, siihen he lasta ohjaavat. Mutta perhetavan **sivilisaatio luo lapsen** toimintatavassa uuden tavan, josta se, mitä vanhemmat omassa perinnäisessä tavassaan pitävät vääränä, on jätetty pois. Siten siitä tulee täydellisempi tapa.

Vanhempien rakkauden määrätty sisällys, toiminnan tarkoituksena jokaisena nykyhetkenä siis erikoistuu näiksi moniksi eri tarkoituksiksi, jotka toteutetaan vanhempien omassa hyvässä, heidän oikeaksi tunnustamassaan tavassa. Tämä rakkaus opettaa heille, mikä heidän omassa tavassaan on Oikea. Emme sano, ettei vanhempien tule myös muussa elämässään, keskinäisissä suhteissaan ja suhteissaan toisiin yksilöihin perheen ulkopuolella, yhteiskuntaelämässä, korjata omaa tapansa. Mutta me väitämme, että näin käy ja tulee käydä myös suhteessa lapsiin ja että, mitä tulee perhe-elämään, lapsiin kohdistuva rakkaus

luo vanhempiin tietoisuutta heidän omaan tapaansa sisältyvästä oikeasta tai väärästä, on heidän siveellinen omatuntonsa, jolla on tässä kohden tuomiovalta.

Ei todella olekaan mitään ankarampaa ja tunnollisempaa itsetutkistelua kuin se, johon isä ja äiti alistavat työnsä ja toimensa lastensa nähden, jos heissä on lapsiin kohdistuvaa rakkautta. Sanat punnitaan opissa; käytös korjataan esimerkissä.

Kasvatusopillinen teoria voi esittää yleisiä oppeja siveellisen kasvatuksen tarkoituksista. Nämä ovat siveysopista lainattuja yleisiä väittämiä ihmisen tarkoituksesta.

YHDEKSÄSTOISTA LUENTO.

Hyvät herrat!

Siveellisen lastenkasvatuksen ensimmäinen tehtävä on lasten totuttaminen vanhempien tapaan. Mutta ei tähän tapaan ilman muuta, vanhemmille satunnaisesti kuuluvana, vain valmiina, sellaisena kuin se heidän lapsuudenkodistaan tuotuna heidän keskuudessaan vallitsee, koska he sattumalta kuuluvat tähän sukuun tässä yhteiskunnallisessa asemassa, sellaisena, miksi se on muodostunut heidän ollessaan satunnaisissa kosketuksissa toisten kanssa yhteiskuntaelämässä, sellaisena kuin se jatkuvasti heissä kehittyy sen älyllisen sivistyksen vaikutuksesta, joka on sattumalta, ts. heidän varallisuutensa, heidän yhteiskunnallisen asemansa jne. johdosta tullut heidän osakseen - vaan sellaisena kuin lapsiin kohdistuva rakkaus tämän heidän tapansa määrää. Tämä merkitsee: rakkaus saa vanhemmat tunnustamaan omassa tavassaan oikeaksi ainoastaan sen, mihin he tahtovat lapsia totuttaa. He luopuvat siitä, minkä tunnustavat huonoksi tavaksi, ohjatakseen opilla ja esimerkillä lapsen ainoastaan siihen tapaan, jonka he tunnustavat oikeaksi.

Sanoimme: harkitseva tieto huomaa siveellisessä kasvatuksessa useita tarkoituksia. On joutavaa niitä luetella: lapsi on ohjattava totuuteen, oikeuteen, ihmisrakkauteen ja lisäksi säännöllisyyteen, kohteliaisuuteen ym., ym. Nämä ovat asioita, jotka kaikki ihmiset tietävät, vaikka tämä tarkoitusten sarja epäilemättä on loppumaton.

Mutta kasvatuksen tehtävänä on ohjata lapsi kaikkiin näihin hyveisiin. Me sanomme: niin tapahtuu, ensinnäkin, kun vanhemmat totuttavat lapsen omaan tapaansa, mutta tässä toiminnassaan määrittelevät, mihin omaan tapaansa heidän tulee lapset ohjata. Tämä on vanhempien rakkaus tarkoituseränä, sen ajateltu sisällys, vanhempien tavan siirtäminen lapsiin uudestaan koeteltuna, tämän rakkauden antaman tunnustuksen leimalla, vanhempien siveellisen omantunnon leimalla varustettuna. Tarkoituseränä siis on: juuri tämä siveellisen omantunnon leima siinä tavassa, johon lapsi totutetaan.

Tulee muistaa, etteivät totuus, oikeus, ihmisrakkaus sinänsä muodosta mitään toiminnan sisällystä. Totuus tulee kysymykseen, kun puhutaan siitä tai tästä, käsketään, pyydetään, opetetaan, kerrotaan luonnosta ja hengestä jne., toisiin ihmisiin kohdistuva hyväntahtoisuus, kun puhutellaan heitä, otetaan tai annetaan, tehdään työtä toisten hyväksi tai teetetään heillä työtä erilaisia tarkoituksia varten, halujen ja harrastusten tyydyttämiseksi.

Kasvatuksessa tulee kysymykseen toiminta *in concreto*, tapa, määrätty työ ja toimi, miten lapsen pitää syödä, juoda, nukkua, pukeutua, kävellä, seisoa, istua, leikkiä, puhua vanhemmilleen, sisaruksilleen, palvelusväelle, vieraille, mitä esineitä saa kodissa käsitellä, miten niitä pitää käsitellä jne., sanalla sanoen: tulee kysymykseen kaikessa tässä ilmenevä laatu, määrä ja tapa. Siinä, tässä tekemisessään, lapsi voi osoittaa nöyryyttä, rakkautta, totuudellisuutta tai päinvastaisia ominaisuuksia. Mutta sen tulee oppia tekemään kaikki tämä niin, että sen toimintatapaan sisältyvät kaikki hyveet. Hyvä tapa on siinä, että ihminen **niin toimii**, että hän on tottunut siten tekemään ja tekemättä jättämään, että hänen toimintatavassaan ovat kaikki hyveet hänen sitä ajattelematta, **kuten sanotaan**. Hänen halujensa ja harrastustensakin tulee olla sellaisia, että ne toiminnan konkreettisena tarkoituksena (tyydytyksenä) tekevät sen moraalisisessa katsannossa hyväksi.

Sellainen tapa on lapsen juurrutettava. Se on vanhempien tavan kuva, mutta vanhempien rakkauden uuteen muotoon luomana. Sen tulee olla sitä ja se on sitä, missä tätä rakkautta on; sillä tämä vaikuttaa silloin tarkoitusperänä: tulee tutkia, hyväksyä, hylätä, muovata vanhempien olemassa olevaa tapaa ja tehdä siitä lapsen tapa, joka saa Oikean, siveellisesti oikean leiman - nimittäin itse rakkauden, vanhempien siveellisen omantunnon luoman leiman.

Sanotaan: vanhemmat antavat lapselle sen, mikä on jalointa heidän omassa henkisessä olemuksessaan. Me lisäämme: se ei ole heissä niin jaloa, ennen kuin se lapselle annetaan. Vanhemmat eivät aikaisemmin tiedä, mikä heissä on jalointa, he tutkivat sitä vasta antaessaan. Mutta siten se myös muuttuu entisestään. Sen muovaa muotoon tämä tutkiminen, vanhempien siveellinen omantunto lapsen kohdistuvana rakkautena. Tämän muodon antaminen vanhempien tavalle lapsen tavassa - se on itse vanhempien rakkauden sisällisyys; se tarkoitusperäksi ajateltuna ja toiminnassa toteutettuna on tämän harrastuksen merkitys.

Olemme lisänneet: tämä tapa, johon lapsi johdetaan, on tapa perheessä, toiminta perheessä, perhe-elämässä.

Miten tämä tapahtuu ja miten sen tulee tapahtua? Toimintaa varten lapsella on luonnostaan aistillinen vietti. Tullessaan tajuisuuteen vietti on tajuinen haluna, yleisenä haluna, ruoan, levon, lämmön (ruumiin suojaamisen), liikunnan, ruumiinelinten käyttämisen ja samalla olioiden käsittelemisen haluna; myös haluna nähdä, kuulla, maistaa kaikkea, mitä eteen sattuu.

Ensimmäinen seikka on halun kasvattaminen, sen sivistäminen. Lapsen tulee kehittää määrätty halun tyydyttämistapa, tottumus. Siten luodaan taipumuksia, mieltymyksiä. Esimerkiksi: mieltymys yksinkertaiseen ravintoon tai makeisiin, mausteisiin, vahingolliseen ravintoon; pidättyväisyyteen tai ahneuteen; siisteyteen tai likaisuuteen, särkemiseen tai säilyttämiseen, toiseen tai toiseen askarrukseen, nimittäin, askarrukseen niiden tai näiden olioiden parissa; taipuvaisuuteen, itsepäisyyteen, kuuliaisuuteen, vallattomuuteen ym., jotka ilmenevät taipumuksina ja, ollessaan tietoisia, harrastuksina. Toisin sanoen: lapsi ei pyri vallattomuuteen sinänsä mutta sitä huvittaa askarteleminen omin valloin, toiset askarrukset eivät tuota sille iloa jne.

Kaiken lapsen askartelun sen käsitellessä olioita voidaan katsoa johtuvan luonnollisesta vietistä, **Joka tähtää ruumiin** vallitsemiseen, elinten ja samalla olioiden käyttelemiseen. Eläimellä on tämän vietin tyydyttämiseksi käytettävänä ainoastaan luonnonolioita. Mutta ihmisellä on ihmistöitä. Näillä on oma merkityksensä sikäli, että ne ovat olemassa jotakin tarkoitusta varten, sen välineinä. Lapsi tulee tästä tietoiseksi niitä käyttäessään, ja siten se tulee tajuamaan tarkoitukset ja välineet yleensä. Tämä on toinen huomioon otettava seikka tapaan totuttamisessa.

Ensimmäinen näet oli mieltymysten ja harrastusten muodostaminen. Mutta tähän jo sisältyi toinen momentti. Taipumuksia näet kehitetään siten, että lasta totutetaan määrättyihin harrastusten tyydyttämistävälineisiin. Esimerkki: mieltymys yksinkertaiseen ravintoon, kohtuullisuuteen tai päinvastoin. Mieltymys koreihin vaatteisiin jne., mieltymys säilyttämiseen = käyttämiseen tarkoitusta varten. Omin päin askarteleminen rajoitetaan määrättylle alueelle sellaisten välineiden avulla, jotka sopivat lapselle mahdollisiin tarkoituksiin. Tottuminen tähän, tottuminen kuuliaisuuteen, järjestykseen, ei vallattomuuteen, itsepäisyyteen. (Huom.: useita täysikasvaneita samassa talossa.)

Kolmas seikka on suhde vanhempiin, sisaruksiin jne. Lapsella ei ole harrastustensa tyydyttämiskeinoja omasta voimastaan. Se on kaikin puolin riippuvainen. Se ei osaa välineitä

käyttää. Tässä tapa varsinaisesti ilmenee lapsen tietoisuudelle oikean ja väärän leimalla varustettuna. Lapsi siirtyy tavan piirissä passiivisuudesta aktiivisuuteen.

Lapsi ei voi tietää, ovatko taipumukset oikeutettuja vai eivät. Samoin on tarkoitukseen tarvittavien välineiden laita. Sinänsä ei ole mitään pahaa siinä, että hävitetään sitä tai tätä; kaikki on katoavaista. Voi näet olla oikein, että määrättyt keinot sopivat määrättyihin tarkoituksiin, mutta mitään Oikean leimaa siinä ei ole. Toinen samoin kuin toinenkin leimataan oikeaksi tai vääräksi suhteessa vanhempiin. Niin tulee tai ei tule olla; se on luvallista tai ei. Se on luvallista ja oikeata, kun sitä nöyrästi pyydetään, kun se kiitollisesti otetaan vastaan jne. Nämä ovat ne muodot, joissa lapsi tulee tajuamaan harrastuksiinsa ja tarkoituksiinsa sisältyvää oikeata tai väärää.

Tämäkin momentti sisältyy toiseen ja niin muodoin ensimmäiseen.

Voidaan helposti huomata, että tämä jako on psykologinen. Mutta kolmas momentti menee psykologiaa kauemmaksi. Se on järjellinen järjestys, lapselle tietoinen, tapa sellaisenaan, tahtominen perinnäistapana. Kaikki kuitenkin vanhempien käskyyn, yleensä toisten arvovaltaan perustuvana.

Minä en ole ennakolta jaotellut, koska aihe on kovin laaja.

Kaikki, mitä on sanottu vanhempien rakkaudesta ja sen merkityksestä siveelliselle kasvatukselle, on johdantoa tämän tarkastelemiseen.

Olemme sanoneet: siveellisessä toiminnassa on nämä kolme aluetta: perhe - yhteiskunta - valtio.

Niissä tapahtuva kasvatusta jatkuu itsekasvatuksena perheen ulkopuolellakin.

Mutta lastenkasvatusta tapahtuu näitä kolmea aluetta varten perheessä, kuitenkin kahta viimeksi mainittua varten niiden myötävaikutuksella. Jako muodostuu kuitenkin selvimmäksi, jos sanomme:

Siveellinen lastenkasvatusta tapahtuu

I. perhettä varten, perhetapaan;

II. kansalaisyhteiskuntaa varten, yhteiskunnalliseen tapaan; sekä

III. valtiota varten, isänmaalliseen tapaan.

Ensimmäiseen kohtaan katsoen on huomattava:

A. Kasvatusta tapaan, tämä käsitettynä tottumukseksi, a) siveellisiin taipumuksiin ja harrastuksiin, b) siveellisiin tarkoituksiin, c) oikeaksi tajuttuun tapaan;

B. moraaliseen mielenlaatuun, omaantuntoon;

C. tietoisuuteen siveellisesti Oikeasta, tämä käsitettynä yleispäteväksi, järjelliseksi.

Miten vanhempien rakkaus vaikuttaa tavan juurruttamiseen mainituissa momenteissa: taipumuksen muodostamisessa (kehittämisessä), tarkoitusten määräämisessä, tavan Oikeaksi tajuamisessa eli tavassa Oikeana?

Nämä taipumukset, tämä tarkoituksenmukainen toimintatapa, tämä oikeustajuinen tapa, joka lapseen juurrutetaan - se kaikki on olemassa vanhempien työssä ja toimessa.

Mutta lasten toiminta on kuitenkin toista kuin vanhempien ja monella muotoa toisin määrätty.

Osittain toinen ravinto, toinen vaatetus, toiset toimet jne.

Lapsiin ei siis juurruteta vanhempien tapaa tässä merkityksessä. Näin tapahtuu vasta, kun lapset ovat kasvaneet suuremmiksi, työssä, ruumiillista työtä tekevissä yhteiskuntaluokissa - myös teollisuutta harjoittavissa yleensä - tehtaassa, konttorissa jne., ja lapsen muutenkin ehdittyä lähemmäksi vanhempien elämäntapaa, varsinaisen lastenkasvatuksen päätyttyä.

Lapsuusvuosina lapsen elämä on kaikin puolin toisenlaista. Lasta ohjataan tekemään, mitä vanhemmat itse eivät tee. Mutta taipumusten tulee kuitenkin olla samat, niiden tulee olemukseltaan olla samat: puhtaimmat, jaloimmat, mitä vanhemmissa on - ei saa olla mitään

tarttuvaa huonoa esikuvaa. Samoin tulee tarkoitusten olla viattomia, lasten kykyyn sovellettua jäljittelyä, todellisen elämän tarkoitusten kuvaa, olemukseltaan täysin sen kaltaista. Ja vihdoin suhteessa vanhempiin, sisaruksiin, kotiväkeen, vieraisiin; myös toisenlaista kuin vanhempien tapa nöyryyden, kuuliaisuuden osoittamisessa, välittömässä arvovaltaan kohdistuvassa luottamuksessa, mutta olennaisesti vanhempien tapaan sisältyä ja tulee sisältyä nöyrää mieltä, oman kehnouden tunnustusta, alistumista tottelemaan vallitsevaa Oikeata jne.

Vanhemmat siis ottavat tämän kaiken, mitä lapsen tulee pitää toimissaan Oikeana, oman tapansa merkityksestä. Heidän täytyy itse koettaa olla lapselle esikuvana, jossa tämä kaikki ilmenee.

KAHDESKYMMENES LUENTO.

Hyvät herrat!

Viime kerralla esitin kohtien I A. a. b. c. merkityksen silloin tehdyn jaotuksen mukaan. Esitin, miten taipumuksia muodostetaan tyydyttämällä viettejä ja haluja kasvattajan määräämässä muodossa, miten tyydyttämiskeinot ihmistyönä tulevat siinä merkittäviksi lapselle, tulevat olemaan jotakin tarkoitusta varten, ja lapsen toiminta siten vapautuu halujen tyydyttämisestä ja muuttuu vapaiden tarkoitusten toteuttamiseksi.

(M u i s t u t u s. Tässä on erittäin tärkeä tämä b-kohta. Varhaisimmalla iällä lapsi syö, nukkuu, käyttää ruumiinelimiä, näkee esineitä, käy niihin käsiksi tajuamatta tarkoitusta, tarkoituksettomasti. Mutta vähitellen se oppii tietämään, että esineet ovat välineitä, varsinkin ihmistöissä-huom. kaupungin ja maaseudun lasten välinen erotus - ja käyttämään niitä tarkoituksiin taipumusten ja harrastusten mukaan, siis määrittelemään nämä tarkemmin ajateltujen tarkoitusten avulla, tyydyttämään niitä niiden merkityksen mukaan.)

Ja kolmanneksi, miten välineiden merkitys opitaan ja vanhemmat tarjoavat välineitä määrättyihin tarkoituksiin, jotka ovat luvallisia ja siksi saavat lasten silmissä Oikean (ja arvovallan) leiman, tarkoituksilla oikeuttaen taipumukset ja harrastukset.

Kaikki nämä momentit sisältyvät tavan juurruttamiseen. Kasvatusoppi on tiedettä, käsittämistä, kasvatus on taide, johon sisältyvät kokemuksen antamat opetukset.

d) On ollut henkilöitä, jotka ovat sanoneet: lapsen tulee saada syödä, kun se tahtoo, nukkua, kun sitä haluttaa, maistaa kaikkea, käydä käsiksi kaikkeen, mitä se näkee. Sitä ei saa tehdä ahnaaksi, ärsyttää jne. kieltämällä. Tämän väitteen yleinen merkitys on: lapsen halut tulee tyydyttää, niiden pitää saada kyllikseen, jottei lapsessa viriä mielipahan tunnetta ja samalla pahoja taipumuksia.

Mutta tämä on pelkkää kasvatusta itsekkyyteen, välinpitämättömyyteen, harrastuksettomuuteen. Vähitellen herää muitakin viettejä ja haluja nälän lisäksi. Tahdotaanko noudattaa samaa sääntöä? Pääasia on, ettei ole mitään voimaa kieltäytyä. On kyllä totta, että halun valta rajoitetaan tyydyttämisen avulla, ja se on olemassa, jotta se tyydytettäisiin. Mutta tällä pitää olla rajansa, se on väline hengen tarkoituksia varten. jollei sitä rajoita muu kuin se itse, se muuttuu myös omaksi tarkoitukseksi, jos toiselta puolen lasta ärsytetään ja kieltäydytään tyydyttämistä sen haluja, menetellään yhtä väärin. Siten kehittyy haluttomuutta, ahneutta, pahaa mieltä jne., sanalla sanoen huonoja taipumuksia. Mutta jos lapsi heti alistetaan määrättyyn järjestykseen, niin se sopeutuu siihen, oppii erottamaan omat tarkoituksensa ja välineensä vanhempien tarkoituksista ja välineistä ja niihin sisältyvän Oikean tietoisuudesta. Jos taas kaikki on luvallista, ei mikään ole oikeata eikä väärää.

Tavan täytyy opettaa, mikä on luvallista tai luvatonta. Rikas voi ravita lastansa vehnäleivällä, talonpojalle se on herkkua. Edellinen voi antaa paljon särjettäväksi, jälkimmäiselle on palanen paperia tai rautaa arvokas.

Täytyy siis olla määrätty järjestys, määrätty halujen tyydyttämisen mitta. Siten tämä tyydytys alennetaan välineeksi, ja syöminen ja juominen yms. tulee olemaan oikeata tai väärää. Lapsen elämä on aluksi syömistä, leikkimistä ja lepäämistä, ja tässä elämässä sen taipumukset tulee kasvattaa, tarkoitukset määrätä ja valveuttaa tietoisuus oikeasta ja väärästä.

Taipumukset syntyvät mielihyvän tai mielipahan tunteesta. Yleensä on ylläpidettävä mielihyvän tunnetta, iloa, iloista mieltä; siten kasvatetaan hyviä taipumuksia. Mutta sitä ei ylläpidetä siten, että lapsi saa yltäkyllin kaikkea. Välinpitämättömyys ei ole mielihyvää. Mielihyvää tuottaa jonkin pyytäminen ja saaminen. Ollessaan todella nälkäinen lapsi syö iloiten, kun se on oikein väsynyt, on lepo hyvää ja mieluisaa. Jos se saa kasvaessaan avartaa toimintansa piiriä, niin se käy käsiksi tarjoutuvaan uuteen mielihyvin. Vielä on huomattava, että lapsen vähäiset tiedot tekevät sen valinnan epävarmaksi. Arvovaltaan luottaminen tuottaa sille mielihyvää. Iloisimpia ovat ne lapset, joiden elämänjärjestys on määrätty, heidän mielessään ei ole koskaan epäröintiä, ei koskaan ristiriitoja ja vastustusta. Siitä tyytyväisyys, kuuliaisuus, hyväntahtoisuus, mieltymys järjestykseen ja sääntöön. Ja kun välineet ovat olleet vähälukuiset, on kasvattajalla tilaisuutta niiden lukua lisätä ja tuottaa lapselle iloa, mistä johtuu nöyryys ja kiitollisuus.

Olemme tutustuneet F. E. Beneken, tunnetun berliiniläisen psykologin teokseen »Erziehungs- und Unterrichtslehre». Hän pitää sielua substanssina, johon kaikki liikkeet jättävät jälkensä - samalla vastustaen materialismia. Tuo on ilmeisesti vain vertaus. Taipumus on tahdon liikettä kuluneissa raiteissa ja siihen liittyvää mielihyvän tai mielipahan tunnetta. Me sanomme: henki tahtovana on tämä työ ja toimi, itse tämä toimielias mielihyvä ja mielipaha. Sen toistuminen, tottumus, riippuu siitä, mitä nimitetään mielikuvien yhteenliittymiseksi: mieleen kuvaamisessa se on todellista kuvien yhteenliittymistä, ajattelussa käsitteiden yhteenkuuluvaisuutta, jota tukemassa ovat ruumiin ja ulkoisen ympäristön säännöllisesti toistuvat ilmiöt. Mielenlaatu on: näihin täten toistuviin taipumuksiin ja harrastuksiin sisältyvä mielihyvä. Esimerkiksi: hyväntahtoinen, sopuisa mielenlaatu on halua ja harrastusta elää rauhallista elämää suhteessa lähimmäisiin - tähän sisältyvää mielihyvää. Tähän vaikuttaa osaltaan toisten käyttäytymisen aiheuttama mielikuvien yhteenliittyminen ja mainitun vaikutuksen synnyttämä vastavaikutus omaan olotilaan, tai ajatuksen avulla tajuttu yhteys: että siten edistetään yleistä rauhaa ja vapautta, täytetään yleispätevää, kristillistä velvollisuutta. Taipumusta, harrastusta luo jo riippuvaisuus halujen tyydyttämisessä, lapsen riippuvaisuus hyväntahtoisuudesta ja sen siitä saama nautinto.

Halujen tyydyttämiseen tarvitaan välineitä ja kehitettyjä harrastuksia varten järjestystä, tyydyttämisessä varmaa mittaa, järjestystä, mittaa välineiden tarjoamisessa. Ihmistöiden merkitys on siinä, että kullakin asialla on oma aikansa, oma paikkansa, oma käyttötapaansa. Tähän järjestykseen johdetun lapsen täytyy järjestää tarkoituksensa välineittensä mukaan.

Lapsen toiminta, ravinnon nauttimista ja lepoa lukuun ottamatta on leikkiä -leikkiä, koska tarkoitukset ovat kuviteltuja: teeskenneltyä vakavuutta, kuviteltua todellisuutta. Leikin lähtökohtana on halun muodossa ilmenevä tarve vallita omaa ruumista ja olioita; tarkemmin sanoen: vietti käytellä elimiä, minkä täytyy kohdistua olioihin. Se on siis ainoastaan ruumiinharjoitusleikkiä, samalla kuitenkin myös väline. Leikkiä määrää erilainen kansantapa, ilmanala, luonto ja vanhempien yhteiskunnallinen asema, kaupungissa, maalla jne. Mutta varsinkin olioiden valtaamisessa se on jäljittelyä, teeskenneltyä vakavuutta. Tähän sisältyy tietoisuus tarkoituksesta.

Jos järjestys ja rajoitus kehitetään alinomaiseksi silmälläpidoksi, niin ne vaikuttavat painostavasti, synnyttävät välinpitämättömyyttä, siis tahdottomuutta. Mitä ravintoon ja lepoon tulee, ei järjestystä ja määrää voida jättää lapsen omien haaveiden varaan, ei edes ruumiilliseen kasvatukseen katsoen. Mutta leikissä ne voivat olla määrättyinä rajoina, joiden sisäpuolella myönnetään täysi vapaus. Hyvin tärkeitä on jäljittelyleikissä, ettei anneta huonoa esimerkkiä; valinnan määräävät enimmäkseen vanhempien toimet. Ylemmissä yhteiskuntaluokissa, joissa työ on henkistä, yleisten asioiden palveluksessa tapahtuvaa, on vallitsevana vikana, ettei ole esimerkkiä ja että se täytyy lainata. Sen tähden ei leikki niissä piireissä ole yhtä rauhallista ja iloista.

Miksi vapautta? Koska tarkoitusten toteuttamiseen ei muuten sisälly mielihyvää.

Huomautamme vielä, ettei tämä ole mikään uusi asia, vaan sisältyy taipumusten muodostamiseen.

Kun lapselle tarjotaan välineitä, kehitty sen mieleen tietoisuus tarkoituksista, toisin sanoen: harrastus tulee tarkemmin määritellyksi, saa sen mukaisen merkityksen. Siten perustetaan taipumukset, ei mielin määrin, koska kasvattajan vallan ohella ovat vaikuttamassa monet eri seikat opetukset, esimerkit, luonto ja muu ympäristö.

Taipumukset tulevat oikeastaan kysymykseen opetuksen alettua. Mutta ei ole siveellisessä katsannossa merkityksetöntä, vastustetaanko jotakin sinänsä luvallista harrastusta ja tukahdutetaanko se vai annetaanko sille tukea. Päinvastoin: siveellinen luonne tulee sitä lujempi, mitä ehdottomammin ihminen syventyy siihen, mikä on objektiivista, ja tarmo kasvaa sitä suuremmaksi, mitä ankarampi rajoitus on.

Välineiden myöntämisessä tarkoitus saa oikean, niiden kieltämisessä väärän leiman. Tarkoituksen oikeutusta ei voida lapselle todistaa. Jos se saa puukonveistämistä varten, niin se tietää, että puun veistäminen on luvallista. Samoin, jos se saa kertomuskirjan, se tietää, että lukeminen on hyvää, ja lisäksi, että se, mitä kirjassa moititaan, on pahaa, se, mitä kiitetään, hyvää. Tämän oikean leiman luo toistaiseksi vain arvovalta, johon täydellisesti luotetaan. - Tämä kohdista A. a. b. c.

B. Tottumus hyvään tapaan kehittää moraalisen mielenlaadun, tietoisuuden oikeasta ja väärästä, omantunnon. Se on Jumalan antama, sillä se on ainoastaan ihmisellä. Mutta sen langettamat tuomiot ovat kasvatuksen työtä. Se on erilainen eri aikoina, eri kansakunnissa, eri perheissä. Tyynenmeren saarten asukas varastaa, intiaani tappaa hyvällä omallatunnolla, tunneherkkyyden asteesta riippumatta. Tässä ja tämän tähden kasvatuksen täytyy olla torjuvaa. On hyvä pitää lapsi kotona ja vain täyden turvallisuuden vallitessa vieraiden joukossa. Varminta on sen ensimmäisinä ikävuosina pitää se perheen piirissä. Samoin alinomaan äidin valvonnan alaisena. Kolmen, neljän vuoden vaiva ja huolenpito kannattaa; sillä silloin on moraalisuus, moraalinen mielenlaatu perustettu, omatunto kehitetty.

C. Mutta moraalisen mielenlaadun ja omantunnon tuomiot ovat perusteettomia. Arvovaltaan perustuvan oikean tai väärän sijaan tosin on tullut lapsen oma ratkaisu. Mutta sekin on perusteeton.

Sen tähden oikean tulee saada uskonnollinen pyhitys. Oikean tulee olla jumalallinen laki, sen tulee olla yleispätevä. Vanhempien käskyn ja oman omantunnon satunnaisuus on poistettava.

On joutavaa väittää, että rukous ja jumalanpalvelus on lapsille sopimatonta. Se on päinvastoin lasten ainoa oikea uskonnollinen opetus. Yhtä väärin on luulla, etteivät lapset käsitä, mikä Jumala on. Lapset käsittävät sen helpommin kuin mikä kivi on, sillä henki todistaa hengestä. Tässä on järki idullaan.

Seuraavalla kerralla puhumme siveellisestä kasvatuksesta yhteiskunnalliseen ja isänmaalliseen tapaan.

KAHDESKYMMENES ENSIMMÄINEN LUENTO.

Hyvät herrat!

Kasvatuksen perhetapaan muodostaa: A. tapaan totuttaminen; B. mo~ raalisen mielenlaadun, omantunnon kehittäminen, sekä C. tavan oikeuttaminen uskonnollisen kasvatuksen avulla.

Huomautamme, ettei tämä kolmas momentti kuulu yksin kristilliseen kulttuuriin. Kaikkien kansojen keskuudessa on uskonnolla toiminnalle tämä merkitys, että se pyhittää sen, luo siihen yleispätevyyden leiman. Ja kaikkien kansojen keskuudessa on ennen kaikkea perhetavalla tämä pyhitys.

»Perhetapaan», koska tämä kasvatusta koskee lapsen elämää perheessä. Tapa tottumuksena on perhetapa. Sen oikeus-luonne perustuu vanhempien arvovaltaan. Perheen ulkopuolella lapsi kohtaa toisen tavan. Se siirtää tänne, yksityiseen seurusteluun, jonkin määrän tätä totuttua tapaa, mutta sen on myös pakko piilottaa se sovinnaisen seurustelutavan alle. Varsinaisessa yhteiskunnallisessa toiminnassa perhetapa sitä vastoin väistyy kokonaan taka-alalle. Se **piilotetaan** kotia varten. Teollisuudenharjoittajalla, kauppialla, virkamiehellä on muuta tekemistä. Laillisen järjestyksen ja yleisen **yhteiskunnallisen tavan tulee häntä** sitoa. Mutta moraalisesti mielenlaadun, omantunnon ratkaisun ja tietoisuuden Oikean yleispätevyydestä, jonka tietoisuuden on perheessä luonut uskonnollinen pyhitys, tulee seurata häntä yhteiskuntaelämäänsäkin. (Kohdat B. ja C.)

Tässä on eri sukupuolten kasvatusta erilainen. Naisen kasvatusta rajoittuu perhetapaan. Miehen kasvatuksen tulee jatkua niin, että se ulottuu yhteiskunnalliseen tapaan. On kuitenkin väärin määrittellä miessukupuolen kasvatusta näin, sanomalla: hänet pitää kasvattaa kansalaisyhteiskuntaa varten. Tämän kasvatuksen tulee perustua perhetapaa tarkoittavaan kasvatukseen. Sillä ainoastaan viimeksi mainitussa kehittyä omatunto ja Oikea tulee merkitsemään jotakin, minkä tulee sinänsä olla - saada pyhitys.

Samoin kuin itse suhde vanhempien ja lasten kesken on perhe-elämäkin yleisinhimillistä. Sen tapa on kansakunnan tapa, toisin sanoen: sillä on tämä kansallinen muoto. Mutta lapsen elämä on kuitenkin kaikkina aikoina ja kaikissa kansoissa sama. Perhe-elämä on kansakunnan elämää; mutta se ei ole oikeutettua kansakunnan elämäksi, vaan sinänsä, kaikissa kansoissa kaikkina aikoina. Yhteiskuntaelämän luonnepiirteinä sitä vastoin on, että se on tämän kansakunnan elämä, ja ainoastaan sellaisena se on maailmassa oikeutettu. Samat taipumukset ja harrastukset, samat omantunnon tuomiot, Oikean jumalallinen luonne, ovat päteviä kaikkialla. Mutta näiden lakien ja tämän yhteiskunnallisen tavan mukainen elämä on pätevä, koska yksilö kuuluu tähän kansaan tänä aikana.

Perhetavassa ja sen luomisessa vallitsee vapaus. Perhe-elämä on vapauden elämää kansalaisyhteiskunnan pakkoon verraten. Siinä luodaan tapa, siinä se on jokaisena nykyhetkenä olemassa, valmiina. Perhe on katoavainen, se hajautuu, ja jokainen uusi perhe luo täysin vapaasti oman tapansa, oikeata ja väärää koskevan tietoisuutensa, omantuntonsa mukaan, mutta jokaiselle yksilölle tarjoutuu yhteiskunnallinen laki ja tapa valmiina, ja hänen täytyy ilman muuta sitä totella.

Vanhemmat kuuluvat yhteiskuntaelämään. Lapsi johdetaan siihen vähitellen. Kasvatusta koskee sen vuoksi myös tätä perinnäistä tahtomista, osallisuutta siihen. Mutta siveellisenä kasvatuksena se tarkoittaa kasvatusta toiminnassa ja toimintaan. Ja koska tämä kuuluu kansalaisyhteiskuntaan, on samoin itse kasvattajan vallan, kurin laita. Se on yleinen tapa, jonka kurinpito ei ole rakkauden, vaan välittömän pakon määräämä. Se pakottaa kunnioituksella tai ylenkatseella ja eräissä rajoissa yhteiskunnallisena valtana.

II. Lapsi kasvatetaan tottelemaan yhteiskunnallista tapaa:

A. - seuraelämässä - sovinnasta tapaa;

B. - työssä - lainkuuliaista tapaa; sekä

C. - yhteiskunnallisen kutsumuksen valinnassa - itsenäistä, kunniaa tuottavaa tapaa.

A-kohta on ensimmäisenä momenttina siveellistä kasvatusta koskevassa opissa Rosenkranzin esityksessä »Die sociale Bildung». Helppo on käsittää, etteivät sitä määrää vanhemmat. He taipuvat itse sitä tottelemaan. Kasvatuksen siihen tulee tapahtua osalta kodissa, suhteessa palvelusväkeen ja vieraisiin, osaksi kodin ulkopuolella.

Sovinnaisen sivistyksen lähtökohtana tulee olla hyväntahtoisuuden, sydämen hyvyyden. Suhde palvelusväkeen on tärkeä nöyryyden, kohteliaan käytöksen harjoitus. Varhainen seremonioihin totuttaminen, tervehtämis-, kumartamistavan yms. harjoittaminen aiheuttaa sitä vastoin enemmän vahinkoa kuin hyötyä, koska se kehittää vain pinnallista tapaa. Sovinnaisen tavan tulee olla olemassa enemmän pahan kuin hyvän tähden - samoin kuin Rikoskaaren.

B. T y ö. Siihen lapsen tulee siirtyä leikistä. Myös kotoisessa työssä ilmenee isännän ja palvelijan välinen suhde. Lapsi ei ole enää vain lapsi. Se tekee työtä ansaitakseen ravintonsa ym. Sivistyksen lisääntyessä asema käy vaikeammaksi. Sillä vanhempien rakkaus saa rikkaamman siveellisen sisällyksen, kun taas ansiotyö kilpailun, kansallisvarallisuuteen osallistumisen tähden vaatii parempaa oivallusta ja tulee enemmän yhteiskunnallisista laeista ja tavasta riippuvaksi. Sen tähden on palvelijan asema vapaampi. ja tämä pojan tai tyttären vapaus heidän suhteessaan vanhempiin joutuu ristiriitaan lapsenomaisen riippuvaisuuden kanssa. Sen tähden on parempi: aikaisin pois vanhempien kodista.

Koulu on sellaista yhteiskunnalliseen tapaan kasvattamista. Tämä on erotuksena, kun puhutaan koulusta kasvatuslaitoksena. Kasvatus on siinä kasvatusta yhteiskunnalliseen tapaan. Se on perheen ulkopuolella oleva järjestys, valmis, ennakolta määrätty, todellinen opettajien ja oppilaiden töissä ja toimissa; ja jokaisen, joka kouluun tulee, täytyy ilman muuta siihen alistua.

Erehdystä - usein kerskailua - ovat kaikki yritykset korvata perhettä kasvatuslaitoksilla. Ne voivat kelvata hätätilassa, kun vanhempien tarjoamaa hoitoa puuttuu. Mutta silloinkin on kasvatusvanhempien hoito parempi, koska jossakin määrin heidän tahollaan, ja vielä enemmän lapsessa, voi viritä se rakkaus, siveellinen omatunto, joka luo tavan, muodostaa moraalisen mielenlaadun ja uskonnollisen vakaumuksen, tietoisuuden tavan yleispätevyydestä.

Sovinnaisessa tavassa ihminen on yleensä passiivinen. Sen annetaan olla ja noudatetaan sitä. On vaikea sanoa, kuka sen tekee. (Pariisissa mutta se on myös erilainen eri kansoissa ja eri yhteiskuntaluokissa - kuitenkin enimmäkseen jäljittelyä.) Huomattakoon, että *lainsäätäjänä tässä on nainen.*

Työssä ihminen on aktiivinen, koska siinä tulevat kysymykseen omat tarpeet ja harrastukset. Hän joutuu siinä laillisen järjestyksen piiriin, hänen täytyy alistua siihen. Mutta lailla, lausutulla yhteiskunnallisella tavalla, sillä, mikä on yhteiskunnassa Oikea, on olemassaolonsa ja valtansa tässä yhtäpitävässä tavassa. Käsitämme sen vuoksi lainkuuliaisuuden tässä laajemmassa merkityksessä, yhteiskunnalliseen tapaan kohdistuvana kuuliaisuutena. Tämä kuuliaisuus on pakkoa. Mutta se on sitä yhä vähemmän, mitä enemmän ihminen on perhekasvatuksesta saanut hyviä taipumuksia ja harrastuksia, luvallisia tarkoituksia ja kykyä valita oikeita välineitä, mitä kehittyneempi hänen omatuntonsa on ja mitä enemmän hän tuntee olevansa velvollinen tottelemaan sen tuomiota. Hän omaksuu silloin helposti yhteiskunnallisen tavan, sillä tässä ei ole mitään, mikä olisi sen kanssa ristiriidassa.

Esimerkki: lain määräys kaikesta työstä ja toimesta, kadulla kävelemisestä, ajamisesta, tulen hoitamisesta, missä saa ostaa ja myydä, miten saadaan oikeus harjoittaa sitä tai tätä ammattia, miten omaisuutta hankitaan, käytetään, myydään, miten kaikki sopimukset tehdään jne. Missä lakia ei ole, siellä tulee avuksi tapa ja pakottaa ylenkatseella, jollei rangaistuksella.

Mutta henkilö, joka viettää säännöllistä elämää, noudattaa hyvää tapaa perhetavan merkityksessä, joutuu verraten vähän lain kanssa tekemisiin. Rikoksista säädetyt lait ovat hänelle tarpeettomat. Mutta myös poliisija taloudelliset lait ym. Siviililain kanssa hän on harvoin tekemisissä. Hänen tapansa on ennakolta sellainen, ettei se ole ristiriidassa ulkonaisen yhteiskuntajärjestyksen kanssa, joka on luonnostaan enimmäkseen kielteinen, määrää rajoja keskinäisten oikeuksien suojaksi.

Tottumus työhön ohjaa yksilön siihen, mikä tässä järjestyksessä on välttämätöntä. Ja määrätyn elämäntutsumuksen valitseminen, johon kuuluu määrätynlainen työ, saattaa tämän kutsumuksen velvollisuuksissa ja oikeuksissa yhteiskuntajärjestyksen voimaan yksilön tavassa, mutta vapauttaa hänet myös muusta pakosta, koska tunnollinen velvollisuuden suorittaminen on lain ja yhteiskunnallisen tavan vaatimusten yläpuolella. Se, joka tehtävässään täyttää yhteiskunnallisen tavan mitan, on moitteeton ja saavuttamaton. Se, joka tekee itsensä huomatuksi, tekee enemmän kuin tapa vaatii.

C. Tässä mielessä me sanomme, että yhteiskunnallisen elämäntutsumuksen valitseminen on kolmas momentti kasvatuksessa yhteiskunnalliseen tapaan. Kasvatuksen näet tulee johtaa siihen-ja elämäntehtävään, jonka mies voi kunniakkaasti täyttää, sen tulee luoda siihen kohdistuvaa rakkautta, sen edellyttämää oivallusta ja toimintatarmoa sekä kunnian vaatimusten tunnetta ja siten valmistaa itsenäiseen asemaan elämässä.

Ihmisten suuren joukon elämäntehtävä on ennakolta määrätty. Kasvatus johtaa siihen, että sitä pidetään kunnialla, se hyvin täytetään ja tuotetaan sille kunniaa, tuotetaan kunniaa säädylle. Harvoin tulee kysymykseen valita mitään muuta. *Vapaamielinen* kasvatus, joka etupäässä perustuu opetukseen, älylliseen sivistykseen, jättää valinnan vapaaksi; sen tähden se on vapaamielistä. Se on välttämätöntä, koska siitä suoranaisesti riippuu toiminta yleisten asioiden hyväksi -yleisen säädyn olemassaolo.

Elämäntehtävän valitseminen on osalta\ vanhempien asia. He kykenevät paremmin arvostelemaan, mihin lapsi kelpaa. Mutta lapsen haluun ja taipumukseen vaikuttaa vieras kosketus. Vanhempien rakkaudella ei ole oikeutta ratkaista vastoin sitä, sillä mainittu rakkaus ei ole enää tässä se siveellinen omatunto, joka tietää Oikean. Mutta kun valinta on suoritettu, on kasvattajan asia pitää huolta kelpoisuudesta, valmistuksesta. Se näkökanta, että paikka on kunnialla täytettävä, on oikeutettu, sillä se merkitsee sen täyttämistä hyvällä omallatunnolla. Vastakohtana on, että lapsille etsitään huomattavaa paikkaa, joka tuottaa hyvän toimeentulon ja kunnianosoituksia, ottamatta huomioon, kykenevätkö he sen täyttämään.

KAHDESKYMMENES TOINEN LUENTO.

Hyvät herrat!

Kolmas siveellisen kasvatuksen momentti on kasvatus isänmaalliseen tapaan.

Olemme ilman muuta ottaneet lukuun nämä kolme kansallisen tavan muotoa: perhetavan, yhteiskunnallisen ja isänmaallisen tavan, koska kaikki inhimillinen toiminta voidaan katsoa johonkin niistä kuuluvaksi. Mieliapitemme perustuu esitettyyn todistukseen, ettei ole yleistä inhimillistä toimintaa, vaan että kansakuntien maailmanhistoriallinen toiminta on myös yleisinhimillistä. Mutta tässä yhteydessä on huomattava, ettei ainoastaan perheen säilyminen edellytä yhteiskuntajärjestyksiä ja tämä ole valtiollisen toiminnan perustana -

valtion sisäinen hallitus, lakien ja laitosten säätäminen - vaan ettei myöskään perhetapa, vaikka se onkin sinänsä kansakunnan tapa, ole luonteeltaan tällainen, toisin sanoen: ettei sillä ole sellaisenaan omaa oikeutusta, kun taas yhteiskunnallinen tapa, jossa on tämä leima, että se on oikeutettu kansakunnan tapana, on pakottava tapa, ilmenee välittömästi olevana, yksilöön kohdistuvana pakkona.

Olemme sanoneet: että yksilö kasvatetaan johonkin elämäntehtävään yhteiskunnassa, tuottamaan sille kunniaa, siihen kelvolliseksi, kykeneväksi kunnialla sen täyttämään, tämä on vapauttava momentti. Hänen yhteiskunnallinen toimintansa muodostuu siten vapaaehtoiseksi, se tunnustetaan, ja se saa osakseen kunnioitusta sellaisena.

'Yksilö vapautuu siten työn rasituksesta ja pakosta, työn ollessa lähinnä toimintaa oman harrastuksen tyydyttämiseksi. Tämä pakko ilmenee siinä, että työ johtaa lainkuuliaisuuteen, vallitsevaan yhteiskunnalliseen tapaan **alistumiseen**. Utterain ihmisten kasvattaminen merkitsee lainkuuliaisten ihmisten kasvattamista.

Mutta kun työ saa sen merkityksen, että se on työtä jossakin elämäntehtävässä, niin tämä merkitsee elämäntehtävää yhteiskunnassa, siis toimintaa yhteiskunnan hyväksi. Tästä johtuu elämäntehtävän ja siinä osoitetun kelpoisuuden nauttima kunnia.

Mutta kasvatusta elämäntehtävään on samalla kasvatusta oman harrastuksen tyydyttämiseen, toisin sanoen: tämä sisältyy vielä siihen. Siinä on lainkuuliaisuuden muoto vielä jäljellä, toiminta on lain ja tavan määräämä. Tämä objektiivinen pakko seuraa oman tarpeen luomaa pakkoa.

Mutta kun tämä toiminta muuttuu isänmaalliseksi, on oma harrastus siinä hävinnyt. Ihmisen tulee isänmaansa puolesta uhrata henkensä: siinä on kaikki sanottu. Perheside on katkaistava, yhteiskunnallisen toiminnan tulee lakata, ja oikea, siveellinen, on siinä, että niin tapahtuu. Ei ole sanottu, ettei mitään muuta isänmaallista toimintaa ole. Kaikki toiminta voi ja sen tulee saada tämä luonne: että se on uhrautumisesta yleisen hyväksi. Tässä lakkaa yhteiskunnallisen toiminnan pakko. Sillä laki, enempää kuin tapakaan, ei opeta, millainen toiminnan pitää olla ollakseen isänmaallinen. Yksilö saa ja hänen täytyy ottaa tässä laki omasta povestaan. Mikä isänmaan menestys on ja miten sitä on edistettävä, siitä vastaa se, jolla se on käsissään, ainoastaan itselleen.

Isänmaallisessa toiminnassa siis palataan siihen vapauteen Oikean määräämisessä, joka on voimassa perheeseen katsoen, mutta tässä vallitsee tietoisuus siitä, että määräämisen tulee tapahtua kansakunnan hengessä, samoin kuin sen nimessä.

Nyt sanomme: siveellisen kasvatuksen tulee loppujen lopuksi olla kasvatusta isänmaalliseen tapaan. Ulkokohtainen tarkastelu osoittaa, että perhetapa on kansallinen. Se johtuu perinnäisestä tavasta, ja sitä muuntaa yleisinhimillinen, mutta kansallisessa muodossa ilmenevä tieto. Tämä, joka on tässä meidän harkintaamme, on isänmaalliseen tapaan kasvattamisen vaatimuksessa lausuttu kasvatuksen tarkoituksena. Oikea on siinä, että tavalla tulee olla tämä kansallinen luonne.

Mutta vaikka sanomme: kasvatusta isänmaalliseen tapaan, on sangen selvää, ettei lasta voida ohjata varsinaiseen isänmaalliseen toimintaan. Yhteiskunnallisenkin tavan laita on niin, että se tosin voidaan jo aikaisin mieleen juurruttaa sovinnaisena tapana. Mutta työhön lapsi voidaan ohjata vasta myöhemmällä iällä. Kuitenkin voidaan tietoisuutta yhteiskunnallisesta tavasta juurruttaa lapsen mieleen suhteessa palvelusväkeen, naapureihin jne. En tarkoita ainoastaan opetuksen avulla, vaan myös siten, että lasta vaaditaan käytännössä kunnioittamaan toisten oikeuksia, mitä henkilöön ja omaisuuteen tulee. Samoin on isänmaallisen kasvatuksen laita. Kun ehditään työhön ja valmistuksiin elämäntehtävää varten, silloin voi vähitellen olla tietoisuutta, että työ on isänmaata varten. Mutta sitä ennen isänmaallisuutta voidaan mieliin juurruttaa ainoastaan leikkissä, ei muissa lapsen toimissa. Toisin sanoen: poikien leikkiessä sotaa, heidän esiintyessään isänmaan

sankareina. Mutta siitä huolimatta on siveellisen kasvatuksen tehtävänä valmistella aikaa, jolloin isänmaallisuus voi ilmetä toiminnassa, virittämällä tunnetta ja luomalla harrastusta. Tämän taipumuksen juurena on rakkaus isänmaahan ja äidinkieleen. Sitä paitsi rakkaus itse perhetapaan, tämä käsitettynä *esivanhempien* tavaksi. Kaikessa tässä, varsinkin viimeksi mainitussa seikassa, tämä tietoisuus siis voi ilmetä myös lapsen teoissa, ei erikoisesti, mutta yleisesti.

Jos lapsi kasvatetaan oman maan ulkopuolella, vieraaseen kieleen ja tapaan, niin siltä riistetään tämä lähtökohta. Edelleen: on varhain luettava kertomuksia oman maan historiasta. On suunnaton onnettomuus, jollei niitä ole. Runoelmat, jotka ylistävät luontoa ja kansaa, mutta myös pelkkä tilaisuus oppia tuntemaan jotakin mainiota näiltä molemmilta aloilta ja isänmaallinen sävy vanhempien sanoissa ja esimerkeissä, kaikki tämä tarjoaa isänmaallisen kasvatuksen välineitä.

Isänmaallisen kasvatuksen arvosta olemme puhuneet. Yksilölle se merkitsee vapautumista yhteiskunnallisen tavan pakosta. Ihminen, jonka tekoja ohjaa isänmaallisuus, todella, hänen valitsemassaan elämäntehtävässä, perheessä, ei voi siveellisesti rappeutua. Hänessä on tietoisuutta tavan oikeutuksesta yleensä, siihen sisältyvästä Oikeasta, yleispätevänä tapana, ja tämä tietoisuus toiminnan vaikuttimena ja tarkoituksena (yleispätevänä oikeutettuna tahtomisena) toiminnassa todellisena.

Mainittiin jo, että toiminta yhteiskunnassa oikeastaan kuuluu miehelle. Mutta selvää on, että myös nainen elämäntehtävässään puolisona ja äitinä kuuluu kansalaisyhteiskuntaan. Hänenkin toimissaan ilmenee tietoisuus toisten oikeutuksesta ja laillisista oikeuksista ja velvollisuuksista. Etupäässä hän on perinnäisen tavan säilyttäjä. Ja hänellä tulee itse äidin tehtävässä olla tietoisuus velvollisuudestaan isänmaata kohtaan. Tämä on niin tärkeätä, että siellä, missä jonkin kansakunnan keskuudessa naisessa on isänmaallista tietoisuutta, on myös isänmaallisia miehiä ja että, jos naiset kohdistavat rakkautensa johonkin kansalliseen asiaan, se ei voi raueta. He eivät vaikuta ainoastaan lapsiin, vaan myös puolison ja mieheen yleensä. Tämä välillinen, miehen välityksellä tapahtuva isänmaallinen toiminta on naiselle kuuluva.

Olisi vielä lisättävä jotakin kurin laadusta kaikissa mainituissa suhteissa. Vanhempien yksinkertainen sääntö on: että lapsen rakkaus on sytytettävä ja säilytettävä. Sen luo ankara, säännöllinen kasvatus, kun se osoittaa, että kaikki tapahtuu lapsen tähden. Mittakaavana on: ettei tuhota lapsen iloa eikä lapsen rakkautta; ne kuuluvat yhteen. Edellisessä tapauksessa kasvatus on pedanttista, jälkimmäisessä tyrannimaista. Olemme puhuneet hemmottelevasta kasvatuksesta. se ei luo lapseen mitään ilon *tunnetta*. Kyllästyminen, vaihtuvat halut, itsepäisyys, työn ja toimen *epävarmuus* hävittävät sen. Ei synny mitään rakkautta, sillä vanhempien toiminta on itsestä, he etsivät omaa iloansa.

Perhekasvatuksessa tulee kysymykseen yksinkertainen *totuttaminen*, vieraan vaikutuksen *torjuminen*. *Oikeutus* on yleinen, uskonnollinen. Yhteiskunnallisessa kasvatuksessa yksinkertainen käsky: niin pitää olla. Vähitellen voidaan esittää sen syitä. Työn pohja: itsenäisyys, kelvollisuus tehtävään. Isänmaallisen tavan oikeutus sisältyy isänmaalliseen tietoisuuteen. Tätä viritetään ja ravitaan, vaikutus jätetään itsekasvatuksen tehtäväksi.

Siirrymme kasvatusopin kolmanteen osaan, *didaktikkaan, oppiin opetuksesta*. (Olemme tässä esityksessämme viivähtäneet kauemmin kuin suunniteltu oli - ensimmäisen ja luultavasti viimeisen kerran.) Helppo on käsittää, ettei siveellistä kasvatusta voi olla ilman opetusta, perheessä alkaen siitä, kun lapsi opetetaan kävelemään ja puhumaan. Puhumiseen liittyy ajattelu, kuvien merkitys, toisin sanoen niiden yhteys.

Tämä opetus on yleensä oppia välineistä ja tarkoituksista: että tunnetaan esineiden laji, laatu, tiedetään, mihin ne kelpaavat ja eivät kelpaa. Luonnonesineitä koskeva tieto kohdistuu täten hyötyyn, mitä ihminen niillä tekee, mitä ne merkitsevät *toiminnan* välineinä; taide-esineillä, ihmistöillä, on siitä saatu leima.

Useiden olioiden pelkän nimen oppiminen on lapsesta ikävää. Se on tyhjä muoto. Mikä se on? on toisarvoinen kysymys. Mitä sillä tehdään? - se on pääasia. Ja tähän kysymykseen lapsen mielessä jo sisältyy edellinen. Palaamme tähän asiaan käsitellessämme niin sanottuja havaintoharjoituksia.

Teoria on lapsille yhdentekevä. Käytäntö on pääasia. Lapsella ei ole suurtakaan halua vaivata aivojansa, mutta se käyttää mielellään silmiään, korviaan, käsivarsiaan ja säriään.

Tämä seikka perustuu mainittuun tiedon kahtalaiseen merkitykseen~ että se on olemassa toimintaa varten, mutta myös sitä varten, että se kohottaa ihmisen toiminnan maailman yläpuolelle. Tässä korkeammassa tiedossa yksilöllinen henki lepää itsessään, on vapaa. Se ei koske ketään muuta kuin häntä itseään.

Mutta jotta sen tarve tuntuisi, täytyy olla tiedon ainesta. Sikäli kuin tätä on runsaammin, on tarve vastustamattomampi. Teoria oikeuttaa käytännöllisen elämän, toiminnan. Mutta lastenkasvatuksessa toiminta on *prius*. Oikeutus tulee sen jälkeen. Niin on perhetavassa uskonnollinen pyhitys kolmas momentti. Yhteiskunnallisessa tavassa elämäntehtävän kunnia, sen merkitys yhteiskunnalle. Tavan oikeuttaja yleensä on isänmaallinen tietoisuus - kaikki *toiminnassa*.

Mutta teoria on yleensä toiminnan maailman yläpuolella, oikeuttamassa sen kohtaloita, ihmisen rajoitettua valtaa Oikeassa ja hänen omaa puutteellisuuttaan tämän vallan harjoittamisessa.

Sen tähden on varhaisimmalla lastenkasvatuksella, perheessä tapahtuvalla opetuksella tämä luonne: että se koskee välineitä ja tarkoituksia.

KAHDESKYMMENESKOLMAS LUENTO.

Hyvät herrat!

Sanoimme: perheessä tapahtuva kasvatus koskee välineitä ja tarkoituksia. Tieto tästä ei ole teoriaa, järjestelmää; se on tietoa toimintaa varten, käytännöllistä, diskursiivista. Käytännön mies ei tarvitse teoriaa. Hän oppii ojittamaan maansa, sitä lannoittamaan, kyntämään, kylvämään ja niittämään. Kemiallinen teoria maassa tapahtuvasta suolanvaihdosta, fysiologinen teoria kasvien kehityksestä on hänelle outo ja voi sellaiseksi jäädä. Lapsi on sitäkin enemmän tässä asemassa. Se tottuu tapaan luonnollisten viettien tyydytyksessä. Ruoansulatusta koskeva teoria ei sen mieltä liikuta enempää kuin ilmaan heitetyn pallon rata. Vielä vähemmän se kykenee käsittämään mitään teoreettista oikeutusta sille järjestykselle, sille määrälle, sille tavalle, jolla viettejä on tyydytettävä, mitään eetilistä teoriaa. Mutta sen pitää oppia tuntemaan tyydyttämistävälineet, luvalliset ja luvattomat, ja siten saadessaan tietoa välineistä lapsi tulee tietoiseksi tarkoituksista. Sen halut ja harrastukset muuttuvat mieleen kuvatuiksi tarkoituksiksi. Esimerkki: omistamisen harrastus, joka erikoistuu haluksi omistaa veitsi, jolla voi puusta valmistaa rekiä, rattaita, karttuja, omistaa nämä lähimmät tarkoitukset, käyttää rattaita ajurin tai maanviljelijän työn jäljittelyyn, ajaa hiekkaa, kiviä, ruohoa ym., ruohoa leikkihevosten, karjan ym. ruoaksi. Tai kun kasvattajan oppi ja esimerkki osoittaa, että omaisuus on Jumalan lahja myös toisten ihmisten hyväksi: halu omistaa rahaa voidakseen antaa sitä köyhille (lähin tarkoitus), edelleen köyhän ravintoa ja vaatetusta varten. Tässä uusi harrastus: sääli taipumuksena, halu olla avulias erikoisesti suuntautuvana toiseen tai toiseen tarkoitukseen, jonka avulla se tyydytetään. Huomattakoon avuliaisuus: halu palvella, viedä, tuoda, auttaa, näyttää tietä jne.,

mutta tämän välineen, tämän omaisuuden vaikutuksesta erikoistuneena avunannoksi toisten ravitsemisessa jne.

Tämä opetus avartuu lapsen toiminnan ohella. Se on monien kansojen keskuudessa ollut melkein yksinomaan suullista. Meidän aikanamme on Euroopassa yleisesti käytännössä kirjallinen, kirjojen välityksellä tapahtuva opetus. Lukeminen ei kuitenkaan muodosta älyllistä ja siveellistä kasvatusta. Sanotaan esimerkiksi: meillä osaavat kaikki lukea, mutta ei Ranskassa ja Englannissa. Mutta siellä vallitsee sivistys, käytetään toisenlaista maanviljelystä kuin kaskeamista; siellä on tehtaita, kaupunkeja, kauppaa; Englannissa kunnallista elämää ja valtiollista vapautta; siellä, missä oman maan ja Euroopan asioista, sen hallitsijoista ja ministereistä, keskustellaan joka päivä, siellä on sivistystä niidenkin keskuudessa, jotka eivät lue. Mitä sitä vastoin auttaakaan, jos joku meikäläisistä sunnuntaina lukee virsikirjaansa ja tuskin tietää, onko Ruotsin keisari tai kuningas hänen hallitsijansa eikä ole yleensä nähnyt mitään muuta kuin metsän puita ja auran eteen valjastettuja härkiä, korkeintaan lisäksi vouden kiesit ja hännystakin ja on sanatonna töllistellyt jossakin pitäjänkokouksessa.

Lukutaito merkitsee joka tapauksessa eräänlaista lisäystä, ja erinäisissä yhteiskuntaoloissa se on välttämätön. Lukemaan opettamisen» tulee tapahtua perheessä, talonpojan kodissa; sitä on meillä kovin tähdennetty. Sinänsä se on yhdentekevää. Matta tärkeätä on, että lapset saavat lukea perheessä. Tämä lukeminenkin koskee välineitä ja tarkoituksia, toisin sanoen tekoa, toimintaa - satuja, opettavaisia kertomuksia, historiallisia, varsinkin vanhoilta ajoilta, jolloin tärkeä oli yksilö eikä suuri joukko.

Tämä opetus tähtää ja sen tulee tähdätä toimintaan, siveelliseen toimintaan. Se virittää lapsen harrastuksen. Sen kasvatusta on siinä, että tehdään luonto - ruumis, oliot - hengen tarkoitusten välineiksi. Siten sen henkeä kasvatetaan, se tulee tietoiseksi itsestään, herää itsetietoisuuteen. Sen tähden sen mielenkiinto kohdistuu hengen maailmaan, luonto kiinnostaa sitä ainoastaan välineenä, palvelevana.

Tieto ihmistöistä kiinnostaa enemmän kuin tieto luonnonesineistä.

Olemme alkaneet tästä, koska kokemus todistaa, ettei tieto teoriana ole lasta varten, vaan että sillä on merkitystä ainoastaan toiminnalle.

Kasvatusopissa pidetään yksilöllistä henkeä luonnontuotteena. Sen ajatellaan olevan olemassa siemenenä syntymästä, ehkä sikiämisestä tai munasta saakka. Sielu on olemassa tänä siemenenä, ihmisessä ja eläimessä. Me olemme merkinneet eroavaisuuksiksi: tietoisuudessa siirtymisen kuvanomaisesta tiedosta kuvan merkityksen tietämiseen, toisin sanoen: kun kuvanomaisen tietäminen on tietoa jostakin yleisestä, ei yksilöllisestä - siirtymisen tämän yleisen tietämiseen *yleisenä*. Tätä siirtymistä varten tarvitaan välttämättä perinnäistieto - sana perinnäistietona. Kuten sanottu, sen, mitä on ollut ennen perinnäistietoa, jätämme sikseen. Mutta mitään inhimillistä tietoa ei ole olemassa ilman perinnäistietoa. Kun se otetaan vastaan, syntyy henki.

Samoin käytännöllisessä katsannossa: että harrastus siirtyy tarkoitukseen.

Sen tähden olemme sanoneet, että lapsi on lastenkasvatuksessa saatettava osalliseksi tietämiseen perinnäistietona, perinnäiseen tietämiseen.

Opetus ei siis ole mitään muodollista harjoitusta tai luonnostaan olemassa olevan hengen kehittämistä, vaan olemassa olevan tiedon mieleen juurruttamista, mikä vasta tekee sielusta hengen.

Sanottakoon mitä tahansa; kokemus ei tule koskaan osoittamaan, että vastasyntyneessä lapsessa on itsetietoisuus, eikä ajatus voi käsittää vain mahdollisen hengen olemassaoloa - mahdollisuutta olemassaolona yleensä. Se on abstraktio, todellinen ajateltuna kahteen kertaan. Mutta mahdollisuus on todellinen mahdollisuus; esimerkiksi vietti on halun, halu

tarkoituksen mahdollisuus. Niin on yleensä sielu hengen mahdollisuus. Tiedossa on havainto kuvan, kuva mielteen, tämä ajatuksen mahdollisuus.

Tarkoin ottaen ovat jo havainto, kuva, vietti, halu, hengen momentteja. Eläin on tässä merkityksessä henki. Mutta ihmishenki on siinä, että kuva saa yleisen merkityksen, halu muuttuu tarkoitukseksi.

Sielu pohjalla olevana on itsetunnetta, elämän tunnetta omasta itsestään. Sen määreitä ovat aistimukset: että sielu on jokaisena nykyhetkenä itsetunnetta elimistössä tapahtuvan muutoksen, aistielimiin tulevien vaikutelmien tunteena -teoreettisessa katsannossa - ja käytännöllisesti elimistössä tapahtuvan elämäntoiminnan vaihtelun tunnetta, aistimusta, että vaihtelua on. Ja vihdoin, mielihyvän ja mielihyvän tunteena aistimuksissa: mielenliikutusta.

Mutta mitä aistimukset ovat, tietoisuus niiden määrätystä sisällyksestä, se ilmenee havainnossa, kuvassa, vietissä, halussa ja ihmiselle 'mielikuvassa (kuvassa, jolla on merkitys) ja tarkoituksessa.

Sen tähden sanomme: henki mahdollisuutena on - sielu, todellisuus. Ihmishenki mahdollisuutena on eläimenhenki: havainto, kuva, vietti, halu. Perinnäistieto, kasvatus tarkoituksiin ja mieltämiseen, tekee tämän mahdollisuuden todellisuudeksi, luo ihmishengen.

Se, mikä on mainittu siveellisestä kasvatuksesta samoin kuin opetuksesta perheessä sisältää, jos se on pätevää, tämän seikan todistuksen. Ja tiedon antaminen välineistä ja tarkoituksista on sisällyksellisen tiedon antamista. Siinä ei kehitetä olemassa olevaa henkeä tai harjoiteta joitakin olevia henkisiä voimia, vaan henki muuttuu ihmishengeksi tämän tietämisen ja tahtomisen sisällyksenä, tarkemmin sanoen tapahtumana sisällyksessä, itse sisällyksen siirtymisenä muodosta muotoon, määreestä toiseen. Esimerkkejä olemme maininneet aikaisemmin. Tietäminen on samaa siirtymistä mielikuvasta toiseen kuin tahtominen tarkoituksesta toiseen tarkoitukseen.

Mutta samoin kuin siveellinen kasvatus alkaa vietistä, alkaa älyllinen kasvatus eli opetus havainnosta.

Ihmistöiden havaitseminen näet on opettavaa. Ne ovat lapselle ensimmäiset. Luonnonesineet tulevat sitten. Eläinkin näkee ne, tietää ne kuvana. Kuva yleisenä (esim. hevoselle ruoska, vasikalle kiulu). Kuvien yhteenliittyminen perustuu tottumukseen (eläin näkee ruoskan, odottaa lyöntiä, näkee kiulun, tahtoo juoda). Niin on ihmisenkin laita. Mutta ihmisessä tulee lisäksi sana. Kuva saa yleisen merkityksen (ruoska on olemassa hevosta varten, hevosta varten yleensä, mitä hevosta varten tahansa ja sen yleisenä tarkoituksena on kelvata mitä hevosta varten tahansa tai vain laiskoja varten; kiulu on astia yleensä, nestemäisiä aineita varten yleensä, niiden säilyttämistä, kuljettamista, tätä yleistä tarkoitusta varten). Nämä esimerkit ovat arkipäiväisiä. Mutta samoin on laita, jos ne otetaan lapsen elämästä (lusikka, jakkara, tuoli, pöytä, sänky jne.). Tätä tietoisuutta ei ole eläimessä. Sen kuva on yleinen, mutta ei ole tietoisuutta kuvan yleisestä merkityksestä.

Kun siis annetaan lapsen saada kuvia esineistä (lähinnä ihmistöistä), niin se on opetusta, mutta opetusta siksi, että lapsi oppii tuntemaan kuvien merkityksen, että havainnoista tulee mielikuvia. Sanon: esineiden **kuvia, sillä** havainto tulee tietoiseksi vasta kuvassa.

Näkeminen, kuuleminen, tunteminen: se on aistimusta, aistittu muutos, määre, elimessä, elimistössä. Havainto on tämän aistimuksen Mitä? mutta siinä rajattomassa yksilöllisyydessä, avaruuden ja ajan punktuaalisuudessa, josta kuva on kokoonpantu. Vasta kuvassa tämä Mitä tulee tietoiseksi.

Mutta kuvassa ei ole mitään itsetietoisuutta. Eläimenhenki *on* kuva. Eläimellä *ei ole* kuvia. Vasta kun kuvaan liittyy merkitys, on itsetietoisuutta. Eläimessä on itsetunnetta, se tietää

olevansa ruumiissa ja tietää esineet ruumiin ulkopuolella olevina. Mutta se ei voi tietää kuvia ominaan, esineiden olemassaolosta erotettuina, koska se ei tiedä niitä yleisinä, ja kuva eroaa siitä, mitä se esittää, *yleisyysluonteensa nojalla*. Tämän luonteen tulee olla tietoinen. (Huomattakoon, ettei kannata sanoa: kuva on tässä, aivoissa, esine tuossa. Sillä kuva ei ole missään avaruudessa. Maailma on sen tultua lisäksi yhtä avara kuin sitä ennen.)

Itsetietoisuutta siis on, kun kuva saa merkityksen yleisenä. Silloin henki tietää kuvan omakseen, esineen joksikin muuksi, tiedon objektiksi. Silloin henki on itsetietoinen: Minä = Minä.

Tämä todistaa, ettei henki ole luontoa, luonnon todellisuutta. Mutta merkitys opitaan. Henki on henki, koska se on tullut osalliseksi hengen maailmaan.

Tulee vielä muistaa, ettei sana ole kieli. Sana on kuvan merkitys. Sitä varten on olemassa myös äänettäviä merkkejä, esim. kuuromykillä. Mutta kieli on se merkki, jossa perinnätieto elää edelleen, on yleisinhimillistä.

Tulos, johon olemme tahtoneet päästä, on siis tämä: opetuksen ei pidä olla muodollista, muodollista harjoitusta, kehitystä. Saksalainen kasvatustieteellinen on joutunut tälle harhapolulle. Mutta käytännössä se ei ole kyennyt tekemään siitä mitään. Havainnonharjoituksia, ajatusharjoituksia pientä joutavaa. Yleistä kielioppia -vaivaista läksyä. Latina muodollisena sivistysvälineenä - menetetty asema. Tähän naturalismiin kohdistuva vastavaikutus tuntuu jo voimakkaana. Meillä se pyrkii valtaan, kun se siellä jo on kukistumassa.

KAHDESKYMMENESNELJÄS LUENTO.

Hyvät herrat!

Viimeksi oli tärkeimpänä tehtävänä osoittaa, ettei opetusta saa määritellä luonnonhengen muodolliseksi harjoittamiseksi. Todistus perustui elämään, psykologiaan.

Että ihminen saatetaan osalliseksi Sanaan, se tekee hänen hengestään ihmishengen älyllisessä katsannossa; se, että hänet saatetaan osalliseksi Oikeaan, tekee hänen hengestään ihmishengen siveellisessä katsannossa.

Mutta on kaiketi sentään olemassa jokin mahdollisuus, jokin kyky siihen? On, se on olemassa; yleensä sieluna ja sitä paitsi eläimen-henkenä, todellisena mahdollisuutena. Mutta miksi ei eläimiä saateta osallisiksi Sanaan? Koska tämä mahdollisuus, sielu ihmisessä, on toinen. Sielu, toisin sanoen elämän itsetunne elimistössä, on inhimillisessä elimistössä toinen. Tämä muodostaa ihmisen suvunomaisen, luonnollisen mahdollisuuden, kyvyn.

Sitä paitsi: rakenne on kansanheimon. Tässä on jo otettava huomioon historia, joka jakaa ja yhdistää. Tähän sisältyy erikoinen organisaatio ja itsetunne.

Vihdoin: sukupuoli ja siitä johtuva erilainen elimistö. Esimerkiksi hermosto on naisella suhteellisesti huomattavampi, siitä suurempi herkkyyttä. Mieheessä veri ja lihakset. Siitä itsetunteen erilaisuus.

Lisäksi suvunomainen rakenne, joka ilmenee ulkonaisestikin esim. kasvojen muodossa: muunnokset sekä vihdoin yksilöllinen rakenne ja yksilöllisesti muuntunut itsetunne. Kummassakin katsannossa tuntuu historian, sivistyksen vaikutus: sukuun sukupolvien, yksilöön kasvatuksen välityksellä.

Kaikki tämä muodostaa luonnollisen pohjan, jonka erilaisuutta voi kokonaisuudessaan ilmaista temperamentin eroavaisuus kansoissa, suvuissa, yksilöissä.

Temperamentti voidaan käsittää luonnonviettien asteiksi ja keskinäisiksi suhteiksi - kvantitatiivinen ero.

Mutta kasvatustieteellinen asettaa toisen luonnon alkuperäisen sijaan, hengen määreet sielun määreiden sijaan, historian luonnon sijaan. Me sanomme: tietäminen ja tahtominen traditiona juurrutetaan mieliin. Mutta voimme myös sanoa: yksilö juurrutetaan traditiona

ilmenevään tietämiseen ja tahtomiseen, hän saa ihmiskunnan historiassa, hengen maailmassa sijan, hänestä tehdään tämän kehitysketjun rengas, eräs momentti tähän tapahtumaan, joka on olemassa yksilöiden tietämisessä ja tahtomisessa. Ihmiskunta, sen historia, on henkisesti olemassa tämän yhden ainoan yksilön tietämisessä ja tahtomisessa. Siten ja siksi hän on ihmishenki - ei muuten. Historia, traditio on siis hengen henkinen mahdollisuus: että se on olemassa elävän sukupolven tietämisessä ja tahtomisessa, tämä hengen todellisuus on mahdollisuutta siihen, että ihmiskunta voi olla olemassa uutena sukupolvena. Jokainen olevainen sisältää tietämisessään ja tahtomisessaan ihmiskunnan menneisyyden ja tulevaisuuden.

Se, mitä olemme tässä sanoneet, on meidän oppimme luontoperäisistä taipumuksista. Mitä muuten sillä nimellä mainitaan, on kasvatuksen työtä. Emme kiellä, että luontoperäinen taipumus määrää henkeä. Mutta se on erilaisena - ei ainoastaan suvullisesti - jo itse historian määräämä: kansanheimon, suvun, yksilön. Ja se, mikä on yksilöllistä, painuu mitättömäksi, koska eroavaisuuksia on rajattomasti, toisin sanoen: luontumus ilmenee miljoonissa eri muodoissa.

Luonnossa ei ole mitään normaalielimistöä. Suvun tyyppi on pelkkä kuvitelma. Täydellisempi tai vähemmän täydellinen rakenne on lähentymistä ja etääntymistä tästä taiteellisesta tyypestä, ihanteesta. Mutta luonto ei ihannoi, ihminen vain ihannoi luonnonkuvaa. On kuitenkin elimellisiä poikkeuksia - kuten luonnollistakin - jotka ovat sangen merkittäviä: kuuromyökkä, sokeana syntynyt jne. Siinä ei ainoastaan itsetunne ole toinen, vaan sitä paitsi puuttuu elin hengen tarkoituksia ja aistimuksia, siis havaintoa ja kuvaa varten. Se on luontoperäisen taipumuksen puuttumista, yksilöllinen luontoperäinen poikkeus. Ilmeisempi on kansan luontoperäinen laatu, sen yleisluonteena, joka on silmiinpistävämpi kuin yksilöllinen eroavaisuus. Mutta se on ihmisessä historiallista, sivistykseen perustuvaa luontoa.

Yksilöllinen sielullinen luontumus on oikeastaan kasvatuksen vaikutuksesta muodostunut harrastus. Harrastusta seuraa kyky ja päinvastoin. Sanotaan tosin esimerkiksi: hyvä pää, mutta ei harrastusta mihinkään. Mutta se tarkoittaa: helppo oppimis- ja ymmärtämiskyky, koska yksilö harrastuksettomasti pysähtyy pintaan, tarttuu siihen, mikä on lähinnä. Sellainen yksilö on niin muodoin myös ihminen, »joka ei välitä, mitä tekee», toisin sanoen: tyytyy mihin tahansa, on tyytyväinen siitä jotenkin suoriutuessaan. Siinä on hänen harrastuksensa - »päästä asiasta». Kyky ilman harrastusta on kevytmielisyyttä. Samoin: »hyvä tahto, huono kyky». Siinä ei ole kysymyksessä asiaan kohdistuva, vaan velvollisuudesta tai turhamaisuudesta tai muusta vieraasta vaikuttimesta johtuva pakollinen harrastus. Todellista harrastusta on olemassa, kun vain tarkoitus on vaikuttimena. Samoin: että puuttuu perusteita, tarpeellista tietoa. - Tämä tekee myös kyvyn puutteelliseksi. Mutta myös harrastuksen. Jos harrastus on oikein voimakas, niin se. tulee toimeen ilman perusteita ja välineitä, se löytää uusia. Siinä on nero.

Tämä kasvatetusta luontumuksesta, joka on sekä siveellinen että älyllinen. On huomattava, että siveellinen luontumus yleensä kielletään, älyllinen otaksutaan olevaksi. Mutta ylempänä mainitussa merkityksessä sekin on kumpaakin.

Tärkeätä on erottaa, mikä on »hengen luontoa, hengelle olemassa olevaa, siitä, mikä on kasvatettua, oppia käsittämään, että tietämisessä ja tahtomisessa kehittyy tämä jälkimmäinen, ei edellinen.

Tämä tiedossa tapahtuva kehitys on kuviin katsoen rinnakkain asettamista: erikoiskuva täydentyä sitä enemmän, mitä useampiin toisiin samanlaisiin sitä verrataan. Esimerkki: omenapuun lehden kuva verrattuna toisten puiden, havupuiden, ruohojen, yrttien lehtiin.

Samoin kuin ensin mainittu on kokonaiskuva, syntyy täten kokonaiskuva lehdestä yleensä. Tämä on kokemustietoa, joka siirtyy aistimuksesta havaintoon - ja kuvaan.

Mutta tietoisuus kokonaiskuvista on vain ihmisellä, ja hänellä on se siksi, että hän ajattelee, lähinnä siksi, että hän oppii antamaan kuvalle merkityksen, saa sanan sitä varten. Lehti, puun lehti, yrtin lehti, ruohon lehti - näitä merkityksiä vastaavat kokonaiskuvat, tyypit. Tyyppi ei ole yhtäläinen, se vaihtelee, on eri hetkinä erilainen. Kukaan ei voi tuota pikaa sanoa, minkä laatuinen on se kuva, joka hänellä on koivusta. *Kaikki* kuvat ovat sellaisia yleisiä kuvia. Mutta ne saavat yleisyyden merkityksen sanasta, ajattelusta.

Jokainen merkitys (sanassa) on, mitä on, sen nojalla, että se on yhteydessä toisten kanssa. Esimerkki: koivun lehti, lehti yleensä; eräs laji toisten ohella, eräs koivun elin rungon, oksien, juurten keralla; koivun, ts. tämän puun, se taas merkitsee: laatu, lajit, rakenne ym. Mutta lisäksi tulee välineen, tarkoituksen (sisäisen, ulkonaisen, syyn, vaikutuksen ym.) merkitys. Lehdessä nesteet, suonet, huokokset, ilman, valon vaikutus. **Juuri** tämä monipuolinen *yhteys* on ajatuksen, ei kuvien luoma. Totunnainen kuvien yhteen liittäminen, siirtyminen kuvasta toiseen, niiden merkitysten yhteyden mukaan (tietoisena merkityksestä), on mieleenkuvaamista, mieltämistä.

Sitä vastoin pelkän yhteyden selvittäminen on ajattelemista - arvostelmien lausumista, arvostelemista. Tässä tiedossa kuva oikeastaan häviää-, se on sanallista tietoa ja vihdoin todistelua, systematisoimista, se on teoriaa.

kunta, sen historia, on henkisesti olemassa tämän yhden ainoan yksilön tietämisessä ja tahtomisessa. Siten ja siksi hän on ihmishenki - ei muuten. Historia, traditio on siis hengen henkinen mahdollisuus: että se on olemassa elävän sukupolven tietämisessä ja tahtomisessa, tämä hengen todellisuus on mahdollisuutta siihen, että ihmiskunta voi olla olemassa uutena sukupolvena. Jokainen olevainen sisältää tietämisessään ja tahtomisessaan ihmiskunnan menneisyyden ja tulevaisuuden.

Se, mitä olemme tässä sanoneet, on meidän oppimme luontoperäisistä taipumuksista. Mitä muuten sillä nimellä mainitaan, on kasvatuksen työtä. Emme kiellä, että luontoperäinen taipumus määrää henkeä. Mutta se on erilaisena - ei ainoastaan suvullisesti - jo itse historian määräämä: kansanheimon, suvun, yksilön. Ja se, mikä on yksilöllistä, painuu mitättömäksi, koska eroavaisuuksia on rajattomasti, toisin sanoen: luontumus ilmenee miljoonissa eri muodoissa.

Luonnossa ei ole mitään normaalielimistöä. Suvun tyyppi on pelkkä kuvitelma. Täydellisempi tai vähemmän täydellinen rakenne on lähentymistä ja etääntymistä tästä taiteellisesta tyypistä, ihanteesta. Mutta luonto ei ihannoi, ihminen vain ihannoi luonnonkuvaa. On kuitenkin elimellisiä poikkeuksia - kuten luonnollistakin -jotka ovat sangen merkittäviä: kuuromykkä, sokeana syntynyt jne. Siinä ei ainoastaan itsetunne ole toinen, vaan sitä paitsi puuttuu elin hengen tarkoituksia ja aistimuksia, siis havaintoa ja kuvaa varten. Se on luontoperäisen taipumuksen puuttumista, yksilöllinen luontoperäinen poikkeus. Ilmeisempi on kansan luontoperäinen laatu, sen yleisluonteena, joka on silmiinpistävämpi kuin yksilöllinen eroavaisuus. Mutta se on ihmisessä historiallista, sivistykseen perustuvaa luontoa.

Yksilöllinen sielullinen luontumus on oikeastaan kasvatuksen vaikutuksesta muodostunut harrastus. Harrastusta seuraa kyky ja päinvastoin. Sanotaan tosin esimerkiksi: hyvä pää, mutta ei harrastusta mihinkään. Mutta se tarkoittaa: helppo oppimis- ja ymmärtämiskyky, koska yksilö harrastuksettomasti pysähtyy pintaan, tarttuu siihen, mikä on lähinnä. Sellainen yksilö on niin muodoin myös ihminen, »joka ei välitä, mitä tekee», toisin sanoen: tyytyy mihin tahansa, on tyytyväinen siitä jotenkin suoristuessaan. Siinä on hänen harrastuksensa - »päästä asiasta». Kyky ilman harrastusta on kevytmielisyyttä. Samoin: »hyvä tahto, huono kyky». Siinä ei ole kysymyksessä asiaan kohdistuva, vaan velvollisuudesta tai

turhamaisuudesta tai muusta vieraasta vaikuttimesta johtuva pakollinen harrastus. Todellista harrastusta on olemassa, kun vain tarkoitus on vaikuttimena. Samoin: että puuttuu perusteita, tarpeellista tietoa. - Tämä tekee myös kyvyn puutteelliseksi. Mutta myös harrastuksen. Jos harrastus on oikein voimakas, niin se. tulee toimeen ilman perusteita ja välineitä, se löytää uusia. Siinä on nero.

Tämä kasvatetusta luontumuksesta, joka on sekä siveellinen että älyllinen. On huomattava, että siveellinen luontumus yleensä kielletään, älyllinen otaksutaan olevaksi. Mutta ylempänä mainitussa merkityksessä sekin on kumpuakin.

Tärkeätä on erottaa, mikä on »hengen luontoa, hengelle olemassa olevaa, siitä, mikä on kasvatettua, oppia käsittämään, että tietämisessä ja tahtomisessa kehittyä tämä jälkimmäinen, ei edellinen.

Tämä tiedossa tapahtuva kehitys on kuviin katsoen rinnakkain asettamista: erikoiskuva täydentyä sitä enemmän, mitä useampiin toisiin samanlaisiin sitä verrataan. Esimerkki: omenapuun lehden kuva verrattuna toisten puiden, havupuiden, ruohojen, yrttien lehtiin. Samoin kuin ensin mainittu on kokonaiskuva, syntyy täten kokonaiskuva lehdestä yleensä. Tämä on kokemustietoa, joka siirtyy aistimuksesta havaintoon - ja kuvaan.

Mutta tietoisuus kokonaiskuvista on vain ihmisellä, ja hänellä on se siksi, että hän ajattelee, lähinnä siksi, että hän oppii antamaan kuvalle merkityksen, saa sanan sitä varten. Lehti, puun lehti, yrtin lehti, ruohon lehti - näitä merkityksiä vastaavat kokonaiskuvat, tyypit. Tyyppi ei ole yhtäläinen, se vaihtelee, on eri hetkinä erilainen. Kukaan ei voi tuota pikaa sanoa, minkä laatuinen on se kuva, joka hänellä on koivusta. *Kaikki* kuvat ovat sellaisia yleisiä kuvia. Mutta ne saavat yleisyyden merkityksen sanasta, ajattelusta.

Jokainen merkitys (sanassa) on, mitä on, sen nojalla, että se on yhteydessä toisten kanssa. Esimerkki: koivun lehti, lehti yleensä; eräs laji toisten ohella, eräs koivun elin rungon, oksien, juurten keralla; koivun, ts. tämän puun, se taas merkitsee: laatu, lajit, rakenne ym. Mutta lisäksi tulee välineen, tarkoituksen (sisäisen, ulkonaisen, syyn, vaikutuksen ym.) merkitys. Lehdessä nesteet, suonet, huokokset, ilman, valon vaikutus. **Juuri** tämä monipuolinen *yhteys* on ajatuksen, ei kuvien luoma. Totunnainen kuvien yhteen liittäminen, siirtyminen kuvasta toiseen, niiden merkitysten yhteyden mukaan (tietoisena merkityksestä), on mieleenkuvaamista, mieltämistä.

Sitä vastoin pelkän yhteyden selvittäminen on ajattelemista - arvostelmien lausumista, arvostelemista. Tässä tiedossa kuva oikeastaan häviää-, se on sanallista tietoa ja vihdoin todistelua, systematisoimista, se on teoriaa.

Olemme selvittäneet neljä seikkaa:

1:ksi. Opetus ei ole eikä se saa olla muodollista harjoitusta, vaan osallistumista tietoon, tämä käsitettynä sisällykseksi, traditioksi.

2:ksi. Luontumus ei ole hengen, vaan sielun luontoa. Temperamenttina sitä tulee pitää silmällä kasvatuksessa yleensä (myös opetuksessa), nimittäin opetus- ja kasvatustavassa. Mutta henkinen luontumus on se, joka on kasvatettu. Tätä, jos se ilmenee sinänsä hyvään ja luvalliseen kohdistuvana huomattavana harrastuksena, on opetuksessakin edistettävä.

3:ksi. Tiedon eri momentit kuuluvat erottamattomasti yhteen. Tietoisuutta havainnon sisällyksestä on vasta kuvassa ja inhimillistä tietoa vasta kuvan merkityksen avulla, johon sisältyy tieto merkityksien yhteydestä, ajattelu.

Mitään havainto-opetusta varsinaisessa merkityksessä ei sen vuoksi voi olla. Esineitä voidaan näyttää, antaa lapsen käteen jne. Lapsi muodostaa niistä kuvia itselleen ja totunnaista kuvien yhteenliittymistä varten. Ainoastaan siveellisellä kasvatuksella on tässä eräs harrastus, nimittäin ylläpitää lapsen halua ja iloa, totuttamatta sitä itsepäisyyteen,

kiihkeään himoon ja sen tyydyttämiseen, ja sen sijaan totuttamalla sitä vaatimattomuuteen. Lisäksi lasta voidaan ja tuleekin opettaa tarkoin havaitsemaan esineitä, ts.: sen aisteja on harjoitettava, niin että aistimus on täydellinen eivätkä toiset aistimukset sitä hämmennä, joten kuvat tulevat täsmällisempiä. Mutta tämä kuuluu välineisiin ja tarkoituksiin perheessä. Se on harjoitusta, ei opetusta, perinnäistiedon antamista.

Vasta kun tulee lisäksi sana, kun lapsi ymmärtää ja puhuu, havainto tulee opettavaksi, siirtyy kuviin, joilla on merkitys: mielteisiin.

Sen tähden nyt ei enää sanota: »havainto-opetus», vaan »puhe- ja ajatusharjoitukset». (Huom.!: formalismi.)

4:ksi. Että lasten ensimmäinen opetus tapahtuu ja että sen tulee tapahtua pitäen silmällä tiedon merkitystä toimintaan johtavana tietona. Vanhempien antama opetus tarjoaa välineitä ja tarkoituksia ihmisen töitä ja toimia varten.

5:ksi. Tästä opetuksen tulee vähitellen siirtyä perinnäisen tiedon jakamiseen teoriana, siinä tiedon merkityksessä, että se on olemassa oman itsensä tähden, ei toimintaa varten.

Tämä on julkisen opetuksen luonteenomaisena piirteenä. Se ei voi oikeuttaa tapaansa lapselle (niin kuin yhteiskuntaelämä), eikä se myöskään voi oikeuttaa jakamaansa tietoa millään muulla tarkoituksella kuin tiedolla itsellään, jonka korkeamman merkityksen lapsi vasta vähitellen käsittää, sen muuttuessa harrastukseksi.

Tämä on tiedon humanistinen luonne. Reaalitietoja hankitaan toimintaa, hyötyä varten; opettavaiset ja historialliset kertomukset kuuluvat nekin tähän, sillä ne pyrkivät virittämään ja ravitsemaan moraalista, isänmaallista mielenlaatua. Opetus perheessä on realistista. Mutta tiedon tulee olla yleisinhimillistä, humanistista. Se on sitä teoriana teorian itsensä vuoksi.

Luonnontieteetkin tulee oppia tämän luontoisina; ei tuloksia, kertomusta tosiseikoista, vaan luonnon lakeja ja niiden yhteyttä koskevaa teoriaa. Tiede pyrkii siihen. Siitä tulee teoria tässä merkityksessä, kun se liitetään tietoon hengestä, luonnonfilosofiana.

Ihminen pääsee vasta omin neuvoin opiskellessaan ja itseänsä opettaessaan sellaiseen kaikki käsittävään teoriaan, maailmankatsomukseen. Lasten opetuksen esineenä täytyy olla eri aineiden, eri tieteiden teorian ilman keskinäistä yhteyttä (muuten kuin aputieteinä).

Tämä opetus on kansojen lapsuusaikana ollut vain suullista perinnäistietoa runollisten kosmogoniain muodossa, jotka ovat kiinteämmin tai höllemmin liittyneet uskonto-oppiin.

Mutta tiedon edistyessä ja kristinuskon yleisyyden luotua vilkkaampaa yhteyttä kansojen välille tämä tieto muuttuu yhä yleisinhimillisemmäksi, universaalisemmaksi, vaikka sen ylimpänä huippuna kuitenkin on kansallinen muoto, kansalliskirjallisuus, maailmankatsomuksena.

Juuri tähän julkisen opetuksen tulee tähdätä: kansakunnan tiedon ja yleisinhimillisen tiedon välittämiseen. ja tämä tapahtuu tiedossa, joka on teoriaa. Teoria on todistusta, yleispätevyyttä, se on sinänsä pätevää, järjellistä tietoa. Tältä näkökannalta valtiovalta (kansallinen toiminta) on oikeutettu ja velvollinen opetuslaitosten avulla ylläpitämään tätä kansakunnan ja ihmiskunnan yhteyttä. Jokainen koulu, joka ei rakennu tälle perustukselle, on virheellinen, kansakoulu samoin kuin oppikoulukin.

Kun siis tältä näkökannalta siirrymme määräämään oppiaineita, emme 011 aan arvioi niitä sen mukaan, miten niiden otaksutaan soveltuvan muodollisesti harjoittamaan sitä tai tätä sielunkykyä. Opetuksen tulee pitää silmällä yksinomaan ajattelua.

Muistutus: Tämän riippuvaisuus kuvanomaisesta tiedosta - mielikuvituksesta -mitä menetelmään tulee.

Aineiden tärkeys, niiden tärkeys teorialle, yhtenäiselle inhimilliselle tiedolle.

Tärkein on kieli, sen teoria. Lähinnä ja yleisimmin äidinkieli. Kieli on sanan ilmaus, ja sana = ajatus. Sanan yhteys kielen yhteydessä. Teorian muodollinen puoli on: muoto-oppi ja lause. Mutta konkreettisen yhteys on merkityksen: leksikaalinen yhteys. Sen ymmärtäminen, mitä puhutaan ja luetaan, on vasta merkityksen tajuamista. Mutta merkityksien yhteys ja niin muodoin itse merkitykset riippuvat lauseesta. Toisin sanoen käsitteestä ja arvostelmasta. Merkitys tarjoutuu lapselle valmiina, se liitetään kuvaan. Niin on myös kielen alkujuuri aistiperäinen. Mutta yhteys lausuttuna on merkityksen pohja. Vieraita kieliä opitaan kielitieteellisesti: vertailun avulla teoriaa laajennetaan, syvennetään.

Toiseksi: kaikki ne aineet, jotka koskevat hengen maailmaa, historia sisällyttäen itseensä maantieteen, mikäli se on kulttuurimaantiedettä, valtiollista tietoa maasta ja kansasta; sekä varsinainen historia. Molemmat lähinnä isänmaata koskevana. Tähän kuuluu myös oppi sen laeista kansallisen tietoisuuden ilmauksena. Ei ainoastaan kuvailua ja kertomusta, vaan yhteyttä. Osoitetaan kansallisen ja yleisinhimillisen kehityksen järjestys. Lisäksi oikeusoppi, moraali, yhteiskuntaoppi, uskonto-oppi.

KAHDESKYMMENESVIIDES LUENTO.

Hyvät herrat!

Eilissä esityksessäni koetin osoittaa viidenneksi, että tiedolla, kun sitä jaetaan opetuksessa perheen ulkopuolella, kouluopetuksessa, tulee olla se korkeampi merkitys, ettei se ole olemassa toimintaa varten, vaan itseänsä varten, että se on sitä tietoa, jossa ihminen kohoaa toiminnan maailman yläpuolelle, tietoa totuutena.

Koetin osoittaa, että tieto tässä merkityksessä on humanistista. Se, on teoriaa, järjestelmää, todistusta, yleispätevää.

Sen tähden on opetuksen tehtävänä jakaa tietoa, ei ainoastaan pelkinä tosiseikkoina, vaan tieteenä.

Lisäksi, että opetuksen ensimmäisenä kohteena on kieli, kielen teoria. Sillä opetus koskee ainoastaan ajatusta, ajattelua. Ajatuksen ruumis on sana, ja kieli on tämän ilmaus.

Kielen sisällyksessä (sanassa) on se, mikä on abstraktista, yleistä, henkistä, sitä, mikä kieltä systematisoi, ja tämä sisällys on sen vuoksi lähin opetusaine, nimittäin historiallinen ja filosofinen tieto, hengen maailma, uskonto-oppi siihen sisältyvänä.

Vihdoin teoria luontoa koskevassa tiedossa perustuu tietoon hengen maailmasta, ts.: koska tässä maailmassa ilmenee järjestys, laki, järki, etsii ihminen järkeä luonnosta. Tähän kuuluu luonnontieteen ohella matematiikka, niin sanoaksemme luonnontieteen kielenä.

Tämä käsitys on idealistinen. Mutta ainoastaan sellaisena opetus voi olla humanista. Yleisinhimillisen tiedon ilmauksena on tiede. Ja tiede on aina idealistista, pyrkii teoriaan.

Voidaan sanoa: tämä on ymmärrettävää tieteellisestä opetuksesta puhuttaessa. Mutta meillähän on kansakouluja, reaalikouluja, tyttökouluja tuleeko niissäkin opetuksella olla tämä idealistinen luonne? Epäilemättä. Sillä kenelläkään ihmisellä ei ole oikeutta määrätä kaltaisiansa varten poikkeuksia siveellisessä enempää kuin älyllisessäkin kasvatuksessa. Kokemus tässä vain pakottaa rajoittamaan opetusaikaa ja samalla opetusaineiden määrää.

Mutta myös kansakoulussa ja samoin muissa mainituissa kouluissa ovat kieliopinnot tärkeimmät. Ja niiden täytyy tähdätä teoriaan. Ei niin nurinkurisesti, että luullaan teorian sisältyvän niinsanottuun yleiseen kielioppiin. Ei myöskään sanaluokkien, muotojen, lauseenosien ja lauseiden määritelmien oppimiseen. Mutta harjoituksissa, joiden avulla tahdotaan opettaa lukemaan, ymmärtämään, puhumaan, kirjoittamaan, tulee olla teoreettista järjestystä ja yhteyttä sekä tämän yhteyden välttämättömyyden selitystä, josta syntyy sääntö sen ilmaukseksi.

Oppikoulussa tulee alun olla samanlainen. Mutta siinä voidaan ottaa aikaisemmin avuksi määrittely, suunnitella opetus puhtaammin tieteelliseksi. Se voi olla tämäntapaista, mitä enemmän tilaisuutta on vertailevaan kielenopetukseen.

Samoin historiallisessa tiedossa. Oppikoulussa opetetaan kronologinen luuranko, joka on myöhemmin täytettävä. Kansakoulussa laaja historia, varhaisemmalla asteella kuvaileva ja katkelmallinen, oman maan historia pragmaattinen. Samoin maantiedossa: maa ja kansa, kulttuuri jne. (Huom.: luku-, ei oppikirjoja.)

Luonnontiede jakautuu laatunsa vuoksi moniin eri aloihin. Teoriat ovat siinä rinnakkain. Mutta se, mitä oppikouluissa luetaan, on hyödytöntä, jollei se ole järjestelmällistä. Luonnontieteellä on kansakoulussa tuskin sijaa, jollei maantietoon kuuluvana.

Kansakoulussa ym. rajoitus ja aineen käsittely riippuu, yleensä siitä, että tämä koulu on oppilaalle samalla koulu ja yliopisto. On kuitenkin aina pidettävä silmällä yhteyttä, teoriaa.

Kansakoulussa tulee opettaa lähinnä oman maan kieltä, (luonto)kulttuuria, historiallisia oloja. Tämä on tässä humanista ja humanisoivaa

Kun siten tarkkaamme sitä tietoa, joka on perinnäistä, huomaamme, että siihen sisältyy toiminnan maailman yleinen oikeutus.

Olemme sanoneet: yhteiskunnallinen tapa on pakkoa. Se on yleispätevä, sillä on tämä luonne. Mutta se on valmiina tarjoutuva, perusteeton. Isänmaallisessa tavassa ihminen tulee tietoiseksi sen oikeutuksen perustuksesta; se näet on oikeutettu, koska kansakunta, isänmaa, on se, mikä on ehdottomasti oikeutettu (kansakunnan maailmanhistoriallinen toiminta). Mutta isänmaallinen toiminta pohjautuu sekin tapaan, tavan luomaan tietoisuuteen oikeasta ja väärästä. Omatunto tunnustaa sen ilman muuta.

Mutta tiedossa, erittäinkin historiallisessa, nykyisyys saa korkeamman oikeutuksen järjellisen kehityksen tuotteena, maailmanhistorian järjellisesti välttämättömänä momenttina. Omantunnon tuomio saa oikeutuksensa tiedossa, välittömän vakaumuksen ratkaisu yhtenäisessä, todistukseen perustuvassa oivalluksessa.

Yksilö oppii siten käsittämään elämänsä järjelliseen maailmanjärjestykseen kuuluvaksi. Siten hän on toiminnan maailman vaihtelujen yläpuolella, omien kohtaloittensa yläpuolella.

Uskonto-oppi, uskonto teoriana, luo yleensä tämän oivalluksen Jumalan kaitselmuksesta, jumalallisesta maailmanjärjestyksestä. Mutta kristillisyyden universaalinen - ja ollakseen universaalinen - oikeuttaa ainoastaan siveellisen toiminnan yleensä, ei kansallista tapaa sellaisenaan.

Siihen tarvitaan välttämättä historiallista oivallusta. Se on käynyt välttämättömäksi sitä enemmän, mitä enemmän historia on käsitetty maailmanhistoriaksi ja on todella siksi muuttunut eri kansakuntien tiedon välisessä yhteydessä ja tämän välityksellä niiden tavassa. Niin on tapahtunut kristillisyyden omalla pohjalla, sen opissa kaikkien yhdenvertaisuudesta ja yleisestä ihmisrakkaudesta. Tästä voimme etsiä syytä siihen, että uskonnollinen tieto sinänsä on riittämätön, että nykyinen aika vaatii kansakouluun jotakin lisää, sen täydennystä.

Uskonto-opille teoriana jää sen oma alue, sovitusoppi yksilöllistä vajavaisuutta ja syntiä varten (ja, kuten perhekasvatusta koskevassa opissa mainittiin, pyhityksen antajana tavalle ja omantunnon todistukselle, moraalille mielenlaadulle, tässä ei kuitenkaan teoriana, vaan yksinkertaisena uskonoppina).

Tämä on opetuksen olennainen puoli, sen pääasia ja päätarkoitus.

Mutta kuten tiedon laajuutta määräävät sääty- ja elämänot, samoin tulee opetuksessa lisäksi vastaisen ammatin huomioon ottaminen. Koulun tulee tässä suhteessa kehittää perheopetusta edelleen. Tämä on älyn vaatima toimenpide - sillä ei ole mitään systemaattista oikeutusta.

Koulu harjoittaa tässä katsannossa taitoja ja on välineitä ja tarkoituksia koskevaa opetusta.

Tähän kuuluu kirjoittaminen ja laskeminen, ei harjoituksena teorian käsittämistä varten, vaan toimeliaassa elämässä käytettäväksi. Samoin maanviljelys ja puutarhanhoito maalaiskansakoulussa, teknologinen opetus kaupunkien kansakoulussa ja reaalikoulussa; oppikoulukin harjoittaa käytäntöä varten: lausunta, kirjallinen työ, vieraiden kielten puhuminen.

Kaikki tämä on toisarvoista: realistista opetusta. Sitä täytyy pitää silmällä, mutta sen ei tule olla periaatteena opetusta järjestettäessä.

Palaamme pääasiaan. On selvää, että se teoreettinen oivallus, johon opetuksen pitää johtaa, tulee itsenäisten opintojen esineeksi koko elämän iäksi. On huomautettu, että sen puuttuessa on ainoastaan teorioita tiedon eri aloilta, ei yleistä maailmankatsomusta. Tämän saavuttaminen vaatii itsenäisiä opintoja, omaa tutkimusta, omaa vakaumusta. Lasten opetuksen, yleensä kouluopetuksen raja on saavutettu, kun on harrastusta ja kykyä itsenäisiin opintoihin. Mutta tämän edellytyksenä on, että erikoisopinnoissa on laskettu luja perustus. Tieteellisessä opetuksessa tapahtuu siirtyminen itsenäisiin opintoihin yliopistossa. Muissa kouluissa opetus yhä enemmän suunnitellaan itsenäisten opintojen pohjalle, mitä suppeampi tietopiiri on. Sen tähden tässä käytetään lukukirjoja, ei oppikirjoja.

Tieteellisen vakaumuksen ehtona on: *epäily, auktoriteetin hylkääminen, oma ratkaisu*. Yksilö pysähtyy helposti tähän, jollei hän ole tottunut ankaraan teoriaan, järjestelmälliseen tietoon ja jollei hän tunne olevansa toisen tai toisen varmasti todistetun seikan sitoma.

Kansakoulussa ym. on uskonnollinen opetus tässä erinomaisen tärkeä, koska uskonnollinen vakaumus on luja tuki, kun auktoriteetti hylätään ja oma harkinta alkaa. Mutta on myös selvää, että mitä realistisempaa opetus on, mitä enemmän humanistinen aines syrjäytetään, sitä vähemmän on lujuuutta, sitä vähemmän pohjaa, kun taas saatu herätys johtaa harkintaan ja omaan tutkisteluun. On siis hyvä, että tieteellinen aines luo siihen jonkinlaista lujuuutta.

TÄHÄN PÄÄTTYVÄT LUENNOT

15.11.2007 Kaarle Kurki-Suonio

Kiitokset Snellmanin luennoista, joita en ole lukenut. On mielenkiintoista tutustua niihin juuri nyt. Eräs saksalainen tutkija on nimittäin kiinnostunut Suomen koululaitoksen "filosofisista perusteista" sen johdosta, että kansainvälisessä tutkimuksessa Suomen koululaiset sijoittuvat hyvin (ja saksalaiset huonosti). Hän on minuakin haastatellut pitkään erityisesti fysiikan opetuksen osalta ja keskustelumme jatkuu. Hänen tulkintansa mukaan juuri Snellmanin perinteen jatkuminen Suomen koululaitoksessa on menestyksen takana.

Oli miten oli, joka tapauksessa pidän liian yksioikoisena Jokelan tapahtuman selityksenä sitä, että "kasvatusmenetelmämme on vinoutunut liian yksipuolisiksi ja materiakeskeisiksi", "yksipuolisesti painottuneet teknologiaan, kilpailuyhteiskuntaan, globalisaatioon, yksilökeskeisyyteen ja markkinatalouteen" ja että siinä "henkinen hyvinvointimme ja henkiset arvot ovat jääneet taka-alalle". Rohkenen epäillä, että tämä olisi edes totta

koululaitoksessamme. Siinä opetussuunnittelutyössä, jossa olen saanut olla mukana, ja sen jälkeisessäkin, korostukset ovat olleet aivan toiset. Ja meillä tehdään opettajankoulutuksessa ja opetuksen tutkimuksessa paljon vakavaa työtä, jossa opetusta pyritään kehittämään näitä arvoja paremmin toteuttavaksi.

Epäilemättä yleinen maailmankuva Suomessa ja muuallakin on kuvatulla tavalla kieroutunut. Ainakin se näyttää toteutuvan yhteiskunnassa ja politiikassa ja mediassa, ja se näyttää ruokkivan itse itseään. Mutta syyllistä en usko löytyvän Suomen koululaitoksesta. Mieluummin on syytä kysyä, mitkä ovat ne oheiskasvattajat, jotka tällä tavalla tekevät tyhjäksi koulun yritykset kasvattaa toisenlaisiin arvoihin, ja miten niiden vaikutusta voitaisiin ehkäistä. Pitääkö meidän ehkä sittenkin suhtautua vakavasti Paavalin varoittavaan sanaan: " . meillä ei ole taistelu lihaa ja verta vastaan, vaan „ pahuuden henkiolentoja vastaan taivaan avaruuksissa." Ef. 6:12. (Nykykäännöksessä vähän eri tavalla.)

terveisin
Kaarle Kurki-Suonio

19.11.2007 Voitto Aaltonen

Kiitokset Kaarle Kurki-Suoniolle näkemyksestä fysiikan koulutuksemme erinomaisuudesta. Olen kuitenkin sitä mieltä, että materialististen aineiden, fysiikan ja luonnontieteiden, ylisuuren ja ylitehokkaan koulutuksen osuus henkisen koulutuksen kustannuksella on juuri aiheuttanut sen nuorison henkisen kasvun vinoutuman, joka on sitten johtanut Jokelan kaltaisiin identiteettikriisien aiheuttamiin tradekioihin. Eli poikkitieteellinen tasapuolinen opiskelu on jäänyt tapahtumatta, niin meillä Suomessa kuin koko läntisessä koulutuskulttuurissa maailmanlaajuisesti. Tätä vinoutumaa voitaisiinkin korjata sisällyttämällä esimerkiksi filosofiset näkemykset yhtäaikaisesti fysiikan näkemysten esiintymisen yhteydessä.

Tämän johdosta olen koettanut esittää filosofisia näkemyksiä keskustelujen aiheiksi ja eritoten Snellmanin filosofiaa, koska olen perehtynyt aiheeseen n. 35 vuoden ajalta.

Niinpä avaan uuden keskusteluaiheen kysymyksestä mitä on Pimeä aine ja energia?

Elisa internetin keskustelupalstalla on tänä päivänä kysymys ufojen olemassaolosta. Tiistaina 29.11. Luonnontieteellisen seuran luennolla Kari Enqvist esittelee omia näkemyksiään universumin olemuksesta. Näin etukäteen voitaisiinkin käsitellä kysymystä pimeästä aineesta ja energiasta, jotta voimme tehdä Enqvistille asiallisia kysymyksiä.

Minun näkemykseni mukaan, teoreettisesti ufojen ja muiden maailmankaikkeuksien olemassaolo ei ole mahdotonta. Jo nykytiede todistaa, että meidän "atomistinen" maailmankaikkeus on vain n. 4 – 5 % olemisen koko kirjosta. Loppuosaa, n. 95 % olemisesta tiedemiehet kutsuvat "pimeäksi energiaksi ja pimeäksi aineeksi". Täten tieteellisesti empiirinen kokemuksemme ja todistelumme voi nykytiedoin ylittää korkeintaan 5 %:iin koko olemassaolosta. Eli "tieteellinen" tietomme on tosiasiaassa "kaivossa eläneen sammakon"

tietoisuutta. Tätä olemisen 95 %:n osuutta – pimeää ainetta ja energiaa - voidaan kuitenkin tutkia ei-empiiristen tieteiden osa-alueilla, kuten teoreettisen filosofian, ontologian, metafysiikan, teologian, logiikan ja matematiikan avulla. Yksi varteenotettava vaihtoehto selitykseksi voidaan löytää esimerkiksi J.V. Snellmanin filosofiasta. Tätä olemisentason ulottuvuutta hän kutsuu ”Indifferenssitilaksi”, josta nykyinen ”atomistinen” olemassa oloinen on muodostunut. Snellmanin näkemyksiin aiheesta voi kukin tutkia internetistä tutustumalla hänen filosofiaansa. Kyseiseen aiheeseen tutustuminen voi aloittaa vaikka hänen teoksestaan ”Logiikan koe”, kirjan ensimmäisessä luvussa ”Olominen”, luvun loppuosassa otsikon ”indifferenssi” alla. Snellmanin kirja löytyy internetistä osoitteesta:

http://www.snellman200.fi/kootut_teokset/pdf/Osa_1.pdf

On olemassa näkemys, että maailmankaikkeus ei koostu pienistä tai suurista kappaleista, vaan pisteistä joiden tilavuus on nolla ja jotka ovat vuorovaikutuksessa eräiden muiden pisteiden kanssa? Maailmankaikkeuden ”tilavuus” on silloin nolla ja tästä syystä alkuräjähdyksen singulariteettikin on käsitettävä. Tähänkin kysymykseen voidaan löytää ratkaisu Snellmanin teoksesta.

Voitto Aaltonen

20.11.2007 Esko Rintala

Hyvät luonnonfilosofit

Oli odotettavissa, että myös luonnonfilosofit osallistuvat keskusteluun Jokelan koulusurmien esiin nostamista ongelmista. Väkivalta eri muodoissaan on viime vuosina herättänyt useita puheenvuoroja joissa on pyritty selvittämään tämän yhteiselämäämme repivän tuhovoiman syitä ja löytämään keinoja torjua sitä. Aikaisempaa konkreettisemmin kohtasin väkivallan ongelman kuunnellessani lomapaikassamme toukokuussa 2000 radiosta jumalanpalveluksen jälkeen radioidun *Horisontti* -ohjelman, josta suurin osa oli omistettu Kirkkohallituksen uuden julkaisun *Naiset, miehet ja väkivalta* esittelyyn. Tämä Kirkkojen maailmanneuvoston aloitteista virikkeensä saanut raportti nostaa esiin räikeän kuvan miesten naiseen suuntautuvan väkivallan silmittömyydestä ja hämmästyttävästä laajuudesta. Kirjasen mukaan sen tarkoitus on ”palvella väkivaltaa koskevan keskustelun avaajana kirkossamme...” Kuulosti lupaavalta.

Kirjasen luettuani suomensin psykiatri Stanislav Grofin kirjasta *Beyond the Brain* jakson ss. 231-241, *Väkivallan juuret – aggression syntymänjälkeiset, syntymänaikaiset ja transpersoonalliset lähteet*. Grof selostaa siinä, mitä hänen terapiatyössään on paljastunut aggression ja itsetuhoylykkeiden syntymäkokemukseen johtavista juurista. Työryhmän jäsenet asennoituivat tarjoamiini lisätietoihin kuitenkin torjuvasti eivätkä halunneetkaan keskustelua. Tämän jälkeen tarjosin tätä tietoa Stakesille, Mannerheimliitolle, Pelastakaa Lapset r.y:lle ja joillekin muille hoitoyhteisöille. Vastaanotto on ollut, kuten kirkkohallituksen työryhmänkin taholta, torjunta tai vaitiolo. Hoitoyhteisömme torjuvat kysymyksen väkivallan etiologiasta.

Ilahduttava poikkeus oli professori Reijo Wileniuksen ehdotus Myyrmannin räjähdysten jälkeisessä keskustelussa syksyllä 2002: "väkivallan...syiden monitieteellinen tutkiminen olisi ensi askel sen ennalta ehkäisemiseen." Juuri tämä olisi yhteiskuntamme tulevaisuuden ja hyvinvoinnin kannalta hyvin tärkeää, mutta ei silloinen eikä näinä päivinä käytävä sekava keskustelu tunnu juuri antavan siihen paljonkaan toiveita. Kirkkomme, hoitoyhteisöt, psykiatrinen ja psykoanalyttinen yhteisö – kaikki vaikuttavat yhtä hämmentyneiltä kuin viisi vuotta sitten.

Hämmin yksi keskeinen syy on ymmärtääkseni, että maamme psykoterapeuttinen yhteisö vaikuttaa olevan täysin tietämätön niistä psykotraumoista, joita kehittyvä yksilö kokee ennen syntymäänsä ja syntymäkokemuksessaan. Niistä olen pitänyt seurassa aikaisemmin esitelmät *Varhaiset vammamme* [www.protsv.fi/lfs/verkko/Rintala.htm] ja *Aikaisempien elämien terapia*.

Lähetän ohessa liitetiedostoina edellä mainitsemani Grofin tekstin sekä noihin aikoihin eräässä kokouksessa pitämäni esitelmän *Väkivallan juuret*.

On myös syytä mainita, että luultavasti voimakkain toimija väkivaltaongelman tutkimuksessa ja tiedotuksessa on vuonna 1983 perustettu *Association of Pre- and Perinatal Psychology and Health, APPPAH*, jonka verkko-osoite on www.birthpsychology.com. Ilman tämän järjestön työtä ja voimakasta tiedotustoimintaa toive saada väkivaltaisuuden tutkimus meilläkin alulle olisi vieläkin heikommalla pohjalla. Väkivallan etiologiaa valottavat mm. artikkelit, jotka ovat löydettävissä alla olevista osoitteista.

Tervehtien Esko Rintala

www.birthpsychology.com/violence/chamberlain

www.birthpsychology.com/violence/verny

www.birthpsychology.com/birthscene/bonding2

www.birthpsychology.com/healing/point2,

www.holistic.ie/amethyst/document5.htm

www.primalspirit.com/Grof_PlanetarySurvival_art.htm

www.primalspirit.com/deMause_EarlyTrauma_art.htm

Stanislav Grof:
Väkivallan juuret

– **aggression syntymänjälkeiset, syntymänaikaiset ja transpersoonalliset lähteet**

Minulle on käynyt yhä selvemmäksi, että ne selitykset, joita perinnäinen, analyttisesti suuntautunut psykiatria tarjoaa useimpiin emotionaalisiin häiriöihin, ovat pinnallisia, epätäydellisiä ja epäuskottavia. Tämä kokemus on minussa vahvistunut tehtyäni havaintoja päivittäisessä kliinisessä työssäni psykedeelistä ja muita potilaan syvään omaan kokemukseen johtavia terapiamenetelmiä käyttäessäni. Erityisen räikeänä tämä epäuskottavuus näkyy niissä tapauksissa, joissa olisi selitettävä äärimmäisen väkivaltaisen tai itsetuhoisen käyttäytymisen syytä. Kävi aivan ilmeiseksi, että se psykodynaaminen kokemusaines, jonka ihminen on saanut syntymänsä jälkeen, miten traumaattinen se saattaakin olla, ei voi tarjota vakuuttavaa selitystä sellaisiin vakaviin ja rajuihin psykopatologisiin ilmiöihin kuin automutilaatioon eli itsensä raateluun, verisiin itsemurhiin, sadomasokismiin, petomaisiin murhiin ja sellaiseen summittaiseen impulsiiviseen tappamiseen, jota harjoittavat amok-juoksuun lähtevät. On varmaa, että lapsuudessa koettu emotionaalinen nälkiintyminen, hampaiden tuskaa aiheuttava puhkeaminen ja se väkivaltakaan, jota lapsi on kokenut vanhempiensa tai muiden huoltajien käsissä, ei voi synnyttää ihmisessä riittäviä psykologisia motiiveja ryhtyä tällaisiin rikollisesta psykopatologiasta todistaviin, vertahyytäviin tekoihin.

Koska näissä teoissa on kysymys elämästä ja kuolemasta, niihin kannustavien voimien täytyy olla niiden kanssa verrannollisia. Ne selitykset, jotka perustuvat yksinomaan syntymänjälkeisen kokemusaineiston analysointiin, vaikuttavat vielä sitäkin absurdimmilta ja pinnallisemmilta, kun niitä pitäisi soveltaa yhteisöllisen psykopatologian ääri-ilmiöihin kuten kokonaisten ihmisjoukkojen järjettömään tuhoamiseen, kansanmurhiin, keskitysleirien apokalyptisiin kauhuihin, siihen kollektiiviseen hyväksyntään jonka kokonaiset kansakunnat suovat yksinvaltaisten tyranniensa mahtipontisille ja suuruudenhulluille hankkeille, miljoonien ihmisten uhraamiseen naiivien utooppisten näkyjen nimessä, järjettömiin joukkotuhoa kylväviin sotiin ja verisiin vallankumouksiin. On tosiaan vaikeaa suhtautua vakavasti psykologisiin teorioihin, jotka yrittävät selittää näin massiivisen joukkopatologian ilmiöt lapsuudessa koetulla remmikurituksella tai muilla siihen verrattavilla emotionaalilla ja fyysisillä traumailla. Tutkijat kuten Robert Ardrey (1961, 1966), Desmond Morris (1967) ja Konrad Lorenz (1963) turvautuvat olettamukseen, että aggressiivisuuden juuret ovat perityissä vaistoissa ja esittävät siis, että ihmisen ohjelmoivat tuhoavaan käyttäytymiseen fylogeneettiset, lajityypilliset tekijät. Nämä selitykset eivät paljontakaan auta, koska ihmisten aggression laadulla ja laajuudella ei ole eläinkunnassa vastineita.

Tarkastelkaamme nyt joitakin tärkeitä havaintoja, joita on tehty kokemuksellisen psykoterapeuttisen syvätyöskentelyn piirissä, olipa sen käynnistykseen käytetty kemiallisia psykedeelisiä aineita tai muita menetelmiä. Nämä havainnot näyttävät liittyvän hyvin suoranaisesti kysymykseen ihmisen aggression juurista. Tämä kliininen kokemusaines osoittaa selvästi, että on syytä tehdä ero *defensiivisen aggression*, joka on yksilön ja lajin eloonjäämisen palveluksessa, ja *malignin tuhoavuuden* ja *sadistisen julmuuden* välillä. Nämä havainnot tuntuvat sopivan yleisesti Erich Frommin (1973) huomioihin. Viimeksi mainittu aggression tyyppi näyttää olevan erityisesti ihmiselle ominainen, ja se näyttää pikemminkin lisääntyvän kuin heikentyvän kulttuurikehityksen myötä. Ihmiskunnan todellinen ongelma on juuri tämä malignin aggression tyyppi, jolla ei ole mitään aitoa biologista eikä taloudellista perustetta, joka ei näytä sopeutuvan kulloisiinkin tilanteisiin ja joka ei näytä olevan ihmisen lajikehityksen ohjelmoima. Kun otamme huomioon ne meidän aikamme väkevät teknologiset voimat, jotka tämä maligni aggressio on saanut käyttöönsä, siitä on viime vuosikymmenien aikana tullut vakavasti otettava uhka ei vain ihmislajin eloonjäämiselle, vaan kaiken elämän säilymiselle tämän planeetan pinnalla. Siksi on Frommin mukaan tärkeää tehdä ero vaistonvaraisen

aggression ja toisaalta sen tuhoavuuden välillä, joka on juurtunut persoonallisuuden rakenteisiin. Jälkimmäistä voidaan nimittää "ei-vaistonvaraiseksi, luonnepohjaiseksi kiihkoksi".

Ne havainnot, joita on tehty LSD:tä ja muita syvään kokemukseen johtavia kliinisen psykoterapian menetelmiä käyttäen, ovat tuoneet joitakin uusia ulottuvuuksia tähän oivallukseen. Ne antavat selvän aiheen olettaa, että malignin aggression muodot ovat ymmärrettävissä piilotajunnan dynamiikan käsitteiden nojalla, jos ihmisen psyykkisen elämän malli vain ulotetaan sisällyttämään sekä perinataalinen, sikiöaikaan ja syntymäkokemukseen sijoittuva että transpersoonallinen kokemuspiiri. Tällä havainnolla on eräitä laajakantoisia teoreettisia ja käytännöllisiä vaikutuksia. Huomaamme, että maligni aggressio ei ole ilmiö, joka kuuluu kohtalonomaisesti keskushermostomme perusluonteeseen ja sen muuttumattomiin vietinomaisiin ohjelmiin, vaan sen aiheuttavat aivojen joustavat ja muutettavissa olevat käyttäytymismatriisit.

Tämä havainto liittyy malignin aggression myös kuoleman ja eloonheräämisen kokemuspiiriin ja siten myös ihmisen pyrkimykseen transkondenssiin ja mystiseen kokemukseen. Malignin aggression ja itsetuhoisuuden virikkeiden kohtaaminen, jos ihminen voi kokea ne sisäisesti ja turvallisessa, säädellyssä ja yhteisön hyväksymässä tilanteessa, voivat muodostua henkisen kasvutapahtuman tärkeäksi välineeksi. Tästä näkökulmasta katsoen suuri osa siitä järjettömästä väkivallasta, jonka ihminen tai yhteisö suuntaavat sekä itseensä että toisiin, osoittautuukin väärin ymmärrettyjen ja vääristyneiden henkisten pyrkimysten aiheuttamaksi. Monissa tapauksissa, kun asianmukaisia menetelmiä käytetään terapeuttisissa tilanteissa, nämä energiat on mahdollista kohdistaa uudelleen ja suunnata niiden henkisiin päämääriin. Tässä yhteydessä on hyödyllistä keskittyä yksityiskohtaisemmin malignin aggression lähteisiin ja sen kliinisiin ja sosiaalisiin ilmenemismuotoihin.

Sen mukaan, mitä psykoanalyysin teoria on esittänyt, monet aggression ilmentymät näyttävät olevan suhteessa lapsuudessa ja yleensä syntymän jälkeen koettuihin traumaattisiin kokemuksiin. Psykoanalyysi liittyy ne tavallisesti asiakkaiden kokemuksiin, joita nämä kohtaavat uudelleeneläessään niitä lapsuutensa muistoja joita leimaavat perustarpeiden tyydyttämättömyys, turvattomuus sekä näiden kokemusten aiheuttama turhautuminen. Eri erogeenisilla alueilla koetut vaikeudet saavuttaa mielihyvää, emotionaalinen nälkiintyminen, vanhempien ja muiden hoitajien taholta koettu hylkäys ja suoranaiset fyysiset pahoinpitelyt ovat näistä kokemuksista tavallisimpia. Tästä näkökulmasta näyttävät olevan kaikkein tärkeimpiä ne, jotka liittyvät oraalisiin ja anaalisiin alueisiin. Milloin psykoterapeuttinen prosessi käyttää menetelmiä, joilla on suhteellisen rajallinen voima tunkeutua piilotajuntaan, kuten kasvokkain käytävää keskustelua tai freudilaista vapaata assosiaatiota, saattaa näyttää siltä, että henkilön kaikki aggressiivisuus liittyy vasta syntymän jälkeen saatuun kokemukseen. Asiakas ja terapeutti eivät kumpikaan pääse syvemmällä tasolla ymmärtämään, millaiset prosessit ovat kyseessä. Mutta milloin terapiassa käytetään psykeedelisiä agenteja tai voimakkaita syvään kokemukseen johtavia menetelmiä, jo aivan terapian alkuvaiheissa alkaa hahmottua täysin toisenlainen kuva.

Ensi vaiheessa asiakas saattaa kokea aggression liittyvän joihinkin lapsuutensa tilanteisiin, mutta näihin tapahtumiin liittyvät tuhoavat virikkeet näyttävät aivan liioitelluilta ja olevan epäsuhteessa tilanteiden luonteeseen ja merkitykseen. Joissakin tilanteissa erilaiset psykologiset traumat näyttävät saavan emotionaalisen voimansa henkilön elämänsä kuluessa kokemista fyysisistä traumaista. Tämäkään vaikutusyhteys ei kuitenkaan näytä tarjoavan täyttä ja riittävää selitystä ihmisen aggressiivisuudelle. Kun kokemustyöskentely sitten johtaa yhä syvemmälle, käy ilmeiseksi että tunteiden ja aistimusten väkevyyden salaisuus piileekin syntymän aikaisissa ja sitä edeltävissä kokemuksissa. Samalla osoittautuu, että myöhempien aggressiokokemusten ja syntymätrauman tiettyjen tekijöiden välillä vallitsevat mielekkäät temaattiset yhteydet. Näiden aggressiivisten voimien todellinen lähde onkin syntymätrauma.

Silloin huomataan äkkiä, että äärimmäisen voimakas oraalinen aggressio, johon liittyvät murhanhimoiset tunteet ja kiukkuinen halu purra, jonka kokija on liittänyt varhaislapsuutensa johonkin turhauttavaan tilanteeseen, onkin samalla syntymäkanavan puristuksessa hengestään ja hengityksestään epätoivoisesti kamppailevan lapsen raivoa. Oivalletaan, että ne tunteet ja aistimukset, jotka alun perin selitettiin aiheutuviksi ympärileikkauksen aiheuttamasta traumasta ja kastration pelosta, liittyvätkin siihen pelottavaan eroon äidistä, jonka napanuoran katkaiseminen aiheuttaa. Väkivaltaisten aggressiivisten virikkeiden, anaalisten spasmien ja biologisen materiaalin herättämän pelon vyyhti, joka näytti olevan yhteydessä ankaraan ulostamiskasvatukseen, voidaankin nyt ymmärtää uudella tavalla: se onkin reaktio siihen taisteluun elämästä ja kuolemasta, jonka lapsi kokee syntymänsä viime vaiheessa. Raivo, jonka kokija liittyy tukehtumisen tunteeseen ja joka syntymän jälkeisessä tilanteessa näyttää metaforisesti somatisoidulta reaktiolta hallitsevan äidin pakottavaan, rajoittavaan ja "tukahduttavaan" vaikutukseen, liittyikin tämän kokemuksen valossa äidin elimistön aivan sananmukaisesti rajoittavaan ja kuristavaan vaikutukseen syntymäkokemuksen aikana.

Vasta kun käy selväksi, että vain pieni osa murhaavan aggressiivisista yllykkeistä liittyy lapsuuden traumaattisiin tilanteisiin ja että niiden syvempi lähde on syntymätrauma, näiden väkivaltaisten virikkeiden voima, syvyys ja maligni luonne alkaa tulla ymmärrettäväksi. Se kuoleman uhka, jonka elimistö kokee syntymätapahtumassa, se äärimmäinen fyysinen ja emotionaalinen stressi, murskaava tuska ja tukehtumisen pelko osoittautuvat tämän malignin aggression uskottavaksi lähteeksi. On ymmärrettävää, että kun syntymän kaltaisen tapahtuman piilotajuinen muisto herää, syntymän jossa toinen elimistö uhkaa vakavasti jopa lapsen eloonjäämistä, tämä saattaa herättää sellaisia aggressiivisiä virikkeitä, jotka vaarantavat yksilön tai toisten ihmisten hengenkin.

Ilmiöt, jotka vaikuttavat salaperäisiltä ja ongelmallisilta niin kauan kuin me yritämme löytää niiden lähteen vain syntymän jälkeisistä tapahtumista, sellaiset kuin itsensä viilteleminen, veriset itsemurhat, sadistiset murhat ja kansanmurha käyvät paljon ymmärrettävämmiksi, kun oivallamme, että niiden kokemuskokemus on jokin niihin voimakkuudeltaan ja merkitykseltään verrattavissa oleva kokemus. Koska kaikki Freudin erogeeniset alueet ottavat voimakkaasti osaa syntymätapahtumaan, niistä muodostuu luonnollinen silta libidokehityksen myöhemmissä vaiheissa koettuihin traumoihin. Vaikeat ja tuskalliset kokemukset, jotka koskevat oraalisia, anaalisia, uretrisia ja fallisia alueita ja toimintoja, eivät ole vain itsessään traumaattisia, vaan myös siksi, että ne temaattisesti liittyvät kiinteästi erityisiin syntymän aikaisiin tekijöihin. Tämä yhteys saa aikaan, että niistä muodostuu kokemuskanavia, joiden kautta syntymän aikaisen dynamiikan eri tekijät voivat tietyissä tilanteissa vaikuttaa tietoisiin prosesseihin. Siksi lapsuuden kokemukset eivät ole malignin aggression ensisijaisia ja varsinaisia lähteitä. Ne ainoastaan säestävät jo entuudestaan olemassa olevaa syntymän aikaisen aggression kammottavaa varastoa, heikentävät niitä torjuntajoukkoja, jotka normaalisti estävät sitä nousemasta tietoisuuteen ja antavat oman erityisen värityksensä sen ilmenemiseen yksilön elämässä.

Tämä malignin aggression ja syntymäkokemukseen liittyvän dynamiikan yhteyttä tukevat tärkeällä tavalla eräät varsin yleiset havainnot, joita olemme tehneet psykedeelisestä terapiasta. Jos LSD:n farmakologinen teho hiipuu sellaisella hetkellä, jolloin henkilö kokee BPM III:n (Basic Perinatal Matrix III, syntymäkokemuksen ulostulokamppailu) dynaamista vaikutusta ja kokemushahmo ei pääse täydentymään ja vaihtumaan BPM IV:ksi (syntymän jälkeinen vapautuminen, joskus yksinäisyyden kokemus), hyvin luonteenomainen kliininen tilanne pyrkii muodostumaan. Siihen sisältyy äärimmäistä fyysistä ja emotionaalista jännitystä, johon liittyvät eri puolilla ruumista voimakkaan paineen aistimukset sekä epämiellyttävät paikalliset aistimukset joillakin erogeenisilla alueilla. Se, miten tämä tila vaikuttaa kulloinkin eri ruumiinosissa ja fysiologisissa toiminnoissa, vaihtelee hyvin suuresti tilanteesta toiseen. Tällaisessa tilassa tietoisuuteen nousee hyvin väkeviä aggressiivisiä yllykkeitä. Kokijan on

tällöin varsin usein ponnisteltava rajusti ylläpitääkseen kontrollia ja estääkseen itseään käyttäytymästä väkivaltaisesti. Henkilöt jotka ovat tällaisen tilan kokeneet, ovat usein kuvanneet itseään "aikapommeiksi", jotka ovat räjähtämäisillään millä hetkellä tahansa. Tämä tuhoava energia suuntautuu sekä sisäänpäin että ulospäin; alkeelliset itsetuhoiset virikkeet ja aggressio joka suuntautuu ympäristön ihmisiin ja esineisiin saatetaan kokea yhtä aikaa, tai ne vuorottelevat nopeasti. Jos näiden vulkaanisten voimien annettaisiin purkautua pidäkkeittä tai murtaa kokijan torjunnat, itsemurha ja murha saattaisivat olla yhtä todennäköisiä vaikutuksia. Vaikka sekä tuhoavat että itsetuhoiset pyrkimykset ovat molemmat esillä, niistä jommatkummat saattavat olla hallitsevia.

Nämä havainnot osoittavat, että väkivaltaisuuden, murhien, itsetuhoisen käyttäytymisen ja verisen itsemurhan ja toisaalta kolmannen syntymäkokemusmatriisin dynamiikan välillä on selvä psykogeeninen yhteys. Ne tekevät myös mahdolliseksi ymmärtää niitä tilanteita, joissa joku ryhtyy summittaisesti tappamaan ihmisiä ja heti sen jälkeen tappaa itsensä. Amok-juoksu, malesialaisen kulttuurin piirissä esiintyvä patologinen käytösmalli, on tästä äärimmäinen esimerkki. Pinnallinenkin tutustuminen joukkomurhaajien kuten Bostonin Kuristajan, Texasin pyssymiehen Whiten ja Charles Mansonin elämäkertoihin paljastaa, että sekä heidän unelmansa ja kuvitelmansa että jokapäiväinen elämänsä sisältävät hyvin paljon teemoja, joilla on suora yhteys BPM III:een, syntymän ulostulovaiheen kamppailuun.

Sosiokulttuurinen esimerkki käyttäytymisestä, joka heijastaa BPM III:n dynamiikkaa, on kamikaze, lentäjä joka aiheuttaa viholliselle suurta tuhoa ja kuolemaa ja kuolee itsekin yhteentörmäyksessä. Samalla tämä teko nähdään laajemmissa henkisissä puitteissa uhrina, jonka lentäjä antaa korkeammalle tarkoitukselle ja keisarin hyväksi, joka on jumaluuden henkilöitymä. Kolmannen syntymäkokemusmatriisin aktivoitumisen lievempi muoto voi olla ärtymyksen ja kiukun kokemus ja voimakas halu provosoida yhteentörmäyksiä, vetää puoleensa toisten ihmisten hyökkäävyyttä ja järjestää itserankaisua sisältäviä tilanteita.

Tällaiset havainnot ovat myös luoneet uutta valoa erilaisiin itsetuhoisiin käyttäytymispiirteisiin, jotka johtavat *fyysiseen itseraateluun*. Samoin kuin edellä mainituissa esimerkeissä, selitys löytyy niissäkin BPM III:n dynamiikasta. Milloin ihmiset kokevat terapiatilanteissaan äärimmäisen voimakkaita tuskan aistimuksia, jotka muodostavat olennaisen osan kuoleman ja syntymän kamppailusta, heillä on usein voimakas tarve saada sellaisia fyysisestikin aiheutettuja kipuaistimuksia, jotka vastaavat heidän sisäistä kokemustaan. Henkilö, joka kokee niskassaan tai ristiselässään murskaavaa kipua, saattaa silloin vaatia näihin kohtiin kipua aiheuttavaa hierontaa. Tukehtumisen tunne saattaa antaa aiheen kaivata kuristamisen kokemusta. Äärimmäisissä tapauksissa yksilöt, jotka kokevat äärimmäisen tuskallisia kipuja ruumiinsa eri osissa, saattavat luulla, että he tarvitsevat ruumiiseensa puukon tai jonkin muun terävän esineen viiltoja ja pistoja, jotta he voivat vapautua äärimmäisen tuskallisesta kärsimyksestään. Joissakin tämän laatuissa psykedeelisissä terapiatyöskentelyissä avustajien on jopa estettävä kokijaa vahingoittamasta itseään, menemästä asentoihin, jotka saattavat vaurioittaa heidän niskaansa, iskemästä päätänsä seinään, kynsimästä kasvojaan tai vahingoittamasta silmiään.

Syvempi analyysi paljastaa, että nämä ilmiöt, jotka pinnallisesti tarkastellen näyttävät ilmentävän vaikeaa psykopatologiaa, ovat itse asiassa itseparannuksen yrityksiä. Kun yksilö kokee hyvin voimakasta kipua tai voimakasta kielteistä tunnetta ilman että on sitä vastaavaa ulkonaista ärsykettä, tämä osoittaa, että hänen piilotajunnastaan on nousemassa traumaattista materiaalia. Kun piilotajunnasta nousee tämä kokemushahmo, sen sisältämä epämiellyttävä tunne tai fyysinen aistimus nousee voimakkaammaksi kuin se, jonka työskentelijä kokee tietoisesti. Kun tietoisesta kokemuksen luonne ja voimakkuus vastaavat täysin tätä piilotajuista kokemushahmoa, trauman sisältämä tuska tyhjenee ja vamma paranee.

Erittäin osuva on oivallus, että on tärkeää kokea enemmänkin samaa epämiellyttävää kokemusta, jotta kokemushahmo olisi mahdollista saada täydentymään. Jotta tämä olisi mahdollista, kokemushahmo on täydennettävä sisäisessä kokemuksessa; sitä ei tule ulkoistaa. On tärkeää, että henkilö elää uudelleen alkuperäisen tilanteen kaikkine sen osatekijöineen ja kokemuksen täysin tietoisesti oivaltaen. Kokemuksen muunnelman kokeminen ilman, että henkilöllä on yhteys siihen piilotajuiseen muistoon, josta se on peräisin, pikemminkin syventää ongelmaa kuin parantaa sitä. Niiden ihmisten pääasiallinen erehdys, jotka pyrkivät viiltelemään itseään on se, että he sekoittavat keskenään sisäisen prosessinsa ja ulkoisen tilanteen tekijät. Se on aivan vastaavanlainen kuin niiden ihmisten erehdys, jotka uudelleenelävät tuskallista syntymäkokemustaan avaamalla ikkunan, koska kokevat sen pakotieksi synnytyskanavan puristuksesta. Nämä esimerkit osoittavat selvästi, miten ehdottoman välttämätöntä on, että työskentelijällä on lähellä kokenut ohjaaja, joka varmistaa kokemukselle turvallisen ympäristön ja estää mahdolliset vakavatkin vauriot, jotka johtuvat työskentelijän häiriytyneestä realiteettientajasta.

Milloin BPM III:n leimaama terapiatyöskentely ei pääse tyydyttävällä tavalla täydentymään, eriaistiset itsensä vahingoittamisen ylläkkeet saattavat jäädä vaikuttamaan henkilön elämään pitemmäksikin aikaa. Tällaista tilannetta saattaa olla hyvin vaikea erottaa sellaisesta itsensäraatelun pyrkimyksestä, joita esiintyy luonnostaan psykopatologisissa tiloissa. Milloin terapiassa oleva kokee tällaista, on tärkeää jatkaa hahmon täydentymiseen tähtäävää työskentelyä käyttäen erilaisia kokemuksellisia menetelmiä, kunnes päästään resoluutioon. Jos tähän ei täysin päästä tietyn terapiatyöskentelyn aikana, seuraava psykedeelinen terapiatyöskentely on järjestettävä mahdollisimman pian. Joissakin tapauksissa eriaistinen itsensäviilteily ei heijasta mitään erityistä piilotajunnasta nousevaa tunnetta, vaan sitä motivoi tunteen puute. Näissä tapauksissa yksilö saattaa yrittää nipistellä, pistellä, viillellä tai polttaa itseään voittaakseen fyysisen ja emotionaalisen tunnottomuutensa ja kokeakseen joitakin tunteita. Syvemmin analysoitaessa tämäkin ongelma ilmentää sitä, että piilotajunnassa on vahvoja voimia toiminnassa. Tunteen puuttuminen merkitsee usein ei suinkaan herkkyyden puutetta, vaan sitä että toisiaan vastaan vaikuttavat voimat kumoavat toisensa. Tällaisella dynaamisella konfliktilla on varsin usein juuret jotka johtavat syntymäkokemukseen.

Olemme jo edellisessä jaksossa käsitelleet tiettyjä psykopatologisia ilmiöitä, joissa aggressio liittyy seksuaalisuuteen ja skatologiaan, jotka ovat BPM III:n luonteenomaisia ilmenemismuotoja. Mitä sadomasokismiin, raiskauksiin, seksuaalisiin murhiin ja nekrofiliaan tulee, niissä seksuaalisten ja skatologisten tekijöiden osuus on niin keskeinen, että näyttää asialliselta käsitellä niitä pikemminkin seksuaalisuuden kuin aggression yhteydessä.

Syvään kokemukseen ohjaavasta psykoterapiasta saadut uudet oivallukset ovat vieläkin tärkeämpiä, kun siirrymme yksilön psykopatologiasta joukkopsykologian ja yhteisöpatologian alueelle. Sotien, väkivaltaisten vallankumousten, totalitaaristen järjestelmien, keskitysleirien ja kansanmurhan psykologiaa koskevat uudet oivallukset ovat teoreettisesti ja käytännöllisesti niin perusuontoisen tärkeitä, että tarkastelen niitä erikseen luvussa 8, jonka aiheena on ihmisten kulttuuri.

Vaikka aggressiivisten virikkeiden kaikkein tärkein lähde ovat käytännöllisesti katsoen juuri syntymäkokemukseen liittyvät kielteiset käyttäytymismatriisit, myös monet transpersoonalliset kokemukset voivat muodostua tuhoavien energioiden lähteiksi. Siten vihamielisyyden suuret määrät saattavat liittyä tyypillisesti tilanteisiin, joissa uudelleeneletään erilaisten alkiovaiheen kriisien muistoja, varsinkin abortin yrityksiä.

**Stanislav Grof: Beyond the Brain
Birth, Death, and Transcendence in Psychotherapy**
State University of New York Press 1985

Suomennos sivuilta 231–241.
Suomentanut Esko Rintala

Väkivallan juuret

Esko Rintala

Nuorison väkivalta tunkeutuu etusivuille

Tiedotusvälineet ovat viime aikoina välittäneet suomalaisille väkeviä kuvia nuorten yltyvästä hillittömästä väkivallasta. Hyvinkäällä nuoret saatananpalvojat teurastivat tuttavansa karmeina menoin. Turussa ja Keravalla nuoret kuljeksivat kaduilla ja kedoilla ja puukottivat kenet sattuiivat tapaamaan. Espoolaiset nuoret houkuttelivat liikemiehen ja tämän vaimon huvilalle ja ampuivat nämä kiikarikiväärillä. Imatralainen Otto Martikainen hyökkäsi koulutoverinsa Elina Lappalaisen kimppuun ja kuristi ja tukehdutti tämän ojaan – eikä kyennyt selittämään, miksi. Erfurtilainen Robert Steinhäuser tunkeutui entiseen kouluunsa ja ampui 13 opettajaa, muutamia muita ja sitten itsensä. Viime päivinä kansakunnan ahdistus Myyrmannin haulipommista on purkautunut television ohjelmiin ja lehtikirjoituksiin. Nuorten väkivaltaisuus on herättänyt yltyvää huolta ja pelkoa.

Hämmentyneitä selityksiä ja parannusehdotuksia

Sanomalehtien pakinoitsijat ja mielipidekirjoittajat tarjoavat selityksiään. Kaupunginosalehden pakinoitsija keksi: *Koivuniemen herra on hylätty!* Nuoria olisi pitänyt riittävästi piiskata lapsina. Kirkon kirjanen *Naiset, miehet ja väkivalta* olettaa, että perheväkivalta kasvaa miehen ylemmyyttä korostavasta kulttuuriperinteestämme. Parannuskeinoiksi se esittää väkeviä saarnoja, joiden pitäisi saattaa väkivaltaiset aviomiehet synnintuntoon ja parannukseen – mutta ei neuvo, miten nämä vaimonhakkaajat saadaan kirkkoon juuri oikeana sunnuntaina.

Psykoanalyytikko Gustav Schulman esitti televisiossa, että pojat joutuvat lapsuudessaan todistamaan perheväkivaltaa ja joutuvat sen kohteiksi. Sitä mallia he sitten myöhemmin itse toistavat. Arkkiatri Risto Pelkonen esitti Helsingin Sanomien *Vieraskynä* -palstalla 19. 7. 2002, että nuorison väkivalta versoo vanhempien kiireestä. Samaa esittää lastenpsykiatrian professori Tuula Tamminen 19. 10.: ”Lasten ja nuorten suhteen kyse on sittenkin yksinkertaisista asioista: enemmän yhdessäoloa.”

Saman lehden pääkirjoituksen 8. 8. 2002 mukaan alle 21-vuotiaat surmasivat viime vuonna 38 ihmistä. Lehti kysyy, mikä ajaa nuoria yhä käsittämättömpiin väkivallantekoihin. ”Sytä on haettu huonosta itsetunnosta, itsehillinnän puutteesta, väkivaltaisesta kotitaustasta ja television ja tietokonepelien roolimalleista, jotka vääristävät lasten ja nuorten käsityksen todellisuudesta.”

Kanavassa ilmestyi oikeuspsykiatrian emeritusprofessori Panu Hakolan artikkeli *Täyskäännös tarpeen kriminaalipolitiikassa*. Hän kritikoiti voimakkaasti viime vuosikymmenien ”sosialistiseksi” nimittämänsä kriminaalipolitiikkaa ja esittää karmeita esimerkkejä. Hakolan mukaan yllilääkäri Paanila oli laskenut väitöskirjassaan, että vuosina 1971-1995 ehdonalaiseen päästetyt väkivaltarikolliset tekivät tänä aikana keskimääräisväestöön verraten 200 -kertaisesti väkivaltarikoksia. ”Täyskäännös kriminaalipolitiikassa on

viimeinkin tehtävä”, Hakola vaatii. Lisää vankiloita siis. Kriminaalipsykiatrian professorilla ei ole juuri mitään sanottavaa psykiatrian mahdollisuuksista parantaa väkivaltaisuutta.

Syntyvää lasta luullaan vihannekseksi

Viikko viikon jälkeen vellovasta keskustelusta ja ilmeisesti koko suomalaisesta hoitokulttuuristamme puuttuu tieto väkivallan kaikkein varhaisimmista juurista, *sikiön kohdussa ja vaikeassa syntymäkokemuksessa saamista traumaista*. Suomalaisen psykiatrian ja psykoanalyysin vankka ja lähes yksimielinen vakaumus on, että lapsi ei saa ennen syntymäänsä ja syntyessään mitään psyykkisiä kokemuksia, jotka vaikuttaisivat hänen myöhempään elämäänsä.

Tämä on ikivanha uskomus, jonka oli omaksunut mm. filosofi Aristoteles – vastoin opettajaansa Platonia. Sen kenties tunnetuin edustaja oli filosofi John Locke (1632-1704). Hän otti jopa järjestelmänsä yhdeksi perusolettamukseksi käsityksen, jonka mukaan syntyvä lapsi on *tabula rasa*, 'tyhjä taulu'. Uusin tutkimus on kuitenkin jo vuosikymmenien ajan osoittanut tämän harhaluuloiksi, joka kohtalokkaasti haittaa psyykkisten traumojen parantamista.

Sikiöajan ja syntymän traumojen löytäminen ja niiden integroimisen mahdollisuudet ovat kuitenkin peräisin psykoanalyttisen liikkeen piiristä. Syntymätrauman esitteli kirjassaan *Das Geburtstrauma* Sigmund Freudin oppilas Otto Rank jo vuonna 1923. Teoria ensin kiinnosti Freudia, mutta onnettomuudeksi hän torjui sen jo vuonna 1924, koska *syntymätrauma uhkasi hänen mieliajatusensa oidipuskompleksin ja isänmurhaylykkeen asemaa neuroosien varhaisimpana lähteenä* (Peter Gay: *Freud*, ss. 577-583). Lopuksi Freud ryhtyi 'psykoanalysoimaan' Rankia ja sovelsi tähän *isänmurhateoriaansa* (mt. s. 586).

Rankin oppilas Nandor Fodor (*The Search for the Beloved*), Donald Winnicott ja Francis Mott kuitenkin jatkoivat työtä, kunnes Frank Lake, Stanislav Grof ja useat muut löysivät 1950-luvulta lähtien menetelmät parantaa regressiokokemuksessa sikiöajan ja syntymäkokemuksen aiheuttamia traumoja. Niitä on toki paljon muitakin kuin hillitön väkivaltaisuus: varhaisimmasta kehitysvaiheestamme löytyy usein varsinainen "kukkakimppu piikkilankaa".

Ihmisen kaikkein varhaisimpien vaiheiden tutkimus on edistynyt voimakkaasti parin viimeksi kuluneen vuosikymmenen aikana. Tutkijoiden yhdyssiteenä ja tutkimuksen tunnetuksi tekemiseksi toimii yhdistys *Association of Pre- and Perinatal Psychology and Health*, (APPPAH), jonka jäljempänä lainaamani tutkijat perustivat vuonna 1983 koettuaan, että eivät saaneet artikkeleitaan julkaistuksi yhdistystensä tieteellisissä aikakauskirjoissa. Yhdistys tavoittaa verkkosivujensa välityksellä päivittäin noin 4500 lukijaa enemmän kuin 50 maassa. APPPAH:n puheenjohtajana on pitkään toiminut ja verkkosivujen toimittajana toimii professori David B. Chamberlain, psykologi, joka opettaa prenataalista psykologiaa väitöskirjatason opiskelijoille Santa Barbarassa Kaliforniassa. Hänen kirjojaan, joista mainittakoon laajan levikin saanut *The Mind of your Newborn Baby*, on julkaistu tähän mennessä kahdeksalla kielellä, pian myös venäjäksi – *mutta ei suomeksi*.

Sikiö on tietoinen ja tajuava olento

David Chamberlain kirjoittaa artikkelissaan *What Babies Are Teaching Us About Violence*:

”Olemme vakuuttuneet siitä, että jokainen väkivallan kokemus, jonka sikiö saa kohdussa tai syntyessään, on väkevä ehdollistava tekijä, joka toimii mallina jonka mukaan lapsi myöhemmin kokee ihmissuhteensa. Tämä ehdollistus voi vaikuttaa vuosikymmenienkin ajan ihmisen fyysiseen ja psyykkiseen terveyteen. On traagista, että nykyisissä sairaalasyntytyksissä lapset joutuvat säännöllisesti kokemaan väkivaltaa ja tuskaa. Lähes koko 1900-luvun ajan synnytyslääkärit ja psykologit eivät ole uskoneet syntyvän lapsen kokevan lainkaan kipua. Tästä syystä lääkärit eivät ole empineet asettaa vastasyntyneitä alttiiksi vaikeille kokemuksille...” Artikkelin on luettavissa osoitteessa www.birthpsychology.com/violence/chamberlain.

William R. Emerson Ph.D. mainitsee artikkelissaan *The Vulnerable Prenate* lukuisia havaintoja sikiön jo varhain kehittyvästä tietoisuudesta. Siksi pieni ihmistaimi on hyvin herkkä kokemaan sekä fyysisiä että psyykkisiä traumoja. Emerson mainitsee artikkelissaan (www.birthpsychology.com/healing/point2) lukuisia viime vuosina tehtyjä tutkimuksia ja päätelee: ”minusta näyttää selvältä, että sikiöt ovat tietoisia olentoja ja että ne käyttäytymistavat, jotka saavat alkunsa kohdussa, todennäköisesti jatkuvat myöhemmin elämässä.”

Michel Odent MD kirjoittaa: ”Sikiöt ja vastasyntyneet ovat täysin tietoisia ja tuntevia olentoja... Useimmat lapset kokevat jonkin asteista stressiä sikiöaikanaan ja syntyessään huolimatta ympäristötekijöistä. Mikä tahansa voimakas tunnetila ja vaikea kokemus, joka ei pääse resoluutioon, ilmenee myöhemmin piilotajunnan teiden kautta monilla eri tavoilla. Elleivät ne pääse integroitumaan, ne saattavat kehittää taipumuksen tuntea kiihkeää kiukkua, käyttäytyä peräänantamattomasti, kohdella toisia väkivaltaisesti sekä lukuisia muita rajatilahäiriöitä” (www.birthpsychology.com/violence/odent1.html).

Traumojen helminauhat

Stanislav Grof osoittaa teoksessaan *Beyond the Brain* (1985, s. 97), että hillittömän, malignin väkivaltaisuuden juuret ovat pääasiassa henkilön ennen syntymäänsä saamissa traumoissa, joita myöhemmät kokemukset yllä kuvatulla tavalla tietysti vahvistavat. Grof kirjoittaa luvussa *Väkivallan juuret – aggression syntymänjälkeiset, syntymänaikaiset ja transpersoonalliset lähteet* (ss. 231-241): ”Ilmiöt, jotka vaikuttavat salaperäisiltä ja ongelmallisilta niin kauan kuin me yritämme löytää niiden lähteen vain syntymän jälkeisistä tapahtumista, sellaiset kuin itsensä viilteleminen, veriset itsemurhat, sadistiset murhat ja kansanmurha käyvät paljon ymmärrettävämmiksi, kun oivallamme, että niiden kokemuslähde on jokin niihin voimakkuudeltaan ja merkitykseltään verrattavissa oleva kokemus... Siksi lapsuuden kokemukset eivät ole malignin aggression ensisijaisia ja varsinaisia lähteitä. Ne ainoastaan säestävät jo entuudestaan olemassa olevaa syntymän aikaisen aggression kammottavaa varastoa, heikentävät niitä torjuntajia, jotka normaalisti estävät sitä nousemasta tietoisuuteen ja antavat oman erityisen värityksensä sen ilmenemiseen yksilön elämässä.”

Psykopaattinen persoonallisuus

Viime vuosikymmeninä tehty tutkimus osoittaa siis vakuuttavasti, että meidän hillittömän aggressiivisuutemme ja väkivaltaisuutemme hornankattila sijaitsee hyvin varhain kokemissamme tuskallisissa fyysisen ja psyykkisen väkivallan, torjunnan ja hylkäyksen kokemuksissa. Nämä me olemme saaneet sikiökehityksemme eri vaiheissa ja vaikeassa syntymäkokemuksessamme. Myöhemmät kielteiset kokemukset kyllä väkevöittävät niiden voimaa, eli muodostuu ns. *interaktiivinen trauma*. Tämä tarkoittaa, että varhaiset traumat muodostavat kehittyvälle lapselle tulkintamallin, jolla tämä kokee monet tilanteet korostetun väkivaltaisina ja vammauttavina. *Hänen kielteiset odotuksensa ja tunnekokemuksensa ja siksi myös käyttäytymismallinsa laajenevat transferenssina eli tunteensiirtona.*

Nämä kielteiset vaikutukset vaurioittavat samalla *emotionaalisen kiinnittymisen (bonding, attachment)* kehittymistä. Olemme jo kauan katselleet viehättyneinä, miten kananpojat ja sorsanpojat seuraavat emoaan, mutta ennen pediatrien Marshall Klausin ja John Kennellin tutkimusta *Parent-Infant Bonding* (1976) emme tieneet, miten kohtalokkaan tärkeä tämän molemminpuolisen tunnesiteen muodostuminen on myös meille ihmisille. Tämä tunneside, jonka kehittyvä sikiö ja vastasyntynyt muodostaa ensiksi äitinsä, sitten isänsä kanssa, laajenee *tunteensiirtona eli transferenssina muihinkin ihmisiin*, kenties koko ihmiskuntaan (David Chamberlain: *Bonding – a Simple Wonder*. Hänelle kehittyy se myönteinen perusasenne, jota sanotaan *empatiaksi*.

Traumaattiset kokemukset siis estävät tämän kehityksen. Hyvin varhain äärimmäisen kielteisiä kokemuksia saaneen uhrin piilotajuntaan muodostuukin kostavan vihan sammio. Muodostuu psykopaattinen tunne-elämä. Silloin persoonallisuuden mikään myönteinen voima ei pääse hillitsemään väkivaltayllykkeiden ohjaamaa käyttäytymistä.

Tiedotusvälineiden mukaan poliisi on tavallisesti kysellyt väkivaltaisten surmatöiden tekijöiltä heidän 'motiiviaan', mihin näillä ei ole ollut antaa mitään selvää vastausta. Eiväthän he voi, koska varhaiset kielteiset kokemukset ovat tietoisin muistin tavoittamattomissa, piilotajunnan hornankattilassa. Sieltä ne kuitenkin vaikuttavat väkevästi meidän tunne-elämäämme, eri tilanteiden emotionaaliseen kokemiseen sekä käyttäytymiseen niiden keskellä.

Psykopaatti voi vain hyvin harvoin kostaa alkuperäiselle väkivallantekijälleen. Hän kostaa kokemansa kauhut tämän myöhemmille edustajille.

Sikiöajan ja syntymän traumoja parannetaan

Rinnan tutkimuksen kanssa on kehitetty myös terapeuttisia keinoja parantaa syntymätraumaa ja sikiöajan traumoja. Regressioterapioissa, mm. Frank Laken 'primaali-integraatiossa' ja Stanislav Grofin 'holotrooppisessa hengitystyöskentelyssä' työskentelijä avustetaan muuntuneeseen tietoisuuden tilaan, aktiiviseen takautumaan, jossa tällä on mahdollisuus itse integroida kohtaamiaan traumoja. Niitä on toki paljon muitakin kuin mainittu hillitön väkivaltaisuus, mm. vaurioitunut itsetunto, toistuva häpeäkokemus sekä ristiriita äidin toivoessa sikiön olevan toista sukupuolta kuin tämä on. Laken ja Grofin kehittämiä regressioterapioita olen laajemmin kuvannut Luononfilosofian seurassa 24. 1. 2002 pitämässäni esitelmässä *Varhaiset vammamme*, jonka verkko-osoite on <http://www.minedu.fi/tieteellisetseurat/lfs/verkko/Rintala.htm>.

Hyvin ohjattu psykodraama heitti minut keväällä 1978 kosketuksiin oman syntymäkokemukseni kanssa, mitä saatoin sitten vuoden 1979 aikana selvittää kahdessa Frank Laken johtamassa primaali-integraatioseminaarissa Helsingissä ja Nottinghamissa sekä myöhemmin omissa kokoamissamme ryhmissä. Syntymäni oli käynnistänyt äitini säikähdys, jonka aiheutti IKL:n agentin ilmestyminen kotiovelle iltayhdeksältä. Se ajoi minut syntymään jo seuraavana aamuna, kolme viikkoa liian aikaisin. Syntymäpainoni oli 2800 g. Toinen vammauttava tekijä oli äitini toive, että olisin tyttö. Tämä vammautti seksuaalista identiteettiäni ja myöhemmin aviosuhdettani, joka psykoterapeuttisen myllerrykseni keskellä päättyi avioeroon vuonna 1979. Avioiduin uudelleen elokuussa 1981.

Syksystä 1981 lähtien olen yhdessä vaimoni Marjan kanssa järjestänyt 59 viikonloppuryhmää Frank Laken menetelmää käyttäen. Näissä ryhmissä olemme ohjanneet yhteensä noin 350 primaalityöskentelyä. Kahden vuosikymmenen aikana kertyneen kokemuksemme pohjalta olemme varmoja siitä, että sikiöajan ja syntymän kokemuksilla on väkevä vaikutus ihmisen tunne-elämään ja koko persoonallisuuteen.

Laajin levinneisyys syntymätraumaa integroivista regressioterapioista lienee tällä hetkellä Stanislav Grofin 'holotrooppisella hengitystyöskentelyllä', jota on esitelty meillä myös televisiossa. Tällä menetelmällä järjestetään terapiaseminaareja niinkin lähellä meitä kuin Saksassa, Tanskassa ja Ruotsissa.

Hoitoyhteisöt torjuvat tutkimustiedon

Julkisuudessa käyty keskustelu, mm. sanomalehtien mielipidesivut ja psykiatrien televisiolausunnot, osoittavat että suomalainen hoitokulttuuri ja yleinen mielipide eivät tunne näitä psykopatologisia vaikutusyhteyksiä eivätkä silloin tietysti voi tuntea terapiamahdollisuuksiakaan, vaan ehdottavat parannuskeinoja joilla on vain hyvin vähäinen myönteinen vaikutus. Ajan antaminen omalle lapselle, mitä suomalaiset asiantuntijat suosittelevat, on tietysti hyvä, mutta usein lapsi on saanut vaurion jo vuosia aikaisemmin. Syntymätraumaa integroiviin

regressioterapioihin tutustumistakin suomalainen hoitokulttuurimme on tähän asti aktiivisesti ja sitkeästi vastustanut.

Psykiatrian piirissä tärkeä tekijä lienee se, jonka Frank Lake mainitsi minulle noutaessani häntä elokuussa 1981 kotiimme aterialle. Hän arveli psykiatrien haluttomuuden ottaa vastaan primaali-integraatiota johtuvan siitä, että moni heistä on ohjautunut alalle piilotajuisena toiveenaan selvittää omat psyykkiset ongelmansa – ja tämä ei ollut heille onnistunut. Lake ilmeisesti tarkoitti, että heidän ammattikoulutuksensa olikin tuottanut henkilökohtaisen defenssijärjestelmän. Kysyin, miksi hän itse oli ryhtynyt opiskelemaan psykiatriaa. ”Esimiehet määräisivät”, Frank vastasi. Myös Grof olettaa, että torjunnan aiheuttavat näiden asiantuntijoiden omat aktivoituvat ahdistustorjunnat (*Psychology of the Future*, s. 31). Prenataalipsykologian mainitseminenkin on omiaan herättämään ahdistusta; kuulijan omat selvittämättömät traumat aktivoituvat.

Edellä olen maininnut, että äidin toive saattaa aiheuttaa lapselle seksuaalisen identiteetin häiriön, joka on todennäköisesti monien aviollisten vaikeuksien vaikuttava syy. Kirkon perheasiainkeskus, joka valittaa ylivoimaista työtaakkaansa ja sanoo tarvitsevansa lisää 200 työntekijää, torjuu kuitenkin määrätietoisesti primaali-integraatioon tutustumisenkin. Yksi sen viranhaltijoista on nimittänyt sitä minulle lähettämässään kirjeessä ”puoskaroinniksi”.

Miten perusteellinen muutos tarvitaan sen ihmiskunnan hillittömän väkivaltaisuuden näivettämiseksi, joka omana aikanamme on saanut käsiinsä myös keinot toteuttaa jopa ihmiskunnan kollektiivinen itsemurha ja koko planeettamme elollisen elämän tuho? On selvää, että väkivallan näivettämiseksi tarvitaan hyvin syvälle tunkeutuva ja monille aloille ulottuva muutos. Prenataalisen psykologian yhdistyksen kokemukset antavat aiheen toivoa, että tämä elpyminen on jo taimella. Ainakaan meillä Suomessa, jossa tässä asiassa olemme takapajulan kansaa, tämä elpyminen ei ole parhaassakaan tapauksessa odotettavissa nopeammin kuin kahdessa sukupolvessa – noin 70 vuodessa. Miksi niin kauan?

1. Tarvitaan tehokas tiedonlevitys väkivallan juurista, jotka pursuavat hillitöntä väkivaltaa ihmisten ja kansojen elämään.

2. Tarvitaan psykoterapeuttisen ajattelutavan perusteellinen uudistuminen, sillä muutoin on mahdotonta edes nähdä väkivallan vaikuttavia syitä.

3. Tarvitaan laaja kansallinen ja kansainvälinen ohjelma, joka suojelee kohdussa kehittyviä lapsia niiltä traumaattisilta vaikutuksilta, jotka rakentavat heidän tunne-elämäänsä aikapommeja räjähtämään vuosia ja vuosikymmeniä myöhemmin.

4. Tarvitaan voimakkaiden terapiamenetelmien käyttöönotto, jotta sikiökauden ja syntymäkokemuksen lyömien traumojen integrointi voidaan joskus tulevaisuudessa tarjota kaikkien sitä tarvitsevien saataville.

23. 10. 2002

Esko Rintala

esko.rintala@netsonic.fi

20.11.2007 Päiviö Latvus

Tähtäsin tällä Helsingin Sanomien Mielipiteisiin, mutta näyttää olevan tulossa varsinainen summa tämän asian tiimoilta - eikä kuulemma tilaa, joten rasitan vain teitä näillä ajatuksillani. Vieraskynä 17.11. (Värri, Jokisaari) on todella lukemisen arvoinen.

Tunnustammeko rajallisuutemme?

Kasvatusopin tutkijat Värri ja Jokisaari kiteyttävät (Vieraskynä 17.11.) kulttuuriamme ohjaavien rakenteiden oleelliseksi indikaattoriksi vihan heikkoutta kohtaan. Tyrmistyttävää - hienon humanistisen kehityskaaremme tulokseksi. Mistä tämä tappava infektio, ”ylikorostunut egoismi ja viha itseään heikompia kohtaan”, on tullut ja miksi se leviää.

Nuoret voivat saada sen internetistä, mutta miksi sitä ilmenee myös aikuisissa? Vaikka egoismimme antaakin vaikutelman yksilöllisyyden kasvusta, olemme kasvavassa määrin ulkoa-ohjattuja.

Kyvyttömyytemme empatiaan on mitä huonointa mainosta ”humaanisuudellemme”. Humanismi, jonka ytimenä piti olla ihminen, ei sittenkään tuota kunnioitusta ihmistä ja elämää kohtaan. ”Tuossa taistelussa viha, pettymys ja katkeruus ylittävät sen Nietzschen hellimän johtoajatuksen, että elämälle on sanottava kyllä.”

Emme kuitenkaan voi syyttää yksin kilpailuyhteiskuntaa tai kapitalismia siitä, että suhtaudumme jopa Nietzscheä kylmemmin heihin, jotka eivät pärjää. Olemme viimeisten sukupolvien aikana luopuneet eurooppalaisen kulttuurin esanssista - kristillisestä maailmankuvasta.

Vapaa-ajattelija R. Brotheruksen kritiikki (HS 12.11) kristillisten yhteisöjen antamaa henkistä tukea kohtaan, kansallisen surun hetkinä, on osoitus kulttuuriamme kantaneiden juurien tarkoituksellisesta kätkemisestä. Vuosikymmenien määrätietoinen, kaikki maailmankuvat keskenään suhteellistava suuntaus kasvatuksessa on kantanut hedelmää myös suuressa enemmistössä.

Alkuseurakunta oli se ainoa rakentava tekijä, joka Rooman täydellisen moraalittomuuden keskellä vielä yritti, laupeuden teoin, luoda toivoa. Pietarin katulapsityö, tai Pakistanin kastittomien koulutus, ovat osoituksia kristinuskon yhä jatkuvasta rakentavasta otteesta yhteisöissä, joissa toivo on jo muuten katoamassa.

Jos sitten ajatellaan kristinuskkoa koko yhteiskuntaamme, nyt kätkettynä, mutta parantavana lääkkeenä, on se mitä optimaalisin. Tietoisuus ihmisen rajallisuudesta ja alttiudesta suoranaiseen pahuuteen on vain myönnettävä - ja otettava uskon askel, jonka myötä haluamme luottaa myös Jumalan vastaantuloon Jeesuksen sovituksessa. Tuntuu vaikkei miten paradoksaaliselta! Protestantismi muovasi eurooppalaisesta itsenäisen, sisältä-

ohjautuvan yksilön, joka oli itse vastuussa teoistaan suoraan Jumalalle. Tänään vastuu on siirretty "fiktiiviselle" yhteiskunnalle.

Luovuutemme edellytyksiä eivät niinkään ole postmodernismi ja vapaus. Emme luo täydellisessä vapaudessa vaan kohdatessamme rajamme. Soittimen kieli värähtelee vain jos se on jännitetty sitä rajoittaviin kannattimiin. Luovuus nousee jännitteestä spontaaniutemme ja rajoitteidemme välillä, kuten tietoisuutemme rajojemme näkemisen myötä.

Päiviö Latvus

21.11.2007 Kaarle Kurki-Suonio

Tervehdys.

Ote viestistä <primavo@kolumbus.fi> 19. marraskuuta 2007 13:29 : "Kiitokset Kaarle Kurki-Suoniolle näkemyksestä fysiikan koulutuksemme erinomaisuudesta. Olen kuitenkin sitä mieltä, että materialististen aineiden, fysiikan ja luonnontieteiden, ylisuuren ja ylitehokkaan koulutuksen osuus henkisen koulutuksen kustannuksella on juuri aiheuttanut sen nuorison henkisen kasvun vinoutuman, joka on sitten johtanut Jokelan kaltaisiin identiteettikriisien aiheuttamiin tragedioihin."

Ei ole oikein kiittää sellaisesta, mitä en ole esittänyt! Toivoisin, että viestini luettaisiin tarkemmin ennen kommentointia.

Fysiikan ja luonnontieteiden leimaaminen materialistiseksi oppiaineiksi herjaa minua henkilökohtaisesti. Se myös häpäisee prof. Laurikaisen muistoa, samoin kuin monia ihmiskunnan suuria fyysikkoneroja, kuten Wolfgang Paulia, Werner Heisenbergia, Michael Faradayä ja Isaac Newtonia. Kuka tahansa pystyy jatkamaan luetteloa lähes loppumattomiin. Siinä meillä kaunis joukko syyllisiä Jokelan tragediaan!

Virkaani kuului valtakirjaani kirjattu vastuu fysiikan opetuksesta opettajille (sekä opettajiksi koulutettavien tutkinto-opetuksessa että valmiiden opettajien täydennyskoulutuksessa). Siksi jo asemani puolesta, mutta vielä paljon suuremmalla syyllä fysiikan kautta minulle kasvaneen vakaumuksen vuoksi, tein paljon työtä fysiikan surkean aseman parantamiseksi Suomen koululaitoksessa. Siinä prof. Laurikainen teki omalta osaltaan paljon työtä. Näin siis valmistimme maaperää Jokelan tragedialle - "primavon" viestissä esitetyn näkemyksen mukaan.

Lukion yksi ainoa kaikille yhteinen fysiikan kurssiko on sitä ylisuurta ja ylitehokasta "materialististen oppiaineiden" opetusta, johon ponnistelut näiden aineiden aseman parantamiseksi ovat johtaneet.

Jatkan otetta "primavon" viestistä: "Laestadiuksen sanoja mukaillen "sotaa ei käydä lihaa ja verta vastaan, vaan vastustajina on ahneuden ja kunnianhimon perkeleet, jotka asuvat meidän omissa sydämissämme .".

Totta, ja toisten oppiaineiden halventaminen, esimerkiksi materialistisiksi leimaamalla, on osallistumista näiden perkeleiden toimintaan. Raja materialismin ja henkisten arvojen välillä ei kulje oppiaineiden välissä vaan jokaisen oppiaineen sisässä, opettajien välillä tai ehkä jopa jokaisen opettajan sisässä sisäisenä taisteluna.

Sallikaa, että siteeraan vielä itseäni otteilla kirjasta "Fysiikan Merkitykset ja Rakenteet", jonka kirjoitimme yhdessä rakkaan, edesmenneen, Riitta-puolisoni kanssa. Se "materialisoitui" (!) vuonna 1994 yli 20-vuotisen opetustyömme välituloksena fysiikanopettajien koulutuksessa käytettäväksi oppikirjaksi. Sen luvun 1.4 "Fysiikan suhde muihin oppiaineisiin" osassa 1.4.1 "Kaiken kattava yhteistyö" sanotaan mm.:

"Integraatio ymmärretään usein suppeasti yhteisten aiheiden ympärille rakennetuiksi yksittäisiksi yhteistyöprojekteiksi, teemapäiviksi tms., joita silloin tällöin toteutetaan suurin ponnistuksin. Oppiaineiden vuorovaikutus koulussa on kuitenkin paljon laajempaa ja syvempää. Se on, halusivatpa opettajat tahi eivät, kaiken kattavaa ja jatkuvaa. Sillä on kasvatuksen kaikilla tavoitealueilla keskeinen merkitys - myönteinen tai kielteinen riippuen siitä, miten eri aineiden opettajat suhtautuvat toistensa työhön ja yhteistyön mahdollisuuksiin."

"Reviirijattelu leimaa erityisesti opettajajärjestöjen mutta myös eri alojen yksityisten edustajien kannanottoja. Omille oppiaineille varataan yksinoikeuksia keskeisiin kasvatustavoitteisiin. Luovuus selitetään taideaineiden ja ilmaisutaidon, maailmankuva maantieteen, kansainvälisyys kielten, rauhankasvatus ja yleissivistys humanististen aineiden, ympäristönsuojelu biologian, arvokasvatus uskonnon jne. yksinoikeudeksi. Muiden aineiden merkitys kielletään."

"Inhimillinen kulttuuri on paljon enemmän kuin erillisten osa-alueidensa summa. Vasta osa-alueiden jatkuva vuorovaikutus tekee sen eläväksi. Yksikään oppiaine ei ole itseriittoinen. Kaikilla oppiaineilla on oma osansa kulttuurin ja kasvatuksen kokonaisuudessa, ja suuri osa kunkin merkityksestä riippuu siitä, onko muilla riittävä mahdollisuus toteuttaa omaa osuuttaan niin että niiden välinen hedelmällinen vuorovaikutus on mahdollinen."

"Luonnontieteiden syrjintä puolestaan riistää mahdollisuuden tasapainoiseen maailmankuvan kehittämiseen, kun humanistisilta ja uskonnollisilta näkemyksiltä puuttuu niiden luonnollinen keskustelukumppani. Uskonnon ja luonnontieteen vuorovaikutus on länsimaisen kulttuurihistorian suuri dialogi. Persoonallisuuden kehityksen kannalta on tärkeätä, että koulu tarjoaa oppilaalle mahdollisuuden projisoida sitä oman elämänsä ja maailmankuvansa kysymyksiin."

"Oikean tasapainon löytämiseksi pitää kaikkien oppiaineiden merkitystä toisilleen arvioida puolueettomasti kasvatustavoitteiden kannalta."

"Tärkein "integraatio" tapahtuu piilokasvatuksena asenteellisella tasolla. Sen onnistuminen merkitsee oppilaiden monipuolisen ja tasapuolisen harrastuksen heräämistä kulttuurin kaikkiin osa-alueisiin. Toisaalta kaikki toisia oppiaineita kohtaan heräävän vastenmielisyyden tai väheksynnän merkit ovat osoituksia kasvatustavoitteiden vastaisista reviiiasenteista, joita opettajat eivät ole pystyneet voittamaan."

" Integraation onnistumiseksi tarvitaan sekä tervettä omanarvontuntoa että toisten kunnioittavaa arvostamista."

Luonnontieteen leimaaminen materialistiseksi on ollut mainittujen "perkeleiden" tehokkaimpia keksintöjä, propaganda-ase. Myös suuri joukko fyysikoita on omaksunut sen itselleen, mutta erityisen alttiita sen vaikutukselle ovat kaikki ne, joiden yleissivistys on jäänyt koulussakin paitsi ymmärrystä fysikaalisen maailmankuvan ja yleisemmin empiirisen tieteen luonteesta. Näen "primavon" viesteissä myös sisäisen ristiriidan. Kun ensin fysiikka tuomitaan materialistiseksi, korostetaan myöhemmin sitä näkökulmaa fysiikassa, jonka vuoksi sillä on välttämätön osuutensa "henkisten arvojen" toteuttamisessa.

Sen sijaan, että halvennetaan joitakin oppiaineita toisten kustannuksella, kasvatuksen alueella voimat pitäisi keskittää siihen, että kussakin oppiaineessa toteutettaisiin henkisiä arvotavoitteita yhteistyössä muiden oppiaineiden kanssa. Tavoitteena ei siis saa olla "henkisten arvojen sisällyttäminen enenevässä määrin lukio-opetuksen lukujärjestykseen" niin kuin "primavo" sanoo. Ei niitä LUKUJÄRJESTYKSEEN voi sijoittaa, koska tämä merkitsisi oppiaineiden jakoa "henkisiin" ja muihin, vaan henkisten arvojen tulee läpäistä KAIKKEA OPETUSTA.

PS. "primavolle" . Päivikki Teleniuksen viestin sanoma näyttää välittyneen vain minulle. Mielestäni sen kuuluisi päästä osaksi tätä keskustelua.

terveisin
Kaarle Kurki-Suonio

22.11.2007 Voitto Aaltonen

Nöyrä anteeksipyyntöni Kaarle Kurki-Suoniolle väärin ymmärretyistä tekstitulkinnoista!

Kun puhuin "materialistisista oppiaineista", ei tarkoitukseni ollut niiden halventaminen, vaan tarkoitukseni oli vain osoittaa niiden yksipuolisen ylisuuren arvostuksen synnyttämää vinoutumaa, kuten ylilihavuutta liiallisen ruuan mässäilystä, kun samanaikaisesti unohdetaan

liikunnan merkitys kokonaisuuden tasapainottamisessa.

Kun te kirjoitatte, että "Raja materialismin ja henkisten arvojen välillä ei kulje oppiaineiden välissä vaan jokaisen oppiaineen sisässä, opettajien välillä tai ehkä jopa jokaisen opettajan sisässä sisäisenä taisteluna.", tulisi sen mielestäni myös näkyä oppikirjojen sisällyksissä.

Mielestäni poikkiteiteellisten näkemysten puute lukion ja korkeamman opetuksen oppikirjoissa on kuitenkin karkeammin näkynyt juuri fysiikan ja luonnontieteen oppikirjoissa.

Toki tämä näkemykseni voi johtua vanhentuneista näkemyksistä lukioiden oppikirjojen sisällyksistä ja on siten niinsanottua "mutu-tietoa". Samoin tietoni lukio-opetuksen tuntijaosta humanisten aineiden ja "fysikaalisten" ("materialististen aineiden") välillä voi olla vanhentuneen mututiedon varassa. Olettamukseni on ollut, että "fysikaalisten" aineiden opetuksen osuus on ollut yli 50 % ja näinollen opetusvinoutumaa olisi syntynyt "materialistisen" näkemyksen suuntaiseksi humanistisen persoonanmuodostuksen kustannuksella.

Jotta näkemuseromme voitaisiin reaalisesti ratkaista, olen lähtenyt tutustumaan 2007 painettuihin fysiikan lukio-opetuskirjoihin ja samalla hankin tarkemmat tiedot nykyisen lukio-opetuksen ainekohtaisesta tuntijaosta. Toivonkin voivani palata aiheeseen myöhemmin, kun olen lukenut oppikirjat läpi ja päivittänyt ainejakotilanteen.

Terveisin Voitto Aaltonen

22.11.2007 Kaarle Kurki-Suonio

Tämä viesti on ensi sijassa Voitto Aaltoselle ("primavo"), mutta toki kuka tahansa viestin vastaanottaja saa lukea, jos kiinnostaa. Varoitin: se on melko pitkä.

Kiitokset "primavolle" vastausvietistä, joka pyytää anteeksi sitä, että MINÄ olen käsittänyt väärin! Joka tapauksessa omasta puolestani ja henkilökohtaisella tasolla anteeksipyyntö on tarpeeton. Anteeksi voi antaa pyytämättäkin. Onhan minulla korkea esikuvakin: "Isä, anna heille anteeksi, sillä he eivät tiedä mitä he tekevät." Se, mitä tässä yhteydessä pitäisi tietää ja ymmärtää on, että puhe "materialistisista oppiaineista" sinänsä on näitä oppiaineita halventavaa ja loukkaavaa ilman väärin ymmärtämisen mahdollisuutta. Sillä lyödään fysiikkaan "materialismin" negatiiviseksi tarkoitettu leima. Se on tyypillinen koulun ilmapiiriä repivän reviiirtaistelun termi ja tätä taistelua ylläpitävien "itsekkyyden ja ahneuden perkeleitten" työväline.

Vastausviesti toistaa valitettavasti yhä sitä virheellistä väitettä, että fysiikka muka opettaa materialistista näkemystä. Mikään oppiaine ei sitä opeta, mutta minkä tahansa oppiaineen opetus voi välittää materialistisiin tai henkisiin arvoihin ohjaavia näkemyksiä. Historian ja yhteiskuntaopin, psykologian, äidinkielen, taideaineiden, liikunnan jne. ja jopa uskonnon opettajakin voi välittää materialismia, siinä kuin fysiikan opettaja, usein jopa paljon tehokkaammin. Mutta reviiirtaistelu sinänsä heijastaa materialistisia arvoja tavalla joka ei voi olla vaikuttamatta koulun koko kasvatusilmapiiriin. Puhe "materialistisista oppiaineista" on saatava loppumaan!

"Primavo" sanoo: " Jotta näkemysromme voitaisiin reaalisesti ratkaista, olen lähtenyt tutustumaan 2007 painettuihin fysiikan lukio-opetuskirjoihin ja samalla hankin tarkemmat tiedot nykyisen lukio-opetuksen ainekohtaisesta tuntijaosta."

Tosiasioihin tutustuminen on hienoa. On eri asia, miten se voi ratkaista näkemyserojamme. Sen selvittämiseksi olisi ensiksi todettava, millaisia näkemyserot ovat. Varmuuden vuoksi sanon, etteivät näkemykset, joita esitin, koske fysiikanopetuksen eivätkä oppikirjojen laatua! En ole väittänyt, että fysiikanopetus ja oppikirjat ovat erinomaisia. Itse asiassa en ole sanonut sanaakaan niiden laadusta, en hyvää enkä pahaa. Sen sijaan olen väittänyt:

1. ettei fysiikka, sen paremmin kuin mikään muukaan oppiaine, ole materialistinen, kuten "primavo" "näkee"

2. etteivät henkinen hyvinvointimme ja henkiset arvot ole jääneet taka-alalle Suomen koululaitoksessa, niin kuin "primavo" näkee", vaan että koulukasvatusta hallitsevat oppiaineesta riippumatta sekä teoriassa että käytännössä sellaiset arvotavoitteet, joiden puuttumisen koulusta "primavo" uskoo syyksi Jokelan tragediaan, ja

3. että meillä tehdään paljon vakavaa työtä opetuksen kehittämiseksi mahdollisimman hyvin näitä arvoja toteuttavaksi kaikissa oppiaineissa, ja että

4. syytä on etsittävä paljon syvemmältä, sellaisista yhteiskunnassamme vaikuttavista tekijöistä, jotka sotivat koulun kasvatustavoitteita vastaan.

5. Lisäksi ilmaisin lyhyesti olevani eri mieltä "fysikaalisten tieteiden" (mitä hän mahtaa niihin sisällyttää?) ylimitoituksesta toteamalla esimerkkinä, että lukioon saatiin vuonna 1981 yksi pakollinen fysiikan kurssi.

Oppikirjoihin ja lukion tuntijakoon tutustuminen kannattaa, mutta niistä saa varsin niukasti valaistusta kysymyksiin 1. - 5. Tarkastelen näitä mahdollisuuksia vähän lähemmin:

"Primavo" moittii fysiikan oppikirjoja poikkitieteellisyyden puutteesta. Tämä on kuitenkin eri asia kuin arvokasvatus. "Poikkitieteellisyyttä" tai tieteidenvälisyyttä voi toki toteuttaa täysin materialistisessa hengessä ilman mitään "humanistisia persoonallisuuden kasvatuksen arvoja." Sen esiintymisen astetta oppikirjoissa on paljon helpompi arvioida kuin sitä, millaisia arvoja kirjan esitys välittää. Syyllistyttyäni itse sekä lukion että yliopiston oppikirjojen kirjoittamiseen, olisin hyvin utelias kuulemaan, minkä kaikkien oppikirjojen analysointiin, ja millaiseen analyysiin, "primavon" moite perustuu, ja minkä muiden aineiden oppikirjoja on analysoitu vastaavasti rinnalla oikeuttamaan vertailevia päätelmiä.

Oppikirjojen kunnollinen "arvotutkimus", sen selvittäminen, miten oppikirjat onnistuvat välittämään niitä arvoja, joihin opetussuunnitelmien perusteet velvoittavat, olisi todella arvokas. Se varmasti auttaisi opetuksen kehittämistä. Se ei kuitenkaan ole aivan helppoa, sillä arvot eivät välity millään ilmeisillä "julistuksilla", jotka ilmenisivät tietynlaisina tekstin kappaleina kirjassa, vaan se on osattava lukea "rivien välistä". Kirjojen "arvot" saattavat sitä paitsi näkyä helpommin kirjoihin liittyvistä opettajan oppaista kuin itse kirjoista. Jotta voitaisiin tehdä eri oppiaineita vertailevia päätelmiä "primavon" tavoin, joka kohdistaa fysiikkaan vahvasti komparatiivisen moitteen (olkoonkin että se koskee poikkitieteellisyyttä eikä arvokasvatusta) pitäisi samalla analysoida, missä määrin historian ja yhteiskuntaopin, äidinkielen, toisen kotimaisen, vieraiden kielten jne. oppikirjat välittävät arvoja. "Arvotutkimuksen" analysointiperiaate, "työkalu", on rakennettava erikseen kutakin oppiainetta varten, sillä se vaatii ennakkoluulotonta ja syvällistä paneutumista erikseen kunkin oppiaineen osalta siihen, millä tavoin juuri siinä oppiaineessa ja sen opetuksessa kasvatuksen erilaiset arvotavoitteet ilmenevät tai voivat ilmetä.

Fysiikan osalta olen omasta puolestani yrittänyt antaa ainakin aloitteen tällaiseen suuntaan erittelemällä niitä elementtejä fysiikassa itsessään, joilla voisi olla merkitystä erilaisten persoonallisuuden kehittämisen tavoitteiden kannalta. (Ks. edellisessä viestissä mainitun oppikirjamme luvut 1.2 "Arvoista tavoitteisiin" ja 1.3 "Fysiikan opetuksen mahdollisuudet".) Olen myös tietoisesti pyrkinyt korostamaan niitä fysiikan piirteitä kirjoittamieni oppikirjojen esitystavassa, mutta en ole rakentanut niistä esittämäni kaltaista arvoanalyysin työkalua. Olisi todella kiinnostava nähdä, missä määrin tarkoitettu arvokasvatus voi niistä avautua lukijalle. Kumpikin kirjoittamastani lukion sarjoista on kirjoitettu pitkälti protestiksi eniten käytettyjä sarjoja vastaan, ei kuitenkaan varsinaisesti arvokasvatuksen näkökulmasta vaan "lähestymistavan" näkökulmasta eli siitä, millaisen kuvan ne antavat fysiikan luonteesta empiirisenä tieteenä ja fysikaalisen tiedon merkityksestä. Mielestäni tämä näkökulma kuitenkin sivuaa vahvasti arvokasvatustakin.

Perinteisesti oppiaineen kasvatuksellisten ulottuvuuksien pohdinnat ovat olleet melko vieraita matemaattisten aineiden edustajille. Mutta jo vuoden 1981 lukion fysiikan opetussuunnitelmaan onnistuin saamaan liitteenä tällaisten näkökulmien tiivistelmän. Tutkintorakenteen muutos teki samana vuonna mahdolliseksi järjestää fysiikassa "opettajalinjan" omaa opetusta. Siitä alkaen Helsingin yliopistossa koulutetut fysiikanopettajat ja kolmisensataa täydennyskoulutettavaa fysiikanopettajaa ovat joutuneet käymään läpi tällaiset pohdinnat "didaktisen fysiikan perusteiksi" nimetyllä fysiikan laudaturkurssilla.

Se, miten hyvin arvotavoitteet heijastuvat oppikirjoista, on kuitenkin verrattain pieni kysymys koulun arvokasvatuksen kokonaisuuden kannalta.

Opetuksesta välittyviin näkemyksiin oppikirjat vaikuttavat vähän jos ollenkaan. Opettajan näkemykset vaikuttavat kyllä oppikirjojen valintaan. Niitähän on erilaisia. Mutta ainakin fysiikanopetuksen tutkimusten yhteydessä on todettu, etteivät oppilaat juuri lue oppikirjaa. Tuntiopetus ja siellä tehdyt muistiinpanot ovat pääosassa. Oppikirjaa luetaan vain eräänlaisena pikakelauksena tai muistilistana kokeita varten. Ei siinä kirjan arvoilla ole paljon

merkitystä. Tämä on ollut minulle masentava tieto nähtyäni paljon vaivaa oppikirjojen eteen.

Opettajankoulutus on paljon tärkeämmässä asemassa. Siihen olen yrittänyt ja vähän voinutkin vaikuttaa. Tärkein merkitys koulussa toteutettavan opetuksen hengen kannalta voisi kuitenkin olla opettajien keskinäisillä keskusteluilla, joita nykyinen koulu- ja kuntakohtaisten opetussuunnitelmien laadinnan velvoite edellyttää. Virallisesti vahvistetut opetussuunnitelmien perusteet ovat näiden keskustelujen lähtökohta. Niissä asetetut kasvatustavoitteet ovat velvoittavia ja sen tähden periaatteessa avainasemassa kouluopetuksen arvoja pohdittaessa. Ne kyllä korostavat voimakkaasti juuri niitä henkisiä arvoja, joita tässä keskustelussa on kaivattu, vaikka voin kyllä nähdä niissä joitakin merkkejä yrityksistä soluttaa sekaan materialistisiakin arvoja.

Lopulta opettajan persoonallisuus on aina ratkaiseva oppiaineesta riippumatta, sekä aineen oppimisen että näkemysten välittymisen kannalta. Jokaisella on tästä kokemuksia. Ei ole aivan selvää, miten arvokasvatuksen tavoitteista poikkeavia opettajien näkemyksiä voitaisiin suunnata. Niitä esiintyy! Opettajankoulutuksen ja opetussuunnitelmien perusteisiin nojautuvien keskustelujen toivotaan vaikuttavan siihen, että opettajat tiedostaisivat paremmin ominaisuuksiaan kasvattajina ja oppisivat jossakin määrin hallitsemaan persoonallisuutensa erilaisia ilmenemismuotoja.

Lukion "tuntijaossa" fysiikalla todellakin on tasan yksi "pakollinen" kurssi vuodesta 1981 alkaen, aikaisemmin ei yhtään. Tämä esimerkki on kuitenkin täysin marginaalinen, jos halutaan muodostaa kuvaa "primavon" uskomasta "fysikaalisten tieteiden ylivallasta". Pakollisten kurssien lukumäärien vertailu ei kaikkiaan anna kuvaa siitä, miten paljon eri oppiaineita luetaan. Valinnaisten kurssien tarjontaa on paljon eri oppiaineissa, mikä myös näkyy opetussuunnitelmissa. Määrät vaihtelevat suuresti eri koulujen välillä. Suoritettujen kurssien määrät sekä eri oppiaineita ylioppilastutkinnossa kirjoittaneiden lukumäärät heijastavat varmasti paremmin oppiaineiden opetuksen määrällisiä suhteita. Opetushallituksesta löytyy varmasti tilastoja. Niissä fysiikalla ei todellakaan ole hurraamista. Minulle läheisin indikaattori on 1980-luvulla alkanut katastrofaalinen opiskelijapula sekä Teknillisissä korkeakouluissa että yliopistojen fysiikan laitoksissa. Se on viime vuosina tiettävästi jonkin verran helpottunut, mutta yhä uhkana on erityisesti matemaattisten aineiden opettajapula heidän ikäjakautumansa huipun pian ohittaessa eläkeiän.

Fysiikan lähes nollille painunut suosio opiskeltavana aineena on ollut suuri yleismaailmallisen huolen aihe ainakin 70-luvulta alkaen. Miten fysiikanopetuksen liiallinen määrä voisi olla syynä nyky-yhteiskunnan (länsimaiden) moraaliseen katastrofiin, jos fysiikkaa ei edes opiskella. Tuntuukin tärkeämmältä pohtia syitä fysiikan minimaaliseen suosioon kuin kuvitella millaisia traumoja liiallinen fysiikan opiskelu voisi aiheuttaa, jos sitä jossakin esiintyisi. Voisiko syysuhde olla toisinpäin, niin, että moraalinen rappio selittäisi joltakin osin myös fysiikan olematonta suosiota.

Siltä osin kuin fysiikan opetus itse on ollut syynä suosionsa romahtamiseen, minulla on oma diagnoosini, ja kaikki mitä olen kerskaillut tehneeni fysiikan opetuksen luonteen

kehittämiseksi on ollut tämän diagnoosin seurausta. Ongelmana vain on, että muutoksen aikaansaaminen opetuksen luonteeseen on suunnattoman hidas prosessi. Olen arvioinut, että pontevimmillakin toimenpiteillä muutoksen efektiivinen aikavakio on Suomen kokoisessa maassa n. 30 vuotta. (Kysyin vastaavaa taannoin eräältä yhdysvaltalaiselta matematiikan opetuksen tutkijalta. Hänen väitön arvionsa USA:n opetuksen kehittämistoimenpiteiden vaikutuksen aikavakiosta oli n. 50 v.) Olen opettanut yliopistossa vuodesta 1954 alkaen. Aktiivisen toimintani fysiikanopetuksen kehittämiseksi lasken alkaneen 1975, jolloin jouduin mukaan lukion opetussuunnitelmakomitean työhön luonnontieteiden jaoksen jäsenenä ja fysiikan työryhmän puheenjohtajana. Siitä on siis nyt tuo 30 vuotta, ja voin todellakin nähdä huomattavan kehityksen tapahtuneen tänä aikana, mielestäni pääasiassa oikeaan suuntaan.

ystävällisin terveisin
Kaarle Kurki-Suonio

22.11.2007 Voitto Aaltonen

Kiitos vastauksesta Kaarle Kurki-Suoniolle!

Taas tuntuu tulevan näitä väärinkäsityksiä tekstien väärinymmärryksissä, sillä minä tarkoitin omaa väärinymmärtämistä enkä teidän.

Samoin minun määrittämyksestäni "materialisista oppiaineista", joka on ehkä liian provosoiva ja epämääräinen mitä aineita siihen olen sisällyttänyt, tuntuu aiheuttavan väärinkäsityksiä. Nämä ovat kuitenkin tämän keskustelun epäoleellisia seikkoja ja saavat jäädä omaan arvoonsa.

Nyt kuitenkin otin tehtäväkseni ensisijaisesti lukea lukion fysiikan kirjat ja tarkastella niitä siinä valossa, miten ne täyttävät minun näkemykseni mukaisesti poikkitieteellisyysvaatimukset sekä mikälaisia arvolatauksia ne sisältävät tai eivät sisällä.

Kuten itse totesitte, ei itse oppiaineella ole "hyvää" tai "pahaa" leimaa, kuten ei terävällä kirveelläkään. Se on puhdas väline, jolla voi tehdä hyvää tai pahaa. Eli välineenä sen "arvolataus" on $+ - 0$. Arvolatauksen siihen synnyttä se, mikälaisilla saatesanoilla se tarjotaan käyttäjälle ja valikointi siitä, mitä "totuuksia" siinä tuodaan esille ja mitä "totuuksia" jätetään esittämättä sekä minkäsuuntaisia innovaatioimpulsseja oppikirja antaa lukijalleen. Poikkitieteellisyysvaatimusten tarkastelulla tutkitaan sitä, miten objektiivisesti oppiaineen opetus huomioi muiden tieteenalojen ehkä poikkeavat näkemykset ja onko ristiriita tiedotettu oppilaalle, jotta tämä voisi itse ottaa omaehtoisesti kantaa ristiriitatilanteessa. "Arvotutkimustarkastelulla" tarkastellaan mikäsuuntaisia innovaatioita esitetään ja mitä seikkoja väheksytään tai korostetaan. Näiden molempien tarkastelutapojen yhtäaikaan tarkastelu luo sitten sen lopullisen päätelmän, minkälaista arvomaailmaa se nuoreen oppilaaseen istuttaa ja juurruttaa.

Lyhyen tarkastelun tuloksena on jo esiintynyt usea epäkohta, joissa arvolatauksen suuntaus yhteiskuntavastuullisuuteen ja ympäristöettisyyteen on arveluttavaa. Onko arvolataus muodostunut tahallisesti ta tahattomasti, siihen en ota tässä vaikeassa kantaa? Tarkasteltavana fysiikan oppikirjasarjana minulla on Tammen kustantama Fysiikka 1 - 8 ja fysiikan

kertauskirja. painettu 2005 - 2007. Syvempi tarkasteluni on ensin kohdistunut sähköoppiia tarkastelemaan kirjaan Fysiikka 6, koska se on lähinnä minut spesiaalialani fysiikassa. Arvokritiikkini silmiin on osunut esimerkiksi "lämpösähköparin" vajavaiseen esittämiseen ja sen käytännönsovellutusten puute esim. lauhdevesien energian talteenotossa (suositaanko tällä kannanotolla atomivoimaloiden edistämistä ainoana "eettisenä" energiatuotantolaitoksena, vai johtuuko se puhtaasti kirjantekijöiden asiantuntemattomuudesta?) samoin puuttuu pyörrevirtojen avulla tuotetun lämpöenergian keksintöjen ja sovellusten esilletuonti.

Tässä jo mielestäni pari selkeästi yhdensuuntaista ilmaisutavan avulla arvolatausta muodostavaa tosiseikkaa jo aivan lyhyen tarkastelun tuloksena. Palaan kuitenkin aiheeseen laajemmin, kun olen perehtynyt koko sarjaan perusteellisemmin.

Näkemyksiänne myös kunnioittaen, Voitto Aaltonen

23.11.2007 Kimmo Käyhkö

Voiko pyörrevirroilla (oletan, että puhutaan sähkövirroista/induktiosta?) todella tuottaa lämpöenergiaa, joka olisi jälleen käytettävissä muun vaikkapa sähköenergian tuottamiseksi?

Tämä sovellus on puuttunut minunkin sähköopistani. Ei se kyllä ole (henkistä) arvomaailmaani vääristänyt, kai?

Kimmo Käyhkö

23.11.2007 Voitto Aaltonen

Tervehdys Kimmo!

Kyllä pyörrevirralla voidaan tuottaa lämpöenergiaa nesteeseen. Tällainen konstruktio on patentoitu 1987. patentin numero on GB 2 207 739 A. tämän tiedon ja patentin piirustukset voi hakea internetistä Patentti- ja rekisterihallituksen sivuilta Espacenet. Ja esimerkiksi lämpösähköparien hyötykäytöstä saa lisävalaistusta mm Otavan isosta tietosanakirjasta vuodelta 1913, osasta 5, sivulta 1359, sanan "Lämpösähkö" selityksissä.

Mielenkiintoisia "tutkimusretkiä" toivottaa Voitto Aaltonen

27.11.2007 Kimmo Käyhkö

Kuvittelin, että näin tärkeässä yhteydessä olisit tarkoittanut jotain mullistavaa uutta enegian tuottotapaa. Kyseessä kai sitten lieneekin triviaali "vedenkeitin". Voisitko ystävällisesti valottaa, miten tämän kertomatta jättäminen fysiikan oppikirjassa voi vääristää lukijan arvomaailmaa?

Kimmo Käyhkö

27.11.2007 Voitto Aaltonen

Minä ymmärrän ettet ymmärrä Kimmo!

Kysymys ei ollut siitä, että patentoitu "vedenkeitin" olisi ollut maailmoja mullistava energiaratkaisu, vaan siitä, että pyörrevirtaa voidaan käyttää myös nesteiden lämmittämiseen, eikä ainoastaan sähkömittarin "lukijana", kuten pyörrevirtaa useasti mainitaan anoana käyttökohteena. Täytyy muistaa, että innovatiivinen fysiikanopiskelu ja eri käyttötapojen esittely synnyttää uusia innovaatioita. Jo yhden esimerkin nojalla nuori innokas lukiolainen voi huomata, että suuremmilla laitteilla ja paremmin suunniteltuna pyörrevirtaa voidaan käyttää laajemminkin määrin ekoenergian tuottamiseen.

Sinä itse olit hyvä esimerkki huonosta sähköopin opetuksesta ja vähättelevä asenne kertoo "arvoasenteista" aika paljon. Samoin se ettet itse omaehtoisesti oivaltanut pyörrevirran "vedenkeitinkykyjä".

Uusia innovaatioita toivoo Voitto Aaltonen.

28.11.2007 Kimmo Käyhkö

Hyvä Voitto Aaltonen,

Minusta keskustelun alla oli se, miten teknis-luonnontieteiden mielestäsi ylliedustettu opetus ja niiden yksipuolinen materialistinen maailmankuva aiheuttaisi vakavia ongelmia. Nämä väittämäsi mukaan (nuorten) arvoasenteita vääristävävinä voisivat olla eräs syy Jokelan kaltaisiin mielenterveydestä johtuviin tragedioihin?

Jos tällaista arvoasennevääristymää ruokittaisiin esim. fysiikan oppikirjoissa, ei se varmasti kyllä johdu siitä, että pyörrevirtojen kaikkia sovelluksia ei ole kattavasti esitelty.

Kysymykseni pyörrevirroista oli enemmän retorinen, varmaan huomasitkin sen. Kun samassa lauseessa puhut erään merkittävän energiantuottomuodon, ydinvoiman, yhteydessä lämpöpareista hukkalämmön talteenottoon ja pyörrevirroista, tulee lukijalle mieleen, että näillä menetelmillä olisi suurempikin merkitys energiataloudessa. Jokaisessa oppikirjassa joudutaan tekemään rajauksia ja joidenkin tärkeinä pitämät asiat eivät vain mahdu mukaan.

Ehkäpä nämä olisi pitänyt tässä oppikirjassa käsitellä laajemmin jonkun muun kustannuksella? Ei se silti vääristä arvoja. Päinvastoin, jos oppikirjassa annettaisiin kuva, että esimerkiksi vesi-, hiili-, kaasu-,öljy-, ydin-, ym-voiman korvaamiseen löytyisi taloudellisesti kannattavia vaihtoehtoisia tekniikoita vaikkapa em. fysikaalisista ilmiöistä olisi se arvojen vääristelyä. Ns. uusiutuvien energiantuotantomenetelmien ympärillä käytävä populistinen ja värikäskin poliittinen ja kansalaiskeskustelu on tästä hyvä esimerkki. Tässä fysiikan kouluopetuksen lisääminen puolustaisi hyvin paikkaansa. Samoin julkisen sanan tulisi valistaa kansaa ehkä aikamme tärkeimmän materialistisen ongelman, energian tuotannon todellisuudesta ja kehityksestä jonkun muun "humanistisena" pidetyn populaarimman aiheen kustannuksella. Energiaongelma valitettavasti heijastuu lukemattomilla muilla elämänalueilla. Mitä tulee em. ilmiöiden soveltamiseen ja kehittämiseen tulevaisuudessa, luodaan niiden teoreettinen pohja taatusti riittävällä tasolla peruskoulun jälkeen eri asteiden ammatillisissa ja akateemisissa opinahjoissa. En usko, että uudet innovaatiot jäävät koulufysiikan parin detaljipuutteen vuoksi tekemättä. Ei myöskään uranvalinta.

Mikäli jollain ilmiöllä pystytään tuottamaan yleisen muun teknologian kehityksen myötä jotain hyödyllistä ja silloin usein myytävää, se ilmestyy tuotapikaa insinöörien työkalupakkiin

tai kuluttajan saataville. Kummatkin ovat kuitenkin niin käytännöllisiä, etteivät laajassa mitassa rupea käyttämään vaihtoehtoista tekniikkaa, jos sen hankinta- ja käyttökustannukset ovat liian kalliit. Ajan myötä ne voivat tietysti laskea ja silloin ko. ilmiön käyttö yleisty. Ei kai minun sentään tarvitse uudelleen oivaltaa aiemmin käyttämiäni olemassaolevia, ja keittiöstäni ja kuntopyörästäni löytyviä pyörrevirran sovelluksia? Olen mitannut vuosikymmeniä lämpötiloja lämpösähköpareilla uunissani ja muualla, mutten ole kyllä kuullut edes marginaalisesti taloudellisesti hyödynnettävistä energiantuottosovelluksista. Voisitko listata tällaisia sovelluksia, joita ei voida tehokkaammin hyödyntää muilla tavoin? Sanot sitten sanatarkasti: " ...suuremmilla laitteilla ja paremmin suunniteltuna pyörrevirtaa voidaan käyttää laajemminkin määrin ekoenergian tuottamiseen." Tämä on kova väite! Millaisia käytännön taloudellisesti perusteltuja sovelluksia on olemassa? Listaa muutama ja kerro samalla niiden hyötysuhde. Tästä olisi apua koko ihmiskunnalle. Kimmo Käyhkö

28.11.2007 Voitto Aaltonen

Parahin keskustelukumppani Kimmo Käyhkö!

Meillä tuntuu olevan käsiteltäviin kysymyksiin vähän erilainen lähestymistapa. Kirjoittelun perusteella johtopäätökseni on, että kun minä lähestyn aihetta "luovuuden avoimuudella" ja sinä tarkastelet asioita "tähän asti toteutettujen todellisuuksien realistisuudella", ei uusille innovaatioille anneta ajattelussa enää tilaa kasvaa ja kehittyä. Tämä on myös yksi tarkasteluni perusväittämistä, joilla perustelen myös osittain sitä maailmankuvan kahtiajakautumista, humanistiseen ja "materialistiseen" ajattelutapaan, joka mielestäni on yhtenä osasyynä Jokelan tragediaan. Varsinkin lukion nykyisissä fysiikan opetuksen oppikirjoissa tämä "tähän asti toteutettujen todellisuuksien realistisuudella" oleva esitys- ja ajattelutapa on niin hallitseva, että se tukehduuttaa humanistisen teknisen luovuuden ja moni-ilmeisyyden jo alkuunsa nuoren lukiolaisen persoonanrakennuksessa. Kuten Jokelassa: Nuoren persoona oli rakentunut vain realistisoistuneiden toteutustapojen (primitiivisten) vaihtoehtogallerioiden varaan ja näin mieli ei enää "löytänyt" "humanistista vaihtoehtoa ongelmansa ratkaisuun.

Tällä näkökulmalla olen lähtenyt myös tarkastelemaan lukion fysiikan opetuksen oppikirjoja ja edellä esiintyneet esimerkit lämpösähkö- ja pyörrevirtavaihtoehtojen vaihtoehtomattomasta esitystavasta ovat vain pikapuolisesta tarkastelusta esiin nousseita esimerkkejä, joita tulen myöhemmin tarkastelemaan yksityiskohtaisemmin. Eli ne eivät ole Jokelan tragedian ainoita oleellisia syitä, mutta ovat esitystapaesimerkkeinä kuvastamassa sitä ajattelutapaa, jolla fysiikan opetusta ylläpidetään ja joka edesauttaa yksiarvoisen maailmankuvan luomiseen.

Terveisin Voitto Aaltonen